

MİLLİYET YAYIN LTD. ŞTİ. YAYINLARI

Roman Dizisi: 4

○

Yayın hakkı (Copyright) : Milliyet Yayın Ltd. Şti.

○

Birinci baskı : Ocak 1971

Bu kitap YÜKSEL Matbaasında dizilip düzenlenmiş,
AHMET SARI Matbaasında basılmıştır.

HANS FALLADA-DEXTER-----

Türkçesi:
Hüseyin TÜZÜN

Milliyet
YAYINLARI

1

Strelitz, 6.9.44

H ER zaman içmiyordum tabii, hatta içkiye başlayalı çok olmadı bile. Önceleri alkolden iğrenirdim; bazı bazı ancak bir bardaklık bira içerdim. Şarabın tadı ekşi gelir, rakının kokusundan rahatsız olurdum. Ama bir süre sonra kötü bir döneme girdim. İşlerim gerektiği gibi yürümüyor, insanlarla ilişkilerimde çeşitli başarısızlıklara uğruyordum. Başkalarına sezdirmesem, hep bilinçli ve kendine güvenen bir adam da olsam, çevremden sempati ve övgü bekleyen yumuşak bir insandım. Daha kötüsü, karımın da benden yüz çevirdiği duygusunu edinmemdi. Önceleri dikkati çekmeyen bu belirtiler, bir başkasının gözden kaçırabileceği ufak tefek şeylerdi. Sözgelisi, bizim evde yapılan bir doğum günü toplantısında bana pasta vermeyi unutmuştu; aslında pasta yemem, ama eskiden hep ikram ederdi bana. Bir keresinde odamda, sobanın üstünde üç gün süreyle örümcek ağı bulmuştum. Diğer bütün odaları dolaştım, benimkinden başka hiçbirinde örümcek ağı yoktu. Gerçekte bana karşı olan bu öfkesinin daha ne kadar süreceğini beklemek istiyordum, ama dördüncü gün artık dayanamayıp kendisine söyledim. Bunun üzerine örümcek

AYYAŞ

ağı ortadan kalktı. Tabii, oldukça sert bir dille söylemiştim bunu kendisine. Yalnızlık ve kırgınlığımdan nasıl acı duyduğumu hiçbir şekilde sezdirmek istemiyordum.

Ancak bu isteğimi gerçekleştiremedim. Kısa bir sürenin ardından paspas olayı başgösterdi. O günlerde iş yaptığım banka ile aramda bazı güçlükler çıktı; ilk defa çekmek istediğim bir parayı bana ödemek istemediler, o sıralar zarar ettiğim konuşulmuş olmalıydı. Adı Alf olan banka müdürü bey bana karşı çok iyi davranarak, geçici güçlüklerden söz etti, hatta merkeze telefon ederek benim için özel bir kredi sağlamayı teklif etti. Tabii, geri çevirdim bu teklifi, her zamanki gibi gülümsüyordum yine, kendimden emindim. Fakat şimdiye kadar çokluk yaptığı halde bu kez püro ikram etmemesi gözümünden kaçmadı, bu müşterinin artık onun için fazla önemi olmamalıydı.

Bardaktan boşanırcasına yağan bir sonbahar yağmuru altında bitkin eve geldim. Daha hiç de öyle ciddi güçlükler karşısında değildim, ancak işlerimde belirli bir duraksama başgöstermişti ve bu, o sıralarda bir iki atılışla giderilebilirdi. Ancak bu atılışları gerçekleştirebilecek durumda değildim, karşılaşmış olduğum bütün bu sessiz hoşnutsuzluklardan pek bitkin bir durumdaydım.

Eve geldiğimde (şehrin biraz dışında, kendi villamızda oturuyoruz; cadde daha oraya kadar yapılmadığından) kapının önünde kirli ayakkabılarımı temizlemek istedim, paspas yoktu. Öfkeyle kapıyı açıp evden içeriye, karıma seslendim. Hava kararmış olduğu halde hiç ışık yoktu evde ve Magda görünmedi. Birkaç kez daha seslendim, boşuna. Son derece berbat bir durumdaydım; yağmur altında kendi evimin, kapımın önünde duruyor, evin girişini ve sofayı kirletmek istemediğimden içeri giremiyordum ve bütün

bunlar bu saatte işten eve döndüğümü bildiği halde, karımın paspası kapının önüne koymayı unutmasından ileri geliyordu. Sonunda öfkemi yenip parmaklarımın ucuna basarak eve girdim. Ayakkabılarımı çıkarmak için ışık yakıp bir sandalyeye oturduğumda, göstermiş olduğum bütün çabanın boşuna olduğunu gördüm; sofadaki yeşilimsi halının üstünde korkunç lekeler meydana gelmişti. Hep söylemişimdir Magda'ya, çabuk kirlenen rezede yeşili halının koridor için uygun olmadığını, ama o her ikimizin de artık böyle şeylere biraz olsun dikkat edecek kadar yaşlandığımızı belirtmişti. Zaten Else (hizmetçimiz) de arka kapıyı kullanıyor ve evin içinde hep terlikle dolaşıyordu. Öfkeyle ayakkabımın tekini çıkarmıştım; tam ikincisini çıkarırken, bodruma inen merdivenlere açılan kapının önünde Magda'yı gördüm. Ayakkabı elimden kayarak gü-rültü ile halının üstüne düştü, berbat bir leke daha meydana geldi.

«Dikkat etsene biraz, Ervin!» diye bağırdı Magda kızgınlıkla. «Güzelim halının şu haline bak yine. Alışamıyacak mısın ayaklarını doğru dürüst silmeye?!»

Bu göz göre göre haksız suçlamaya çok kızmıştım, bereket tuttum kendimi.

Hâlâ gözlerini yerden ayırmayan karıma:

«Hangi deliğe tıktın?» diye sordum, «En az on kere seslendim sana!»

«Bodrumda, kalorifer dairesindeydim,» dedi Magda soğukkanlı. «Bak, ne hale getirmişsin halımı?»

«Bu halı, senin olduğu kadar benim de,» diye cevapladım. «Gerçekten isteyerek kirletmedim halıyı, ama kapının önünde paspas yoksa!..»

«Kapının önünde paspas mı yok? Elbette var.»

AYYAŞ

«Paspas filan yok orda!» diye bağırdım kesinlikle.
«Lütfen git de kendi gözlerinle gör!»

Ama o kapının önüne çıkmayı hiç düşünmüyordu bile.

«Eğer Else unutmuşsa paspası koymayı, ayakkabılarını pekâlâ girişte de çıkarabilirdin. En azından ayakkabını buraya, halının üstüne öyle paldır küldür atman gerekmezdi!»

Öfkemden sesim kısılmış, şaşkın bakıyordum kendisine.

«Evet,» dedi, «bak susuyorsun işte. Birisi sana suçlamada bulundu mu, susarsın hep. Oysa sen durmadan suçlarsın beni...»

Hiç gerçek payı yoktu bu sözlerde, yine de sordum:
«Ne zaman suçladım seni?»

«Daha şimdi,» dedi hemen, «birincisi, öğleden sonra Else izinli olduğu için kendim kalorifere bakmak zorunda olduğumdan senin seslenmen üzerine gelmedim diye suçluyorsun; ikincisi de paspas kapının önünde yokmuş. Ben bütün bu işlerin arasında Else'nin her yaptığı ufak tefek şeyleri de kontrol edemem ya.»

Kendimi toparladım, içimden Magda'yı her noktada haksız buluyordum, ama, «Kavga etmeyelim, Magda» dedim. «Halıyı isteyerek kirlletmediğime lütfen inanmalısın.»

«Sen de inan ki,» dedi hâlâ oldukça sert bir dille, «ne isteyerek bağırttım seni, ne de isteyerek beklettim.»

Sustum bunun üzerine. Akşam yemeğine kadar ikimiz de kendimizi toparlamıştık yine, hatta aramızda konuşabileceğimiz akıllı uslu bir konu bile açıldı. Birden aklıma, bir zamanlar birisinin hediye etmiş olduğu bir

şışe kırmızı şarap geldi. Yıllardır bodrumda duran şarabı aldım. Bu düşüncenin nerden aklıma geldiğini gerçekten bilmiyordum. Belki de barışmamızın getirdiği duyguyla, herhangi törensel bir davranışta bulunmayı düşünmüş olabilirdim. Magda da pek şaşıtı bu işe, yine de o nallarcasına gülümsedi. Bu akşam şarap bana ekşi gelmediği halde yalnızca birbuçuk bardak içtim. Giderek neşeli bir hava içinde Magda'ya beni çok üzen işlerimi anlattım. Ama tabii sıkıntılarımdan tek söz etmedim, tersine başarısızlıklarımı başarıya çevirerek anlattım. Magda uzun süredir göstermediği bir ilgiyle dinledi beni. Aramızdaki yabancılaşmanın kökten ortadan kalktığı kanısına vardım; sevincimden kendisine güzel birşey, bir elbise, bir yüzük ya da istediği herhangi birşeyi alsın diye tutup yüz Mark verdim.

2

SoNRADAN kendi kendime o akşam gerçekten safhoş olup olmadığımı sorup durdum. Elbette değildim, ne Magda, ne ben hiçbir şey fark etmemiştik. Yine de o akşam hayatımın ilk sarhoşluğunu yaşadım. Ne sallanıyordum, ne de dilim dolaşmıştı. Şu küf kokulu birbuçuk bardak şarap benim gibi ayık bir insanı etkileyemezdi. Buna karşılık alkol bütün dünyamı değiştirmişti. Alkol,

sanki Magda ile aramızda hiçbir yabancılaşma ve kavganın olmadığını göstermiş, işle ilgili sıkıntıları başarılarla dönüştürmüştü; hem öyle başarılar ki, beni Magda'ya yüz Mark verdirecek dereceye getirmişti. Belki büyük bir para değildi, fakat benim durumumda olan bir kişi için yine de küçük görünmeyecek bir toplamdı. Ertesi sabah uyanıp da kapının önüne konması unutulmuş paspastan, Magda'ya verdiğim yüz Mark'a kadar arada geçen bütün olayları yeniden kafamda canlandırdığımda, ona karşı ne kadar ayıp ettiğimi anladım. Kendisini, iş durumum hakkında yalnız yanlış bilgi vererek yanıltmakla kalmamış, bu yanıltmayı sözlerime kanması için vermiş olduğum para ile pekiştirmiştim. Hukuk açısından pekâlâ bir «aldatma» olarak adlandırılabilirdi bu durum, ama hukuk hiç önemli değildi; önemli olan insani davranıştı, bu açıdan bakılınca da korkunç çirkindi. Evliliğimiz süresince ilk kez Magda'yı bile bile aldatmışım, ve niçin? Durup dururken niçin aldattım kendisini? Hiçbir şey arılamıyordum. Şimdiye kadar yaptığım gibi, yine susabüirdim bu konuda. Kimse konuşmaya zorlamadı beni. Kimse mi? Hayır, alkoldü bunu bana yaptıran, işin farkına vararak alkolün nasıl bir yalancı olduğunu, dürüst bir insana nasıl yalan söylediğini tam anlamıyla kavradığım zaman, artık bir daha bir damla bile alkol almayacağıma, hatta arada bir içtiğim bir bardak biradan da vazgeçeceğime yemin ettim.

Ama ne kuramlar, ne tasarıları bunlar? O sabah aklımı başıma devşirip bir akşam önce Magda ile aramızda meydana gelen sıcak havayı korumaya, bir daha herhangi bir kırgınlığa ya da kavgaya yol açmamaya yemin etmiştim. Oysa aradan ancak birkaç gün geçmiş, biz yeniden kavgalarımıza başlamıştık. Akıl alacak gibi değildi; evliliğimizin ondört yılı hemen hiç kavgasız sürmüş ve şimdi

onbeşinci yılda çekişmeden »duramaz olmuştuk. Bazan pek gülünç nedenler yüzünden tartıştığımız oluyordu. Sanki hangi nedenle olursa olsun, belirli zamanlarda kavga etmek zorundaydık. Kavga da, insanın çabucak alıştığı ve artık onsuz edemediği bir zehir gibiydi. Önceleri titizlikle nezaketimizi korumaya çalışıyor ve elden geldiğince kavgaya neden olan konunun dışına çıkmayarak, karşılıklı kişisel incitmelerden sakınmaya çalışıyorduk.

7.9.44

KÜÇÜK hizmetçi kız Else'nin varlığı da davranışlarımızın aşırılığını engelliyordu. Kendisinin pek meraklı olduğunu ve duyduklarını başkalarına da anlattığını biliyorduk. O zamanlar, şehirde herhangi bir kişinin sıkıntılarını ve aramızdaki kavgaları öğrenmesi, benim için düşüñ nülemyecek derecede korkunç birşey olurdu. Ama pek kısa bir zaman sonra, insanların hakkımda konuşmaları ve düşünceleri benim için hiç dert olmamaya başladı, daha kötüsü, kendime karşı bütün saygımı yitirdim.

Magda ile hemen her gün kavga etmeye alıştığımızı söylemiştim. Aslında bunlar incir çekirdeğini doldurmaya-cak kadar basit şeyler üzerine ufak tefek tartışmalar, gereksiz, karşılıklı laf atmalar şeklinde oluyor ve bu, durmadan aramızda meydana gelen gerilimi biraz olsun azaltı-yordu.'Bunca yıl Magda ile öylesine güzel bir evlilik sür-dürdükten sonra, bu tür kavgaların başlaması oldukça çir-kin, şaşkınlık verici bir durumdu. Sevişerek evlenmiştik. O zamanlar ikimiz de küçük birer memurduk. Ellerimizde

bir çanta ile işe gider gelirdik. Şimdi düşünüyorum da, ne kadar güzeldi o yoksulluk içinde geçen ilk evlilik yıllarımız! Magda ev idaresinde eşine rastlanmaz bir kadındı. Bazı haftaları on Markla çıkarır, yine de krallar gibi yaşırdık. Daha sonra, Magda'nın yardımı ile kendi başımıza bir iş kurmak için cesaret ve büyük bir heyecanla çalıştığımız yıllar başladı. Başarıyorduk, hey tanrım, o zamanlar herşeyin üstesinden geliyorduk. Bir iş yapmak istediğimizde, yalnızca ona el atmamız, çalışma ve çabalarımızı ona doğru yöneltmemiz, başarıya ulaşmamız için yetiyordu; iyi bakılmış bir çiçek gibi açıyor, meyvelerini veriyordu... O kadar istememize karşılık, çocuğumuz olmadı. Magda bir çocuk düşürmüştü ve bundan böyle artık hiç çocuğu olmayacaktı. Ama bu yüzden birbirimize olan sevgimiz azalmadı. Evliliğimizin birçok yılları boyunca birbirimize yeni baştan âşık oluyorduk. Magda'dan başka hiçbir kadını isteyemiyordum. Beni alabildiğine mutlu ediyordu, kendisi de en az benim kadar mutlu idi.

İşlerimiz öylesine gelişmişti ki, yaşamakta olduğumuz şehrin ve çevresinin büyüklüğü artık bize yetmiyordu. Daha da genişlemesi, ancak yaşama şartlarımızı yeniden değiştirmek, doğup büyüdüğümüz bu küçük şehirden ayrılıp daha büyük bir yere yerleşmekle olacaktı. İş konusundaki aşırı ilgimiz eski hızını kaybettiğinden, bu eksikliği gidermek için şehir dışında bir arsa alıp villâmızı yaptırdık; bahçemizi düzenledik, evimizi döşedik. Bunlar geri kalan yaşamamızdaki evlilik ilişkilerimizde ortaya çıkan soğuklukları bize sezdirtmeyecekti. Artık eskisi gibi birbirimizi sevmememizi, birbirimizi eskisi kadar sık ve heyecanla istemememizi bir kayıp değil, kendiliğinden bir gelişim olarak görüyorduk. Artık git gide yaşlı bir karı-koca olmuştuk ve bu başkalarının da başına gelen tabii

bir durumdu. Evimizin planlanması, yapılması, döşenmesi sırasındaki arkadaşlığımız, kaybettiklerimizin yerini tutuyordu; iki sevgili, şimdi iki arkadaş olmuştu, kaybettiğimiz birşey yoktu.

Bu sıralarda, işlerimde şimdiye kadar bana hep yardımcı olan Magda, artık ticari işlerle ilgilenmemeye karar vermişti. „Her ikimiz de bu davranışı çok olağan bulmuştuk. Evin işleri çoğalmıştı, bahçe ve kümes hayvanlarımız bakım istiyordu. Ama Magda'nın iş hayatından çekilmesinin etkileri ilerde kendini gösterecekti. Onun ayrılması, yalnız ortak ilgilerimizden büyük bir bölümünün kaybolmasına yol açmakla kalmamış, kendisinin nasıl vazgeçilmez bir yardımcı olduğunu da ortaya koymuştu. Benden çok daha etkin, daha girişkendi, insanlarla olan ilişkilerde benden daha akıllıydı; onlardan istediklerini çok büyük bir kolaylık ve rahatlıkla elde edebiliyordu. Ortak çalışmamızda ben dikkatli, belirli bir ölçüde çok hızlı bir gidişi frenleyen, işi garanti altına alan bir elemandım. Ticaret ilişkilerinde de elimden geldiği kadar kimseyi zorlamama ya ve kimseden herhangi bir şey istememeye çalışırdım. Magda'nın ayrılmasından sonra işlerim eski çizgisinde ilerleyemedi. Yeni eklenen şeyler pek azdı, daha soma yavaş yavaş, yıldan yıla işimin çevresi daraldı. Bütün bu gerilemenin çok sonraları farkına varabildim; fakat artık çok geçti, kurtanlabilecek tek şey kalmamıştı. O zamanlar Magda'nın işten ayrılması beni rahatlatmıştı. Kendi firmasını tek başına temsil eden bir adam, elbette daha çok önemsenirdi, oysa daha önce firmanın yönetiminde kanmın da söz hakkı vardı.

MAGDA'NIN ev işleriyle uğraştığı, benim de tek başıma firmanın başına geçmiş olduğum yıllarda birbirimize ne kadar yabancılaştığımızı ancak kavgalarımız başladığı zaman anladım. KendinLkoyvermişliğimizden önceleri biraz utanır gibiydim ve Magda'yı incittiğim zamanlar ağlamış gözlerle dolaşmasından ben de hemen onun kadar acı duymuş, durumu düzeltmeye yemin etmiştim. Ama insan her şeye alışıyor; korkarım en çabuk alıştığı şey de aşağılık bir durumda yaşamasıdır. Magda'nın yaşlı gözlerle bakması sırasında, artık durumu düzeltmeye yemin etmediğim gün de geldi ve korkunç bir şaşkınlıkla karışık bir hoşnutlukla kendi kendime: Ama bu defa yaptım yuvanı! Hep hazır cevaplılığınla kazanırsın, ama üstün gelemez yacaksın bana!' Bunu böylesine duymamı korkunç, yine de doğru buluyordum, ne kadar çelişmeli görünüyorsa da hoşlanıyordum bu duygudan. Artık Magda'yı bilinçli olarak incitmeye çalışmam için küçücük bir adım kalmıştı.

Bulunduğumuz yerde (halkın hiç hoşlanmadığı) bölge merkez hapisanesi vardı ve bu hapisanenin duvarları arasında sürekli olarak bin beş yüz kadar tutuklu yaşamaktaydı. Hapisane idaresi ile her üç yılda bir yenilenen bir anlaşma yaparak gerekli besin maddelerinin sağlanmasını firma olarak biz üzerimize almıştık. Anlaşmanın yenilenmesi, karımla olan ilişkilerimizdeki bu son derece kritik döneme rasgelmişti. Dokuz yıldır bizim üzerimizdeydi ve Magda o zamanlar bu işi elde etmek için çok uğraşmıştı. Sonraki her iki anlaşma yenilenmesinde de, anlaşmayı onaylayacak olan hapisane yönetiminin baş denetçisine kıll

sa birer nezaket ziyareti yapmış ve hiçbir güçlkle karşılaşmadan ihaleyi akmışık. Hapisane ile yaptığım bu ticareti, işimin kendiliğinden, vazgeçilmez bir bölümü olarak görüyordum; bu kez de işi fazla büyötmek istemedim. Dokuz yıldan beri fiyat düzenleme açısından sağlamlığı kanıtlanmış olan teklifin kopyasını çıkarıp gönderdim. Ben de hapfsane baş denetçisine bir ziyaret yapmayı düşünüyordum, ama her şey yolunda gidiyordu; adamın işinin başından aşkın olduğunu bildiğimden, kendisini rahatsız etmek istemiyordum. Kısacası, ziyaretten vazgeçmek için en az on tane neden sıralıyabilirdim.

Daha soma hapisane yönetmenliğinden aldığım bir yazı ile beynimden vurulmuşa döndüm; birkaç kuru sözcökle teklifimin reddedildiğı, besin maddeleri işinin başka bir firmaya verildiğı bildiriliyordu, ilk düşündüğüm şey, Magda'ya bu olayı duyurmamaktı. Sonra şapkamı alıp doğru baş denetçiyi ziyarete koştum; oysa, bu ziyaret ancak üç hafta önce yapılmış olsaydı bir anlam kazanacaktı. Nazik, ama biraz soğuk karşılandım. Baş denetçi eski iş bağlarımızın kopmasından üzüntü duyduğunu, ancak başka türlü davranamayacağımı belirtti. Çünkü benim verdiğim fiyatlar çoktan aşınımış, bazıları yüksek bulunmuş, bazıları da normalin altındaymış. Gerçi genel olarak bu fiyatlar arasındaki düşöklük ve yükseklik farkı birbirini götürüyormuş, ama işte istikrarsızlık — açık konuştuğı için kendisini affetmeliymişim — yetkili beyler üzerinde kötü bir etki yaratmış; hem bu ihalenin bana verilip verilmemesi firmam için pek önemli olmasa gerekmiş. Ayrıca bu ihalenin, daha önceleri birkaç kez benimle rekabet ederek oldukça canımı sıkan, bütün imkânlarıyla didinip duran yeni, genç bir firmaya verilmiş olduğunu öğren-

dim. Bu kez de yarışı kazanan onlar olmuştu. Sonunda baş denetçi bütün nezaketi ile elimi sıkarak, üç yıl sonra eski ilişkilerimizin yeniden kurulacağı umudunda olduğunu belirtti; böylece ben «tahliye» edilmiş oldum!

Hapisane bürosunda telâş ve şaşkınlığımı, bu başarısızlık karşısındaki çaresizliğimi fark ettirmedığımı biliyorum. Zaferi kazanmış şarışlı rakibimin adını yarı nezaket, yarı merak gösterisi ile öğrendim. Ama dışarda, arkamdan hapisanenin ağır demir kapısının son sürgüsü gürültüyle kapatıldığında, bu nefis ilkbahar güneşi altında pek kötü bir düştten uyandım. Ama hâlâ gerçek ile düşü birbiriinden ayırdedemiyen bir insan gibiydim. Hâlâ o kâbusların etkisinde, soluk soluğaydım. Demir parmaklıklı kapı boşuna salıvermişti beni özgürlüğüme; üzüntü ve başarısızlıklarımın tutuklusuydum şimdi.

Şu anda kente dönmek, büroya gitmek olanaksızdı benim için; en önemlisi Magda'nın karşısına çıkmazdan önce kendimi toparlamalıydım. Kentten ve insanlardan uzaklaşıp, tarlalara, çayırlara vurdum; hep uzaklaşıyordum, sanki kendimden, sıkıntılarımdan kaçırıyordum!. O gün yeni ekinlerin taze zümrüt yeşilini görmedim, derelerin hızlı hızlı şırıltılarını, tarla kuşlarının altın mavisi havada ötüşmelerini duymadım; kendimle, beceriksizliğimle yapa-yalnýzdım. Yüreğim başka hiçbir şeyi alamıyacak, kadar yüklüdü sıkıntıyla.

Bunun, işlerim açısından omuz silkip yalnızca üzülünerek kabullenilecek küçük bir başarısızlık olmadığını çok iyi biliyordum. Bin beş yüz insan için sağlanacak olan besin maddeleri, orana vurulacak olursa, küçük bir kâr getirse de, benim yıllık gelirimden öylesine büyük bir bölümü kapsırıyordu ki, bütün işlerimde esaslı değişiklikler

AYYAŞ

yapmadan bu kaybı kabullenmemin imkânı yoktu. Kaybın giderilmesi, bizim küçük taşra kentinde büyük işletmelerin bulunmaması nedeniyle, düşünülemezdi bile. Pek büyük bir çaba ile perakende işlerin sayısı bir kaç düzineye çıkarılabilirdi, ama bütün bunların kaybedilenin yerini tutmaması bir yana, ben bu aşırı çabayı göstermekten uı zaktım. Birtakım nedenlerden, hemen hemen bir yıldır canlılığımı yitirmiştim. Her işi kendi oluruna bırakıyor, fazla bir heyecan duymuyordum. Belki erken yaşlanmıştım, iki adamımı işten çıkarmak zorunda olduğum, apaçık ortadaydı. Bununla ilgili bir sürü dedikoduların yapılacağını bilmek, gene de beni harekete getirmiyordu. Şu anda beni üzen iş değil, Magda idi. Asıl düşüncem, asıl üzüntüm hep Magda'nın bundan haberi olmasıydı. Kendi kendime bu iki adamnnın işten çıkarılmasını ve besin maddesi işini kaybetmiş olduğumu ilerde Magda'dan saklıyaı mıyacağımı söylüyor, ama bir yandan da kendimi aldataarak en önemli şeyin şimdi bunu Magda'nın bilmemesi olduğunu, bir kaç hafta içinde bu kaybı giderebilecek başka işler bulabileceğimi düşünüyordum. Sonra yine bir an, her şeyi apaçık görebildim. Durdum, yolun tozları içindeki taşa bir tekme atıp, 'Magda'nın öğrenmesi daha iyi'¹ dedim kendi kendime. 'Başkalarından öğreneceğine ben söylerim, hem de hemen bugün. Her ertelediğim gün, itibraf, daha da güçleşecek. Hem bir suç filan işlemiş değilim ki, savsaklık ettim yalnızca.' Bir tekme daha attım taşa. 'Magda'ya tekrar işlerimde yardımcı olmasını rica ederim. Böyle davranmanın bana ve işlerime yararı olur, belki başarısızlığım giderilebilir. Gerçekten hiç de canla başla çalışacak gücü bulamıyorum kendimde, iyi bir yardımcıya çok ihtiyacım var!..'

Her şeyi apaçık görebildiğim bu anlar pek çabuk geçı

ti. Başkalarıının ve özellikle Magda'nın gözünde hep itibarımı düşürmemeye dikkat etmiştim. Bir şef olarak nasıl sürekli saygı gördüğümü düşündüm. Şimdi de, özellikle şu anda bundan vazgeçemem, onurumu kırdıramam, Magda'nın gözünde kendimi küçük düşüremem. Hayır, kararımı vermiştim, ne olursa olsun kendi başıma bu işin üstesinden gelecektim. Hemen her gün kendisiyle çekiştiğim bir kadından yardım isteyemezdim. Bu çekişmelerin işyerinde sürüp gideceğini önceden kestirmek güç değil. — Orada da kendi dediğinde direnecek, ben karşı koyacağım, o da başarısızlıklarımı yüzüme vuracak —, hayır, olacak şey değil!

Yine bir tekme savurdum, derken bu kez yolun tozlarına girdi ayağım. Başımı kaldırdım yerden. Nereye geldiğimin hiç farkında değildim, öylesine dalmıştım üzüntülerime. Yaşadığımız şehirden pek uzak olmayan, çok güzel kayın ormanları ve bir göl yüzünden bizim kentlilerin ilkbaharda gezi yeri olarak pek sevdikleri bir köye gelmiştim. Ama bu hafta arası kuşluk zamanında gezmeye gelen kimse yoktu, bu saatte herkes şehirde harıl harıl çalışıyordu.

Köy meyhanesinin önünde .durdum, susamıştım. Basın tavanlı, büyük, karanlık meyhaneye girdim. Burasını daha önce hep köye gezmeye gelen şehirlilerle dolu görmüştüm. Açık renk ilkbahar elbiseleriyle kadınlar salonu daha bir aydınlatırlar, basın tavan sanki yükselmiş gibi gelirdi insana. Şehirliler buraya geldiler mi, camlar açılır, masaların üstüne renkli örtüler serilir ve her yerde uzun vazoların içinde beyaz kayın demetleri bulunurdu. Şimdi karanlıktı içersi, masaların üstünde kahverengi sarımsı örtüler duruyordu, camlar sıkı sıkıya kapalı olduğundan, bu

naltıcı bir koku vardı. Barın arkasında saçları iyi taranmamış, önlüğü kirli genç bir kız duruyor, üzerine kireç sıçramış beyaz giysisinden duvarcı olduğu anlaşılan genç bir adamla fısıldaşıyordu. ilk tepkim geri dönmek oldu; susuzluğum, daha da önemlisi yeniden dertlerimle başbaşa kalmak duygusu beni bara doğru itti.

«içecek bir şey verin,» dedim, «ne olursa, susuzluğumu gidersin de!»

Kız bana bakmadan bir bardağa bira doldurmaya başladı; bardağın kenarından taşan köpüğü seyrediyordum. Kız bira musluğunu kapadı, bir an köpüğün çekilmesini bekledi, sonra biraz daha koydu; yine hiç konuşmadan bardağı eskimiş çinko üzerinde önüme doğru itti ve yeniden duvarcı oğlanla fısıldaşmaya koyuldu. Bana bir kere olsun bakmamıştı.

Bardağı kaldırıp ağzıma götürdüm ve yavaş yavaş, yudum yudum, hiç ara vermeden sonuna kadar içtim. Taze, gıcıklayıcı ve hafif acıydı, boğazımdan geçerken ardından bir ferahlık, bir hafiflik bırakır gibiydi; daha önce biranın bu özelliği yoktu.

'Bir bardak daha verin,' diyecektim, ama başka türlü davrandım. Genç adamın önünde, bizde «*Statiğe*» denilen ve genellikle buğday rakısı içmek için kullanılan ağız çık renk; kısa, tıknaz bir bardağın durduğunu görmüştüm.

Birden, «Bana da bir Stange!» dedim. Hayatında rakı içmemiş, kokusuna bile dayanamıyan benim gibi bir insanın tutup da rakı istemesine ben bile akıl erdiremedim. O günlerde yaşamımdaki bütün alışkanlıklar değişiyor, bir takım gizli etkenlere kapılıyor ve kendimde bunlara karşı koyacak gücü bulamıyordum.

ilk kez baktı kız yüzüme. Göz kapaklarını yavaş yavaş kaldırarak açık renk gözleriyle beni tartarcasma baktı.

«Rakı mı?» diye sordu.

«Evet, rakı,» dedim.

Kız şişeyi aldı; hiç şimdiye kadar herhangi bir kadın bana, böylesine açıktan açığa tartarak baktı mı, diye düşündüm. Bu bakış sanki erkekliğimin derinliklerine inmek, erkek olarak ne değerde olduğumu ölçmek istiyordu. Maddesel, biraz acı veren, ama tatlı bir hakaret gibi algıladım bakışını, sanki gözlerinin önünde çırılçıplak soyunmuş gibiydim.

Bardak ağzına kadar doluydu, çinkonun üzerinde bana doğru itildi, gözkapaklar yere çevrildi, kız oğlana döndü; hakkımda yargıya varılmıştı. Bardağı kaldırdım, önce bir duraksadım, sonra anî bir kararla bütün bardağı boşalttım ağzıma. Soluğumu kesercesine yakıyordu, yutkundum, boğazımdan aşağıya doğru zorladım sıvıyı. Yakarak, dağlayarak aşağıya doğru indiğini duydum. Birden midemde bir sıcaklık, rahatlatıcı, neşeli bir sıcaklık belirdi. Sonra bütün gövdem sarsıldı. Duvarcı oğlan yarı yüksek sesle, «Bu sarsılanlar en kötüleridir,» dedi, kız güldü. Çinkonun üzerine bir Mark koyarak başkaca bir şey söylemeden çıktım meyhaneden.

ilkbahar, güneşli bir sıcaklık ve hafif, ipek gibi bir rüzgârla karşıladı beni; bu kez değişmiş bir insan olarak dönmüştüm ona. Midemdeki sıcaklık bir aydınlığa dönüşerek kafama yükseldi, yüreğim çırpıyor, habire çarpıyordu. Şimdi yeni ekinin zümrüt yeşilini görüyor, tarla kuşlarının maviliklerdeki ötüşmelerini duyuyordum. Üzüntülerimden uzaklaşmıştım. 'Bir gün her şey düzelecek,'

dedim kendi kendime. Neşelenmiştim, eve doğru yürümeye başladım. 'Ne diye şimdiden canımı sıkayım?'

Şehre geldiğimde iki meyhaneye daha uğrayarak çabucak giden etkisini yenilemek ve pekiştirmek için birer «*Statiğe*» daha çektim. Hafif, hoş bir gevşeme duyuyordum. Tam yemek zamanı eve geldim.

4

5 İMDİ karımdan yalnız besin maddesi işindeki başarısızlığımı değil, içki içtiğimi de gizlemek zorundaydım. Şu anda öylesine soğukkanlıydım ki, hiç güçlük çekmeden bu işi becereceğime inanıyordum. Banyoda her zamankinden daha uzunca bir süre kaldım, güzelce yıkanıp ağzımdaki alkol kokusunu gidermek için dişlerimi uzun uzun, iyice fırçaladım. Magda'ya karşı nasıl bir tavır takınmam gerektiğini henüz bilmiyordum, yalnız belirsiz bir duygu beni gevezelik etmeye karşı uyarıyordu. —Konuşmak için belirgin bir eğilimim olduğunu seziyordum —, en iyisi sakın, ciddi bir tavır takınmaktı. İçeri girdiğimde çorbalar konmuş, Magda'yı beni bekler buldum. Acele elini sıktım, bir iki sözle, dışarda ilkbahar havasının ne kadar güzel olduğunu belirttim. Beni onayladı ve artık bahçe için bazı şeyler ısmarladığını anlattı. Benden de, eksikliğini yeni fark ettiği bir sebzenin tohumlarından akşam eve ge-

AYYAŞ

lirken getirmemi rica etti. Hemen ricasını kabul ettim, başkaca konuşmadan çorbamızı içmeye koyulduk. Magda'nın bana arada bir yandan, sorarcasına baktığını sezdim, ama içimde kendisinin bir şey farketmiyeceği, her şeyin yolunda gittiği duygusu vardı, önemsemedim bakışlarını. Bugün çorbayı pek büyük bir iştahla içiyordum.

Else tabakları topladı ve karıma mutfakla ilgili bir şey sordu; bunun üzerine Magda, herhalde ya bir şeyin tadına bakmak ya da eti parçalamak için Else ile birlikte mutfağa gitti. Odada yalnız kalmış, yemeğin gelmesini bekliyordum. Düşündüğüm önemli bir şey yoktu, neşeliydim, memnundum hayatımdan. Yaşamak hoşuma gidiyordu. Birden kendimi de şaşırtacak bir davranışta bulundum. Ayağa kalktım, parmaklarımın ucuna basarak usulca dolaba gittim, alt kapağını açtım, doğruydu; —kavgalarımızın başladığı o uğursuz Kasım akşamı içtiğimiz kırmızı şarap şişesi duruyordu orda. Işığa doğru tuttum, beklediğim gibi yan doluydu şişe: Kaybedecek zamanım yoktu, her an Magda gelebilirdi. Tırnaklarımla şişenin içine iyice itilmiş olan mantarı çıkardım, ağzıma dayayıp içtim —, tam yaşlı bir ayyaş gibi şişeden içtim! (Ama ne yapabilirdim ki? Bardağa koyacak zaman yoktu, hem o bir yana, bardak beni ele verecek bir ipucu olabilirdi). Üç dört büyük yudum aldım, tekrar şişeyi ışığa tuttum, dibinde azıcık kalmıştı, onu da diktim kafama. Soma yine şişenin ağzını kapayarak yerine koydum, dolabın kapağını da itip usulca yerime geçtim, içim kaynıyordu, midem anî ve kuvvetli alkolden kramp girmiş gibi kasılıyordu. Gözlerimin önünde sanki ateşten sisler vardı; alnım, ellerim terden sıırıslıkladı. Magda'nın dönüşüne kadar kendimi toparlıyabilmek için çok uğraştım. Daha sonra sarhoşluğun verdiği rahat bir kendini bırakmışlık duygusuyla

oturuyordum masada, bir şeyler yemek gerekliliği pek güç geliyordu. Midemin durumu tehlikeliydi, her an isyan edebilirdi. Her lokmayı büyük bir dikkatle yutuyor ve bu saygı yüzünden zorla yenen besinin, etkisini' göstermek isteyen sarhoşluğu bozacağına inamyordum.

Bu arada Magda ile bir kaç laf etmenin iyi olacağını • hiç düşünmüyordum bile. Onun yerine başka bir sorun, birden büyük dert olmuştu bana. Şarap şişesi, gerçi ağzı kapatılmış, dolapta duruyordu, ama Magda'nın ev işlerindeki titizliği yüzünden kısa bir zamanda boşalmış olduğu ortaya çıkacaktı. Böyle bırakamazdım, zamanında tedbir almak zorundaydım. Oysa, inanılmayacak kadar zordu bu iş. En iyi çözüm yolu, hemen bugün öğleden sonra yeni bir şişe şarap almak, yarısını boşaltıp diğer şişenin yerine koymaktı. Ama ne zaman yapacaktım bunu, akşama kadar işte olmak zorunda olduğuma göre nasıl büfeye gidip alacaktım? Akşamı Magda ile beraber geçirecek, o eliş ile uğraşacak, ben gazetelerimi okuyacaktım, —ne zaman? — Ya boş şişe, onu ne yapacaktım? Hem aynı marka şarabı bulabilecek miydim? Acaba Magda şarabın cinsini, etiketin biçimini hatırlayabilecek miydi? En iyisi, gece yarısı usulca yataktan kalkmak, eski şişenin etiketini dikkatle çıkarıp dolusuna yapıştırmaktı. Ama ya o sırada Magda'ya yakalanırsam! Hem acaba evde yapışkan var mıydı? Çantamın içinde bürodan yapışkan getirmem gerekekti.

Düşündükçe durum daha da karmaşıklaşıyordu, aslında şimdiden çözümü bulunmayan bir sorun olmuştu kafamda. Şişeyi sonuna kadar içmek pek kolay olmuştu, ama eski durumuna getirmenin ne kadar güç olacağını önceden düşünmeliydim. Şişeyi kırsam, bir şey ararken elimin çarpı

tığını söylesem? Bu kez de yere dökülecek şarap yoktu artık içinde. Yoksa bir cesaret edip şişenin yarısını su ile doldursam da, gerçek şarapla doldurmayı yarına mı erıtelesem?

Kafam gittikçe karışıyordu, yalnız yemeği değil, Magda'yı da bütün bütün unutmuştum. Bu yüzden, gerçekten üzgün bir sesle sorduğu zaman yerimden sıçramışım:

«Neyin var Erwin? Hâsta mısın? Ateşin var mı? Yüzün öyle kırmızı ki!»

Bunu fırsat bilerek bir cankurtaran simidiymiş gibi sarıldım:

«Evet, galiba hastayım bıçaz, iyi değilim. Şöyle bir uzansam iyi olacak. Kafama kan hücum ediyor...»

«Evet, Erwin, hemen yatağa girip yatsan galiba daha yerinde olacak. Doktor Mansfeld'i çağırayım mı?»

«Yok canım sende!» diye bağırdım. «Onbeş dakika uzanacağım divana, hepsi o kadar. Sonra işe gitmek zorundayım.»

Sanki ağır bir hastaymışım gibi divana kadar götürdü beni, yatmama yardım etti, üzerime bir battaniye örttü.

«İşte canın mı sıkıldı?» diye sordu ürkek. «Söyle bana Erwin, nedir canını sıkın? Öyle değıştin ki!»

«Yok, yok bir şey işte,» dedim birden kızarak. «Neıistediğini bilmiyorum. Biraz başım döndü ya da kan basıncım arttıysa, ille de işle mi ilgili olması gerek! İşler çok iyi, harika!»

Usulca içini çekti.

«Öyleyse iyi uykular, Erwin!» dedi. «Uyandırayım mı sonra seni?»

«Hayır, hayır, gereği yok, ben kenflim uyanırım, bir çeyrek saat sonra filan...»

Sonunda yalnız kalabildim; kafamı geriye yasladım, alkol artık hiçbir engelle karşılaşmadan bir dalga halinde serbestçe bütün gövdeyi dolaşıyor, yumuşak bir örtü gibi bütün dertlerimi, üzüntülerimi örtüyordu. Hatta, daha şimdi, Magda'ya hiç gereği yokken işlerimin 'çok iyi' gittiğini söyleyerek kendisini aldatmaktan duyduğum sıkıntıyı bile, bu dalga alıp götürdü. Uyuyor muydum... Uyudum mu? Hayır, sönmüştüm. Artık hiç...

5

H A V A kararmaya başlarken uyanıyorum. Korkuyla bir göz atıyorum saate; akşam yedi sekiz arası. Evi dinliyorum, çıt yok. Önce yavaştan, sonra sesimi yükselterek sesleniyorum:

«Magda!» Gelmiyor Magda. Güçlkle ayağa kalkıyorum. Her yanıma ağrıyor, kafam bulanık, ağzımın içi kupkuru ve paslı. Yandaki yemek odasına bir göz atıyorum, akşam yemeği için sofraya kurulmamış, oysa hep bu saatte yeriz. Ne oluyor? Neler geçti ben uyurken? Magda nerede?

Biraz düşündükten sonra sağa sola tutunarak mutfığa doğru gidiyorum, yürümek çok güç geliyor, sanki bütün mafsallarım tutulmuş, çarpılmış, oynak yerlerinden kıvrılmıyor.

Mutfağı da boş ve yarı karanlık bulacağımı sanıyordum, oysa ışık var içerde ve Else mutfak masasında bir şeyler ütülüyor. İçeri girdiğimde başını kaldırıp korkulu gözlerle bakıyor yüzüme, ben olduğumu anladıktan sonra da yüzündeki korkulu ifade pek değişmiyor. Dağınık bir görünüşüm olmalı, diye düşünüyorum. Birden bütün gövdemin yapış yapış kir içinde olduğu duygusuna kapılıyorum. Önce banyoya gitmem gerekirdi, hiç böyle dolaşmazdım eskiden.

«Karım nerde, Else?» diye soruyorum.

Else kısa, ürkek bakışlarla:

«Hanımefendi şehre gitti,» diyor.

«Ama şimdi yemek zamanı, Else!» diyorum kınarcasma, oysa yemek yemek için içimde en küçük bir istek yok.

Else omuzlarını kaldırıyor, sonra yine kaçamak bir bakışla:

«Bürodan telefon ettiler, galiba oraya gitti hanımefendi...» diyor.

Güçlkle yutkunuyorum, ağzım nasıl da kupkuru.

«Büroya mı gitti?» diye mırıldanıyorum. «Hay Allah! Ne işi var karımın orda, Else?»

Omuzlarını kaldırıyor: «Gerçekten bilmiyorum, Bay Sommer,» diyor, «hanımefendi bir şey söylemedi bana.» Soma bir şeyler daha hatırlıyor, konuşmasını sürdürüyor: «Saat üçü biraz geçte telefon ettiler, o zamandan beri evde yok hanımefendi...»

Demek dört saatten fazla bir süredir orada karım, mahvoldum. Nedenini bilmiyorum, ama mahvoldum!.. Dizlerim gevşiyor, sendeleyerek bir kaç adım atıyor ve bütün ağırlığımla mutfaktaki bir sandalyeye çöküyorum. Kafamı masaya dayayarak:

«Bitti artık, her şey bitti, Else,» diye inliyorum, «mahvoldum, Else!..»

Else'nin gürültüyle ütüyü birşeyin üstüne bırakıp bana doğru geldiğini duyuyorum, elini omzuma koyuyor.

«Nedir, Bay Sommer?» diye soruyor, «iyi değil misiniz?»

Kafamı kolumdan kaldırıp bakmıyordum. Bu gencecik yaratık önünde ağlamaktan utanıyorum, gözlerimden fışkıran yaşlardan... Bitti artık, her şey bitti, her şeyimi kaybettim, firma, evliliğimiz, Magda... Keşke bugün o kırmızı şarabı içmeseydim. Onun yüzünden oldu bütün bunlar. Şarabı içmeseydim Magda gitmeyecekti büroya, (bu arada acele bir yan düşünce: Şu boş şişe işini de bir yoluna koymalıyım!) Else hafifçe omuzlarımdan sarsıyor.

«Bay Sommer,» diyor, «bu halde çıkmayın dışarı! Birkaç dakika uzanın, ben size hemen akşam yemeğinizi hazırlarım.»

Başımı sallıyorum.

«Yemek istemiyorum, Else!» diyorum. «Karım şimdiye dek dönmüş olmalıydı, bu saatte...»

«Ya da,» diyor Else, «mutfakta, benim yanımda bir şeyler yemek ister misiniz, Bay Sommer?» Kendisi de söylediklerinden biraz tedirgin: «Karınız evde olmadığına göre...»

Bu işitilmemiş teklifin baştan çıkarıcı bir yanı var. Burada, mutfakta, Else'nin yanında yemek! Ne derdi Mag

da bu işe? Başımı kaldırıp ilk kez dikkatle yüzüne bakıyorum. Hiç onu böyle görmemiştim; Else, benim için evin arka bölümlerinde karımın bir gölgesi olmaktan öteye geçmemişti. Şimdi Else'nin, onyediyi yaşlarında, siyah saçlı, sağlam yapılı, gerçekten güzel bir kız olduğunu görüyorum. Açık renk buluzunun altında dolgun göğüsleri var ve bu göğüslerin ne denli taze olduğu düşüncesi sıcak bir dalga olup gövdeme yayılıyor.

Sonra kendimi toparlıyorum, imkânsız, bütün bunlar imkânsız! Kendimi Else'ye kaptırmak, olacak şey değil!

«Hayır, Else,» diyerek ayağa kalkıyorum, «çok iyisin, beni biraz olsun avutmak istiyorsun, ama benim de büroya gitmem iyi olacak. Eğer karımla karşılaşamazsak, benim de oraya gittiğimi söyle, lütfen.»

Gitmek için kapıya yöneliyorum, birden mutfaktan, bu sevimli kızıdan ayrılmak güç geliyor. Sonra bir an kapıda durup kendisine bakıyorum. Yüzünün ne kadar solgun ve beyaz olduğunu görüyorum; bu beyazlıkla gözlerinin çok üstünde duran siyah kaşlarının ne denli güzel bir uyuşum getirdiği dikkatimi çekiyor.

«Bir sürü sıkıntıları var, Else,» diyorum, «bana yardımcı olabilecek kimsem de yok.» Üzerine basarak tekrarlıyorum: «Hiç kimse, Else, anlıyor musun beni?»

«Evet, Bay Sommer,» diye karşılık veriyor usulca.

«Bana karşı bu kadar iyi davrandığın için teşekkür ederim, Else,» diyorum. Ancak banyoda kendime çeki düzen verirken Magda'yı aldattığımı düşünüyorum. Ona ihanet ettim, yalan söyledim, aldattım onu. Ama hemen sonra omuz silkiyorum: Böylesi iyi! Daha aşağılara, derinlere; daha hızlı! Artık durmak yok!

B ÜROYA giderken Magda'yla karşılaşmamaya çok dikkat ediyordum. Firmanın bulunduğu yapının karşı kaldırımında, bir evin girişinin gölgesine sığınarak, zemin kat-taki büromun camlarını gözlemeye koyuldum. Şef odası-nın iki penceresinden ışık geliyordu. Buzlu camlara, iki kişinin, Magda ile muhasebecim Hinzpeter'in gölgeleri vu-ruyordu. 'Bilanço çıkarıyorlar,' diye düşündüm korkarak. Ama firma yönetiminin şimdi Magda'nın becerikli ellerin-de olmasından, bu korku aynı zamanda bir rahatlama duy-gusuyla karışmıştı. Kötü haberleri öğrenir öğrenmez gelip duruma açıklık kazandırmak için hemen bilanço çıkar-mak, tam kendisine uygun bir davranıştı.

içimi çekerek ayrıldım oradan. Şehrin içinden geçip yürümeye başladım. Eve doğru gitmiyordum. Ne yapacak-tım büroda? Ne yapacaktım evde? Bana yöneltilecek suç-lamalar karşısında kendimi haklı çıkarmak için olmayan nedenler mi arayacaktım? Bırakmıştım hepsini. Hava git-tikçe kararıyor ve ben artık oynayacak kozumun kalmadı-ğını büyük bir acıyla görerek şehirden uzaklaşıyordum. Ha-yattaki yerimi ve anlamımı kesinlikle yitirmiştim. Bir ye-nisini aramak ya da yitirileni yeniden elde etmek için di-dinecek gücü bulamıyordum kendimde. Ne yapabilirdim başka? Hâlâ niçin yaşıyordum? Gidiyordum işte, bürodan, karımdan, doğup büyüdüğüm şehirden uzaklaşıyor, her şeyi arkamda bırakıyordum; ama bir gün yine dönme-liydim, di mi? Magda'nın karşısına çıkıp suçlamalarım dinlemeliydim, haklı olarak beni yalancılıkla suçlamalı, azarlamalıydı ve ben, kaçtığımı, rezilce, korkakça kaçtığı-mı itiraf etmeliydim!

Bunları düşünmek çok korkunçtu. O zaman oynamaya başladım düşüncelerle: Bir daha hiç eve dönmemek, uzaklara, çok uzaklara gitmek; hiç bir haber, hiç bir iz bırakmadan, son çığlığı haykırmadan, herhangi bir karanlıkta, silinip yok olunacak bir karanlıkta kaybolup gitmek... Bütün bunları büyük bir duyarlılıkla düşlerken; bir yandan da kendimi aldattığımı, kimsenin desteği olmadan, yurdumdan, ocağımdan uzakta yaşayacak cesaretin bende olmadığını biliyordum. Alişmiş olduğum yumuşak yatağımdan, evimin düzeninden, hiç şaşmayan yemek zamanlarından vazgeçemeyecektim! Korkularıma karşın daha bu gece eve, Magda'ya dönecek, alışkın olduğum yatakta yatacaktım. Bana göre değildi dışardaki, karanlıktaki hayat, dışarda yaşamak ve kimbilir hangi delikte ölüp gitmek! 'Ama,' diyordum, sonra yine adımlarımı hızlandırıyordum, ama ne oluyor bana böyle? Eskiden oldukça çalışıp çabalamayı severdim. Gerçi biraz zayıf bir insandım; ama öyle iyi saklamasını bilmişim ki bunu, şimdiedek Magda bile fark etmemişti. Peki, bir yıldır gittikçe artan, beynimi uyuşturan bu gevşeklik nerden geliyor? Benim gibi oldukça iyi bir insan, nasıl oluyor da şimdi karısını aldatabiliyor, hizmetçi kızın göğüslerine şehvetle bakıyor? Alkol olamaz bu, çünkü ilk olarak bugün içtim rakıyı, oysa bu gevşekliği uzun süredir duyuyorum. Peki, nedir öyleyse?

Kırkımı aşmış olduğumu düşündüm. Bir zamanlar, erkeklerin değişim yıllarından sözedildiğini duymuştum. Ama tanıdığım kırk yaşını aşmış erkeklerden hiç biri benim gibi değişmemişti. Bir de sevgiden yoksun varoluşumu düşündüm. Kimseye sezdirmeden, gizli gizli hem sayılmak, hem de sevilme istemiş, her ikisini de gerek Magda, gerekse içinde yaşadığım çevrede büyük ölçüde

bulmuştum. Şimdi ise bunları yavaş yavaş kaybetmekteydim. Bu gelişimin nasıl oluştuğunu ben de bilmiyordum. Ben kötüleştığım için mi bu sevgi ve saygıyı kaybettim, yoksa bunların yitirilmesi ile eski dayanaklarımın çökmesi nedeniyle mi kötü bir insan haline geldim? Bütün bu sorulara karşılık bulamıyordum; kendi hakkımda düşünmeye alışık değildim. Oraya, bu insanı yiyip bitiren soruların olmadığı yere bir an önce varmak için, daha daha hızlı yürüyordum. İşte sonunda hedefime ulaşmış, hapisane baş denetçisiyle konuştuğum gün bulduğum şu köy meyhanesine varmıştım.

Camdan içeri bakarak, o gün açıktan açığa, bakışlarıyla erkekliği tartarak az bulan, o soluk gözlü kızı aradım. Küçük, yanan tek ampulün solgun ışığı altında oturmuş, bir şeyler dikiyordu. Uzun bir süre baktım kıza; bir türlü karar veremiyor, kendi kendime neden bu kızı aradığımı soruyor, acılı, şehvet dolu bir aşağılanma duygusu içinde karşılık bulamıyordum.

Ama artık bütün bu sorulardan bıkmış, yorulmuştum. Nerdeyse koşarak çıktım meyhanenin birkaç mermer basamağını, karanlık girişte kapının tokmağını el yordamıyla bulup hemen içeri daldım. Canlı, neşeli bir sesle:

«Bak işte, yine geldim güzelim!» diyerek kızın yanındaki bir hasır koltuğa attım kendimi. Şu anda yaptıklarım normal zamanlarımdaki davranışlarıma öylesine yabancı, eski kuralcı, ölçülü tutumuma öylesine aykırıydı ki, ben bile şaşıp kaldım bu halime. Üstesinden gelip gelemeyeceği bilinmeyen güç bir rolü üzerine almış, ama oyunu sonuna kadar başarıyla yürüten bir oyuncu nasıl korkulu, kaygılı bir heyecanla seyredilirse, ben de öylesine bir şaşkınlıkla bakıyordum yaptıklarına.

Kız dikişten başını kaldırıp, bir an açık renk gözlerini bana dikti, hemen soma dudakları aralandı, diline gördüm:

«Ah, siz miydiniz!» dedi yalnızca. Bu iki sözcüğün altında yine kişiliğim hakkındaki yargı yatıyordu.

«Benim ya, hayatım!» dedim, aslında bana pek yabancı olan bir hazır cevaplıkla kendini beğenmişlik içindeydim. «Ve de sizin şu nefis '5/ange'le'rinizden bir, üç ya da beş tane içmeye geldim, isterseniz siz de için benimle.»

«Ben rakı içmem,» dedi kız soğukça direnerek. Kalıp bara gitti, küçük bir bardak ve bir şişe alarak masaya gelip içki koydu. Sonra eski yerine oturdu, şişeyi de yama, yere aldı.

«Hem bir çeyrek saat sonra kapıyoruz,» dedi, yeniden işini eline aldı.

«Ben de çabuk içerim,» diyerek bardağı alıp sonuna kadar içtim. «Rakı içmiyorsanız,» diye devam ettim, «sizin için bir şişe şarap ya da sekt ısmarlamak isterdim, eğer bulunuyorsa burda böyle şeyler, tabii. Benim için iş değil bunu ödemek.»

Bu arada bardağımı yeniden doldurmuştu; onu da bir dikişte bitirdim. Bütün gelmişi, geçmişi unutmuş, içinde bulunduğum şu anı yaşıyordum. Kendini çeken, ama yine de bu konuda çok tecrübesi olduğu anlaşılan bu kız beni açıktan açığa hor görüyordu.

«Sekt var,» dedi, «üstelik pek severim, ama şunu aklınızdan çıkarmayın, ne sarhoş olurum, ne de bir şişe içki ısmarladınız diye sizinle yatağa girerim.»

Bunları söylerken hiç utanmadan, dosdoğru bakıyordu yüzüme, rolümü sürdürmek zorundaydım:

«Öyle bir şey düşünen yok yavrucuğum, getirin sekt»

derinizi. Benim yanımda hiç rahatsız olmadan içebilirsiniz. Siz benim için başka bir yıldızdan gelen bir meleksiniz,» dedim bir kadeh daha çektikten sonra. «Tanrının bana gönderdiği bir kötülük meleği! Sizi görmek yetiyor bana.»

«Bakmak parayla değil,» dedi, kısa kötü bir gülüşle güldü. «Siz de bana garip bir ermiş gibi görünüyorsunuz. Ama hemen bu akşam sizin neden böyle heyecanlı olduğunuzu öğreneceğim.»

Sonra bir bardak daha doldurup kalktı, sekti almaya gitti. Bu kez daha uzun sürdü işi. Önce perdeleri kapadı, sonra dışarı çıktı. Girişteki dış kapıyı, ardından meyhanenin kapısını kilitlediğini duydum. İçeri girerken:

«Kapattım dükkânı, artık kimse gelmez. Burda kalkanlar da çoktan yatmışlardır,» dedi. Sonra gelip önümde durarak alaycı bir tavırla: «Ama bu yüzden sakın umutlanmaya kalkmayasınız!» Daha benim karşılık vermeme fırsat bırakmadan yine ayrıldı yanımdan. Kızın yokluğunu fırsat bilerek hemen art arda iki, üç bardak daha doldurup içtim. Sonra elinde, ağzı altın yaldızla sarılmış bir şişeyle döndü.

8.9.44

MASANIN üstüne bir şampanya bardağı koydu, beşerikli elleriyle şişenin ağzındaki teli bir iki büküşle açtı ve patlatmadan çıkardı tıpayı. Beyaz köpük şişenin ağzından taşarken hemen bardağına koydu, biraz bekledi • sonra tekrar koydu. Bardağı alıp ağzına götürürken:

«Şerefimize içmiyorum,» dedi, «çünkü o zaman be-

nimle kadeh tokuşturmak isteyeceksiniz, oysa şu anda yeterince sarhoşsunuz.»

Karşı koymadım. Gerçekten sarhoşluk bütün gövde-mi sarmıştı, içimde sanki bir arı kovanı varmış gibi her yanımdan vızıltılar, uğultular geliyordu. Bardağı yerine koydu, gözlerini kısarak bana baktı ve alaycı bir tavırla, «Söyleyin bakalım,» dedi, ben yokken kaç kadeh rakı daha içtiniz? Beş? Altı?»

«Yalnız üç!» diye güldüm. Utanmak aklımın köşesinden geçmiyordu; bu kızın yanında böylesi duyguları toptan yitirmiştim.

«Adın ne senin?»

«Buraya daha sık gelecek misin?» dedi soruma karşılık.

«Belki,» dedim biraz şaşırmış. «Neden?»

«Adımı öğrenip de ne yapacaksın? Surda yarım saat daha oturacağız; 'yavrucuğum', 'güzelim' falan diyorsun ya, yeter işte...»

«Demek adını söylemiyorsun,» diye bağırdım kızgınlıkla.

«Ne farkeder!»

Şişeyi alıp bir bardak daha koydum. O zaman artık iyice sarhoş olduğumu ve başka içmemem gerektiğini anladım, ama kendimi tutamıyordum. içkiye olan eğilimim üstün geldi. Beynimdeki renkli hayaller beni ayartıyor, içimdeki şimdiye kadar hiç içine girilmemiş karanlık fundalıkların çekiciliğine dayanamıyordum. Bilmediğim, tanımadığım bir ses, çok uzaklardan yavaşça beni çağırıyordu..

«Buraya daha sık gelecek miyim, bilmiyorum,» dedim hırsıla. «Katlanamıyorum senin varlığına, senden nefret ediyorum, yine de döndüm işte bu akşam sana. Bugün hayatımın ilk rakısmı içtim, sen verdin onu bana, rakıyla

birlikte usulca kanıma karıştın, zehirledin beni. Rakının ruhu gibisin, havada süzülen, sarhoş eden, parayla satın alınabilen...»

Kıza bakıyordum, soluğum kesilmişti; nerden geldiğini bilmediğim, ağzımdan dökülüveren bu sözlerden en çok şaşırان ben olmuşum. Karşımda oturuyordu. Elindeki dikişi bırakmıştı. Çorapsız ayağında kırmızı ayakkabılar, bacak bacak üstüne atmış, kırmızı eteğini dizinin üstünden biraz yukarı doğru çekmişti. Bacakları biraz kunt, ama uzun ve çok çekiciydi. Sağ baldırında, nerdeyse bir kuruş büyüklüğünde kahverengi bir ben vardı, güzel duruyordu. Elindeki sigaradan çektiği dumanı dudaklarının ağız arasından savuruyor, gözünü kırpmadan bakıyordu.

«Devam et bakalım, babalık,» dedi, «açılıyorsun... Devam et...»

Düşünmeğe çalıştım. Ne anlatıyordum ben bu kıza? içimden onu kucaklamak, ellemek geliyor, bunun için zor tutuyordum kendimi. Hasır koltukta iyice geriye doğru yaslandım, ellerimle sıkı sıkıya kavradım koltuğu. Sonra birden yine konuşmaya başladığımı duydum. Çok yavaş ve tane tane konuşuyor, arada heyecandan soluğum kesilecek gibi oluyordum. «Ben bir tüccarım,» dediğimi işittim. «Çok iyi bir işim vardı, ama şimdi iflâs etmek üzereyim. Herkes, herkes benimle alay edecek, önce karım... Bir sürü yanlışlar yaptım, Magda bunların hepsini yüzüme vuracak. Biliyorsun di mi, Magda, karımın adı...»

Gözlerini ayırmıyordu benden. Pudralanmış gibi bembeyaz yüzü hafif şişmişti, nerdeyse renksiz gözlerinin oldukça üstünde, koyu renk kaşları yay gibiydi.

«Ama daha para çıkartabilirim işten, birkaç bin Mark. Sırf Magda'yı kızdırmak için bile yapabilirim.

Magda işi kurtarmak istiyor. Benden bir fazlalığı mı var onun? Satabilirim elimdeki işleri, hem de şimdiden biliyorum kime satacağımı, çok yeni bir firmaya. Bunun için bana on, belki de oniki bin Mark öderler. Yolculuğa çıkarız seninle... Hiç Paris'e gittin mi?»

Bana bakıyor, ama yüzünde ne söylediklerimi onaylama, ne de yadsıma belirtisi görülüyordu. Daha hızlı, soluk soluğa konuşmama devam ettim:

«Ben de gitmedim daha, ama Paris üzerine bir şeyler okudum. Ağaçlıklı bulvarlar, büyük meydanlar, yemyeşil parklar şehri... Gençliğimde biraz Fransızca öğrenmişim, ama erken ayrıldım okuldan, ailemin yeteri kadar parası yoktu beni okutmaya. Biüyor musun ne demek: '*Donnez moi un baiser, mademoiselle?*'»

Hiç tepki göstermiyordu, ne 'evet', ne de 'hayır'.

«Bir öpücük verir misiniz! demek. Ama sana '*donnez moi un baiser, ma reine!*' demek gerekir. '*Reine*', kraliçe demek, sen de benim kalbimin, içki şişesindeki zehirin Kraliçesisin. Ver elini bana, Elsabe —sana Elsabe adını takam, kraliçe Elsabe—, elini öpmek istiyorum...»

Bardağıma içki koydu.

«Bunu da iç, sonra eve gidersin. Yeter artık, çok içtin, bıktım senden de. İstersen şişeyi yanına alabüürsün, bütün şişenin parasını ödemek zorundasın, tabii, meyhane fiyatına. Yarın kalkıp da, 'beni dolandırdın', diye gelme sakın, kendin doldurup içtin, ne kadar içtiğini ne bileyim...»

«Böyle konuşma, Elsabe,» dedim, ağlamaklı. «Böyle bir şey yapmam ben, para ne ki!»

«Erkekleri bana mı öğreteceksin! Kafayı çekince 'para ne ki!' diye bağırır, sonra ertesi gün jandarmalarla gelip

dolandırıldığınızı iddia edersiniz. Rakı, sekt ve bir de benim sigaralar, hepsi beraber...»

Bir toplam söyledi.

«Pekâlâ,» dedim, «madem öyle!» Cebimden cüzdanımı çıkarıp, «Al, işte!» dedim.

Parayı masanın üstüne koydum.

«Bu da senin için,» diyerek cüzdandan bir yüzlük daha çıkarıp diğer paraların yanına koydum; «senden nefret ettiğim, beni mahvettiğin için. Al, al şunu! Karşılığında bir şey istemiyorum senden, hiçbir şey istemiyorum. Git hadi! Zaten kanundasın benim, artık bundan daha fazla sahip olamam sana. Herhalde kabasın, sıkıcısımdır. Buralı değilsin, kimbilir hangi büyük şehirden gelmişsindir, her şeyini bırakmışsındır orda, işte kendinden arta kalanlar!»

Karşılıklı ayakta duruyorduk, para masanın üstünde, ışık solgundu. Durduğum yerde hafifçe sallanıyordum, yarı boşalmış rakı şişesi elimdeydi.

«Sok o parayı cebine!» diye fısıldadı. «Al parayı masadan... Parayı istemiyorum... Git!..»

«Parayı geri almam için zorlayamazsın beni, bırakıyorum burda... Sana hediye ediyorum onu, rakılar kraliçesi Elsabe! Gidiyorum...»

Güçlkle kapıya doğru gittim, içerden kilide sokulu anahtarı çevirmeye uğraşıyordum...

«Sen,» diyordu hemen arkamda, «sen...»

Geriye döndüm. Sesi alçalmış, ama dolu, yumuşaktı; bütün sertliğini, kabalığını kaybetmişti.

«Sen...» diye tekrarlardı. Şimdi renk ve ışık belirmişti gözlerinde, «istiyor musun?»

Şimdi bendim susarak bakan.

«Ayakkabılarını çıkar, merdivenleri çıkarken gürültü

etme, burda uyuyanlar duymamalı seni. Gel hadi, çabuk ol...»

Hiç sesimi çıkarmadan söylediklerini yerine getirdim. Niçin yaptığımı bilmiyordum. Şimdi o kadar canım çekmiyordu onu.

«Elini ver bana!» dedi.

Işığı söndürdü, beni elimden tutmuş götürüyordu, diğer elimde hâlâ rakı şişesini tutuyordum. Meyhanenin içi zifiri karanlıktı, usul usul gidiyordum arkasından. Küçük tozlu bir camdan, daracık merdivene ay ışığı düşüyordu. Çok yorgundum, ayakta sallanıyordum. Kendi yatağımı düşündüm, Elsabe'yi düşündüm; eve dönmeyi çok istiyordum.

Artık çok fazlaydı bütün bunlar. Tek avuntum elimdeki rakı şişesiydi, güç verecekti bu şişe bana. Surda durup şişeden bir yudum alsam ne iyi olacaktı. Öylesine yorgundum ki! Basamaklar çatırdıyordu. Elsabe odasını açarken, kapının gıcırdadığını duydum. Odada da ay ışığı vardı. Dağınık bir yatak, bir sandalye, duvarda elbiseler için askı yerleri...

«Soyun,» dedim yavaşça, «şimdi geliyorum.» Daha çok kendi kendime sorarcasına: «Yıldızlar var mı burada?»

Bir meyve bahçesine açılan pencereye gittim. Pencerenin bir kanadını açtım; içerisi ılık, hafif bir okşama gibi nefis kokular ve yumuşak rüzgârlı bir ilkbahar havasıyla doldu. Pencerenin hemen altında bir sundurmanın yere doğru eğik damı vardı.

«Bu çok iyi işte,» dedim yavaşça, «bu eğik dam çok iyi...»

Ayı göremiyordum, üzerimizde, damın arkasında kahıyordu. Ama beyazımsı ışığı göğü aydınlatıyordu. Ancak

çok kuvvetli yıldızlar, — onlar da oldukça donuk — görünüyordu. Canım sıkılmıştı, rahat değildim.

«Hadi, gel artık,» diye seslendi yataktan kızgınca. «Biraz çabuk ol! Daha uyumam da gerek!» Geri dönüp yatağın üstüne eğildim. Yorganı boynuna kadar çekmiş, sırtüstü yatıyordu. Yorganı açtım, bir an yüzümü çıplak göğüslerine dayadım. Serin ve sertti. Saç ve et kokuyordu, güzeldi.

«Kapasana camı!» diye fısıldadı, sabırsız. «Soyun, hadi, saçmalığı bırak! Baksana koskoca adamsın.»

içimi çekerek doğrudum. Pencereye gittim, şişeyi alıp sundurmanın damından aşağı atladım. Arkamdan delirgin bağırdı:

«İhtiyar ayyaş budala!»

Çalılar arasındaydım. Ortalık leylak kokuyordu. Ter-temizdi ilkbahar gecesi. Şişeyi ağzıma dayadım, uzun uzun içtim.

7

U URMADAN gidiyorum. Yürürken, bir yandan da eskiden Magda'yla beraber yürüyüşlere çıktığımız zaman-lar söylediğimiz gezginci şarkılarından birini söylüyorum. Ayağımda çoktan parçalanmış çoraplar, ayakkabısız, bu uzun yolu ayaklarımın acısından topallaya topallaya yürüyorum. Ayak parmaklarımdan birini bir taşa çarptım. Kö-tü bir gezinti bu. Bir dereye doğru yöneliyor, aşağıya çalılarının arasına iniyorum. Bir taşın üstüne oturup ayakları

mı suya sokuyorum. Su buz gibi. Önce ürperiyorum, sonra iyi geliyor su.

Taşın üstünde otururken uyuyakalıyorum. Titreyerek uyamıyorum, her yanım buz kesmiş; üstünde oturduğum taştan devrilmişim. Yürümeye devam ediyorum. Ne kadar hızlı yürüsem, yol daha bir uzuyormuş gibi geliyor; yolun iki yanındaki meyve ağaçları yanımdan uçup gidiyorlar, ama ben ilerlemiyorum. Nerde olduğumu bilmiyorum, yalnız evden çok çok uzaklarda olduğumu sanıyorum. Saatin kaç olduğunu bilmiyorum, ama daha sabah olmadı. Ay çevrenin üstünden ancak iki karış yukarda. Ve ben yürüyorum. Uyuyan bir köyden geçiyorum. Köyde tek ışık yanmıyor, herkes uyuyor, yalnız ben yürüyorum, ben, besin maddeleri toptancı firmasının sahibi, Erwin Sommer. Ama artık değil, bir zamandı onlar. Nedir şimdi gecede, ay ışığında yürüyen bu adam?

Evet, bir zamandı onlar, aradan çok zaman geçti, çok oldu, unutulup gitti nerdeyse... Ayak seslerimden kulübesinde yatan bir köpek uyanıyor, havlamaya başlıyor, köyün diğer köpekleri de uyanıyor; şimdi bütün köy havlıyor ve ben, bir serseri, kanlı topuklarımla ayaklarımı sürüye sürüye köyden geçiyorum, ben daha dün... Su! sun, susun!

Kiliseye ait ahşap bir yapının gölgesinde duruyor, yeniden şişeyi' ağzıma dayayarak içiyorum, iyi geliyor bu, soruları uyutuyor, acıları dindiriyor, önümdeki ikinci bir yarım saatlik yol için cesaret veriyor, kamçılıyor... Ama fazla bir şey kalmamış artık şişede, bu pek değerli sıvıyı taksit taksit içmeliyim. Son yudumu —büyük bir yudum olmalı bu! — evimin eşiğinde, Magda'nın karşısına çıkmazdan önce içeceğim. Ama Magda uyuyor, sessizce di

vana uzanacağım, bugün çatışma olmayacak aramızda. Peki yarın? Yarma çok var daha, uzun uzun uyuyacağım yarma kadar, bugün olanların hepsini unutacağım, yeneden firmamın başı olacağım. Gerçi küçük bir yanlışlık yapmışım, ama bunu düzelterek yeteneğim olduğunu göstereceğim...

Boş şişeyi bahçedeki çalılıkların arasına sakladım, şimdi kapının önündeki basamakları çıplak ayaklarımla usulca çıkıyorum. Anahtarla gürültü etmeden kapıyı açmayı da beceriyorum. Daha şimdi, hatta bir değil, iki kocaman yudum —şişenin dibinde kalan rakı beklediğimden daha çok çıkmıştı —aldığım halde, sarhoşluktan hiçbir iz yok. Böylesi daha iyi, kafam açık, kendimden eminim. Hiç yanlış bir hareket yapmayacak, kimseyi uyandırmayacağım.

Kanayan ayaklarımı yıkamak için banyoya doğru yöneldim, ama orda musluktan akacak su şırıltısından Magda'nın uyanabileceğini! düşünerek, —öylesine çalışıyordu kafam —, usulca mutfağa gittim. Burada yıkayabilirim ayaklarımı; mutfağın yanında küçük Else uyuyor, ondan zarar gelmez bana; Magda kadar işgüzar ve katı değil. Işığı yakıp mutfakta çevreme bakmıyor, bir emaye kap bulup ocağın üstündeki çaydanlıkta kalan suyu içine boşaltıyorum. Beklediğim gibi su hâlâ ılık. Becerikliliğimden kıvanç duyuyorum. Sabun, mutfak havlusu, kurulama bezleri ve bir fırça alıp sandalyeye oturuyor, ayaklarımı suya sokuyorum. Aman ne kadar iyi geliyor, ne kadar güzel bu ılık, yumuşak okşamalar! Arkama yaslanıp gözlerimi kapıyorum. Ah, bir de içecek bir şeyler olsaydı, ne kadar mutlu olacaktım, insanın mutluluğunda hep de bir şeyler eksik olur, hiç bir zaman tam olmaz. Kırmızı şarabı

içtim, başka da içki bulunmaz bu evde. Yarın hemen bir şarap mahzeni düzeyim kendime, bir kaç şişe de rakı alırım. Rakı harika bir şey, bunca yıl rakı içmemiş olmama, rakısız geçen bunca zamana acıyorum.

Biraz daha yaslanıyorum geriye doğru, ayak banyosunun tadına varıyorum, zonklayan ayaklarımın acısının dindiğini duyuyorum... Birden yerimden fırlıyorum! Kaptaki su taşıyor, mutfak taşları üstünde yayılıyor. Ama şimdi hiç dert değil bunlar! Kafam şimşek çakmışçasına aydınlanmıştı! Elbette içecek bir şeyler var evde! Bazı çorbalar, sözgelişi öküz kuyruğu çorbası için Madeira kullanmıyor muydu Magda? Paça temizlerken mikropları kırılсын diye rom kullanmıyor muydu? Ev bütçesi için tutmuş olduğu defterlerden biliyorum bütün bunları. Çıplak ayaklarımla doğru kilere koşuyorum. Her yanı arıyor, bütün şişeleri kokluyorum: Sirke, zeytinyağı ve işte! İşte '*Fine Old Sherry*', hatta Porto şarabı, dörtte üç şişe şarap ve yarını şişe rom. Oh, yaşamak ne güzel! Sarhoşluk, unutmak, unutmanın akıntısına kendini bırakmak, karanlığa, siyahlıklara, aşağıya, oraya, pişmanlığın, çekilmenin olmadığı yere... Güzel alkol, selâmlarım seni, *la reine Elsabe*, çıplak göğüslerinde dinlendim, saçının ve etinin kokusunu içime çektim!

Kabı tekrar doldurdum, üç şişenin de mantarlarını çıkarıp karşıma dizdim. Rom şişesinden büyük bir yudum alıyorum. Rakının yumuşak, temiz tadından sonra biraz ters geliyor rom; çok daha sert, daha yakıcı, ateş gibi bir şey. Rüzgârda sürüklenen koyu kırmızı bulutlar gibi duyuyorum kanımda romu, hayallerimi uçuruyor, daha uyanık, daha dikkatli, daha kurnaz yapıyor beni... Mutfağı güzelce toparlamam, yerlere taşan suları silmem gerekti

ğini biliyorum. Şişelerin ağzını tekrar kapayarak yerlerine koymalıyım. Kimse bir şeyin farkına varmamalı, Else bile. İyi yürekli Else, uyuyor şimdi o, daha çok genç, genç insanların o derin, sağlıklı uykusuyla uyuyor.

Ya ben, ben çorbacı, ben patron, burda oturmuş onun uykusunu gözlüyorum. Şimdi eve bir hırsız girmeye kalksa... İyi ama nerde bıraktım ben şimdi bu şişelerin mantarlarını? Buralarda göremiyorum, ceplerimde de yok. Acaba kilerde mi bıraktım? Oraya bakmalıyım bir kere de, şişelerin ağızlarını güzelce kapayıp yerlerine koymalıyım, ama su o kadar hoş ki; şimdi yorgunum, uyumak istiyorum, bir yudum daha, sonra yatmaya giderim, bir dakkada toplarım mutfak, her şeyi yine yerli yerine koyarım, şişelerin tıplarını da bulurum... Kim geliyor? Kim rahatsız ediyor beni yine? Ha, Magda'ymış, becerikli Magda. Gece yarısı, hayır, sabaha karşı, pusatlanmış, üzerinde elbiseleriyle mutfak kapısında durmuş, dili tutulmuş, kireç gibi beyaz, korkulu bir yüzle bana bakıyor. Hafifçe doğrulup ellerimle, başımla kendisini selâmlıyor ve neşeyle konuşuyorum:

«İşte yine döndüm, Magda! Bir gezinti yaptım, ilkbaharın yeşilleri içinde küçük bir kır partisi. Hiç bu yıl tarla kuşlarının ötüşmelerini duydun mu? Yarın beraber gideriz. Kayın ağaçlarını görmelisin, öylesine yeşermişler ki, ve sen rakılar kraliçesini tanımalısın, *la reine d'alcool*, Elsabe koydum adını... Çok çalışkansın Magda, seni Hinzpeter ile büroda, defterlerin üzerine eğilmiş çalışırken gördüm. Bilanço yapıp açıklık getirdin duruma, hep körkmüşumdur ben bu açıklıktan! Şu yudumu, sevgili Magda, sonra bir tane, soma bir tane daha! Biliyorum senin romun bu, ama yenisini alıp yerine koyacağım, her eksiği tamam

layacağım. Daha paramız var, firmayı satabiliriz. Bana ait. firma, şef benim, istediğim şeyi yaparım! Yoksa bir itirazın mı var?»

Hiç bir şey söylemedi, susarak baktı bana, sonra kanlı ayaklarımı gördü, yüzü bembeyaz oldu. Gözlerinde iki damla yaş belirdi, yavaşça solgun yanaklarında yuvarlandılar, eliyle silmedi yaşları. Büyük bir heyecanla yaş damlalarını elbisesinin üstüne düşene kadar gözlerimle izledim. Bu gözyaşları duygulandırmamıştı beni; tersine, benim yüzümden acı duyduğu için ağlaması, içimde tatlı bir duygu uyandırmış, hoşuma gitmişti.

Tekrar içtim.

«Öylesine acımasız beceriklisin ki, elimden kaçırmış olduğum hapisanenin besin maddeleri işinden kaybettiklerimi gidermesini bileceksin. Hep senin gölgede yaşadım ben, kendi üstünlüğünü hiç duyurtmadın bana. Ama ben. yükselmesini bilemedim, hep aşağılarda kaldım. Oysa, aşağılarda da yaşanılıyor. Garip bir kız tanıdım, o da aşağılarda yaşıyor, o da acı ve sevinç duyuyor. Aşağıda da zevk ve üzüntüler var; Magda, aynı yukarda olduğu gibi, aşağıda ya da yukarda yaşamak arasında bir fark yok. Belki de gözlerini kapayarak kendini yokluğa bırakmak, yokluğun tâ derinlerine yuvarlanmak en güzeli. Kişi sonsuz düşebilir, Magda, ben daha dibe varmadım, yere çarpmadım, her yanım sağlam daha...»

«Erwin,» dedi yalvarırcasına; «Erwin, konuşma artık, bırak içmeyi! Hastasın, Erwin gel yatağa yat, ayaklarını sarayım. Ayaklarının durumu çok kötü, ayağındaki, yaraları sarmak gerek...»

«Gördün mü?» diye bağırdım; «şu birkaç yudumu bile esirgiyorsun benden. Tabii, senin şişelerin bunlar, ama,

ödeyeceğim. Nakit olarak ödeyeceğim ya da istersen dolularım alıp koyarım yerine. Açık, basit bir ticaret bu, bir diyeceğin olmasa gerek! Ayaklarımı soruyorsun. Bir kır partisi yaptım. Becerikli şef hanım çalışırken, şef de şöyle bir kez kafasını dinleyebilir! Çıplak ayak dolaştım, çıplak ayak yürümek sağlıklı olmalı...»'

Konuşmaya devam ediyordum. Bu arada mutfaktan ayrıldı, kısa bir süre sonra elinde kocaman banyo süngeri, merhem ve sargı bezleriyle geri geldi. Ben hâlâ dilim dolaşarak, kekeleyerek hakkındaki söylevimi sürdürürken yanıma diz çöküp ayaklarımı yıkadı, yaraların içindeki pislikleri temizledi, hafifçe kuruladı, merhemledi ve sardı.

«İyisin, çok iyisin,» dedim içerek, «gerçekten çok iyisin, Magda; bir de bu kadar becerikli olmasaydın!»

8

U YANIYORUM. Yatağında yatıyorum, pencereler açık, perdeler rüzgârdan hafifçe sallanıyor, dışarda güneş parılıyor. Epey geç olmalı. Yanımdaki yatak yeni yapılmış, oda boş, yalnızım. Çok fenayım, midemde kuru bir yanma var, ancak yavaş yavaş yeniden düşünmeye başlayabiliyorum. Yavaş yavaş hatırlayabiliyorum geçen geceyi, sonra ayağımdaki acıları duyuyorum. Yorganı açıp ayağımdaki sargıları görüyorum, birdenbire herşey yeniden

gözlerimin önünde canlanıyor: Büromun önünde durup buzlu cam ardındaki gölgeleri gözleyişim, meyhanedeki içki faslı, kızın odasındaki utanç verici sahne, ayakkabısız, sarhoş eve dönüşüm ve en kötüsü mutfakta Magda'yla karşılaşmam! Nasıl aşağıladım kendimi, nasıl küçük düşürdüm!

Acı bir pişmanlık çöküyor üstüme. Utanç, bu acılı, azap veren utanç, ellerimle yüzümü saklıyor, gözlerimi sıkı sıkı yumuyorum... Artık hiçbir şey görmek, hiçbir şey duymak, düşünmek istemiyorum! inliyor, çenelerimi sıkıyor, dişlerimi gıcırdatıyorum, inliyorum: 'Gerçek olamaz bu! Gerçek olamaz! Ben değüdim bu insan, düş görmüş olmalıydım! Unutmahyım her şeyi, hemen unutmalıyım! Gerçek olamaz bu, olamaz!'

içim katılıyor, bütün gövdem sarsılıyor, sonra gözlerimden yaşlar geliyor, kendi mahvıma yol açan, kaybettiğim şeyler için akan gözyaşları. Sonu gelmeyen, zehir gibi acı, ama sonradan gevşeten, rahatlatan gözyaşları.

Ağlamam bitti; hâlâ güneş vuruyor camlara, perdeler taze, hafif rüzgârda usul usul kımıldıyor. Hayat hâlâ taze ve genç gülümsüyor, istediğin her saatte yeniden başlayabilirsin, önemli olan sensin, her şey sana bağlı. Yatağımın yanındaki küçük masada bir kahvaltı tepsisi duruyor; kahvenin üstü, soğumasın diye güzelce örtülmüş, kahvaltıma başlıyorum, ilk lokmaları güçlükle çiğniyorum, ağzımda büyüyor, ama kahve özel olarak hazırlanmış, iştahım yavaş yavaş yerine geliyor.

Magda'mın titizlikle seçip hazırladığı nefis şeyleri yerken içimden kendisine teşekkür etmek geliyor: Ançuez, güzel, yağlı bir ciğer ezmesi ve nefis bir peynir, böylesine zevkle kahvaltı etmemişimdir. Tanıdık çevrenin temiz eş

yalarını, uzun bir süre ayrı kalınmış, vazgeçilmez, sadık bir dost gibi selâmlıyorum. Geee masanın üstünde Magda'nın bırakmış olduğu bir kâğıt buluyorum. Yalnız birkaç saat için büroya gitmiş olduğunu, kendisi dönene kadar yatakta kalmamı, hiç olmazsa evden çıkmamamı rica ediyor, banyonun hazırlanmış olduğunu bildiriyor.

Yarım saat sonra çıkıyorum evden. Gerçi ayaklarımdaki yaralar yürürken çok acı veriyor, ama artık çalışmaya, birşeyler yapmaya kesinlikle karar vermiş bulunuyorum. Tepeden tırnağa yıkandım, temizlendim, yeni çamaşırlar giydim, en güzel elbisem üstümde ve şimdi dünyadaki yerimi yeniden almak istiyorum. Magda kadar becerikli ve atılgan olmasam da hızla sürülen arabanın freni olmak isterim yine, gidişi düzenleyen, emniyete alan...

Bu kez tedirgin değilim, karşı kaldırımdaki yapının girişinden büromdaki gölgelere korku içinde bakmıyorum, dosdoğru giriyorum içeri. Şef odasından önceki iki odada çalışan memurlarımı selâmlayarak kendi odama giriyorum. Magda yazı masamdaki koltukta oturuyormuş, beni görünce yerinden fırlıyor. Eskiden, ben büroda olmadığını zamanlar benim yerimde oturmazdı hiç, yanımdaki masadaydı onun yeri. Bu büroda çalışanların arasından beni silmiş olması bir parça gücendiriyor beni, kendisi de kıpırmızı kesüyor.

«Erwin, sen?» diye haykırıyor. «Sanıyordum ki...»

Önce bana bakıyor, sonra Hinzpeter'e.

«Günaydın; günaydın Bay Hinzpeter,» diyorum dostça ve hiçbir şey farketmemiş gibi yapıyorum. «Evet, sen sanıyordun ki... Ama daha bu sabah öyle katlanılmayacak kadar acımadığını gördüm... ayaklarım... neyse, bırakalım şimdi bunu. Önce anlat bakalım, neler tesbit ettiniz, neye

karar verdiniz?. Hapisane işinden kaybettiklerimizin acısını çıkarabilecek miyiz?»

Yazı masamdaki koltuğuma oturmuştum. Dostça bakıyordum kendisine, kararım vermezden önce memurlarının tekliflerini severek dinleyen tam bir şeftim yeniden. Unutmak istediğimi, unutmak zorunda olduğumu haykırarak katda katıla ağlamamın üstünden daha bir saat bile geçmemişti... Ama şimdi burada otururken unutmamın imkânsızlığını Magda'nın yüzündeki solgunluk, dar ayakkabılarımın içinde sızlayan ayaklarım sürekli olarak hatırlatıyor ve ben yine de unutmak istiyorum. Magda'nın beni, mutfakta karşıma şişeleri dizmiş, kanlı ve kirli ayaklarım su kabının içinde oturmuş, yerlere suları taşırması olarak görmesinin üstünden daha oniki saat geçmemişti. Ve benim burada yeniden şef masasına oturmamdan beş dakika sonra bütün bunlar Magda'ya kötü bir düş gibi geliyor olmalıydı; bir kâbustan başka bir şey değil! Unutmak, unutmak! (Bu da benim utanmazlığımdan ileri geliyordu; geçmiş olaylar üzerine tek söz etmemek, her şeyin üstüne bir sünger çekmek, oyun sırasının başkasında olmasına kattenamamak, başkasının davranışını anlamak için en küçük bir çaba göstermemek... Utanmazlıktan başka nedir ki!) Magda'nın becerikliliğini hesaba katmamın boşuna olmadığı ortaya çıktı. Daha bu sabah hapisane baş denetçisini ziyaret etmiş, belki hâlâ kurtarılabilir bir şeyin olup olmadığını görüşmek istemişti. Bu iyi adam kendisine gerçekten bir imkân daha göstermiş, çok güzel bir fırsat tanımıştı. Tutukluların bir bölümü, hapisaneye girdikleri ilk zamanlarda hücre cezası çekmekte ve lif ayırmakla vakit geçirmekteydiler. Eski, kullanılıp parçalanmış gemi halatları bu tutuklular tarafından liflerine ayrılmakta ve bunlardan yeniden halatlar yapılmaktaydı... Bu iş için sürekli

olarak çok miktarda eski halat getirtmek gerekiyordu ve tam da şu sıralarda hapisane deposundaki gerekli malzeme tükenmek üzereydi. Baş denetçi Magda'ya, Hamburg'a gidip iki, hatta üç vagon eski halat satın alıp getirmesini teklif etmişti. Söylediğine göre, bu malların nerden alınacağı iyi bilirse bu işten çok kâr sağlanabilirmiş, hatta bunların nerelerde bulunabileceği hakkında da bazı dolaylı belirtileri esirgememiş.

Bütün bu anlatılanları dinleyerek hoşnutluğumu belirttim. Gerçi bu bir fırsat, kısa süreli bir işti ve bin beş yüz kişi için sağlanacak üç yıl süreli besin maddeleri işinin getirdiği kârın hiç bir şekilde yerini tutamazdı. Hatta aslında bizim şimdiye kadar yaptığımız işlerle de pek bir uygunluğu yoktu, yine de iyi bir kâr getireceği için teklifi kabul etmekte fayda vardı.

«Peki, Magda, ne düşünüyorsun, kim gidecek Hamburg'a? Yoksa sen mi?» diye sordum.

«Hayır,» dedi duraksayarak, «çok isterdim, ama galiba şu anda benim ayrılman güç olacak. Hem de tam şu sıralar...»

Yarıda kesti konuşmasını, biraz çaresiz fakat anlamlı bir şekilde baktı bana. Bu hangi şartlarda olursa olsun hiç bir zaman katlanamayacağını bakışlardan biriydi.

«Haklısın, Magda,» dedim, «şu anda senin buradan ayrılman gerçekten uygunsuz olur. Hem ev işleriyle de ilgilenmek zorundasın. Else daha çok genç... (İyi yürekli avutucu Else!) En iyisi benim gitmem olacak. Kendimi çok iyi hissediyorum. Ayaklarıma gelince...»

Hemen sözümü kesti Magda:

«Kesinlikle gidemezsin sen, Erwin!» dedi. «Biliyorsun, daha tamamen iyileşmedin.»

Gözlerini bana dikmiş, ayırmıyordu; kızgın değil, daha çok hüznünlü, sevgi dolu, ama kesin, kararlı bakışlardı bunlar. Bu kez ben gözlerimi kaçırdım.

«Hayır,» diye devam etti, «en iyisi Bay Hinzpeter'i gönderelim. Hemen bu akşam yola çıkabür ve belki yarından sonra...»

«Bir dakika, Magda,» diye sözünü kestim.

«Çok teşekkür ederim, Bay Hinzpeter, sizi birazdan tekrar çağırırım...»

Muhasebecinin ardından kapıyı kapamasını bekledim. Sonra Magda'ya dönerek:

«Magda,» dedim; «geçmişî bırakalım, bir daha söz etmeyelim ondan, tamamen unutmuş olalım.»

Bir hareket yaparak, sanki bu pek basit çözüm yoluna karşı bir şeyler söylemek istiyor gibiydi.

«Hayır, Magda,» dedim acele, «bırak söyleyecekleri mi bitireyim. Senden çok rica ediyorum, ben gideyim Hamburg'a. Benim için çok önemli bu, ayaklarımın da bir çaresi...»

Yine hızlı bir hareketle, şu anda ayaklarımın o kadar önemli olmadığını belirtmek ister gibiydi. Bu sağlığım konusundaki ilgisizlik çok üzdü beni, ama yine hiçbir şey sezdirmeden devam ettim:

«Bir kaç gün için buradan ayrılmak bana çok iyi gelecek.» Sonra sesimi biraz alçaltarak: «Şu besin maddeleri işindeki başarısızlık beni çok üzdü, kendimi çok aşağılanmış hissediyorum.»

Gözlerini benden ayırmadan:

«Erwin,» dedi, «sen kendin söylemiştin, geçmişî bırakalım, diye! Ben de seninle aynı düşüncedeyim, her ne kadar...» Sözünü yarıda kesti, sonra, «ama sen kendin

başlıyorsun. Neyse, Hamburg'a gitmenin senin için iyi olmayacağı kanısındayım. Şimdi önemli olan, sana gerekli olan şey, kendini oyalamak değil, tam ve kesin bir dinlenmedir. Hem bugün öğleden sonra Doktor Mansfeld'den her ikimiz için de söz aldım...»

«Yine bildiğini okuyorsun, Magda, ne işim var benim Doktor Mansfeld'de? Hiç bir hastalığım yok. Ayaklarımdaki birazcık yara için de...»

«Ah, ayakların ya! Birazcık açılmış deriler elbette il yileşir. Hayır, Erwin, sen gerçekten rahatsızsın. Aylardır ne kadar değişmiş olduğunun farkındayım. Doktorun seni iyice bir muayene etmesi gerekiyor.»

«Tabii senin denetiminin altında!» dedim alay edeceğesine. «Hayır, bunun için sana gerçekten teşekkür ederim, ancak...»

Yalvarırcasına:

«Erwin,» dedi. «bırak bu konuda bir kere olsun kavgaya etmeyelim. Gel, hatırımı kırma, birlikte doktora gidelim, o karar versin Hamburg'a gitmenin senin için iyi olup olmayacağım.»

«Oho,» dedim. «Doktor senin öğüdüne göre karar verecek olduktan sonra gitmemizin bir gereği yok; o zaman hemen şimdiden Hinzpeter'e, Hamburg'a gideceğini söyleyebilirsin.»

Her ikimiz de şimdi büronun iki penceresinin önünde ayrı ayrı durmuş caddeye bakıyorduk. Ben yalnız dışarıya bakmakla kalmıyor, parmaklarımla camda trampet çalıyordum. Dışarda hâlâ ilkbahar güneşi, yoldan geçen kadınların üstlerinde baharlık elbiseler vardı... Çevremdeki eski, tanıdık şeyleri taptaze bir ilgiyle selâmlayışımdan, onların tadına varışımdan bu yana daha pek az bir zaman

geçmişti. Bugün yepyeni bir hayata başlamakta kararlıydım... Ve şimdi yine o eski, gıcırtilı kavga değirmeni dönüyor, en güzel tasarılarımı eziyor, öğütüyordu. Peki, niçin? Çünkü Magda her konuda kendisinin haklı olduğunu iddia ediyor, bütün kararların kendisinden çıkmasını istiyordu. Hayır, bu kez ben de direnmekte kararlıydım. Aıramızda anlaşmıştık; geçmiş, geçmişte kalacaktı, böylece dün akşamki olaylar yüzünden onun isteklerine boyun eğmek zorunda değildim.

Magda birden camdan ayrıldı:

«Erwin...» dedi yavaşça.

«Evet?» dedim, somurttum, hâlâ kendisine bakmaksızın, trampet çalıyordum camda.

«Erwin,» diye tekrarladı. «Bugün seninle kavga etmek istemiyorum. Korkunç bir tehlikeye doğru hızla gidiyormuşuz gibi bir duygu var içimde, bu yüzden ne pahasına olursa olsun dayanışmak zorundayız. İstedğin olsun, sen git Hamburg'a, ama dönüşte sen de benim ricamı yerine getireceksin, birlikte Doktor Mansfeld'e gideceğiz.»

Kendisine döndüm, sevinçten gülümsüyordum.

«Döndüğümde ne kadar sağlıklı olduğumu sen de göreceksin,» dedim. «O zaman kendin doktora gitmekten vazgeçeceksin. Ama yine de söz veriyorum. Ayrıca çok teşekkür ederim, Magda. Güzel bir şey getireceğim Ham'burg'dan sana...»

Tekrar güldüm. Bu gezi işine çok sevinmiştim, mutluydum.

«Teşekkür edesin diye kabul etmedim senin gitmeni,» dedi Magda, oldukça sertti. «Hatta hiç bir şekilde onayla

mıyorum gitmeni. Bu gezinin sana hiç iyi gelmeyeceği kanısındayım...»

«Ama göreceksin bak, sen de benim dediğime geleceksin,» diyerek sözünü kestim. «Somadan bu konu üzerinde konuştuğumuzda hangimizin haklı olduğu ortaya çıkacak. Şimdi söyle bakalım, bu işte başka hangi firmalar söz konusu. Tabii, ben de kendi çabamla bu konuda birşeyler öğreneceğim...»

9

HAMBURG A yaptığım iş gezisi çok başarılı oldu. Uç vagon dolusu halatı inanılmayacak kadar ucuz bir fiyata aldım. Bu fırsatı çok iyi değerlendirip çok güzel bir kâr sağladık. Magda'ya bu halatların peşinden nasıl koştuğumu anlattım. Oysa, aslında bu iş tamamen bir rastlantıdan başka bir şey değildi, bazan ticaret hayatında görülen 'düşüşlerden biriydi, küçük parmağımı bile kıpırdatmadan gelmişti avcuma. Ama beş günlük ayrılığımın nedenini göstermek için bir şeyler anlatmak zorundaydım. Ancak Hamburg'da bir kez olsun sarhoş olmadığımı kesinlikle belirtmeliyim. Yine de orada günün her saatinde, hatta öğleden önceleri bile birer küçük kadeh içme alışkanlığım edindim. Bu belki arada bir çokça içip de iyice sarhoş olmaktan çok daha çekiciydi. Bu güzelim şehirde çok dolaşım, çok yer gördüm, — bütün iş daha ikinci gün ya

rım saat içinde hallolmuştu. — Alster'de, limanda dolaştım, tersanelere gittim, Altona'daki balık pazarının o bitip tükenmek bilmiyen büyük hallerini gezdim; Ohlsdorf'a gidip dünyanın en ünlü mezarlığında saatlerce dolaştım ve bütün bunları yaparken de sık sık acele bir meyhaneye girip o renksiz ya da kahverengi yakıcı sıvıdan bir ya da iki bardakçık çekiyordum. Bu, neşemi yerine getiriyor, mideme iyi geliyor, yüreğimi kızıştırıyor ve bu rengarenk, canlı şehri daha bir güzel görmemi sağlıyordu; kısaca, kendimden geçiyordum zevkten. Hiç bir zaman sarhoş değildim, hatta içkili olmaktan bile uzak, yine de tam ayık olmaksızın geçirdim oradaki günlerimi. Önceleri sabah saat ona, onbire kadar beklerdim ilk içkimi almak için, ancak son iki gün sabah saat sekize doğru duble konyağımı açıktan açığa yatağıma getirtmeye başlamıştım. Bununla sabah kahvaltısının tadına daha iyi varıyordum.

Yanımda cep şişesiyle yaptığım dönüş yolculuğumda kafamda pek güzel tasarılar gelişti, olgunlaştı. Evde, Magda'nın gözleri önünde bu alışkanlığımı gizli olarak sürdürmeyeceğim ortadaydı; bu yüzden trenin yüz numarasında aldığım uzunca bir yudumdan sonra, bu alışkanlıktan vazgeçmenin pek zor olmayacağını düşünmüştüm. Bir, iki saat arayla yalnızca bir ya da iki kadeh içiyordum, bu kadar az bir içkiden vazgeçmek pek kolay olmalıydı! Ancak trene binmezden önce yolculuk için yanıma almış olduğum ve bol bol yeteceğini sandığım cep şişesi yetmemişti. Bu yüzden istasyondan iner inmez önce istasyonun barında (orda tanımazlardı beni) bir iki kadeh daha içip sonra evin yolunu tuttum. Bu arada bir dükkândan ağız kokularını gideren pastillerden de almayı unutmamıştım. Çünkü bu kadar uzun ayrılıktan sonra Magda'yla karşılaşınca öpüşmekten kaçınamayacağım ve bu yüzden ağzım

daki alkol kokusunu bastırmam gerektiği aklıma gelmişti. Dostça ama biraz soğuk karşıladı beni, birkaç kez tepeden tırnağa süzerek biraz toplamış, kuvvetlenmiş buldu; kendisinin deyimiyle, yüzüm biraz toparlaklanmış. Kızdım bu davranışına, ama sezdirmedim. Oturup önce halat işini, Hamburg'un güzelliklerini, Ohlsdorf'taki mezarlığı, Nicolai Kilisesinde dinlediğim org konserini (tamamen bir rastlantı sonucu dinlemiştim bu konseri) canla başla anlattım. Konseri dinlemiş olmakla, yalnızca meyhanelerde dolaşmadığımı, orada ilginç, canlı bir hayatımın da olduğunu kanıtlamış oluyordum. Pek ciddi, düşünceli olan Magda'yı böylece biraz canlandırmış, neşelendirmiş oldum.

Magda da yapmış olduğu işler hakkında uzun uzun bilgi verdi. Yeni işlere girişmiş, hemen her gün arabayla köylere gidip arı üreticilerinden bal, ıhlamur ve kolza almış. Ihlamur ve kolza işini zaten yapıyorduk, ilerisi için yedek malzemeyi hazır etmiş oluyordu böylece. Ayrıca cam kavanozlar da satın alarak firmamızı dolaysız olarak müşteriye bal satabilecek büyük bir ticarethane haline getirmek istiyormuş. Benimle gazetelerde bu bal satışıyla ilgili olarak vereceğimiz üânlar hakkında konuşmaya başladı. Güçlkle dinleyebiliyordum onu. Aslında yorgun değildim, ancak bütün bu bitmez tükenmez iş konuşmalarından bıkmıştım, boşunaydı hepsi. Neymiş şu 'bal sevkıyatı?' Hepsi bir hiç! insanlar yiyorlar, geçip gidiyor sonra, sabun köpüğü gibi, çok ıııklı, içi biraz havayla doldurulmuş bir hiç. Patlıyor, geride hiçbir şey bırakmıyor, hepsi aldatmaca, hepsi göz boyamadan başka bir şey değil! 'Sıktın artık, git, defol! Kes artık şu palavraları, yeter ettiğın gevezelikler! Rahat bırak beni! Ne diye didinip duruyorsun? Ne sanıyorsun sen kendi firmanı? Yüzbinlerce, milyonlarca firma var yeryüzünde! Kim ipler seninkini?

Şimdi bir rakı olsa surda, o zaman seni yine ilgiyle dinleyebilirdim. Sen burda oturup hiç durmadan gevezelik etmesen, Else'yi ilk meyhaneye yollar bir ton rakı aldırabilirdik. Sen benim yaşamıma çöküp oturduğun için hayatta hoşuma giden şeyi yapamıyorum.

Hayır, hayır, o kadar kötü demek istemiyorum, onu kastetmemiştim, aslında severim Magda'yı, ama bir sürecik yaşamımdan yok oluverseydi, ne kadar büyük bir iyilik etmiş olurdu bana, ne kadar sevinirdim! İnek işte, n'olacak, sıkıcı, çenesi düşük inek!

Bu kendi kendimle yaptığım konuşma arasında giderek müthiş bir öfkeye kapılmıştım; birden ayağa fırlayarak büyük bir şaşkınlık içinde kalan Magda'ya gayet kaba bir şekilde başımın ağrıdığını, bir çeyrek saat kadar dışarı çıkıp dolaşmak istediğimi söyledim... Hayır, hayır, teşekkür ederim, senin de gelmen gereksiz...

Ve hemen kendimi dışarı attım. Kendisini yine incitmiş olmam, benim hakkımda ne düşündüğü, hiç mi hiç dert değildi. Sekizon sokak sonra tanınmadığımı sandığım bir semte geldim; orada küçük bir meyhaneye girerek şişman, sakallı meyhaneciden bir duble konyak istedim... Bu gece için mazotumu bolca almak istediğimden, üçüncü dubleyi de devirdikten sonra, meyhaneci bana yavaşça:

«Sizin içtiğinizi hiç bilmezdik, Bay Somrner,» dedi «Herhalde üşütmüş olacaksınız?»

Böylesine tanınmış bir adam olmama öfkelenerek dördüncü dubleden vazgeçip evin yolunu tuttum. Ağzımda koku gideren şekerleri emerken bir yandan da o güzelim konyak tadının böyle berbat kokulu nesnelerle bozulmasına öfkeleniyor, beni bunları almaya zorlayan Magda'ya müthiş sinirleniyordum.

Evde beni bekliyordu hâlâ, herhalde yine o can sıkıntısı bal hikayesiyle beni çekmeye çalışacaktı. Ama ben buna fırsat vermeyerek doğruca yatak odasına gittim, bir kaç kısa cümleyle şu baş ağrısının hâlâ sürdüğünü, hiç azalmadığını söyledim homurdanarak. Sonra hemencecik uykuya daldım.

Ancak gece saat birde yeniden kalkıp pijamalarım ve çıplak ayak, kilere gidip o üç şişenin içinde ne kalmışsa hepsini arka arkaya içip bitirdim. Son şişenin dibini bulurken, birdenbire korkunç bir açıklık ve kesinlikle mahvolduğumu, artık benim için hiçbir kurtuluş yolunun olmadığını, bütün varlığımla alkole ait olduğumu anladım. Artık bundan sonra çevremde görünüşü kurtarmak, davranışlarımda eski tavrımı korumak için birkaç gün ya da birkaç hafta dayanacakmışım, bunun hiç önemi kalmamıştı, bitmişti herşey. Magda gelsin, beni burda içerken görsün. Yüzüne karşı söyleyeceğim bir ayyaş olduğumu. O getirdi beni bu hale, şeytanca becerikliliğiyle o getirdi.

Ama gelmedi, ben de üç boş şişenin ağzını açık bırakarak mantarlarını yanına koydum. Bilsinler, hepsi bilsin; Magda, Else, başka kim istiyorsa! Artık hiçbir şey önemli değil!

Ancak daha sonra, sabaha karşı yüreğim o kadar sıkıldı ki, kalkıp şişelerdeki son damlaları da yaladım. Sonra şişeleri eskiden içlerinde ne kadar varsa ona göre suyla doldurarak ağızlarını kapatıp yine eski yerlerine koydum. Böylece bir ya da iki gün daha göstermelik davranışımı sürdürebilirdim.

BIJNDAN sonraki günlerde oldukça düzenli gittim büroya, bazı işler de çıkardım. Hoşuma gittiği için değil, hemen kesüip atılamayan eski bir alışkanlık ve Magda'dan utandığım için çalışıyordum. Magda pek suskun olmuştu, ancak çok gerektiği zaman konuşuyorduk. En çok yanımda bir üçüncü kişi, Hinzpeter, Else ya da bir müşteri olduğu zaman bkbkimize daha canlı, daha neşeli davranıyorduk. Hattâ aramızda şakalar yapıyorduk; nerdeyse eski mutlu evlilik yıllarımızın havası yeniden geliyor-muş gibi oluyordu. Ama kapı üçüncü kişinin ardından kapamır kapanmaz, birdenbire sessizliğimize gömülüyor, benim yüzüm asüyor, Magda harıl harıl kâğıtları karıştırmaya koyuluyordu.

Bu süre içinde hiç yanımdan ayrılmadı. Evden büroya, bürodan eve birlikte gitmiyorduk, ama benim gelişimden beş-on dakika soma hemen ardımdan belkiveriyordu. Ev işleri tamamen Else'ye kalmıştı. Gerçi Magda'nın beni gözlemesinden hiç etkilenmiyor, istediğimi yapıyordum, yani içiyordum. Ufak kadehlerden içme alışkanlığım, giderek şişelerden büyük yudumlar almaya dönüşmüştü. Bir şişe bürodaki yazı masamda, bir şişe de evde, banyo dolabının bir köşesinde hep hazır duruyordu. Bu şişeleri çantamın içinde ya da pantolonumun cebinde, Magda'nın yamnda gizli olarak bulundurmak çok hoşuma gidiyordu. Yedeklerimi tazelediğim, depomu doldurduğum zaman, sanki zenginleşmiş gibi gerçek bir mutluluk duyuyordum. En küçük bir susama belirtisinde hemen bir yudum alabiliyordum. Evde, banyoda çok kolay oluyor, ama büroda, Magda'nın yamnda bazı güçlükler çıkıyordu.

O zaman oturup kendisini dışarıya göndermek için dakikalarca bir bahane arıyordum.

Bir gün kendisini dışarıya gönderecek hiçbir neden bulamayınca, yazı masasını kendime siper ederek usulca şişeyi açıp yere koydum, sonra silgimi yere düşürüp bir süre masanın altında arar gibi yaparak, —Magda'mn bulunduğu odada! — kurnazlığımdan büyük bir kıvanç duyarak zevkle diktim kafama konyak şişesini.

Magda'nın, benim içtiğimi bilip bilmediği konusundaki yargım her an değişiyordu. Bazan kesinlikle hiçbir şeyin farkında olmadığı kanısına varıyor, ama kısa bir zaman sonra, keyfim kaçmış, canım sıkılmışsa yaptığım her şeyi içimi okurcasına çok iyi bildiğini düşünüyordum. O zaman yine kendi kendime kurmaya başlıyordum. Bazan uzun bir süre, büroda düşünceli düşünceli bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, hep de Magda'mn masasının önünden geçiyordum. O zamanlar 'kötü' oluyordum. Özellikle belirli bir şeye, hatta Magda'ya bile kızıyordum. Kısacası, kötü bir adam oluyordum, insanın özünde, yapısında bulunan kötülük başgösteriyordu bende. Salt kötülüğümden, Magda'yla kavga etmek için neden arıyordum. Bu kavgadan da belirli bir art düşünceye göre, edinmek istediğim bir şey vardı. Kavga sırasında kendisini kızıştırarak her şeyi bilip bilmediğini öğrenmek istiyordum. Eğer biliyorsa, o zaman son göstermelik tavrımı da atacak, onun yanında, benim ayık, temiz, çalışkan karımın yanında çekecektim kafayı. Ayaklarımı yazı masasının üstüne koyarak açık saçık şarkılar söyleyecek, kendisiyle en aşırı argo terimleriyle konuşacaktım. Ne büyük bir zevk olacaktı onu da pisliklere çekmek, kendisine göstermek: Bak işte, bir zamanlar sevmiş olduğun adam! Senin sevgin sayesinde bu hale geldi.

Daha hızlı gidip geliyordum büroda. Artık çekinmeden öfkeli bakışlarımı yüzüne dikeyor, meydan okuyordum kendisine. Ama tam patlayacağım sırada kalkıp dışarı çıkıyordu. Arkasından, çıktığı kapıdan hâlâ gözlerimi ayıramıyor, öfkeyle yumruğumu sallıyor, dişlerimi gıcırdatıyordum: 'Korkup kaçarsın, di mi, ödle! Ne hale getirdin beni, becerikli hamm!' Sonra masama oturup çokça içiyordum. O zaman bir yorgunluk duyuyor, yatışıyordum.

İşimi, eski alışkanlığımın etkisiyle lâf olsun diye sürdürüyorum, demiştim ya, bu pek de o kadar doğru bir tanım değil; gerçeği gizlememeli. Bu sıralar eski, müşterilerle arasında mesafe bırakan şef tavrımı alkolün etkisiyle kaybetmişim. Şimdi köylü müşterilerimle çok daha iyi, daha rahat gevezelik ediyordum. Magda yanımızda olmadığı zamanlar birbirimizin omzuna vuruyor, şakalar yapıyor, fıkralar anlatıyorduk. Sonunda pek kârlı anlaşmalar yapıyordum bu adamlarla. Eskiden kibarlığım ve firmanın itibarı nedeniyle yapmadığım şeyleri şimdi severek yapıyor, köylü müşterilerimle küçük meyhanelere gidiyor, orada üstü kazanmış tahta masalara ardımızda 'Simgelerimizin ıslak, yuvarlak izlerini bırakarak bol bol içiyor, birçok konulardan sözediyorduk. Çokluk bu meyhanede yapılan konuşmalar sonucu, körkütük sarhoş olan müşterimden inanılmaz derecede düşük fiyatla mal satın alıyordum. Tekrar büroya gelip de bu anlaşmaların deftere geçirilmesini Hinzpeter'e söylediğim zaman, bu kuru rakam adamıyla Magda'mn nasıl bakiştıklarını görüyor ve içimden gülüyordum.

Yine bir gün, baş denetçiyle yaptığımız bir konuşma sonucu, herifi kurala göre kafesleyip bir vagon bezelyeyi piyasa fiyatının yarısına satın almak için yapmış

olduğumuz anlaşılmadan soma, sabahleyin büromun bulunduğu yapının avlusunda pek heyecanlı bir konuşma duyarak pencereye gittim. Bizim şimdi ayrılmış olan baş denetçi, karım ve Hinzpeter'i ikna etmek için deli gibi çırpıyordu. Uzun bir süre, yeni aklı başına gelmiş olan aldam çırpınmasını büyük bir zevkle seyrettim. İçimden, 'Konuş bakalım,' diyordum; 'istediğin kadar ayık ol, işiştenden geçti artık. Dün akşam yaptığımız anlaşmanın altındaki imzam da inkâr edemezsin ya!'

Şimdi de Magda konuşuyor, denetçi de başını iki yana sallıyor, ayağıyla yere vuruyordu. Birden bana doğru baktı, camın ardında benim olduğumu görmüştü galiba. Gerçekten de adam kolunu havaya kaldırarak karımın ve Hinzpeter'in önünde yumruğunu bana doğru sallıyordu. Hattâ bir de küfür savurdu: «Dolandırıcı moruk!» Magda'mın bu küstah herifi defetmesini bekledim; oysa durup adamı yatıştırmaya çalışıyordu. Bir süre sonra denetçi yumruğunu indirdi, karşılıklı görüşmelere devam ettiler. Karımın yenilgiyi kabul etmesi tiksindirmişti beni.

Biraz daha seyrettim, soma onlar hâlâ konuşurlarken masama geçip belli çekmeceyi açarak gücümü tazeledim. Bir zaman soma, masamda öylece hiçbir şey düşünmeksizin otururken, kapı açıldı, Magda elinde dosya, pembeyaz bir yüzle girdi içeri. Dosyayı masanın üstüne koyarak kâğıtları hışırdatıp karıştırmaya başladı. Başkaca ses duyulmuyordu odada. Alkol yavaş yavaş gövdeme yayılıyor, rahatlatıyor, mutlu ediyordu beni. Ama birden Magda kâğıtları elinden atıp masaya kapanarak deli gibi ağlamaya başladı. Çaresizdim, ne yapacağımı bilemiyordum. Hele şu pek keyifli zamanımda hiçbir şey yapacak durumda değildim.

«Ne oldu, Magda?» dedim biraz kayıtsızca. «Şakin ol, Magda, bu kadar üzülecek ne var ki?»

Yüzünü kaldırıp gözlerinden boşanan yaşlarla haykırdı:

«Berbat ettin her şeyi! On kere daha kötüleştirdin işlerimizi! Bütün gün körkütük sarhoş olduğun yetmiyormuş gibi, firmamızın adını da beş paralık ettin. Daha şimdiden sağlam bir firma olmadığımız, milleti aldatma yoluna gittiğimiz söyleniyor...»

«Dur bakalım, Magda,» dedim yavaşça; artık kendisiyle hesaplaşmamız gerektiğine, bütün suçlarını yüzüne vurmaya kesinlikle kararlıydım...

«Dur bakalım, Magda,» dedim yeniden. «Teker teker konuşalım her şeyi. Önce her gün körkütük sarhoş olduğumu iddia ediyorsun. Söyler misin, ne zaman benim sendelediğimi, dilimin dolaştığını gördün? Arada sırada bir kadeh atıyorum, bunu saklamamın gereği yok, ama kaldırıyorum içkiyi. Zihnimi açıyor alkol. Alkolü kaldıramayanlar içmemeli, ama bu benim için söz konusu değil, dokunmuyor bana alkol.» Masamın çekmecesini açıp konyak şişesini çıkararak, «Bak,» dedim; «bu şişe, bu sabah saat dokuzda ağzına kadar doluydu, şimdi üçte biri eksilmiş, hadi diyelim üçte birinden biraz fazla, ama bu kadar içki aldım diye konuşmamda bir tutukluk var mı? Kendime, elime, ayağıma hakim değil miyim? Kafam bulanık mı? Senden on kez daha açık düşünebiliyorum! Apar topar gelip, karımı dolandırıcılıkla suçlayan şu keçi herifin çenesini dağıtacağtım nerdeyse!» diye bağırardım, bu kez sesimi yükselttim. Sonra biraz daha sakin devam ettim: «Ama sen tutup onunla anlaşma yoluna gittin, herifi yatıştırdın. Eğer seni ve şu sersem tavuk

Hinzpeter'i iyi tanıyorsam, bezelye anlaşmasından ya vazgeçmiş ya da fiyatı yükseltmiş olmalısınız...»

Alay edercesine bakıyordum kendisine.

«Elbette vazgeçtik!» diye bağırdı Magda, ağlaması kesilmişti şimdi. Gözlerinde hiçbir sevgi, yakınlık belirtisi yoktu. «Elbette vazgeçtik. Anlaşmayı iptal ettik, ama buna rağmen artık iyi müşterilerimizi bir daha kazanamayacağız.»

«Ya, öyle mi?» dedim. «Demek iptal ettiniz anlaşmayı, burda ayak işlerine koşan bir odacıymışım gibi bana hiç danışmadan! Altına imzamı attığım anlaşma senin için bir paçavradan farklı değil! Ama şunu iyi bilesin, Magda: Şu Fliederhof hapisanesinin denetçisi Schmidt denen herif anlaşmayı yerine getirmez, malın bir kilosunu eksik verirse dâva ederim onu, kazanırım da. Çünkü anlaşma, anlaşmadır, hangi avukata sorsan söyler bunu... Eğer benim teklifimi çok düşük bulmuşsa kabul etmeseydi, bana ne, kendi enayiliği! Ben onu değil, o beni sarhoş etmek istedi; kendi kazdığı kuyuya kendisi düştüyse, benim suçum mu bu? Ayrıca sana şunu da söylemek isterim, Magda,» diyerek ayağa kalktım. «Burada şef benim, yalnızca benim. Eğer bir anlaşma iptal edilecekse bana sorulur, başkasına değil. Artık burada çevirdiğin oyunlar, beni aşağı görmek; pekâlâ aklım başımda ve ayık, senden on kez daha akıllı ve becerikli olduğum halde, körkütük sarhoşluktan söz etmen hoşuma gitmiyor. Burada şef benim, bir kenara itemezsin beni. Sen yine mutfağına dön, burdaki işlerime karışma. Buraya gelmen için yalvarmadım sana, ama şimdi gitmeni rica ediyorum!»

Çok ciddi ve söylediğimi bilerek konuşmuştum. Gerçekten de konuşurken her konuda haklı olduğumu artık kesinlikle anlamıştım. Tekrar yerime oturdum.

Konuşmam süresince Magda beni çok büyük bir dikkatle izlemiş, sanki ağızından çıkan her sözcüğü kafasına not etmişti. Konuşmam bittiğinde başını öne doğru sallayarak:

«Artık seninle konuşmanın imkânsızlığını anlıyorum. Erwin,» dedi. «Haklı, haksız kavramlarını yitirmişsin. Müdür denetçiye, bu sarhoş anlaşmasını iptal ettirmezse işten çıkarılacağını söylemiş, sen de dolandırıcılık suçundan ihbar edilecektin...»

«Yapsın bakalım!» diye bağırdım yine alaylı. «Kendini sana saydırtır belki bu tür soylu tabakadan müdürler, çünkü küfürleri bile pek kibarcadır, ama dış geçiremez o herif bana!»

Çıtçıtla tırnaklarımı kesiyordum.

«İhbar etsin bakalım beni, kendisinin nasıl tepetaklak geleceğini görür sonunda!»

«Evet,» diye bağırdı Magda; «artık o namuslu adının mahkemelere düşmesinin, pis işlere bulaşmasının senin için hiçbir önemi olmadığı şimdi ne yazık ki çok iyi kavıyorum. İçki, senin hak hukuk duygularını körletmiş. Ama sâna başka bir şey sormak istiyorum, Erwin...»

«Sor bakalım,» dedim homurdanarak, ama tetikdedim; çünkü konuşma tarzından kötü bir şeylerin geleceğini sezmiştim.

«Çok soran çok öğrenir!»

«Çok şey öğrenmek istemiyorum,» dedi. «Yalnızca açık olarak 'evet', ya da 'hayır' bekliyorum senden.»

Bir soluk aldı, bana bakarak:

«Hâlâ sözünün eri bir adam mısın, Erwin?» diye sordu. «Yani, bir zamanlar bana vermiş olduğun sözde duruyor musun?»

Homurdanarak:

«Tabii duruyorum,» dedim. «Hatta şu anlaşma işi sırasında ayık olup olmadığım hakkında bir konuşma bile yapabilirim.»

Alay etmemi hiç önemsemeden:

«Hamburg'a giderken bana bir söz vermiştin,» dedi; «hani dönüşte benimle doktora gidecektin. Şimdi tutacak mısın sözünü, benimle öğleden sonra Doktor Mansfeld'e gelecek misin?»

«Dur bakalım!» diye karşı koydum hemen. «Sen yine her şeyi kafanda istediğin gibi evirip çeviriyorsun! Ben sana hiçbir zaman, hangi şartlarda olursa olsun, Hamburg dönüşü doktora gitmek için söz vermiş değilim; ancak Hamburg'dan hasta dönersem doktora giderim demiştim. Oysa sağlıklı, sapasağlam döndüm işte.»

«Evet, ne de sağlıklı döndün ya!» dedi Magda acı acı. «Geldiğinin gecesi kilerdeki bütün şişeleri sonuna kadar içmişsin. O zamandan beri de bir dakika ayık durmuyorsun. Ama görüyorum ki, artık sözünde de durmak istemiyorsun.»

«Sözümde dururum yine, fakat bu konuda sana hiçbir şekilde söz vermiş değilim.»

«Ama, Erwin,» diye başladı, yumuşak bir dille bu kez: «Neden doktora görünmemekte bu kadar direniyorsun? Eğer senin dediğin gibi ise, doktor da senin dediklerini onaylarsa, o zaman her şey yolunda demektir... Ama eğer dediğin gibi değilse...»

«Ee, ne olacak o zaman?» dedim alay ederek.

«... o zaman sağlığın için bir şeyler yapmamız gerekecek. Hastasın çünkü, Erwin. Sen farkında değilsin, ama gerçekten hastasın...»

«Amaan, kes artık şunu!» dedim, iyice canım sıkılmıştı. «Bu şekilde elde edemezsin beni. Pek yumuşak konuşuyorsun benimle, gözlerinden hakkımda iyi şeyler düşünmediğini anlıyorum. Ne kadar becerikli olursa olsun, bir kadın tarafından yönetilemem ben!»

«Seni yönetmek istemiyorum ki...»

«Çok rica ederim; önce yapmış olduğum anlaşmayı iptal ediyorsun, sonra beni deli olduğum kuruntusuyla doktora götürmeye kalkıyorsun. Böylece gözün kalan şef koltuğumu ele geçireceksin, ha? Ben yokken bu koltukta pek rahat etmiştin, di mi?»

«Pekâlâ,» dedi, şimdi gözleri öfkeden alev alev yanıyordu. Sesinde o yumuşaklıktan iz miz kalmamıştı.

«Demek kafayı çekmekten ve çevrene zarar vermekten başka birşey istemiyorsun! Ama firmayı mahvetmene izin vermeyeceğim. Kendini istediğin gibi mahvedebilirsin. Ben de o zaman kendime göre başka bir yol tutarım...»

«Tut bakalmı, tut,» dedim alay ederek; «göreceksin bak, sen de pişman olacaksın. Acaba nasıl bir yol tutacağım söylemek lûtfunda bulunur musun?»

Alaylarım onu çileden çıkarmıştı.

«Hay hay, söyleyeyim,» dedi. «Önce boşanacağım senden...»

«Bak hele, sen!» diye güldüm. «Demek benden boşanacaksın! Boşanmak için bir gerekçen olduğunu biliyordum. Ama belki ilerde olabilir. Pekâlâ, başka ne yapmayı düşünüyorsun?»

Artık konuşmak istemiyordu.

«Görürsün ilerde,» diyerek masasındaki kâğıtlara döndü.

«Beklerim,» dedim.

Konyak şişesini alarak çantama, daha yememiş olduğum kahvaltı paketinin yanına koydum.

«Her şeyin benim üstüme olduğunu unutma; evlenmezden önce getirmiş olduğun hiç bir şey yok senin. Ev, içindeki eşyalar, firma, hepsi bana ait!»

Öfkeyle, söylediklerimi kabul etmediğini belirten sert bir hareket yapınca gülmeye başladım.

«İstersen git, bir kere de avukata danış, o zaman boşanma konusunu daha bir ciddi düşünmen gerekecek. Ve şimdi,» diyerek askıdan şapkamı aldım; «şimdi firmayı sana ödünç bırakıyorum. İyi çalış, sevgili Magda, kârlı anlaşmaları istediğin gibi iptal et. Ee, ne diyorsun? Boşanmak için gerekçeni söyleyebilir misin artık!»

Alaylarım kendisini çüeden çıkarmıştı. Eline geçen ilk şeyi, bir mürekkep kurutucusunu fırlattı üzerime. Bem-beyaz kesilmiş, sinirden tir tir titriyordu. Artık kendisini daha fazla kızdırmamayı uygun bularak, mürekkep kurutucusunu yerine koyup bürodan ayrıldım.

11

DİR süre için dönmemeye kesin kararlıydım. Büroda istedikleri haltı karıştırsmlardı, benim yaptıklarımla onların yaptıkları nasıl olsa hep çelişiyordu. Bütün bu ıvr kıvr şeyler ne zamandır canımı sıkıyordu. Şimdi banu

çok daha uyan, yapmaktan zevk aldığım, daha iyi, daha ilginç bir görev edinmişim: Magda ile olan kavgam! Benimle istediği gibi uğraşındı. Ona kendisinden daha akıllı, yasaları daha iyi bilen bir insan olduğumu gösterecektim.

İlkbahar bitiyor, yaz geliyordu. Çok güzel, sıcak bir gündü. Koltuğumun altında çantam, yine yürüyüşe çıkmıştım. Alkol kraliçesi! Uzun zamandır unutmuştum onu. Sıkıcı bir kız değildi en azından. Hem artık ayakkabılarımı da almalıydım, kimse beni sarhoşluğum yüzünden elbiselerimi oraya buraya saçmakla suçlamamalıydı. Hiç kimse, Magda bile! Zaten şimdiye kadar evli bulunduğum bu becerikli bayanın hakkımda nasıl bir ön düşüncesi olduğunu iyice biliyordum. Boşanmak; iyi, güzel, ama o kadar çabuk olmaz bu. Boşanmazdan önce bazı hazırlıklar gerekir. Sözgelisi; doktor muayenesi. Yıllardır çok iyidir Magda'nın Doktor Mansfeld'le arası. Hasta olduğu zaman kendisini hep o muayene etmiştir. Ben kendisini daha az tanırım, aslında benim hiç doktorluk bir işim olmamıştır. Hakkımdaki düşüncelerini doktora da anlatarak büyük bir ihtimalle beni bir alkolikler yurduna yatırmak için kandıracaktır. Böylesi davranış bizim iyi yürekli Magda'ya pek uygundu: Adam bir alkolikler yurdunda kalacak, o da adamın mallarını dilediği gibi işletecek, firmayı yönetecek! Ama daha başka doktorlar da var; şu yaşlı, iyi yürekli Doktor Mansfeld'den daha ünlü, daha becerikli doktorlar. Hem Doktor Mansfeld basit bir pratisyenden başka bir şey değil ki! Hemen ertesi gün şu ünlü doktorlardan birine ya da bir ikisine gidip sağlığımın tam olduğuna dair belgeler almalıydım. Bunun için de doktora gitmezden önceki son birkaç gün hiç içki içmemeliyim ki, bu da zor bir iş değil. Zavallı Magda,

nasıl çetin bir cevize çatmış olduğunu görecekti. Onbeş yıllık evliliğe rağmen daha kocasını doğru dürüst tanı-mıyordu bile.

Köy meyhanesine giden yolda zaman çabuk geçsin di-ye bu tür düşünceleri geliştiriyor, kuruyor, en ince ayrın-tılarına kadar gözlerimin önünde canlandırıyordum. Söz-gelişi alkolikler yurdunda nasıl bir hücrede üstüme buz gi-bi sular sıkacaklarını, önüme koyacakları berbat yemekle^ri, öte yanda ise Magda'nın yemek odasında dana pirzo-lası ile kuşkonmaz yiyeceğini düşündükçe kendi talihsiz-liğim ve Magda'nın haksızlığı yüreğimi öylesine duygu-landırıyor ki, gözlerime yaşlar doluyordu. Arada bir durup çantamdaki sabah kahvaltısıyla köyün kazlarını, ördeklerini doyuruyor, — son zamanlarda hiç açlık duymu-yordum—, zaman zaman kimse görmesin diye bir çitin arkasına çömelerek şişemden bir yudum alıyordum. Ben, Erwin Sommer, çitin arkasına saklanarak elimdeki şişe-yi başıma dikip rakı içerken hafif bir utanç duyuyordum. Bu durum bana pek normal gelmiyor, büsbütün boşvere-miyordum. Ama bir gün o da olacak, her şeyi oluruna bırakacağım; başka türlü bu böyle gitmez çünkü.

Hedefime varmazdan kısa bir süre önce şişem boşal-mıştı; yolun kenarındaki çukurlardan birine atarak, mey-haneye varmak için beş dakika daha yürüdüm. Köy kili-sesinin çanı öğleyi vuruyordu. Omuzlarında çapalar, bellerle tarlalarından dönen köylüler, önümden, arkam-dan, yanımdan geçiyorlar, bazıları selâm veriyor, bazıları yan-yan bakıyordu. Kimi köylüler de yanımdan geçerken bir-birlerini dürterek gülüşüyorlardı. Bu, belki köylülerin şe-hirli elbiseleriyle dolaşan bir yabancıyı garipsemelerinden gelme davranışlarıydı, ama bir yandan da içkili olduğumu

farketmeleri gibi bir kuruntu vardı içimde. Yoksa elbisemde mi bir gariplik vardı? Alkolün verdiği en kötü kuruntulardan birinin de, bu kendinden emin olamamak durumu olduğunu öğrenmiştim. Acaba bir eksiklik, bir gariplik mi var? insan içki içtikten sonra bir çok kereler aynanın karşısında durup her yanını gözden geçirse, bütün düğmelerini teker teker yoklasa, yine de gözden kaçırdığı, herhangi bir şeyin açık olup olmadığı kuruntusunu kafasından atamaz. Çünkü gerçekten bütün dikkati ile her yanını incelese de göremediği bir uygunsuzluk olabilir. Düşlerde de buna çok benzer duygular vardır; pek sekin bir çevre içinde insan çok rahat, neşeli davranırken, birden pantolonunu unutmuş olduğunu görürverir.

işte, bana çevrilen bu bakışlardan çok sıkılarak bu öğle saatlerinin bizim 'güzel'i görmek için uygun olmadığını düşünerek, yoldan ayrılıp tarlalara giden küçük bir toprak yola saptım ve gölgelik bir çalılığın altına, çimenlere uzandım. Hemen alkolün getirdiği derin, kapkara bir uykuya daldım. Belirli bir anlamda bu tür uykuyla silinip yok olur insan, geçici bir ölümle ölür. Hiçbir düş yoktur orda, ışıktan, hayattan hiçbir iz... Yokluğa, hiçbir şey olmayan yere doğru...

Uyandığımda güneş oldukça alçalmıştı, dört hatta beş saat uyumuş olmalıydım. Her zaman olduğu gibi bu saatlerde uyumak bana hiç yaramamıştı. Uyandığımda yorgun ve yaşlıydım. Her yanımın titrediğini duydum. Doğruludum, kaskatı kesilmişim, zar zor yürüyebiliyordum. Ama şimdi ilk kadeh rakıdan sonra bütün bunların çabucak geçeceğini çok iyi biliyordum. Bu yüzden biran önce meyhaneye varmak için acele ediyordum.

Meyhaneye geliş saatini iyi seçmiştim, kimsecikler

yoktu içerde. Barda da kimseyi göremedim. Boş bir çuval gibi bir hasır koltuğa attım kendimi. Susamış olduğumdan, hemen bana bakmaları için seslendim. Önce bir kapı aralığından bir kızın başı göründü, ama bu benim '*solgun yüzlü güzel*' değil, iplik iplik saçlı, kırmızı burunlu, eski zamanlardan kalma bir yaratıktı. Sonra şişman bir kadın bana doğru, «Şimdi, şimdi geliyor,» diyerek, o gece alkol kraliçesinin beni elimden tutup yukarı çıkardığı merdivenlerin kapısını açtı.

«Elinor! Elinor! Aşağı gel!» diye seslendi yukarıya. Böylelikle sabırsızlanmamamı, hemen istediklerimin verileceğini belirtmek istiyordu, sonra tekrar mutfığa girip kayboldu. Demek Elinor'du adı! Eh, ben de hiç fena tahmin etmemiştim doğrusu! Ama Elinor da çok güzel, hatta Elsabe'den daha da güzel. İyi uyuyor Elinor adı ona, Elinor, *la reine d'alcool*, gerçekten çok güzel!

Merdivenlerden aşağı indiğini duydum. Paldır küldür iniyordu. Kapıyı çarparak açıp içeri girdi. Besbelii uyumuş olmalıydı, saçları her zamanki gibi düzgün, toplanmış değildi. Açık renk elbisesinde biraz kırıksıklık, düzensizlik vardı.

Bir an durup bana baktı, güneş ona karşı geldiğinden hemen tanıyamadı. Sonra beni gördüğüne sevinerek:

«Ah,» diye haykırdı, «bizim rakıcı babalıkmiş meğer!»

Sonra tekrar merdivenlerden yukarı çıktı. Bu biraz aşağılayıcı sözleri hiç önemsemedim, öylesine susamıştım. Hatta bu teklifsiz karşılamaya sevinmiştim, çünkü sundurmanın damından atladığım o akşamdan sonra beni nasıl karşılayacağını düşünmüştüm. Ama şimdi her şey yolundaydı. Giyinip taranmış olarak yeniden aşağı gel

meşini beş dakika sabırla bekledim. Dosdoğru masama gelip eski bir dostunu karşılarcasına elimi sıktı ve:

«Bir daha gelmeyeceksiniz sanıyordum,» dedi. «Ne yaptınız bu kadar uzun zaman? Tamamen iflas ettiniz mi?»

«Daha değil, *ma reine*,» dedim gülümseyerek. «Şu sıralar boşanmakta olduğum karıma devrettim işlerin yönetimini. Ne dersin bu işe, güzelim? Belki sekiz hafta sonra falan elde edilebilecek bir insan olacağım! Fena değilim di mi? iyi bakmışım kendime, ha?»

Bir an gözlerime baktı, sonra yüzündeki gülümseme silindi, gayet soğuk ve ciddi:

«Rakı, di mi? Yoksa yine bütün bir şişe mi istersiniz?»

«Evet, hayatım, bütün bir şişe!» dedim. «Senin için de bir şişe sekt!»

«Gündüz olmaz,» dedi kısaca ve ayrıldı yanımdan. Bir dakika sonra bol bol içecek içkim olmuştu; şu renksiz, su gibi berrak nesneyi, konyaktan daha da çok içiyordum. Ama bugün eskisi kadar memnun değildim buradan. Elinor sürekli olarak ya meyhanenin içinde ya da dışında çalışıyor, hep bir şeylerle uğraşıp duruyordu. Ancak arada bir, iki çift lâf edebiliyorduk. Her zaman-
kinden daha fazla içiyordum, birbuçuk saatte bir şişeyi bitirmiş, Elinor'un getirdiği ikinci şişeye başlamıştım. Ben bile iyice sarhoş olduğumun farkındaydım. Daha sonra aralarında Elinor'un o kadar samimi konuştuğu duvarcı oğlanın da bulunduğu bir kaç genç geldi meyhaneye. Sırf Elinor'u masama çekmek için onları da yanıma çağırıp istedikleri içkileri ısmarladım, (ama buna rağmen Elinor ancak beş dakika kadar oturmuştu masada). Kısa

zamanda masanın görünümü korkunç bir hal aldı. Bira ve rakı bardakları, şarap, sekt şişeleri birbiri içine girmiş, masa bir savaş alanına dönmüştü. Birbirleriyle konuşan, bağrışan, gülen, elleriyle, kollarıyla olmadık hareketler yapan karmakarışık bir kalabalık toplanmıştı; içlerinde en azgınları, en sarhoş olanı bendim. Büsbütün koyvermiştim kendimi. Uçuruma yuvarlanan bir taş gibiydim, artık düşündüğüm hiçbir şey yoktu.

Kendi gürültümüz arasında meyhanenin önünde, bir arabanın durduğunu ve içeriye iki adamın girdiğini hiç farketmemiştik. Masada, karşımda oturan ve beni dinlemeyen oğlanlardan birine sesimi duyurmak, bilmem hangi söylediğimin doğruluğunu ispatlamak için bağıra bağıra bir şeyler anlattığım bir sırada, birden ağzıma vurulmuş gibi sesim kesildi, dilim tutuldu. Yanımdaki masaya oturmakta olan beylerden biri beni gayet nazik ve samimi bir şekilde «iyi akşamlar» diyerek selâmladı. Doktor Mansfeld'di bu. Diğer adamı tanımıyordum. Bizim "*işret takımı*" da sessizleşmişti. Selamlaşmamızdan sonra herhangi bir şey konuşmadığımız, yanımdaki masada oturan beyler benle başkaca ilgilenmedikleri ve gayet sakın biralarını içerek kendi aralarında konuşmaya daldıkları halde, masamızın eski neşesi yerine gelmedi. Birer birer ellerimi sıkarak ayrıldılar ve ben bu kıyamet gününü andıran karmaşıklık içinde, bardaklar ve şişeler arasında yapayalnız kaldım. Beni bu kaostan kurtarması, masayı toplaması için boşuna bakındım Elinor'a. Her halde sevgilisi olduğu anlaşılan o duvarcı oğlanla kapının önünde kırıştırıyor olmalıydı. Bu çılgın âlemden sonra birden içime büyük bir sıkıntı çöktü, dudaklarımı ısırıyor, arada bir kuşkuyla yandaki masaya bir göz atıyordum. Ama onların hiç benimle ilgilendikleri yoktu.

Birden kafamda, Doktor Mansfeld'in bir rastlantı sonucu burada bir görev dolayısıyla mı bulunduğu, yoksa Magda tarafından beni araması için mi gönderildiği sorusu beliriverdi. Kafamı kurcalıyor, sarhoşlukla Magda'ya, daha önce gelmiş olduğum bu yerin adını söyleyip söylemediğimi ya da burasını kolayca tahmin edebilmesi için kendisine bazı ipuçları verip vermediğimi düşünüyor, bir türlü işin içinden çıkamıyordum. Diğer adam da hiç yabancı gelmiyor, ama nereden tanıdığımı çıkaramıyordum...

Yine bir şeyler içmeyi canım çok çekiyordu. Şişe masada, yanımda duruyor, ama yan masada oturan bu müşterilerin gözü önünde bardağıma rakı koymaya çekiliyordum. Nasıl olsa bu azgınlığımı yeteri kadar gördüklerini, artık düzelterek hiç bir yanı kalmadığını düşünüyor, pek cesaret edemiyordum.

Sonunda Elinor içeri döndü. Kendisini çağırıp usulca hesabı istedim. Hafifçe öne eğilerek, elindeki bir kâğıda bir sürü rakamlar yazıyordu. Bu duruşuyla yan masadaki beylerin beni görmesine engel oluyordu. Bunu fırsat bilerek hemen iki üç kadeh doldurup içtim. Sonra şişenin ağzını iyice kapayarak çantamın içine koydum.

Elinor yaptıklarına kısaca bir göz attı, kaşlarını kaldırıp yandaki masayı işaret ederek fısıldadı:

«Dostlarınız mı?»

Omuz silktim. Hesap o kadar yüksekti ki, paramın son kuruşuna kadar vermek zorunda kaldım. Ayrıca Elinor'a bırakacağım bahşiş için hesaptan artan para yetmezdi. Kaşlarını kaldırarak usulca fısıldadı: «Paralar suyunu çekti mi?»

Ben de onun gibi fısıldayarak:

«Nereden bulacağımı biliyorum,» dedim. «Bir dahaki sefere, *ma reine!*»

Olur, anlamında hafifçe başını salladı.

Şimdi yan masadakilerin gözleri önünde kalkıp gitmem gerekiyordu! Çantamı alıp gözlerimle şapkamın hangi askıda olduğuna baktım, dışarı çıkarken bu sarhoşlukla gereksiz yere şapkayı aramak istemiyordum. Ayağa kalktım, becerecektim; ancak çok yavaş ve dikkatli hareket etmeliydim. Şunun şurasında köyün dışına kadar çıkıp ilk fundalığın içine girecektim. Ya da... Evet müt-hiş, dahice bir düşünce geldi aklıma: Tuvalet! Tuvalete girip içerden sürgülerdim kapıyı, istediğim kadar uyurdum orda. Yedeğim de vardı nasıl olsa çantamda.

Kalkarken yandaki masaya gayet nazik, 'iyi akşamlar!' diledim. Tam kapıya gelmişim ve kurtuluşuma bir adım kalmıştı ki, arkamdan bir ses duydum:

«Bir saniye, Bay Sommer!»

Bu beklenmedik sesleniştikten öyle bir telâşa kapılmıştım ki, nerdeyse yere düşüyordum. «Efendim?» diye bağırmışım hiç gereği yokken. Doktor kolumu yakalamış, düşmiyeyim diye tutuyordu.

«Korkuttum mu sizi?» dedi. «Özür dilerim, korkutmak istemezdim!»

«Zararı yok, zararı yok,» dedim şaşkınlık içinde. «Şu lanet halıya takıldım, hepsi o kadar...» Yerde dümdüz duran yol halısına öfkeyle bakıyordum.

«Arabamla sizi evinize kadar götürmemizi teklif edecektim,» dedi Doktor Mansfeld.

Bir an konuşmasına ara verdi, sonra gülerek:

«Biraz eğlendik, hoşça vakit geçirdik, di mi? Herkes arada bir yapar böyle şeyleri. Ancak dönüş sizin için

biraz güç olacak, di mi? Öyleyse, geliyorsunuz bizimle?»

Dostça, ama sıkı sıkı tutuyordu kolumdan. Bu arada diğer adam hesabı ödeyerek yanımıza gelmişti.

«Tanıştırabilir iniyim?» diye devam etti doktor. «Bay Sommer; bölgemizin doktoru, Sağlık Danışmanı Doktor Stiebing.»

Beni meyhaneden çıkarıp arabaya doğru götürdü. Kurbanlık koyun gibi gidiyordum adamın yanısıra. Demek Bölge Doktoru!

Rastlantı olamazdı bü, pek kurnazca hazırlanmış bir tuzağa düşmüştüm. Melun Magda! Beni tuzağa düşürmek için pek acele davranmış. Ama ben de akıllıyım, bir şeyden haberim yokmuş gibi yapmalı, kurnaz olmamalıyım. Akla karşı aklı kullanmalıyım!

Arabanın önüne gelince neşeyle gülerек:

«Demek iki doktor zavallı bir sarhoşun hakkından gelecekler, ha?» dedim. «Bari biraz merhametli davranın, beyler!»

Diğer ikisi de bu şakaya gülerек ön tarafa otururlarken arabanın arkasına geçip kuruldum. Tam hareket edecekler, Elinor meyhaneden koşarak bize doğru geldi. Elinde gazete kâğıdına sarılmış korkunç bir paket vardı. Paketi arabadan içeri uzatarak yüksek sesle:

«Bunlar geçenlerde, bir gece burda unutmuş oklunuz ayakkabılarınız,» dedi alay edercesine. Beyaz, kocaman yüzü ve renksiz gözleriyle baktı. Ağzı çok kırmızıydı.

Bir süre sessizlikten sonra, doktor sordu:

«Artık gidebilir miyiz?»

. «Evet,» dedim, araba hareket etti.

A RABAYLA_% gidişimiz süresince içinde bulunduğum durumu anlatamam. Umutsuzluk giderek beni çok daha korkunç bir duruma soktu; felce uğramışçasına kas-katı kesilmiş, duygusuzlaşmıştım. Sanki ağır, korkunç bir kâbus içine almıştı beni, her an uyanacakmış gibi oluyor, bir türlü uyanamıyor, gittikçe daha korkunç, daha büyük bir dehşete kapılıyordum. Yanıma, koltuğun üstüne koyduğum ayakkabı paketi açılmıştı. Toz içindeki aıyakkabılârdan birini elime alıp baktım, iğrençti. İğrençti bu davranışı rakılar kraliçesi güzel Elinor'un!

'Evet' diye düşündüm, 'işte, alkol böyle çıldırtır insanı, acılar içinde kıvrandım bendelerini. Ancak o yapar bu tür şaşırtmacaları. Tam her şeyden emin olduğun, iyi sakındığın, en kötüsü meselenin üstesinden geldiğini sandığın bir anda, birden şeytanın sırttan yüzü ortaya çıkıı verir ve pençeleriyle parçalar göğsünü, yüreğini titretir, ayaklar altına alır onurunu... *La reine d'alcool!* Bir daha görebilecek miyim seni, bir saatçik beraber olamayacak mıyız seninle, Elinor!ı»

Artık dayanamayacaktım. Önümdeki beyler pek aıteşli bir konuşmaya,dalmışlardı. Çantadan şişeyi alıp mantarını çıkardım ve hızlı hızlı birkaç yudum çektim. Dikiz aynasını tamamen unutmuştum.

«Ama o kadar hızlı, o kadar çok değil, sevgili dostum, Bay Sommer!ı» dedi Doktor Mansfeld; bir elini direksiyondan kaldırmış, işaret parmağını sallıyordu.

«Daha sonra sizinle şöyle akli başında iki çift lafetmek istiyordum!ıı»

Vay rezil herif, kel kafalı namussuz! Beni arabasına

aldıktan sonra maskesini çıkarıyor ha! Demek evime de-
ğil, hazır bölge doktoru, sağlık danışmanı bey de avcu-
nun içindeyken muayeneye götürüyor beni!

O andan itibaren kendimi toparlayarak çok sakin davrandım. Yeni aldığım bir kaç yudum bana yeniden güç ve dikkat bağışlamıştı. Şimdi yapacağım ilk iş, ne pa-
hasına olursa olsun, bugünkü görüşmeye engel olmaktı. İlerde, daha uygun koşullarda seve seve kabul ederdim, ama böyle, karımın ısmarlaması üzerine hileyle beni ya-
kalamalarına razı olamazdım. 'Çok teşekkür borçluyum sana, sevgili karım!'

Araba durmadan gidiyordu, bizim şehrin dış semt-
lerine gelmiştik, hâlâ bu yolculuğa bir son vermek için uygun bir fırsat çıkmamıştı. Ama az sonra Hases'lerin avlusundan kocaman bir kamyon beklenmedik bir anda çıkıp da yolu tıkayınca, doktor sıkı bir fren yaparak ara-
bayı sola almak zorunda kaldı. O sırada usulca kapıyı açtım ve kamyon geçtikten sonra doktor arabaya gaz ver-
diği an sessizce aşağı atladım. Bir an sendeledim, bir kaç adım öne doğru koştum, düşer gibi oluyordum, sonra kendimi toparladım. Arabadakilere el sallayarak bu bir-
denbire inişimden kendilerinin de haberi olsun istiyor-
dum. Hemen yolun sağından saparak çiti aşıp yamaçtaki, şehirde 'Samanlık Senti' denilen çok fakir insanların ya-
şadığı mahalleye doğru koştum. Bu iki akıllı doktorun bu geziden ellerine yalnızca ayyaşın ayakkabıları geçeceğini, düşündükçe gülmekten kırılıyordum.

U andaki durumumun en can sıkıcı yanı cebimde beş kuruş paramın olmamasıydı. Evde, yazı masamda bir şeyler bulabilirdim belki, ama doktorların benim yokluğumu fark eder etmez önce eve gidip Bayan Magda'yı durumdan haberdar edeceklerine yüzde yüz emindim. Bankadan para çekmek için artık çok geçti, iki saat önce vezneler kapanmış olmalıydı.

Saate bakarken birden gözlerim parladı; saat para ederdi! Ayrıca ağır, altın bir mühür yüzüğüm ve hiç parmağımdan çıkarmadığım nişan yüzüğüm vardı. Magda'yla bugünkü kavgamızdan sonra artık bu yüzüğün hiç bir anlamı kalmamıştı. Demek ki daha kullanılacak şeylerim vardı. İçim rahatlıyarak '*Samanlık Semti*'ne giden dar, pis bir sokağa saptım. Savaş sırasında kamplar için kurulan barakalar, savaştan sonra yokluk yıllarında ufak tefek değişikliklerle oturulabilir bir hale getirilmişti. İşte o zamanlar meydana gelmişti bu mahalle. Yapılan değişiklikler burasını biraz olsun güzelleştirmemişti. Barakalar arasına kurulan kırmızı kiremitli küçük evler de, daha biter bitmez çökmeye başlıyordu. Burada ne istediğimi, ne yapacağımı bilmeksizin şaşkın şaşkın yürüyordum. Evlerden birinin camında kırmızı bir tabelâ ilişti gözüme. Çokluk kiralık odalar için asılırdı bu. Yaklaştım, gerçekten, dürüst bir beye kiralanmak üzere, rahat, mobilyalı bir odanın olduğu belirtiliyordu. Zil falan olmazdı bu evlerde. Açık kapıdan doğruca bir mutfağa girdim. İçersi ocakta kaynayan çamaşırlardan çıkan buharla doluydu. Kimseyi göremiyordum.

«Hey, kimse yok mu?» diye bağırdım.

Buharlar arasından uzun boylu, öne doğru eğik yürüyen, genç bir adam göründü. Soluk, sarı yüzlü, yumuşak sakallı, açık kahverengi saçlıydı. Alnının üstüne düşen bir tutam saç altın gibi parlıyordu. Adam şaşkınlıkla ne istediğini anlamak için baktı yüzüme, sonra çok saygılı, yumuşak bir sesle, bana nasıl bir hizmette bulunabileceğini sordu.

«Kiralık odayı görmek istiyorum,» dedim.

«Sizin için mi?» diye sordu adam eUerini ovuşturarak. Kesik kesik öksürüyordu.

«Evet,» dedim.

«Bir bey için uygun değil, efendim,» dedi. «Beylerin oturacağı kadar güzel bir oda değil, işçi odası bu.»

«Olsun, gösterin bir kere,» diye direttim.

Sesini çıkarmadan önümden yürüdü. Bir merdivenden çıkarak kiralık odanın kapışım açtı. Tavan arasına yapılmış, tek pencereli, eğik duvarlı bir odaydı. Döşenişi bakımından Elinor'un basit odasına çok benziyordu. Elimde olmadan pencereye gidip, burada da beklenmedik bir ziyaretçiden kaçabilmek için eğik bir sundurma damı var mı, diye baktım. Hayır, sundurma damı yoktu; ama hiç beklenmedik, şehre bakan çok güzel bir manzarası vardı. Önümde, biraz altımda şehir, kırmızımsı kahverengi damları, üç sivri kilise kulesi ve yuvarlak kubbeli belediye binasıyla uzanıyordu. Nehir, yeşillikler içinde kıvrıla kıvrıla akıyor, bazı yerlerde gözden kayboluyor, sonra ilerde yeniden ortaya çıkıyordu. Nehrin kıvrıla bü küle gidişini gözlerimle izleyerek, tâ uzaklarda, bahçelerin, tarlaların yeşillikleri arasında mavimsi bir akşam ~~siyle~~ üzerine bir tül çekilmiş gibi duran bir evin damını gördüm; benim damım!

«Güzel bir manzarası var,» dedim bir süre sonra.

Adam arkamda kesik kesik öksürerek:

«İşçi, odanın manzarasını sormaz, efendim,» dedi.

«İşçi, yatağın iyi olup olmadığına bakar. Yatağımız da iyidir, efendim.»

«Kaç para bu oda?» diye sordum.

«Haftalığı yedi Mark,» dedi adam. «Her hafta da çarşaf değiştiririz.»

«Burda yemek yemek de isterim,» dedim. «İki üç hafta gürültüden uzak, oturup yazmam gereken bir işi bitirmek istiyorum. Belki evden hemen hiç çıkmayacağım. Ayrıca hiçbir özel isteğim yok.»

«Bizim yemeğimiz size çok basit gelir, bayım,» dedi adam. «Ama isterseniz size lokantadan yemek alıp getirebilirim.»

«Pekâlâ,» dedim; «odayı tutuyorum. Bavulum yarın gelecek. Şimdi siz bana akşam yemeğimi getirtin.» Gidip masaya oturdum.

«Küçük bir ödemedede bulunmanızı rica edeceğim, efendim,» dedi ev sahibim, parmaklarının kemiklerini çıkırdattı. «Malum ya, fakir insanlarız biz, bayım...»

«Oturun,» dedim ev sahibine. «Bir dakika, önce şu küçük masanın üstündeki su bardağını verir misiniz lütfen!»

Adanı bardağı aldı ve benim ikinci kez ısrarım üzerine masadaki sandalyeye oturdu.

«Adınız ne sizin?»

«Lobedanz,» dedi. «Biraz gülünç bir ad...»

«Adınızın gülünç olup olmaması önemli değil benim için Bay Lobedanz,» dedim bağışlarcasına. «Şimdi sizinle kadeh tokuşturacağız.»

Bütün itirazlarına rağmen bardağı yarısına kadar doldurdum.

«Ben şişeden de içebilirim,» diyerek güldüm ve şişeyi kavradım: «Hepimiz yaptık bunu gençliğimizde,» dedim.

Gülümsedi, bir yudum aldı, bense lıkr lıkr içiyordum.

«Ayrıca sizden akşam yemeğiyle birlikte bir şişe de rakı getirtmenizi rica edeceğim, Bay Lobedanz,» dedim. «Ama en iyi, en pahalısından olsun, lütfen.»

Dudakları hareket etmeye başlar başlamaz, anladım ne demek isteyeceğini.

«Ödemeye gelince... Bu çalışmaya çok anî olarak karar vermiş bulunuyorum...» Ama ev sahibinin düşünceli düşünceli; açık, içinde hiçbir şey olmayan çantama baktığını gördüm. Sonra gülerek:

«Pekâlâ,» dedim. «Size gerçeği itiraf edeceğim, Bay Lobedanz. Burada sakın sakın oturup da yazmaktan söz ettiğim çalışma, palavra tabii. Gerçek şu; bugün karımla çok kötü bir kavga ettim ve kendisine biraz gözdağı vermek için bir iki hafta kaybolmaya karar verdim. Anlıyorsunuz değil mi, biraz akli başına gelsin istiyorum!»

Lobedanz başıyla onayladı.

«Kocasız nasıl oluyormuş, bir görsün bakalım, di mi ama?»

Başıyla onayladı.

«Benim kendisi için nasıl vazgeçilmez bir adam olduğumu öğrensın istiyorum!»

Tekrar başını sallayarak onayladı Lobedanz, sonra yumuşak sesiyle fısıldarcasına:

«Yine de, bayım,» dedi, «hiç ödeme yapmadan si

ze veremem odayı. Biz burada, 'Samanlık Senti'nde oturanlar, gerçekten çok fakir insanlarız, iyi bir lokantadan alınacak bir akşam yemeği, en iyi cins bir şişe rakı, çok para eder!»

«Gereken parayı yarın sabah alacaksınız, Bay Lobedanz,» dedim inandırıcı bir tavırla. «Yarın sabah dokuzda kalkıp bankaya giderek para çekeceğim.»

«Olmaz,» dedi ev sahibi; «çok üzgünüm, bayım, sizi, karısına güzel bir ders vermek isteyen sizin gibi bir aydın, okumuş bir beyi misafir etmeyi çok isterdim. Biz bu işi karılarımızı döverek hallederiz; hem daha kolay, hem de daha ucuz olur.»

Biraz umutsuz:

«Tabii, tabii,» diye gülümsedim. «Yalnız dayak faslında pek başarılı olamamaktan korkuyorum, o benden daha kuvvetli galiba.»

Gülerek şişeden içtim.

«Ama şimdi size ilk ödeme yerine şu yüzüğü rehin olarak bırakıyorum.»

Önce mühür yüzüğü, soma nişan yüzüğünü çıkardım parmağımdan. Bir an duraksadıktan sonra nişan yüzüğümü verdim Lobedanz'a.

«Bunun yarın sabaha kadar rehin olarak sizde kalmasını, başkasına vermemenizi dilerim,» dedim.

Lobedanz yüzüğü elimden aldı.

«Biz çok fakir insanlarız, bayım,» dedi tekrar fısıltı darcasma. «Evde üç Mark'ımız bile yok. Ama yüzüğü çok güvenilir bir adama rehin vereceğim, yarın öğleyin geri alırız.»

«Peki, peki,» dedim, çok sıkılmışım birden. Bir sürü önemsiz ayrıntılar sinirlendirmişti beni. «Siz şimdi şu

yemekle rakıyı bir an önce getirtiverin, özellikle rakıyı. Görüyorsunuz, şişe nerdeyse boşaldı. Siz de bilirsiniz, insan üzüntüsünü içkiyle bastırır.»

Ev sahibim yumuşak bir sesle: »

«Hepsi çabucak gelir, efendim,» diye fısıldadı, kapıyı ardından kapadı. Kendimi yatağın üzerine atarak içtim. Hayatımda gördüğüm en serseri ve iki yüzlü adam olan Lobedanz'ı böylece tanımış oldum.

14

O U gece için kesin plânımı yapmıştım. Geceyarısından sonra eve giderek bir bavula çamaşırlarımı, elbiselerimi koyacak, yazı masamın çekmecesinde ne kadar para varsa alıp gelecektim. Çünkü gerçekten iki üç hafta gözden uzak, Lobedanz'ın evinde oturmaya kararlıyım. Orada tek başıma alkol alışkanlığımdan kurtulmayı hayal ediyordum, ilk gün alışkın olduğum kadar içecek, ertesi gün alkol miktarını üçte bir azaltacak ve böylece yavaş yavaş iki üç hafta sonra tamamen ayık bir insan olarak Magda'nın ve doktorların karşısına çıkarak soracaktım: 'Evet, ne istiyorsunuz bakalım benden?'

Geceyarısı evde eşyalarımı toplarken, Magda'nın uyanıp beni görmesi pekâlâ mümkündü, fakat Magda ile karşılaşmaktan çekinmiyordum. Hayır, hatta istiyordum bile bunu. Gecenin sessizliğinde kimse tarafından rahat

sız edilmeden, yapmış olduğu adilikle ilgili bir kaç acı gerçeği kendisine söyleyebilecektim. Ne de olsa onbeş yıl evli yaşadığı bir adamın üzerine hilekâr doktorları saldırtmış, aramızdaki dostluğa ihanet etmişti. Artık hiç şüphem kalmamıştı; Magda sonunda benim vesayetimi • üzerine alacak, beni ve bütün malımı mülkümü istediği gibi kullanacaktı. Bütün bunları dosdoğru söyleyecektim yüzüne.

Yazık ki, bu güzel planım gerçekleşmedi. Kötü bir oyun oynadı bana alkol. Daha önce bir kaç defa başıma geldiği gibi, bu kez de düşsüz, kaskatı bir uykuya dalarak zamanında kalkamamak gibi bir duruma düşmemiştim, ama çok daha kötüsü oldu. Gövdem beynimin söylediklerini yerine getirmiyor, midem hiç bir şeyi kabul etmiyordu. Lokantadan getirilen oldukça iyi akşam yemeğinden bütün isteksizliğime karşılık, bir şeyler yemek gerekliliğini düşünerek, bir görevi yerine getirir gibi, bir kaç lokma aldım. Sonra yine bolca içmiş, yatağa uzanarak yarı uykulu bir şekilde eşyalarımı almak için eve gidiş saatimi bekliyordum. Ama midem korkunç derecede bulaniyor, soluğumu kesecek gibi oluyor, bitmez tükenmez müthiş acılar içinde kıvranarak kusuyordum. Tepeden tırnağa terden sıırıslıklam olmuşum; ellerim, dizlerim titriyor, yüreğim şiddetle çarpıyor ve ağrıyordu, sanki her an duruverecek gibiydi. Gözlerime yaşlar doluyor, önümde kıvılcımlar saçılıyordu; çokluk kendimde değildim.

Sonunda ölesiye bitkin, tekrar yatağa uzandım, müthiş bir korkuya kapılmışım. Sonum mu yaklaşmıştı? Bu kadar çabuk mu? Daha ne kadar oldu içkiye başlayalı? Kaç zamandan beri içiyorum ki, hem öyle çok fazla içtiğim de olmuyordu! Bu kadar çabuk mu ayyaş olunuyor!

du? Bu kadar çabuk mu çökertiyordu alkol inşam? Hayır, daha ölmek istemiyordum. Bu içki içme sürecini hep geçici bir devre olarak görmüş, her an içkiyi bırakabileceğime kesinlikle inanmışım.

Şimdi her şey bitiyor mu artık? Hayır, olamaz bu: İstemiyorum, bir an önce iyileşmek istiyorum, hemen, yarın... Ağzımı zehir gibi yapan bu kusmaların başka bir nedeni olmalı! Akşam yemeğinde bir bozukluk vardı mutlaka! Gariptir, gerçekten zehirlenmekte olduğum bu en kötü durumda bile, bütün bunların alkolden ileri geldiğini hiçbir şekilde düşünemiyor, başka nedenler arıyordum. Alkolü düşünmekten kaçıyordum. Hastalığımın nedeni o olamazdı, onun üstüne atamazdım suçu. Yalnız bırakıldığım, hor görüldüğüm şu günlerde en iyi ve tek dostum o olmuştu! Biraz kendime gelir gibi olur olmaz, soluğum ve yüreğim sakinleşir sakinleşmez yine şişeye uzamıyor, yeniden içerek düşleri, unutmayı çağırıyordum; ne üzüntülerin ne de sevinçlerin bilinmediği, ne geçmişi ne de geleceği olmayan o tatlı yokluğa girmek...

Rakı bir süre görevini yerine getirdi, biraz rahatlamış, memnun yatıyordum. Ama sonra yeniden kusmalar başladı, öncekinden daha çok acıyla, boğulurcasına kusuyordum. Midemde bir kaç yudum rakıdan başka birşey kalmamıştı zaten.

Geceyi içmek ve kusmakla geçirdim. Sonunda bütün gücümü kullanarak kusmayı biraz olsun geciktirmeye çalıştım. Midemdeki alkolün kana karışıp gövdeme yayılması için, kendisine birkaç dakika olsun bir zaman bırakmak istiyordum, yoksa yeniden çıkaracaktım. Öyle yazık oluyordu ki bu güzelim rakıya!

Sonunda sabaha karşı bitkinlikten, beni yiyip bitiren

kâbuslar içinde tedirgin bir uykuya daldım. Lobedanz uyandırdı beni bu korkunç uykudan. Kapımın önünde durmuş, beni uyandırmak için öksürüyordu. Saatin dokuz olduğunu, kahvemi isteyip istemediğimi sordu. Kahve istemediğimi, onun yerine bana hemen yeni bir şişe getirmesini söyledim. O ise benim sözlerime aldırış etmeden yangın yerine dönen odayı düzeltmeye koyuldu. Pencereyi açtı, taze hava ve güneş doldu içeriye.

«Kapayın şunu, Lobedanz,» dedim öfke içinde. «Şişe bitti, hemen bana yeni bir şişe daha bulun!»

«Dokuzda bankanıza gidecektiniz, bayım,» diye hatırlattı; fısıldar gibi sakın konuşuyordu. «Saat dokuz.» Sinirlenerek:

«Şimdi gidemem,» dedim. «Görüyorsunuz, hastayım. Yarın giderim, ya da bugün öğleden soma. Şimdi siz bana her şeyden önce yeni bir şişe getirin!»

«O zaman yüzüğü satmak zorunda kalacağım, bayım,» dedi Lobedanz. «Rehinci onbeş Mark verdi, satacak olursam yirmi beş Mark verecek.»

«Yirmi beş Mark mı?» diye bağırdım öfkeyle. «Yüzüğü daha yeni doksan Marka aldım!»

«Artık yeni bir yüzük sayılmaz o, rehinci de yaşamak istiyor, beyim,» diye fısıldadı Lobedanz, aldırış bile etmiyordu. «Eğer yüzüğü yirmi beş Marka satmama izin verirsiniz, rakıyı hemen alıp getiririm.»

«Peki, onbeş Mark ne oldu?» diye haykırdım, çok kızmıştım. «Bir akşam yemeği, bir şişe de rakı; onbeş Mark etmez bunlar!»

Lobedanz:

«Ya oda kirası, bayım?» diye yaltaklandı. «Ben, zavallı fakir, hiçbir şey almayayım mı? Ayrıca sizden oda

kirası olarak on iki Mark almak zorundayım. Bayım... Biliyorum, biliyorum,» dedi acele, parmaklarının eklemelerini gürültülü ve iğrenç bir şekilde çıtlattı: «Oda kirası için yedi Mark demiştim, sözünde duran bir adamım ben, ama sizin burada kalışınız çok masraflı oluyor bizim için. Odayı kirletiyorsunuz, elbiselerinizle, ayakkabılarınızla yatağa giriyorsunuz, çarşafılar haraboluyor! Bütün bunlar para tutar, bayım; biz, büyüyorsunuz, çok fakir insanlarız...»

«Sizler dolandırıcısınız!» diye bağırdım. .Öfkeden çılğına dönmüştüm. «Defolup gidin, cehenneme kadar yolunuz var! Taşınıyorum buradan!»

«Başüstüne, bayım,» dedi Lobedanz ve gitti.

Ama sonunda yenik düşen ben oldum tabii. Bir süre sonra kalktım, susuzluktan dilim ı damağım kurumuştur. İnleyerek merdivenlerin başına gidip Lobedanz'a seslendim. Uzun süre bağırttı beni. Bu kez ben kendisine yaltaklanarak nişan yüzüğünü yirmi beş Marka vermesini istedim. Uzun, çok uzun, acılar içinde geçen bir bekleyiştikten sonra yeni şişeme kavuştum. Yine içiyor, kusuyor; içiyor, kusuyordum. Böylece ikinci, üçüncü gün ve ardından bir çok günler geçti ve Lobedanz'm evindeki odamdan hiç dışarı çıkmadım...

L OBEDANZTN evinde kaldığım bu ilk hafta içinde her iki yüzüğü, altın saati ve çantamı elden çıkardım. Aslında rehincinin uydurma bir kişi olduğuna ve benim altın yüzüklerin ve saatin üstüne oturanın, '*çok fakir adam*' Lobedanz'dan başkası olmadığına yüzde yüz emindim. Bütün bu altın eşyaların karşılığında aldığım şey çok gülünçtü. Belki on üç, on dört şişe rakı, (şişesi dört Mark diyelim ki, çokluk daha ucuz kalite getiriyordu), arada bir de pek az bir yemek. Nerdeyse hemen hiç yemek yemiyordum. Arada bir aynada sakallarla kaplı, hiç renk kalmamış, çökük, gene de alkolden şişmiş yüzümü acı bir zevkle seyrediyordum, 'işte, kişi kendini böyle mahveder!' diyordum acı bir coşkunlukla. Hemen Magda geliyordu aklıma. Beni bu durumda görse, bütün bu değişikliklerin tek nedeninin kendisi olduğunu yüzüne haykırırsam!

Bu günlerde sağlığım iyiden iyiye bozulmuştu. Tabii planlamış olduğum alkol alışkanlığından vaz geçme düşüncesine hiç bir şekilde yanaşamıyordum. Midemin alabildiği kadar içiyordum. Bazan midem bulanıyor, gerekli içki miktarını alabilmek için büyük güçlükler çekiyordum. Bazan da hiç bilinmedik nedenlerle midem, gelen içkiyi garip bir şekilde kabulleniyor, emiyor, geri tepmiyordu. O zaman yanımda şişemle pencereye oturup hafif bir sesle kendi kendime türküler söylüyor ve şehri, uzakta, mavimsi bir sis içinde belli belirsiz görünen evi, kendi evimi seyrediyordum. Sonra Magda'yı, şimdi neler yapmakta olduğunu düşünüyordum. Nasıl sevmiştim onu! Ve şimdi aşkımıza ihanet edenin artık kendisi olduğundan

kesinlikle emindim. Hemen ardından, tam sağlıklı ve mutlu, eve dönüşümü hayal ediyordum. Bilinmedik herhangi bir şekilde, ama namuslu yoldan birdenbire elime çok para geçecek ve herkese mutluluklar dağıtacağım; herkes bana hayran kalacaktı: *'Ve böylece daha çok uzun yıllar, birlikte mutluluk içinde yaşadılar...'*

Bu tür çocuksu hayallerimden beni Lobedanz uyanırdıyordu. Eğer hemen para bulamazsam, ne içkinin geleceğini, ne de artık burada kalamayacağımı bildiriyordu. Aramızda bitip tükenmez kavgalar başlamıştı. O hep saygılı ve yaltaklanarak konuşuyor, bense kabaca ve birden içimde beliren öfkeyle, heyecana kapılarak bağırıp çağırıyor, soma yine gözyaşlarını içine gömölüyordum. Kendisini tefecilikle suçluyor, altın yüzüklerimi ve saatimi kendisinin aldığını, karşılığında altınların asıl değerinin çok, çok altında azıcık birşey verdiğini, asıl rehincinin kendisi olduğunu yüzüne karşı söylüyordum. Ama bütün bunların hiç bir faydası yoktu. Kendisinin bu işten tek kuruş kazanmadığına yemin billah ediyor, son derece katı bir yürekle bankadan para çekmemin ya da bir yerlerden bulmamın zorunlu olduğunda direniyordu. Hatta şimdiden dolaylı olarak, belki de polisin benim gibi insanlarla, ilgilenmek isteyebileceğini, hiç bildiride bulunmadan bir evde oturmanın suç olduğunu, kendisinin başına dert açabileceğini belirtiyordu. O zamanlar bu tehditlere hiç kulak asmıyordum. Ama her ne olursa olsun, elbette para bulmam gerekiyordu. O yumuşak Lobedanz aslında taş kadar sertti.

Kendisinden alabildiğim tek şey, gece çıkacağım *'araştırma gezisi'nâe* gücümü tazelemesi için bir şişe *'ödünç'* rakı oldu. Formda olduğum günlerden biriydi; ya

ni, midem alkolü şimdilik geri tepmiyordu. Büyük bir şanstı bu. Başka bir gün olsaydı, bu yolculuğa kesinlikle çıkamazdım. Banka yolunun kapalı olduğunu biliyordum. Bankaya, benim kaybolduğum çoktan bildirilmiş ve yeniden ortaya çıkana kadar, önceden herhangi bir haber verilmediği sürece bana ait olan paranın çekümemesi için gereken tedbirler alınmış olmalıydı. Öyleyse, kendi evimi soyacaktım. Evde Magda'yla karşılaşmak düşüncesi — bu bana oldukça kaçınılmaz görünüyordu — bir hafta önceki hayallerimin tersine, şimdi çok cansıkıcı olacaktı. Ama ne olursa olsun, gitmek zorundaydım. Lobedanz, kendisine ödünç olarak verdiğim çantamı geri vermemekte inatla direndiğinden, rakı şişesini pantolonumun arka cebine sokarak yola koyuldum. Geceyarısmı biraz geçiyordu. Lobedanz beni kapıdan uğurlarken, ortalığın çok karanlık olduğunu, özellikle nehrin üstündeki köprüden geçerken çok dikkat etmem gerektiğini söyledi. Yavaşça:

«Sizi bekleyeceğim, bayım,» diye fısıldadı. «Çok geç de olsa, sizi bekleyeceğim. Bir şişe hazır edeceğim sizin için. Soma, bayım...» sesini daha da alçalttı; «soma, bayım, eğer başkaca mücevher ya da gümüş falan bulursanız... Şimdi yeni bir alıcı biliyorum, çok iyi fiyatla alıyor, bu namussuz rehinci gibi değil! Ne bulursanız getirin, sizin için uğraşırım bu işlerle.»

'İşte, böyle avlanır budala insanlar,' diye düşünüyordum yolda giderken. Zaten kurnaz Lobedanz'ın tekliflerine karşı koyamayacak kadar budala idim; çünkü ödül olarak dönüşte bir şişe rakı hazırdı, beni bekliyordu. Tabii benim, onun aklına bile getiremeyeceği bambaşka planlarım vardı.

Yürümek, düşündüğümden çok daha kolay oluyor

du, hatta hiç içki içmeyi bile istemedim yol boyunca. Oldukça heyecanlıydım herhalde, iyi hatırlıyorum, birazdan yapmam gereken şeyi düşünmemek için bütün yol boyunca zorlamıştım kendimi. Okulda ezberlemiş olduğum, aklımda kalan bütün şiirleri okuyordum. Ama arada bir, iki şiir dizesi arasında Magda'yla konuşuyor ya da hangi bavulu alırsam daha çok işime yarayacağını düşünüyordum.

Kırk beş dakkahk bir yürüyüşten sonra evin bahçe kapısına vardım. Az önce şehrin kiliselerinde saat biri vurmuştu. Bahçe kapısını usulca arkamdan kapayarak, gürültü etmemek için küçük çakıl taşlarıyla yapılmış yoldan değil de, çimenlerin üzerinden yürüyerek evin çevresinde dolandım. Her yer karanlık ve sessizdi. Uzun süre Magda'nın yatak odasının penceresinin altında, onun düzgün soluk alışlarını duyayım diye bekledim. Ama göğsümde tedirgin ve gürültüyle çarpan yüreğimin atışlarını duyuyordum yalnızca. Geceyarısı kendi evimin önünde, bir haftadan beri yıkanmamış, tıraş olmamış, karımdan beş metre ötede böyle çaresiz, parasız pulsuz, bir yabancı gibi duruyordum. Birden bunu farkedince o kadar üzüldüm, kendi durumumdan öylesine duygulandım ki, acı gözyaşları içinde, içim burkularak uzun uzun ağladım. Keşke Magda'nın odasına girebilseydim de, beni avutup acımı dindirseydi... Ama burada da rakı en iyi avutucu olduğunu bir kere daha gösterdi. Çokça içtim. Acım dinmişti. Bir süre, uyumak için duyduğum eğilimi yenerek evin ön kapısına doğru yürüdüm.

AYAĞIMDA çoraplarla evimin sofasında duruyorum, ayakkabılarımı girişte bıraktım. Ortalık daha karanlık, elimle duvara dokunarak elektrik düğmesini arıyorum; hafif bir 'çıt' sesi, aydınlanıyor bulunduğum yer. Evet, işte burada, evimdeyim. Buraya aittim ben, bu düzene, bu temizliğe! Kendimden geçerek, biraz da çekingen; bu küçük, güzel sofayı seyrediyorum. Rezede yeşili halının üstünde, o korkunç gece meydana gelen lekelerden tek iz yok. Duvarda, düzenle askılara asılı Magda'nın yeşil ceket ve açık mavi yazlık pardesüsü yanyana duruyor. Büyük, uzun, insanın tepeden tırnağa kadar kendisini görebileceği aynaya yöneliyorum. Aynada kendimi, kırışmış, pislenmiş elbisemle gömleğimin siyah-gri olmuş yakasıyla ve sakallı, sararmış yüzümle; kançanağına dönmüş gözlerimle görünce, müthiş bir korkuya kapılıyorum.

'işte bu hale geldin!' diye haykırıyor içimden bir ses. İlk tepkim, yukarıya, Magda'ya koşmak, dizlerine kapanıp yalvarmak: 'Kurtar beni! Kurtar beni kendimden! Bağrına bas beni!' Ama heyecanım geçiyor ve aynadaki görüntüme bakıp kurnaz, hilekâr sırtıyorum:

'Bunu istiyordu o,' diye düşünüyorum. 'Sonra adam bir alkolikler yurduna, sen de firmanın, bütün servetin başına!'

Kurnaz olmak, hep kurnaz olmak! Sofada elbise dolabının önüne bir iskemle dayayıp üzerine çıkarak yukarıya uzanıyor ve evdeki en iyi, sıgır derisinden bir bavulu aşağı indiriyorum. Hatta bu bavul aslında Magda'nın; bir doğum yıldönümünde ben armağan etmiştim

kendisine. Ama şimdi bunların sırası değil, hem evlilikte her şey ortak değil midir?

Bir çeyrek saat içinde pek heyecanlı, ateşli bir çalışmaya girerek eşyalarımı toplamaya başlıyorum. Palto, iki elbise, çamaşırlar alıyor, banyoya gidip tuvalet eşyalarımı topluyorum. Yarın Magda çok şaşıracak. Ayakkabı dolabından iki çift ayakkabı ile terliklerimi alıyorum. Uzun bir yolculuğa çıkıyormuş gibi düzüyorum bavulu. Evet, şimdi gerçekten büyük bir yolculuğa çıkabilirim. Belki, belki Elinor da benle gelir! Eşyalarımın toplanması bitip asıl önemli işe sıra gelince, bir an sofada oturup içiyor ve biraz dinleniyorum. Son bir hafta içinde ne kadar zayıf düştüm. Şu bavulu hazırlamak bile beni fazlasıyla yormuştu; yüreğim gümbür gümbür çarpıyordu. Terden sıırıslıklam olmuşum.

Sonra yeniden işe koyuluyorum. Şimdiye kadar her şey yolunda gitmiş, normal uyuyan bir insanı uyandıracak hiç bir gürültü yapmamış, elimden birşey düşürmemiştim. Ama dediğim gibi, şimdi en önemli işe geldi sıra. Aynanın altındaki çekmeceyi açıyorum, evet, işte gerçekten orada, bir cep feneri! Düşmesine bastım; yanıyor! İyi bakımlı bir ev düzeni kadar güzel hiç bir şey yoktur. Yaşsa sen Magda! Sofadaki ışığı kapayarak usulca oturma odasına süzülüyorum. Oturma odası tam yatak odasının yanında ve odaları birbirinden, ışıkla en küçük bir gürültüyü bile geçiren renkli camlarla süslü iki kanatlı bir kapı ayırır. Karanlıkta el yordamıyla yazı masasına kadar geliyorum. Orta çekmecedeki, küçük bir kasa içinde nakit paramız bulunur. Genellikle ev için gerekli olan para durur orda, yani oldukça az bir şey. Ama bazı akşamlar sonradan gelen paraları büroda tutmaz, bankalar da

kapanmış olduğundan, eve getirip bu kasanın içine koyardık.

Ne kadar para bulacağımı çok merak ediyorum. Hiç gürültü etmeden çekmeceyi açıp kasayı almayı başarıyorum, cep fenerini kullanmaya bile lüzum kalmadı. Karanlıkta, kasanın yanında duran çek defterini de buluyorum. Çek defterini cebime indirip kasayı bütün dikkatimle, yavaş yavaş sofaya götürüp yere koyuyorum. Önce kapıyı kapıyor, soma sofanın ışığını yakıyorum. Çok garip gelecek ama, kasayı açmazdan önce dua eder gibi tanrıya yalvarıp yakarıyorum. Bunca zamandır unutmuş olduğum tanrıya, kasanın içinde çok para olması için dua ediyorum. Çok para olsun istiyorum, bu içmekle kusmak arası yaşamayı daha da sürdürebilmek için; daha çok para olsun istiyorum, Elinor'u, *la reine d'alcooVü* benimle gelmeye kandırabilmek için! Bu kadar çok paranın ortadan yok olmasının işimi nasıl bir duruma sokabileceği düşüncesi, hiç mi hiç aklıma gelmiyordu. Evet, eğer bu aklıma gelmiş olsaydı; sanırım, kendi işlerime ne kadar büyük zarar verebilecek olsam, o kadar sevinirdim. Duamı tamamlayıp kasayı açtım. Yalnız bozuk para bulunan üst bölmeyi kaldırdım ve hırsla kâğıt paralara saldırdım. Müthiş bir düş kırıklığına uğramıştım. Çok az bir para vardı kasada. Saydığımda, üzüntü içinde, elli Marktan fazla olmadığını gördüm. Kendimi hâlâ orada, elimde kâğıt paralar, yüreğimde buz gibi bir duyguyla dururken görür gibi oluyorum.

'Sonum geldi artık,' diye düşündüm; 'bu ne Elinor'a yeter, ne de Lobedanz'a.' iki, üç gün içinde tükenecek ve sonra kurbanlık koyun gibi uzatacaktım boynumu. Alkolikler yurdu, soğuk su duşları! Bütün umutlarım kırılmıştı.

Öylece, yüreğimde ölüm, kalakaldım orada...

Sonra hayat yeniden geldi. Lobedanz'm sakallı, sarı yüzünü yeniden gördüm; mücevherleri, gümüşleri fısıldayan sesini işittim... Mücevher sözkonusu olamazdı. Magda'nın birkaç mücevheri pek para etmezdi, hem onları yatak odasında, tuvalet masasında saklıyordu.

Ama gümüş! Evet, gümüş vardı. Bir açık arttırmada aldığım güzel, ağır gümüş sofrta takımı. Daha yer vardı bavulda. Acele şişeyi bir dikişte sonuna kadar içtim. Daha üçte biri doluydu. Aldığım anî ve kuvvetli alkol, büyük bir dalga gibi çöktü üzerime, titriyordum. Kulasak mıydım yine?

Krizi çabuk atlattım, yeniden toplamıştım gücümü. Hemen yemek odasına gidip ışığı yaktım. Az önce titizlikle gösterdiğim bunca dikkati artık duymuyordum. Büfeyi açıp onikişerlik takımlar halinde bez kılıflarda duran gümüş sofrta takımlarını çıkarıp yığdım. Soma büyük kaşıkları, bıçakları, çatalları, küçük çatalbıçak takımlarını, balık yemek için kullanılan takımları... Hepsini içeriye taşıyıp gelişigüzel bavula tıktım. Şimdi kepçelerle salata ve et kesmek için kullanılan gümüş takımlara gelmişti sıra. Onlar tek başlarına ayrı bir çekmecede duruyordu. Onları da alelacele topladım.

Birden içimde bir sıkıntı duydum. Bir ses, bir an, önce bu evden ayrılmaya zorluyordu beni. Bir kaşık sakırdatarak yere düştü, bir küfür savurdum yüksek sesle. Onu eğilip yerden alırken ikinci bir kaşık daha düştü.

Çekmeceyi olduğu gibi çıkarıp içindekilerle bavula taşımak için sabırsızlık içinde hızla çektim. Hiç beklenmedik bir şekilde çekmece çıkıverdi ve içindeki gümüş takımlar büyük bir şangırtıyla yere döküldü. Şimdi artık

..gürültüye hiç aldırış etmeden, hepsini elime geldiği gibi toparlayıp bavula götürdüm. Yürürken iki, üç kaşık daha düştü yere. Elimdekileri bavulun içine atarak düşenleri toplamak için gerisin geriye, yemek odasına koştum. Odanın ortasında, kapıları, çekmeceleri açılmış büfenin önünde duran Magda'yı görünce, olduğum yerde çakılıp ıkaldım. Donmuş gözlerle bakıyordum Magda'ya.

17

D AŞINI çevirip bana uzun uzun baktı. Müthiş korkmuştu; çabuk çabuk soluk alıyor, kendisini toparlamaya çalışıyordu.

«Erwin,» dedi sonra tutuk bir sesle «Erwin! Nedir bu halin? Nasıl bu hale gelebilirsin? Nerdeydin bu kadar zaman? Ah, Erwin, Erwin, nasıl merak ettim seni! Birbirimizi tekrar böyle mi görecektik! Her şeyi mahvetme! Dön bana yine.. Sana elimden geldiği kadar yardım etmek istiyorum. Çok sabırlı olacağım, seninle bir daha hiç kavga etmeyeceğim...»

Giderek daha hızlı konuşmuş, soluk soluğa kalmıştı, Yalvarırcasına bakıyordu bana.

Oysa, benim içimde çok daha başka duygular kırırdıyordu. Öfke, nefret, iğrenme duyuyordum; mavi ipek sahil bahlığıyla uykudan yanakları pembeleşmiş bu bakımlı kadındım karşımda gördükçe... Bense pisliklere bulanmış, leş

kargası gibi kokan adam!... Onun bu sözleri beni duygulandıracığı yerde, anlamsız bir öfkeye kaptırıyor, kendisinden daha da uzaklaştırıyordu. Bir zamanlar şartlarımız eşitti, ama şimdi bütün kozlar onun elindeydi ve ben yokluğa aday bir insandım.

Öfkeyle Magda'nın üzerine doğru yürürken, yerdeki gümüş kepçeye takılıp sendeledim, nerdeyse yere yuvarlanıyordum. Gözlerim dönmüş, deli gibi kepçeye bakındım, sonra bir adım geri giderek ayağımla kepçenin üstüne vurup ezdim. Magda hafif bir çığlık attı. Bense hızla ona doğru yönelerek yumruklarımı kaldırıp haykırdım:

«Evet, dönmemi istiyorsun, sana dönmemi istiyorsun! Peki, ne yapacaksın sonra? Sonra ne olacak!»

Yumruklarımı iyice yüzüne yaklaştırmış, sallıyordum.

«Sonra beni yatağa götüreceksin, uyumamı bekleyeceksin. Ben uyuduktan sonra da doktorları çağırıp, beni ömrüm boyunca alkolikler yurduna yatatacaksın. Bundan böyle de yaptığın işten kıvanç duyarak sırtıtaçak, servetimin üstüne oturup dilediğini yapacaksın. Evet, bunu istiyorsun sen.»

Soluğum kesilmiş, bakıyordum. O da dönüp baktı. Şimdi bembeyaz olmuştu yüzü, ama benim bütün bu çılgınca davranışımın ve yumrukla tehdidimden hiç korkmadığını görüyordum. Birden heyecanım duruldu, sakın ve soğuk bir sesle:

«Senin ne olduğunu söyleyeyim mi? Çok adi, kokuşmuş bir leşsin sen, yüzüne karşı söylüyorum işte! Aynen öylesin,» dedim...

Kılını bile kıpırdatmadan bakıyordu.

«Bir hainsin sen, doktorları üzerime saldırtmakla evliliğimize ihanet ettin. Yüzüne tükürmeliydin senin, tüh sana şeytan karı!»

Tekrar baktı, sonra acele:

«Evet, doktorları ben gönderdim, ama sana ihanet etmek için değil, seni kurtarmak için, eğer hâlâ kurtarılacak bir yanın varsa... Ama bir damlacık olsun anlayışın kalmış olsaydı, senin iyiliğin için böyle davranmış olduğumu görürdün. Bu durumda bir ay, belki bir hafta bile yaşayamazsın. ...»

Sözünü kestim, alay ederek güldüm: .

«Bir ay, belki bir hafta bile değil ha? Daha yıllarca yaşayacağım böyle. Her şeye dayanacak, yalnızca sana inat olsun diye yaşayacağım, sana inat yaşayacağım işte!» Ona doğru iyice eğilerek:

«Bir daha körkütük sarhoş olunca ne yapacağım, biliyor musun?» dedim. «Söyleyeyim sana: Pencerenin önüne gelerek herkese, senin bir hain, senin aç gözlü bir leş düşkün olduğunu, paramda gözünün kaldığını, ölümümü beklediğini haykıracağım...»

«Evet,» dedi öfke içinde; «inanırım buna, böyle şeyler yapacak duruma gelmişsin artık. Ama o zaman yalnız alkolikler yurdu'na gitmekle kalmayıp hapse de girersin. Kimbilir,» sonra o da alaylı ekledi: «Belki senin için daha iyi olur.»

«Ne?» diye haykırdım, kan beynime sıçramıştı. «Şimdi de beni hapse göndermeye kalkıyorsun, ha? Bir daha söyleyemeyeceksin bunu! Göstereceğim sana...» Magda'yı yakaladım, gözüm kararmıştı. Boynunu kavramak istiyordum, ama kuvvetle karşı koyuyordu. Gerçekten hemen hemen benim kadar kuvvetliydi, hatta beni bu sarhoşluğumla alt edebilirdi bile. Boğuşuyorduk, bir zamanlar sevmiş olduğum, şimdiyse düşman kesildiğim bu vücuda bu kadar yakın olmak tatlı bir duyguydu. İşte etime değen göğüs

leri, dayanan, direnen kalçası! Yıldırım gibi bir düşünce geçti kafamdan:

'Şimdi birdenbire tutup onu öpsem, kulağına kendisini sevdiğimi, onunla aşk yapmak istediğimi söylesem! Kanar mı acaba?'

Kulağına fısıldadım:

«Yarın gece gelip seni öldüreceğim. Çok sessiz geleceğim ve...»

«Hayır, hayır, lüzum yok, Else,» diye bağırdı Magda. «Tek başıma hakkından gelirim! Doktor Mansfeld'e ve polise telefon edin siz, ben onu tutuyorum!»

Şaşkınlıkla arkama döndüm. Gerçekten Else gürültümüzden uyanmış, orada duruyordu, çok güzeldi. Hemen kaybolup sofadaki telefona koştu. Bir hamlede kurtuldum elinden.

«Beni daha uzun süre ele geçiremeyeceksin, Magda!» diye haykırdım.

Hızla ittim Magda'yı, arkası üstü düştü.

Hemen ortaya saçılmış gümüşleri, bu arada ayağımla kırmış olduğum kepçeyi de alarak sofaya koştum. Hepsini bavula aap güçlkle kapağını kapadım. O sırada Magda yetişmişti arkamdan.

«Götüremezsın onları! Gümüşlerim burada kalacak, bunları da içkiye yatıramazsm!» diyordu.

Bir metre yanımda Else, telefonda heyecanlı heyecanlı konuşuyordu: «Karisını öldürmek istiyor,» dediğini işittim.

'Hey tanrım,' diye geçirdim içimden.

Magda'yla karşılıklı bavulu çekiştiriyorduk. Birdenbire, hiç beklemediği bir anda bırakıverdim, yine denmesini kaybederek yere yuvarlandı. Elinden bavulu çekip

aldım; yerde yatan Magda'ya bir kaç kere vurdum, sonra kapıya doğru koşarak ayakkabılarımı kapıp çoraplarla dışarı fırladım. Caddeye geldiğimde bir an durakladım.

«Bavulu bana verin, bayım» dedi Lobedanz o yumuşak sesiyle. «Ben önden koşacağım. Hadi, çabuk olun, kadınlar geliyor!»

Verilen buyrukları yerine getiren bir robot gibi, hiç bir şey düşünmeksizin uzattım bavulu, kapıp koşmaya başladım. Ben de ayaklarımda çoraplarla arkasından. İkimiz de gecenin karanlıklarına daldık.

18

LoBEDANZ elinde bavulla koşuyordu. İlk yoldan saparak eski şehre daldı. Müthiş bir hızla hiç beklenmedik anlarda, birden köşeleri dönüveriyor, küçük sokaklarla aralıklar arasında durmadan koşuyordu. Ben de onun peşindeydim. Ortalık çok karanlıktı. Ancak ayakkabılarının çıkarttığı sestten izliyebiliyordum kendisini. Lobe-
danz'ın, izini kaybettirmek, bavulla birlikte yok olmak, beni bu halimle sokaklarda çaresiz bırakmak istediğinden kesinlikle emindim. Çoraplarla koştuğumdan ayak seslerimi duymadığı için, gerçekten beni atlatmış olduğunu sanıyordu. Bir ara soluk almak için durduğu zaman yanında beliriverdim ve kendisine, niçin böyle anlamsız yere koştuğunu sordum. Peşimizden gelen kimse yoktu ki!

Namussuz herif hiç bozuntuya vermeden, benim birdenbire yanında bitivermemden duyduğu şaşkınlığı çok iyi saklayıp o da bana soruyla karşılık verdi:

«Kadınlarla gürültü çıkmadı mı? Bağıırıp çağırma-dılar mı? Hem, ne yaptınız siz onlara?»

«Bana verdiğiniz öğüdü yerine getirmekten başka bir şey yapmadım, Lobedanz,» diye güldüm. «Karımı da-yakla biraz korkutmaya çalıştım, ama pek işe yaramadı. Hem bir kadının gümüşlerini almaya kalkarsanız, karşı koyar tabii. Evet, Lobedanz, gümüşleri aldım.»

Önemsemiyormuş gibi yaparak:

«Öyle mi?» diye sordu. «Bakalım para getirecek cins-ten mi? Gümüş eşyalar genellikle hafif ve içi boş olur ya da biçimi artık eskimiştir. Yalnız eritmek için alınan gü-müşler bir kaç Marktan fazla para etmez.»

«Bu işle uğraşmanızın gereği yok, Lobedanz,» dedim kızgınlıkla. «Ben gümüşlerimi sizin yardımınız olmadan değerlendireceğim, eğer kesinlikle satmaya karar verirsem... Daha düşünmedim satıp satmamayı. Evet, artık bavulu-mu yalnız taşıyabilirim.»

Bu. konuşma sırasında ayakkabılarımı giymiştim. Lo-bedanz'm dalkavukça karşı koymasına rağmen bavulu yer-den aldım. Sonunda bu herifle nasıl konuşmam gerekti-ğini anlamıştım. Alkolün bana bağışlamış olduğu çeşitli tavırlar arasından bulup çıkarmıştım bunu. Lobedanz şim-di eski bütün yaltaklığını takınmış, kendisinin zavallı bir işçi olduğunu, benim gibi gerçek bir aydın beyle hiç bir konuda başa çıkamayacağını söylüyordu. Elbette benim gümüşlerimin iyi, çok iyi olması gerekirmiş, benim gibi bir adamın kötü cins gümüşleri olmasını düşünmekle ne derece budalalık etmişmiş, bu yüzden kendisini bağışla-

malıymışım. Yaltaklanmalarına hiç aldırış etmiyormuş gibi, kendisine karşılık bile vermiyordum, bu onu daha da tedirgin ediyordu. Oysa, gülmemek için zor tutuyordum kendimi.

Eve geldiğimizde Lobedanz, gerçekten hazırlamış olduğu rakı şişesini daha ben istemeden getirip verdi. Elimi cebime atarak sordum:

«Kaç para?»

«İkibuçuk Mark!» diye fısıldadı alçak gönüllülükle.

«Alın paranızı!» dedim. «Bir daha da bana böyle adicins rakılardan getirmeyin! Başka bir borcum var mı?»

Herşeyin kesinlikle ödenmiş olduğunu belirtti.

«Pekâlâ, şimdi beni yalnız bırakın, uyumak istiyorum.»

Kapıdan süzülerek çıktı. Artık herifin burnunu kırmayı başarmıştım.

Oysa, ne uykuyu, ne de içkiyi canım çekmiyordu şimdi. Sarhoş olmak isteği hiç anlıyamadığım pek garip nedenlerden dolayı kısa bir süre için ortadan kalkmıştı. Bir zamanların canlı işadamı özelliğim yeniden kendini gösteriyordu. Belki de bu durum, Magda ile aramızda geçen çatışmadan dolayı heyecanlanmamdan geliyordu, filminden geldiği kadar Magda'yı düşünmemeye çalışıyordum. Bir süre dalgın dalgın divanda oturup kaldım. Bütün bu olaylardan sonra artık eve dönemeyeceğim kesinlikle ortadaydı. Alkol alışkanlığımdan vazgeçip sağlıklı bir insan olarak yeniden Magda'nın ve doktorların karşısına çıkma planım suya düşmüştü. Zaten ayık olduğum zamanlar, kendim bile sarhoş kafayla yaptığım bu planlara inanmıyordum. Ama burada, Lobedanz'ın evinde daha uzun zaman kalmak iğrenç, korkunç bir şeydi. Başka bir

yol bulmalıydım. Kafamda, şu önümdeki yirmi dört saat içinde neler yapmam gerektiğini kuruyordum. Bu işlerin üstesinden gelebilmek için ayık olmalıydım.

Divandan kalktığımda saat sabaha karşı üç ile dört arasındaydı. Bavulu açıp eşyaları çıkardım. Önce tepeden tırnağa güzelce yıkandım ve büyük bir özenle yarı giyinik tıraş oldum. Herşey sanki hiç bitmiyecekmiş gibi çok yavaş gidiyordu. Ellerim öyle titriyordu ki, bir ara tıraş olamayacağımdan korktum. Ama sonunda başardım. Varlığında tanımadığım bazı özellikler, içimde yepyeni bir güç kaynağı olduğunu ortaya çıkarmıştı.

Sonunda tertemiz giyinmiş, tıraş olmuş, aynanın karşısına geçip kendimi seyrettiğimde hâlâ görünüşümün ne kadar iyi olduğuna ben de hayret ettim. Tabii gözlerimin kenarları biraz kızarmış, gözbebeklerim toplu iğne başı kadar küçülmüş ve yanaklarım biraz sarkmıştı. Ama kimse bana baktığında, bu görünüşümle bir ayyaş olduğumu söyleyemezdi. Bu sabah erkenden işe koyulmalıydım.

Yatağa yatmadım bir daha. Battaniyeye sarınarak divana oturup sabahı beklemeye başladım. Bu arada evi dinliyordum. Her yer çok sessizdi; Lobedanz'm uyumadığını, beni sürekli olarak göz altında bulundurduğunu çok iyi biliyordum. Beklemeliydim, o heriften daha kurnaz davranıp kendisini atlatacağıma güveniyordum.

Divana oturmazdan önce su bardağını rakıyla doldurup şişeyi odanın en uzak köşesine koymuştum. Sabaha kadar bu bir bardakla yetinmeye kararlıydım. Ama ancak bir iki yudum aldım bardaktan. Bu geceki alışkın olmadığım uğraştan sonra pek bitkin düşmüştüm. Arkama yaslandım, o anda uyuya kalmışım.

Çok hafif bir tıkırtı ile uyandım. Gözlerimi usulca

araladım. Odaya dolan sabah güneşi elektrik ışığını etkisiz bırakmıştı. Lobedanz bavulun üstüne eğilmiş, takımların kılıfından çıkardığı bir sofr a bıçağını inceliyor, eliyle tartıyordu. Uzun bir süre kısılmış gözlerle bu aşagılık herifin gümüşleri nasıl karıştırıp durduğunu seyrettim, sonra yeni uyanmakta olan birisiymiş gibi gerinip yüksek sesle esnedim.

Gözlerimi açtığım zaman Lobedanz toz olmuştu. Kapı tokmağının dışarıdan nasıl usulca eski durumuna getirildiğini fark ettim. Bavula bir göz attığımda Lobedanz'ın yalnız örnek olarak tek bir gümüş aldığını, asıl soygunu sonraya, benim sarhoş zamanlarıma denk getirmek istediğini anladım.

Pencereyi açıp şehre baktım. Güneşin yüksekliğinden saatin altı ile yedi arasında olduğunu tahmin ettim. Kapıyı açıp Lobedanz'a seslendim. Uzun bir süre beklettikten sonra karşılık verdi. Merdivenden aşağı, kahvaltımı getirmesini söyledim.

Kahvaltı hemen geldi. Lobedanz'ın yüzündeki o eski yumuşak ifade biraz değişmiş, ürkekleşmişti. Bende ki bu yüz seksen derece değişiklikten duyduğu tedirginliği bir türlü saklayamıyordu. Hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi yaparak, iştahla kahvaltımın başına oturdum. Kahve beklenmedik derecede güzeldi, ekmekler pek gevrek ve pişkin, tereyağı tazeydi. Bu serseri aslında herşeyin iyisini pekâlâ biliyordu. Ben kahvaltımı ederken odayı topluyor, yatağını yapıyordu. Arada bir gizlice bana bakmaktan kendini alamıyor ve giderek daha sık öksürüyordu. Köşedeki rakı şişesini görünce, sonunda ne zamandır benimle konuşabilmek için aradığı fırsatı buldu.

«Galiba hiç içmemişsiniz, bayım!» diyerek şişeyi ışığa tutup baktı.

«Evet, dostum Lobedanz,» dedim alaycı. Pek keyifliydim, ekmeğin üstüne bolca tereyağ sürüyordum. «Eğer bana böylesine berbat rakılardan getirmeye devam edecek olursan, galiba içkiyi tamamen bırakacağım.»

Benim kendisine 'sen' dememi hiç yadırgamadan kabullendi.

«Bir yanlışlık olacak, bayım,» diye homurdandı. «Bakkal oyun etti bana. Benim şu anda bu odada bulunduğum nasıl bir gerçekse, bu buğday rakısının şişesine dörtbuçuk Mark ödediğim de öylesine gerçektir. Bakkal fazla para aldı benden. Ama ben sizin için, tabii, gerçek fiyatı üzerinden hesap ettim, o kadar fakir bir insan olmama rağmen her şişe için iki Mark cebimden koydum. Ben namuslu bir insanım bayım...»

«Saçmalama, Lobedanz,» dedim kabaca. «Ne kadar fakir değilsen, o kadar da namuslu değilsin. Kaşarlanmış bir dolandırıcısın sen. Daha gençsin, ama erken yırtılmışsın. Belki de bu yüzden hoşlanıyorum senden.» Sonra birden öfkelenmiş gibi bağırdım: «Al şu şişeyi kendin zıkkımlan. Bana da beş dakikaya kadar doğru dürüst bir şişe getir. Al şu parayı da!»

Bir kâğıt para fırlattım masanın üstüne. Hemen karpıp:

«Hemen efendim, dükkânlar açıldıysa hemen alıp getireyim,» dedi.

«Hayır!» diye bağırdım, sesimi daha da yükselttim. «Dükkânlar açıldıysa değil, hemen şu anda istiyorum şişeyi! Sanıyormusun ki, bu geceden sonra hâlâ bütün gün ayık oturacağım burada? Artık ben de uyumak istiyorum, budala herif!»

Oyunumu sürdürerek yerimden fırlayıp ceketimi çıkar-

kardım, yeleşimin düğmelerini çözdüm. Kendisini kesinlikle inandırmam gerekiyordu, yoksa herşey tersine dönebilirdi. Hemen masanın üstünde dolu duran bardağı alıp içtim, sonra:

«Doldur şu berbat nesneden bir tane daha!» dedim. «Beş dakika içinde de doğru dürüst, yeni bir şişeyle geri dön! Merak etme, hâlâ açılmadıysa dükkânlar, bakkal senin gibi iyi bir müşteriyi arka kapıdan da alır içeri!»

Yeleşimi de sırtımdan çıkarıp pantolon askılarımın düğmelerini çözmeye başladım.

«Beş dakkeye kadar!» diye garantiledi Lobedanz, hemen dışarı çıktı. Konuşmasından nasıl yeniden rahatladığını, durumdan memnun kaldığını çıkarmak güç değildi. Sağmal ineğinin elden çıkmasından korkuyordu. Ama işte yine onun gözünde her şey yoluna girmişti; içkiye başlayacaktım.

Aşağıdaki kapının kapandığını duyar duymaz hemen giyindim. Bavulun kapağını kapayıp yerden kaldırarak merdivenlerden aşağı indim. Lobedanz'ın şimdiye kadar hiç görmediğim, kendisi gibi yaltaklanan, dolandırıcı bir karısı ve çocukları olabilirdi. Bu sefer rastlamadım onlara. Hiç bir engelle karşılaşmadan sokağa çıktım. Burada da alkol nerdeyse pek kötü bir oyun oynayacaktı bana. Birden haftalardır ilk defa yanımda 'yedeğim' olmaksızın yola çıktığım aklıma geldi. Böylesine iyi hazırlanmış bir geziye çıkarken yukarda, odada hemen hemen dolu bir şişe rakıyı unutmuş olmak!. Az daha şişeyi almak için geri dönecek ve belki de yeniden, ahtapot kolları gibi uzun parmaklarıyla kanuni emen Lobedanz'ın ellerine düşecektim. Ama bu gece içimde doğan yeni güç tekrar üstün geldi ve kafamı sallayarak yoluma devam ettim.

TABÎ Lobedanz'ın hangi yöne gittiğinden hiç haberim yoktu. Bu yüzden önceleri oldukça tedirgindim. Ama 'Samanlık Semti'nden çıkıp da şehrin temiz caddelerine gelince kendimi daha bir rahat hissettim. Hiç duraksamadan doğruca istasyona gidip ikinci sınıf bekleme salonuna oturdum. Gerçekten çok tehlikeli bir iş yaptığımı biliyordum. Benimle ilgili hikâyeyi bilen birisi çıksa mahvolmuştum. Ama bu sabah daha bir çok şeyi yapmaya cesaret etmek zorundaydım. Bekleme salonunda oturmam, ilerde yapmam gereken işler için yalnızca bir ön denemeydi. Şehirdeki parklardan birinde birkaç saat gizlenmek elbette daha az tehlikeli olabilirdi, ama bende meydana gelen değişiklik yüzünden tehlikeye karşı gitmekten hoşlanıyordum. Yalnız alkolün de biraz beni buna ittiğini söylemek zorundayım. Alkolden tam olarak uzak kalmak istemiyordum. Bu yüzden istasyon kahvesindeki garsona sağ elinde yumurta ile salamlı, peynirli bir kahvaltının yanı sıra bir de konyak ısmarladım. Bu ikinci kahvaltımı da uzun uzun, iştahla yiyor, kahveme konyak karıştırıp içiyordum. Kahvaltı süresince şehir gazetelerinde bütün haberleri, doğum, ölüm, evlenme ilanlarına kadar teker teker okudum. Benim hakkımda en ufak bir haber yoktu gazetelerde. Magda, *'benim iyiliğim için duyduğu tedirginlikten (!)'* dolayı pekâlâ gazeteye aşağı yukarı şu anlamda bir kayıp ilânı vermiş olabilirdi: *'işadamlarından E. S. uzun süredir görülmemektedir, belki de ruhî bir bunalım geçirdiğinden bölgede kendini bilmeksizin dolaşmaktadır. Kendisinden bir haber getirecek olana... vb.'* Ama hiç buna benzer bir şey yoktu gazetelerde.

Kahvaltıda fırıncı Stretz tam on dakika rahatsız etti beni. Daha yeni, gazetede yirmibeşinci meslek yılını doldurması nedeniyle kendisi için bir jübilenin yapıldığını okumuştum. Kendisiyle yıllardır tanışırđık. Ona bir zamanlar gerekli buğday ununu bizim firma sağlamıştı. Masama oturup beni bunca zamandır göremediğine hayret ettiğini belirterek, evimde oturup kahvaltı etmek varken, niçin gelip istasyonda yediğimi sordu. Ama bütün bunları söylerken hiç bir art niyetinin olmadığını fark ettim. Kısaca yolculuğa çıkmakta olduğumu belirterek, bütün merakını gidermiş oldum. Demek içinde bulunduğum en yakın çevrede bile, değışmiş olan yaşama tarzım üzerine henüz hiçbir söylenti yoktu. Sonradan içeriye daha uzak tanıdıklar geldi. Kendilerini başımla ya da bir el hareketiyle samimi bir şekilde, kısaca selâmladım. Saat dokuza yaklaştıkça garson bana bir ikinci ve sonunda üçüncü konyağı da getirdi. Hakkımda ne düşünürse düşünsündü, belki de bir daha hiç müşterisi olmayacaktım.

Dokuza beş kala hesabı ödeyip kalktım. Bavulumu alıp şehre doğru yürüdüm, istasyon caddesi boyunca yürüyerek, hiç çekinmeden ana caddeyi geçip bankanın bulunduğu pazar meydanına geldim. Burada şimdi düşman bölgesindeydim. Tam bankanın karşısındaki belediye binasının zemin katında polis karakolu vardı. Belki de bu geceki olaydan haberliydiler. Pazar meydanından az ileride kendi dükkânım vardı. Şu tahıl çuvallarıyla yüklü köylü arabası belki de oraya gidiyordu. Oldukça heyecanlıydım. Bankaya girmezden önce terden sıırıslıklam ellerimi mendille kuruladım.

Bankanın gişe bölümüne bir göz attım. Daha şimdi açılmış olduğundan, ellerinde kâğıtlar, önemsiz bir kaç genç

büro memuru ile kızlardan başka kimse yoktu. Bavulu bırakıp şapkamı askıya takarak benim hesaplanma bakan muhasebecinin oturduğu gişenin önüne gittim. Gülümseyerek 'günaydın' deyip kapının yanındaki bavulumu işaret ederek, uzun bir yolculuktan yeni döndüğümü ve bankadaki hesabımın ne durumda olduğunu öğrenmek istediğimi söyledim. Ben böyle hiç takılmadan, kolaylıkla konuşurken bir yandan da dikkatle kendisini izliyor, yüzünde herhangi bir güvensizlik, bir kuşku belirtisi arıyordum. Hiç buna benzer bir belirti yoktu genç adamın yüzünde. Hemen defteri açıp kurşun kalemle bir an sayıları toplayıp gayet sakin, şu anda hesabımın yedi bin sekiz yüz küsur Markı bulduğunu söyledi.

Sevinç çılgınlıkları atmamak için zor tuttum kendimi. Bu kadar paranın olabileceğini hayal bile etmezdim. Bu işi Magda'nın nasıl başardığı, benim için çözülmez bir bilmeceydi.

Her halde hapisane için yapmış odluğum halat işinden gelecek para bankaya ödenmiş olmalıydı, ama o para yaklaşık olarak bile bu kadar tutmazdı. Her neyse, heyecanımı bastırarak firma için yeteri kadar para olduğunu düşündüm. Bir an, paranın hepsini birden çekip çekmemek için kendi kendimle çekiştım. Sonra tuttum kendimi. Her ne kadar Magda bana çok adice davrandı ise de, ben gerek Magda'ya, gerekse firmaya bu adiliği yapmak istemiyordum. Ayrıca paranın hepsini birden alıp bankadaki hesabı kaldırmak çok dikkati çekerti.

Bütün bunlar yıldırım gibi kafamın içinden geçmişti. Söylediklerim pek önemli değilmiş gibi, bugün büyükçe, bir toplam çekmek istediğimi belirterek kendisinden kale

mini rica ettim. Gişenin önünde, cebimden çıkardığım çek defterine beş bin Mark yazarak uzattım. Son bir korku ile tekrar baktım adamın yüzüne, fakat bir an bile duraksamadan gerekli işlemleri yapıp çeki damgalayarak kendisi vezneye götürdü. Ben de vezneye yöneldim. Sonsuz bir sevinç içindeydim, zaferimden gurur duyuyordum. Yapa-cağımı yapmıştım Magda'ya. Kendisinin bankaya en küçük bir uyarda bulunmayacak kadar aptal olduğunu bekle-memiştim. Demek'bütün kuruntularım boşunaymış. Sevinç-ten dans edip bağırmak geliyordu içimden. Bir çeşit gül-me krizine güçlkle engel olmaya çalıştım.

«Parayı nasıl istersiniz, Bay Sommer?» diye sordu veznedar.

«Büyük banknotlar olsun,» dedim acele. «Yani ellilik ve yüzlükler halinde. İkiyüz Mark kadarı da daha küçük banknotlar olsun.»

iki dakika sonra paramı almış, özenle düzelterek iç cebime yerleştirmiştim. Bavulumu alıp zafer kazanmış gu-rurlu bir savaşıçı gibi Pazar meydanına çıktım. Bankanın döner kapısından geçerken bu zaferin kutlanması gerek-tiğini düşünüyordum. Sabahın bu erken saatine rağmen Pazar meydanında küçük bir meyhaneye gidip bir ya da iki şişe Bourgogne şarabı ile bir İstakoz, istiridye ya da mevsimine göre ne varsa bir şeyler yemek istiyordum.

Kapıdan dışarı çıktım, tam karşımda hayatımı kemi-ren iğrenç Lobedanz durmuş, ylıışık ylıışık sırtarak ba-na bakıyordu.

E Ğ E R bu meydana ve herkesin ortasında olmasaydık, boğardım o herifi. Bir an tehditkâr baktım yüzüne, sonra bavulumu daha bir sıkı kavrayarak kendisine hiç aldırış etmeden istasyona giden yola doğru yürümeye koyuldum. Ama peşimden geldiğini ayak seslerinden anlamıştım. Birazdan da o yılışık, iğrenç sesiyle fısıldamaya başlamıştı:

«Bırakın, taşıyayım bavulunuzu, bayım! Rica ederim, ben taşıyayım!»

Onu duymamış gibi yaparak daha hızlı yürümeye başladım. Ama birden bire bavulun sapında, elimin yanında onun elini hissettim, herif gün ortası bavulu çekip almıştı elimden.

Öfkeyle dönüp bağırdım:

«Derhal bavulu geri verir misiniz, Lobedanz!»

Boynunu eğerek gülümsedi.

«O kadar yüksek sesle konuşmayın!» diye fısıldadı. «Herkes şimdi bize bakıyor, sizin için çok kötü olur, bayım. Benim gibi fakir bir işçiye dert değil, ama sizin için, bayım...»

Bu defa daha alçak sesle:

«Derhal bavulu geri vereceksiniz, Lobedanz!» diye tekrarlardım. Çünkü gerçekten bize bakıyorlardı.

«Daha sonra, daha sonra,» dedi beni yatıştırmaya. «Severek taşıyım bavulunuzu bayım, istasyona değil mi?»

Daha benim karşılığımı beklemeden, önüm sıra istasyona doğru yürümeye başladı. Çaresizlik içinde önümde hafifçe eğilerek yürüyen, lâcivert ceketli, özenle arkaya taramış, arasında bir tutam pırıl pırıl altın gibi kırmızımsı

saçlı adamı nefretle izliyordum. İçimden öldürmek geliyordu herifi, ama hiç bir şey yapamazdım. Gerek fizik gerekse moral olarak benden daha güçlüydü. İlk önüne çıkacak polisi çağırırsa, mahvolmuştum; alçak herif çok iyi biliyordu bunu.

Daha önce biraz daha soğukkanlı, biraz daha düşünceli davranarak, gürültü çıkarmadan bavulu kendisine vermiş olsaydım ve usulca ilk sokağa sapıp kaybolsaydım, bu heriften kurtulmuş olurdu. Çünkü cebimdeki para, bavulun acısını unutturacak kadar çoktu. Ancak bunların hiç birini düşünemiyecek kadar öfkeliydim; kan beynime sıçramış, kendimi tutamamıştım.

İstasyonun önündeki meydana geldiğimizde, Lobedanz hiç arkasına bile dönüp bakmadan, sol tarafa, yeşiller arasındaki tuvaletlere doğru yöneldi. Benim bir köpek gibi peşinden geleceğimi biliyordu. Tuvalete girdiğimizde bavulu yere koyup parmaklarının kemiklerini eklemelerinden iğrenç bir şekilde kıştırarak:

«Evet, bayım, burada rahat rahat konuşabiliriz,» dedi.

Çevreme bakındım, çiş yapılacak bölmelerde sular akmaya başlamıştı, ama gerçekten bu saatlerde pek kimse gelmezdi daha. Haklıydı Lobedanz, burada rahatsız edilmeden konuşabilirdik.

«Evet, konuşacağız!» diye bağırdım, müthiş öfkeliydim. «Ne kuruyorsunuz kendi kendinize, Lobedanz? Ne diye durmadan hafiye gibi peşimden geliyorsunuz? Dünya geceki yetmiyormuş gibi şimdi de bugün...»

«Hafiye gibi mi?» diye tekrarladı sitem edercesine. «Aman bayım, bu sabah sizin için aldığım şişeyi getirdim!»

Gerçekten de pantolonunun arka cebinden bir şişe buğday rakısı çıkardı. «Bu sabah unuttunuz almayı. Ama namuslu bir insanım ben. Karıma dedim ki: *'Bey rakının parasını ödedi, kendisine vermeliyim şişesini!'* Yani öylesine namusluyum ben.»

Şişeyi bana uzatarak:

«Buyrun, bayım, için!» dedi. «Mantarını çıkardım, kolayca açabilirsiniz.»

Öfkeyle suratımı astım, ama o cesaretini yitirmiyor, şişeyi önümde tutarak direniyordu:

«Buyrun, için,» diye yaltaklandı; «biraz içmek çok iyi gelir size. İçki içmediğiniz, ayık olduğunuz zamanlar hep böyle sinirli oluyorsunuz...»

Kendi eliyle mantarı çıkararak ıslak ucunu şişenin boynuna sürüyordu.

«Bakın bayım,» dedi gülererek. «Rakı sizi çağırıyor...»

Gerçekten anlaşılmaz bir gündü bu; herifin böylesine salakça davranışlarına kapılıyordum. Bu sefer ben de gülererek şişeyi kavradım ve, «Sizi gidi sefil serseri!» diyerek çok, pek çok ve uzun uzun içtim. Sonra şişenin mantarını kapayıp kendi pantolonumun arka cebine indirerek sordum:

«Pekâlâ Lobedanz, söyle bakalım şimdi, ne istiyorsun benden? Hakkın olan şeylerin hepsini almadın mı?»

«Bunların sözünü etmeye değmez bayım,» diye acele konuşmaya başladı Lobedanz. «Böylesine ufak tefek şeylerin üstünde durmayalım. Biliyorum, siz gerçekten şerefli, eli açık bir insansınız. Zavallı bir işçinin yokluk içinde mahvolup gitmesine yüreğiniz elvermez...»

«Ne demek oluyor bu, Lobedanz? Sanırım yeteri kadar, hatta gereğinden fazla kazandınız sırtımdan. Altın yüzüklerle saati düşünürsek...»

Söylediklerime aldırış etemedi:

«Bakın bayım,» diye başladı. Parmaklarını iğrenç bir şekilde kıtırdatıyordu. «Benim gibi bir insan, pislikler içinde doğmuş bir hayvan, hiç bir zaman kolay kolay bu pislikten kurtulamaz. Sizin gibi böylesine kibar bir adam, benim neler içinde yaşadığımı düşünemez bile...»

«Senin hakkında birçok şeyleri düşünebilirim, Lobedanz,» dedim. «Gerçekten de bu bildiklerimin pisliklerle pek yakından ilişkisi var.»

Pek aldırış etmedi bu söylediklerime. Etkili ve inanmış bir sesle:

«İşte bayım, böyle bir hayvan kendisini ömrü boyunca bu pislikten kurtaracak bir 'iş' gördü mü, artık beklemes, duraksamaz, 'iş' yapılacak demektir!»

Yüzüme bakıp tekrarlarlarken bu sefer sesinde o yumuşaklık, yaltaklanma yoktu:

«Evet, bayım, bu 'iş' yapılacak, bir ölüm kalım savaşına da yol açsa, mutlaka yapılacak!»

Bu sesteki çalgınca tehditten müthiş ürkmüş, titriyordum, ama belli etmeden sakince sordum:

«Nasıl bir 'iş'miş bu bakalım, Lobedanz?»

Avcunu gözlerinin üstünde gezindirerek sanki çok kötü bir görüntüyü silmek istermiş gibi yaptı. Gülümsemeye başladı, eski yaltaklanan yumuşak tavrım aldı. Tutkularına yeniden hâkim olmuştu.

«Nasıl bir iş olsun, bayım?» dedi.

Gülümsemesi daha da yayıldı, parmaklarını kıtırdattı:

«Bankadan kaç para çektiğinizi ve ne kadarım bana vermek istediğinizi siz daha iyi bilirsiniz.»

Bu küstahlık karşısında donup kaldım. Gümüşler ü

zerinde bir hak iddia edeceğini, onları yarı yarıya paylaşmayı teklif edeceğini bekliyordum, ama bu pek değerli paradan da bir pay isteyeceği hiç aklıma gelmemişti.

«Siz bir delisiniz, Lobedanz,» diye güldüm. «Hem ayrıca iyi dikkat etmemişsiniz; ben bankadan tek kuruş para çekmedim. Karım bankadaki hesabımdan para verilmemesini tenbihlemiş, artık oradan para çekemem, anlıyor musunuz?»

Hiç sesini çıkarmadan dinliyordu. Elimi ceketimin yan cebine atıp Magda'nın kasasından aldığım paradan arta kalanları çıkardım.

«Bakın işte,» dedim. «Bütün param bu kadar.»

Ona doğru tutuyordum parayı. Karanlık, kuşkulu bakışı yüzümden, elimde tuttuğum paraya çevrildi.

«Kaç para bu?» diye sordu tutuk bir sesle. «Gösterin bir kere!»

Karşı karşıya duruyorduk, çok yakındık birbirimize, gözleri paradaydı. Sonra birden beni çok şaşırtan, anî bir hareketle elini iç cebime atarak para tomarını çekip aldı. Bir kaç kâğıt para tuvaletin pis, ıslak taşlarına düştü, ikimiz birden aynı anda eğildik. Ama o benden daha çabuktu. Çabalarımın boşuna olduğunu farkedince ellerimle boğazını yakaladım: Paramı geri almadan gırtlığını bırakmamaya kararlıyım... Kendini savunmak istedi, ama para tutkusu engelliyordu savunmasını, elindeki paraları bir türlü bırakmak istemiyordu...

Karnıma bir diz çıktı... Bir an sonra ikimiz de yerlerde yuvarlanıyorduk. Ben boynuna asılmış, karaya çekilen, oltaya takılmış bir balık gibiydim... Sonra gevşedi, gırtlığından korkunç bir hırıltı çıktı. Boğazını bırakıp paraları tutan elini açmaya çalışıyordum. O sırada tuvalete

gelmiş olan dar kafalı Posta Müdürü Winder'in, bizi yerde boğuşurken görünce, hakkımda ne düşündüğünü bilmek isterdim. Biz böyle deli gibi boğuşurken o yatıştır-maya çalışıyordu:

«Aman beyler, rica ederim, kavga etmeyin!» diye bağıırıyordu tiz perdeden, şaşkın bir sesle. «Burada, tuvalette! Beyler rica ederim, yapmayın!»

Bu sırada yeniden soluk alan Lobedanz, bir hamlede yerinden fırlayıp bavulu kaptığı gibi Posta Müdürünü bir kenara iterek tuvaletten dışarıya koştı. Bütün bunlar göz açıp kapayana kadar olup bitmişti.

Sendeleyerek kalktım, ne yapacağımı bilmeyecek kadar şaşkındım. Lavobaya giderek afallamış, korkmuş Posta müdürüne sırtımı döndüm.

«Yanılıyor muyum acaba, siz, Bay Sommer? Çok şaşırdım, Bay Sommer, pek çok şaşırttınız beni!»

O iğneleyici bakışlarını bir an daha sırtımda duydum, soma kabinlerden birisinin kapısı kapandı, içerden sürgülendi, tuvalete oturacak olan Posta Müdürünün elbiseleri hışırdadı. Artık yalmzıdım, tuvaletten dışarı çıkabilirdim. Bütün umutlarım kırılmış, çaresiz ve beş parasız tam dışarıya çıkarken, birden yerde, bir kenarda mavi bir tomar ilişti gözüme. Pislenmiş, kırışmış yüzlük bir deste. On tane yüz Mark!

DAHA yeni, içinde en güzel elbiseleri ve bütün gümüşleri olan güzelim sıgır derisi bavulunu kaptırmış, daha yeni beş bin Markının dört bin Markını çarptırmış olan bir insanın, ikinci sınıf bir kompartımanda, bir çeyrek saat sonra, doğup büyüdüğü şehirden ayrılırken hâlâ nasıl kendini mutlu bir adam olarak görebileceğini kim düşünebilir ki! Gerçekten kendi kendime bu sefil Lobedanz'dan oldukça ucuz kurtulduğumu kuruyor, bu felaketten sonra hâlâ cebimde bin Markın olduğunu düşündükçe tanrıya nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyordum.

Bana bu mutluluk duygusunu verenin, Lobedanz'la boğuşmamız sırasında nasılsa kırılmadan pantolonumun arka cebinde sapa sağlam kalmış olan rakı şişesi olduğunu da söylemem gerekir. Daha yeni şişeden büyük bir yudum almıştım ve bu yudum şimdiki durumum üzerine beni böylesine iyimser bir düşünceye getirmişti. Trende rahatça oturmuş, penceremden akıp geçen yeşil manzarayı, otlayan inekleri, ormanları seyrederken ilerisi için en küçük bir sıkıntı duymuyor, hiçbir şeyi kendime dert etmiyordum. İlk elde yaşayabilmem (ve içebilmem) için yeteri kadar param vardı; sonrasına Allah kerimdi. Elbette ileride yaşamak için bir yol bulacaktım. Bugünkü serüveni, üstesinden gelmiş olduğum bir başarı diye düşünüyordum. Bekleme salonunda oturup kahvaltı edişim, bankadan dilediğim gibi para çekişim, benim için büyük zaferlerdi. Lobedanz tarafından yenilgiye uğratılışımı ise kaçınılmaz bir olay olarak görüyor, bu başarısızlığa omuz silkiyordum.

Öğleye doğru düşünmüş olduğum yere geldim. (Bu

rasmı seçmemin nedeni, önce olduğu gibi, beni aramaya çıkabilecek kimseleri şaşırtmaktı.) Küçük, pek az bilinen, ama çok güzel, bakımlı, bir tatil yeri idi. Bir göl kıyısındaki güzel bir otelde yüzümü güneşe vererek dereotu soslu ve salatalı güzel bir yılan balığı haşlaması ile bir şişe Bourgogne şarabı içtim. İşten elini çekmiş, nerden geldiği bilinmeyen bir gelirle geçinen bekâr bir adam olarak nasıl rahat bir hayat sürdüğümü farkederek mutluluk duydum. Yemekten sonra şehirde dolaşıp kendime bir çanta, rengarenk iki ipek pijama, en iyisinden tuvalet eşyaları, çok güzel kokulu bir sabun ve kokusunu denemek için   zerime sıktırdığım ağır bir Fransız parfümü aldım. Bu arada genç satıcı kızlarla şakalaşmalarımdan, nasıl görmüş geçirmiş, sevimli bir adam olduğum, şimdiye kadar çapkınlık konusunda değ erlenmemiş yeteneklerimin olduğu, bu kızların bana gösterdikleri canlı yakınlık ve itibardan anlaşılıyordu. Bunun sonucu olarak hemen ilk işim ağız kokularını giderici şekerler almak oldu. Sonra şehrin meydanına gidip en kibar otelin altındaki içki dükkânına girdim. Bir kaç şişe buğday rakısı istiyordum. Dükkânın sahibi ile tanışmam çok iyi oldu. Tombul, beyaz saçlı bir adamdı. Belli ki rahatlıkla çektiği Bourgogne'lardan yüzü kırmızılaşmıştı. Benim bu basit buğday rakısından istemem üzerine gülümseyerek, kehribar sarısı Sakson buğday rakısını öğ ütledi. Sonra da kışın dondurucu soğuşunda oduncuların ormanda içtikleri çok yüksek dereceli Schwarzwald erik rakısına dikkatimi çekerek, denemem için küçük bir bardağı doldurup verdi. Bu ilk defa denediğim içki   ylesine hoşuma gitti ki, hemen arkasından birkaç bardak daha içtim. Tam bana g  re, şimdiye kadarki ilkel içki deneylerimi aşan, yakıcı, sert, ama aynı zamanda meyvenin tadını da duyuran nefis bir içkiydi. Hemen bir şişe sak  

son rakısından, beş şişe de erik rakısından aldım. Elimde kocaman bir paketle çıkıp başka bir dükkândan da iyi bir mantar açacağı alarak, tam hazırlıkla yeniden istasyona doğru yürüdüm. Artık neşeme, keyfime diyecek yoktu.

Yine bu sabah geldiğim yolu trenle gerisin geriye, yaşadığım şehre doğru gidiyordum. Ama bu defa bir istasyon önce indim ve gece yarım saatlik bir yürüyüşten sonra alkoller kraliçesi Elinor'un çalıştığı köy meyhanesine geldim. Elinor'un odasındaki o başarısız gece, doktorların gözü önünde geçen utanç verici olay, işret takımının beni tek başıma bırakması, o pek çirkin ayakkabı olayı, her şey, her şey unutulmuştu!

Alkolün belleği yoktu. İnsanı öfkelenendirir, ama hemen sonra bir sözcük, bir bardakçık, bütün kırgınlıkları silip götürürdü. Magda ve Lobedanz'dan sonra şimdiki sığmağımın Elinor olacağını biliyordum. Onun yanında kalmak ya da onunla başka yerlere gitmek istiyordum. Hayat için bütün kıvılcımların hepsi bu kadarcıktı ve bana fazlasıyla yetiyordu.

22

Ç OK geç kalmıştım. Meyhanenin pencerelerinin panjurları kapanmıştı, en küçük bir ışık sızmiyordu dışarıya. Kapının tokmağına sarıldım, kilitliydi. Bir an durup düşündüm, sonra usulca evin arkasını dolanıp meyve bahçe

sinden Elinor'un penceresine baktım. Onun odası da karanlıktı, ama önemi yoktu bunun. Çok zamanım vardı. Pekâlâ karanlıkta da anlaşılabirdik. Hem böylesi daha iyi olurdu.

Önce çimenlere oturup paketimi açmaya başladım. Paket çok iyi, çok sağlam yapılmıştı, bir türlü içindekilere ulaşamıyordum. Öylesine de susamıştım ki! Ne zamandır bir damla içki içmemiştim, büyük bir başarıydı bu benim için. Artık hak etmiştim ama! tşte, oduncuların içtikleri güzelim erik rakısı. Bol bol içerek kendimi iyice güçlendirdikten soma, malımı mülkümü çıkarıp ancak uzanabildiğim sundurma damının kenarına yerleştirmeye başladım. Önce çantamı koydum; sonra sırayla bir şişe Sak son buğday rakısını, daha sonra da dört şişe hiç açılmamış, bir şişe de açılmış Schwarzwald erik rakılarını dizdim. Hepsini de büyük bir özenle yan yana sıralamıştım. Şimdi sundurmanın damına çıkmaya hazırdım.

Önce ellerimle damın kenarına tutunup kendimi yukarı çekmeye çalıştım. Ama idmansızlığımı ve rakının etkisini unutmuştum. Bir süre havada sallanıp durdum, sonra ellerim çözüldü ve pek kötü bir şekilde çimenlerin üstüne yuvarlandım. Düştüğüm yerde bir an inleyerek yattım. Bu düşüş bana hiç iyi gelmemişti. Ama sarhoşlarda görülen dik kafalılıkla —olmayacağını bile bile— umutsuz da olsa, yeniden denemeye giriştim. Ancak her denemeden önce şeyi kafama dikip kendimi 'güçlendiriyor' ve her keresinde de yere yuvarlanıyordum. Artık sonunda bu şekilde hedefime ulaşamayacağımı anladım. Ayrıca ben bile, kendimin çok sarhoş olduğunu farketmiştim.

'Çok sarhoşsun, bulut gibisin...', diye mırıldanıyordum kendi kendime. Soluk soluğa kalmıştım. Sırtımı bir ağaca yasladım. Sonra meyhanenin önünde demir masa

lar ve iskemleler olduğunu hayal meyal hatırladım. Büyük güçlüklerle o iskemlelerden birini sundurmanın damının önüne kadar sürüye sürüye getirdim. Büyük bir dikkatle iskemlenin üstüne tırmanarak, dama çıkmaya çalıştım, ama tekrar yere yuvarlandım, içeriye girebilmek için yeniden denemeye girişme/den önce uzun bir ara vermek zorunda kaldım. Çünkü birincisi, bu sefer çok kötü bir şekilde düşmüştüm, kendime gelmek için bir süre düştüğüm yerde yata kaldım, ikincisi, yeni bir şişe açmak için mantar açacağını bulamıyordum. Onu da mutlaka damın kenarına koymuş olmalıydım, ama nasıl olduysa olmuş, kaybolmuştu. Emekleyerek yerde, çimenlerin içinde aradım. Yok, yoktu işte, bulamıyordum. Sonunda çakımda da şimdiye kadar pekâlâ işimi görmüş olan bir mantar açacağı olduğunu hatırladım. Bu sefer ceplerimde çakı aramaya başladım... Çakıyı bulamadım, ama cebimden, daha önce sundurma damının kenarına koymuş olduğum mantar açacağı çıktı. Yeniden içtikten sonra anladım ki, bu eğik sundurma damından Elinor'un penceresine kesinlikle varamayacağım.

Yeniden ön tarafa gidip meyhanenin kapısını açmaya çalıştım. Hâlâ kapalıydı! Cebimden anahtarlarımı çıkarıp teker teker meyhanenin kapısını açmayı denedim. Hepsisi de bu kocaman, kaba kilide küçük geliyordu. Ama budalaca bir inatla durmadan uğraşıyor, kapıyı kolaylıkla birdenbire açıverecek bir mucize bekliyordum. Sarhoş kafayla bütün bu uğraşılarım sırasında yukarda yatanların gürültüden uzanabileceklerini de unutmuştum. Sonunda kapının üstündeki pencerelerden biri açıldı ve pek öfkeli bir kadın sesi duyuldu:

«Kim var orda?»

AYYAŞ

Suçüstü yakalanmış bir hırsız gibi hiç kımıldamadan, büzülmüş, sessiz duruyordum.

«Derhal çekip gidin buradan!» diye bağırdı kadın «Orda durduğunuzu görüyorum! içki vermiyoruz artık bu saatte, meyhane kapandı!»

Sonra pencere çarpılarak kapandı. Hâlâ kapının önünde duruyordum. Bir süre hiç kımıldamadan orada durmakta direndim. Sonra parmaklarımın ucuna basarak usulca arka taraftaki bahçeye gidip sundurma damının üstündeki mallarımı meyhanenin önündeki demir masalardan birinin üstüne taşıdım. Mallarımı pek büyük bir özenle yerleştiriyordum. (Bu işleri yaparken tabii arada bir içmeyi de unutmuyordum.) Benim bu işleri tamamlamam çok uzun sürmüş ve bu arada bir önceki olayı unutarak yeniden anahtarlarla meyhanenin kapısını zorlamaya başlamıştım, işe koyulmamın üstünden çok az bir zaman geçmişti ki, pencere büyük bir gürültüyle açılarak, şimdi artık iyice kızan kadının sesi duyuldu:

«Ee, ama siz artık çok oldunuz! Hemen çekip gidecek misiniz, yoksa polis mi çağırayım?»

'Polis' sözcüğü tutulmuş dilimi çözüverdi.

«Çok rica ederim, kapıyı açar mısınız?» diye seslendim yukarı, çaresizlik içindeydim. «Ben Profesör...»

Nerden aklıma gelmişti profesör lâfı, hiç hatırlamıyorum. Anîden doğmuştu içime.

«Profesör mü?» diye sordu kadın, çok şaşırmış olduğu sesinden belliydi.

«Hangi Profesör? Hani geçen yaz buraya gelip resim yapan mı?»

«Tabii ya!» dedim. Sanki gerçekten bir takım resimler yapan, geceyarısı anahtarlarıyla kapıyı açmak isteyen

profesörmüşüm gibi, çok normal, inandırıcı çıkmıştı sesim,
«Açın kapıyı, rica ederim! İki saattir dikiliyorum burada.»

«Keşke bir kart atsaydınız, Profesör!» dedi kadın yu-
kardan. Sesinde hâlâ pek bir samimilik sezilmiyordu, ama
biraz yumuşamıştı. «Bekleyin bir dakika, hemen geliyo-
rum!»

Rahatlamıştım. Bir demir iskemleye oturdum, acele
bir kaç yudum daha içip gözlerimi kapadım. Çok yor-
gundum, neredeyse her yanım uyuşmuştu. Fakat bu sessiz-
liğin ardında tehlikeli bir şeylerin gizlendiğini seziyordum.
Her an patlayabilecek, müthiş, tutulmaz, bilinmedik bir
duygu vardı. Bir bahane gerekiyordu patlaması için ve en
küçük herhangi birşey patlamasına yolaçabilirdi. Bu erik
rakısı çok daha tehlikeli bir içkiydi. Buğday rakısı ona
oranla daha hafifti. Erik rakısı kana daha bir garip sızıyor
ve insanı bilinmedik sonsuz derinliklere götürüyordu.

Sonunda anahtar kilitte döndü; kapı aralandı, bir ışık
vurdu dışarıya.

«Buyrun, Profesör!» dedi kadın. «Ama doğrusu ya,
böyle gece yarısı gelerek bizi uyandırmakla hiç de iyi et-
mediniz.»

iskemleden kalkıp kadının peşinden içeriye girdim.
Bir tek çıplak ampulün aydınlatığı meyhanede sandal-
yeler toplanıp masaların üstüne konmuştu. Pek iç kapa-
yıcı bir görünüşü vardı, içerde kadın dönüp bana baktı.
Bu, bir kere burada şöyle bir görmüş olduğum beyaz saçlı
meyhaneci kadındı. Gözlerini dikmiş, şaşkınlıkla bana
bakıyordu.

«Ama siz profesör değilsiniz ki!» diye bağırdı. «Siz
geçenlerde burada gürültü çıkartan, bölge doktorunun alıp

götürdüğü adamsınız. Tutup da beni aldatmaya kalkmanız büyük edepsizlik...»

Sonra benim tehditkâr bakışlarım altında sesi kısıldı. Müthiş bir öfke duyuyordum içimde. Karşıma çıkacak her engeli yıkmaya hazırdım. Kadını dövecek, yere yıkacak ve hatta gerekirse öldürebilecek durumda olduğumu biliyordum. İçimdeki şeytan gerekli görürse, bütün bunları yapabilecektim. Kadına gözlerimi dikerek emrettim:

«Elinor'u çağırın!» Dediğime karşı koyacak bir hareket yapmak isteyince, «Hemen çağırın Elinor'u!» dedim, sesimi biraz daha alçaktım: «Yoksa, elimden bir kaza çıkacak!»

Kadının yüzünden nasıl çaresiz bir durumda olduğu anlaşılıyordu. Hızlı hızlı, yalvarırcasına konuşuyordu:

«Çok rica ederim, bayım, ne olur güçlük çıkarmayın. Şimdi geceyarısı, kız uyuyor. Size burada sedire bir yatak yapayım. Bakın biraz sarhoşsunuz...»

Gülümsemeye çalıştı, ama korku vardı gülümseyişinde, çok iyi görüyordum bunu.

«Biraz uyuyun, sarhoşluğunuz geçsin; yarın Elinor istediğiniz kadar sizinle beraber olur. Siz okumuş, aydın bir insansınız, bayım!»

«Kızı çağıracaksınız!» dedim ısrarla. Tekrar karşı koymak isteyince kadını bir kenara itip, «Pekâlâ, ben kendim çıkarım öyleyse yukarıya!» dedim.

«Çağıracağım Elinor'u!» dedi kadın hemen. «Siz bir dakika oturun şu sedire, Elinor şimdi gelir.»

Kadın merdivenlerden yukarı çıkmak isteyince arkasından bağırdım:

«Durun! Salondan dışarı çıkmak yok! Aşağıdan ses!

lenirsiniz Elinor'a. Kim bu salondan dışarı adımını atmaya kalkarsa, vururum onu!»

Sanki tabanca çıkaracakmış gibi elimi cebime attım. Kadın hafiften bir çığlık kopardı.

«Bilmiş olasınız bunu!» dedim kaşlarımı çatarak. «Hadi bakalım, çağırın şimdi!»

Kadın, yukardan karşılık gelene kadar bir çok kere-ler bağırarak zorunda kaldı. Elinor'un uykusu pek derindi.

«Aşağı gel, Elinor!» diye seslendi kadın. «Elini çabuk tut biraz.»

«Tamam,» dedim, bir sorgu yargıcı ifadesi takınmış-tım yüzüme. «Şimdi bir sorum var. Sizde Schwarzwald erik arkısı bulunur mu?»

«O yok,» dedi meyhaneci kadın. Yüzümdeki kızgın-lığı görünce, hemen «Ama kiraz rakısı var,» dedi; «o da-ha iyidir.»

«Erik rakısından daha iyi içki olmaz,» diye karşılık verdim. «Fakat getirin bakalım şu kiraz rakısını!»

Getirdi kiraz rakısını; elinde şişe ve bardak titriyor-du.

«Evet,» diyerek içtim. Sesimde memnurluk belirtisi vardı, çünkü gerçekten nerdeyse daha iyiydi bu kiraz ra-kısı.

«Evet, şimdi söyleyin bakalım, sizden başka kim ka-lıyor burada?»

«Yalnız Elinor,» dedi. «Gerçekten benden başka yalnız Elinor kalır burada.»

«Yalan söylüyorsunuz!» diye haykırdım öfkeyle. «Bir daha bana yalan söylemeye kalkarsanız, bir kaza çıkabi-lir elimden!»

Tekrar elimi cebime atmıştım. Kadın hafiften bir korku çılgılığı attı.

«Son gelişimde burada iplik saçlı, kırmızı burunlu bir kız görmüştüm,» diye direttim.

Kadın:

«Ha, Marie'yi diyorsunuz,» diyerek rahatladı. «Ama bayım, neden o kadar çabuk sinirlenip korkutuyorsunuz beni? Size yalan söyleyecek değilim elbette. Marie, burada işlerimize yardım eder. Köyde annesinin, babasının yanında oturur...»

Durumdan memnun:

«Ya!» dedim. «Eğer öyleyse, bu seferlik sizi affediyorum!»

Kiraz rakısından içtim.

«Sizin bu kiraz rakısı da hani hiç fena değilmiş, hatta bayağı iyi...»

«Di mi, di mi?» dedi kadın acele. «Sizi memnun etmek için elimden geleni yapıyorum. Geceyarısı kızı yatağından kaldırıyorum. Ama siz de biraz iyi olun da, tabanca ile korkutup durmayın beni. En iyisi çıkarıp bir köşeye koyun. Çok kolay patlıyabilir bu nesneler. Siz çok iyi, efendi bir adamsınız, bayım; herhalde istemezsiniz böyle bir şeyi...»

Bu yeni hakarete tam karşı koymak üzereydim, — çünkü iyi bir insan olmamaya, insanlara korku veren bir kötülük simgesi olmaya, onlar üzerindeki gücümü göstermeye kesinlikle kararlıyım —, tam yeniden bütün öfkemi takınmak üzereydim ki, merdivenlerde Elinor'un ayak seslerini işittim. Giyinmiş olarak belirdi kapıda, yalnız saçlarını yapmamış, tarakla arkaya doğru şöyle bir taramıştı. Bu haliyle çok daha güzeldi.

«Elinor, kraliçem!» diye haykırdım.

Beni burada, bu karmakarışık salonda meyhaneci kadınla oturmuş gördüğünde, yalnızca bir an duraksadı; sonra bu, insanı hayretlere düşüren kız, sanki aşağı inmezden önce bütün olup bitenleri biliyormuş gibi en doğru hareketi yaparak hızla bana doğru koştu, beni kucaklayıp iki yanağımdan öperek sevinçle haykırdı:

«Ah, babalık; hep kafayı çeken bizim babalık! Şimdi, artık biraz keyiflenelim ama, di mi, ha, Schulzen Ana? Sek içelim ha?!»

«Sek!» diye haykırdım, hayran kalmıştım Elinor'a. «Sek, tabii ya! istediğiniz kadar için, bende paradan bol şey yok! Sen bir harikasın, Elinor; seni sevdiğimi biliyorsun. Kraliçemsin sen benim! Geziye çıkacağız seninle. Bir öpücük daha ver, Elinor, ama bu sefer tam ortadan, dudaklarından!»

Yaptı söylediğimi, göğüslerini göğsümde duyuyordum,, mutluydum, sonunda alkol tam mutluluğu vermişti bana. Yalnız Elinor'u görüyor, yalnız Elinor'u duyuyor, yalnız Elinor'u konuşuyor, düşünüyordum.

Benim bütün ölüm tehditlerime rağmen meyhaneci kadının bu arada çoktan salondan çıkıp gittiğini fark etmemiştim bile.

12.9.44

BÖYLE, Elinor'un kolları arasında ne kadar zaman geçirdiğimi hiç bilmiyorum. Kalkık kaslarıyla, o iri beyaz yüzü üzerime doğru eğilmişti, çok yakındık birbirimize. Bütün dünya gözümden silinmişti. Şimdi renksiz olmayan, pırıl pırıl açık yeşil gözleri bana çevrilmişti. İliklerime kadar işleyen bir titreme geçirdim. Yüreğim hafif yaz rüzgârında titreyen bir kavak yaprağı gibiydi.

«Ah! Elinor, affet beni, affet beni Elinor! Hiç böyle sevmemiştim! Yeryüzünde böyle birşey olabileceğini düşünmezdim. Beni hem güçsüz yapıyorsun hem de güçlü. Soluğun bana değince, sanki içimde bir fırtına kopuyor, geçmişin bütün kurumuş yapraklarını alıp götürüyor. Beni yepyeni bir insan yaptın sen. Gel, kaçalım buradan, geçmişten kaçalım! Güneşin hep parıldadığı, gökyüzünün hep mavi olduğu güneye gidelim, üzüm bağları arasındaki beyaz saraylara; oraya gidelim, hadi gel! Dışarda küçük bir çanta var, ama içindekiler bize yeter. Olduğun gibi gel, kaçalım, hemen şimdi, şu dakika gidelim buradan. Daha fazla kalacak olursak korkunç şeylerin olacağını seziyorum. Senin yanımda olmanı çekemeyecekler. Gel, gidelim, benim beyaz yüzlüm, *ma reine d'alcool!* Kadeh tokuşturalım seninle^ çok yaşayasın sen! Yüreğimin derinliklerinden selâm sana!»

Mutluluktan yüzüm ıslıl ıslıl kendisine bakıyordum. Birden müthiş tedirginleştim: «Neden gitmiyoruz.hâlâ?»

Elini saçlarımın arasında gezdirdi, okşadı, yatıştır-maya çalıştı beni. Kucağımda oturuyordu. Bir elini omzuma atmıştı. Yumuşaklığı, sevgisi bütün dünyayı silmişiti gözümde.

Usulca: «Hemen gideceğiz, babalık, hemen!» dedi. «Sabahleyin altıda bir tren kalkıyor. O zamana kadar sabretmelisin, babalık! Rahat değil misin? Yoksa burada bulunmaktan hoşlanmıyor musun?»

Kafamı göğüslerine dayadım, iyice çektim kendime. Annesine sığınan bir çocuk gibiydim.

«Çok rahatız burada,» dedim. «Ama altıda gidiyoruz, uzaklara, buralardan çok, çok uzaklara. Buraları artık bir daha görmeyeceğiz. Güneyde yaşayacağız... Birbirimizi hep seveceğiz...»

Yüzü yüzüme o kadar yakındı ki, bana bakan gözlerini tek bir göz gibi görüyor, sanki parlak güneşe uçuyormuş gibi oluyordum.

Daha da yaklaşarak kulağıma fısıldadı: «Evet, geleceğim seninle, babalık! Ama o zaman hep içmiyeceksin değil mi? Sarhoş dolaşan erkeklerden nefret ederim, iğrenirim onlardan!»

«Sen benim olursan, bir daha hiç içmem, bir damla bile! Şaraptan, rakıdan daha iyisin sen; bir ateş gibisin içimde. Şerefine, kraliçem!»

«Şerefine, babalığım! Evet, geleceğim seninle! Yalnız böyle büyük bir yolculuk için yeterince paramız olmalı, di mi? Gittiğimiz yerde çahşmak zorunda kalmamalıyız.»

«Para mı?» diye sordum önemsemiyerek. «Para ha? İkimize de yetecek kadar para var! En uzun yaşamamıza, bütün gezilerimize yetecek kadar çok para! Yığınla para!»

Cebimden paraları çekip çıkardım. Gerçekten koca bir tomar para vardı. Elinor elimden paraları alıp düzeltti, saydı.

«Sekiz yüz altmış üç Mark,» dedi sonunda. Kaşlarım

yukarı kaldırmış, alnını kırıştırarak düşünceli düşünceli bakıyordu bana.

«Çok para değil bu, babalık,» dedi. «Uzun bir yolculuk için, iki kişinin çalışmadan yaşayabilmesi için yetmez bu para. Paranın hepsi bu mu?»

Bir an biraz aylır gibi oldum. Elimi alnıma götürüp Elinor'un elindeki pis kâğıtlara nefretle bakarak, «Birisi paralarımı çaldı, Elinor,» dedim, yüzümü astım. «Elindeki paraların beş katını, on katını çaldı sefil herif. Sığır derisi bavulum içindeki bütün eşyalarımıyla, gümüşlerimle gitti. Kim bilir ne derdi Magda bu işe!»

Elinor'un bakışları altında yeniden yavaş yavaş her şeyi hatırlıyordum.

«Ama önemi yok bunun, Elinor,» dedim. «Kaldır şu paraları gözümün önünden, görmek istemiyorum artık onları. Daha çekebilirim bankadan, istediğin kadar alabilirim. İstersen binler, on binler! Bir çekle gidiyorum bankaya, diyorlar ki: 'Bay Sommer...'»

«Demek adın Sommer?»

«Evet, Sommer! Erwin Sommer (*) adım. Eğer benimle gelersen hiç kış görmeyiz, hep yaz olur!...»

Güldüm, ama o ciddiydi.

«Gördün mü, babalık,» dedi, «eşyalarını, paranı çalmışlar işte. Böyle sarhoş dolaşırsan yürütürler tabii. Senin paranı ben saklayayım, benim yanımda garantide demektir. Bak, cebine biraz para koyuyorum, hiç parasız da dolaşmana gönlüm razı olmaz. Yirmi üç Mark koydum, çalarsa da önemi yok.»

(*) 'Sommer', Almancada 'yaz' anlamına gelir.

Giderek daha da etkili konuşuyordu. Şu pis paraları böylesine önemsemesi ne kadar gülünçtü.

«Söz veriyorsun, di mi babalık, paranı benim sakladığımı kimseye söylemiyeceksin? Ne olursa olsun, kimseye söylemiyeceksin di mi?»

«Kimseye söylemiyeceğim, Elinor. Yemin ederim sana. Ama ne gereği var bütün bunların, nasü olsa altıda gidiyoruz...»

«Bak, yemin ettin babalık, unutmayacaksın. Ne olursa olsun, hiç kimseye tek söz etmiyeceksin bu paradan!»

«Tek söz etmiyeceğim, Elinor!»

«Ah, benim sevgili babalığım!» diye bağırdı ve kollarında sıktı beni. «Pekâlâ, şimdi ödül olarak benim ağzımdan içeceksin!»

Kiraz rakısından büyükçe bir yudum aldı ağzına, sonra dudaklarını dudaklarıma iyice yapıştırdı. Gözlerimi kapadım. Kiraz rakısı keskin, sıcak, canlı, onun ağzından benim ağzıma yavaş yavaş aktı. Şimdiye kadar yaşadığım en tatlı şeydi bu. Kendimden geçtim.

24

U YANIYORUM, çevreme bakmıyorum; hayır, hayır, uyanmamışım, düş görüyorum daha. Gördüğüm şey, bir duvarı demir parmaklıklı, beyaz kireç badanalı bir oda... Daha düş görüyor olmalıyım. Kapalı gözlerle yatı

yor, hatırlamaya çalışıyorum... Bir şeyler olmuştu gece yarısı. Sonra sol elim hatırlıyor. Kendiliğinden yere dokunuyor elim, bir şeyler arıyor, sonunda buluyor. Şişeyi kaldırıp ağzıma götürüyor. Gözlerim kapalı, yeniden Schwarzwald erik rakısı içiyorum. İşte, yeniden Elinor'un yanıdayım. Elinor'un yanıdayım! Hayat sürüyor, sevinçten uçuyorum... Yalnızca bir süre uyumuş olmalıyım, şimdi Elinor'un yanıdayım yine.

İki, üç yudum ve şişe boşalıyor. Emiyorum şişenin ağzını, ama bir yudum bile gelmiyor. Derin bir iç çekişle şişeyi yere koyuyor, tekrar gözlerimi açıyorum. Beyaz, kirli, badanalı, oldukça pis, duvarlarına bir sürü yazılar, adı resimler kazılmış bir hücredeyim. Bir duvarda, çok yüksek, tavana yakın, küçük, demir parmaklıklı bir pencere var. Bu açık pencereden, soluk bir güneşle aydınlanmış donuk mavi gökyüzünü görüyorum. Hücrenin dördüncü yanı duvar yerine, kalın demir çubuklarla çevrilmiş. Tam hayvanat bahçesindeki hayvan kafesleri gibi.. Parmaklığın ötesinde bir soba duruyor, soma kapalı bir kapı daha görüyorum. Tutukluyum! Yatağıma bakıyorum. Korkunç bir demir karyola üstünde, bir saman şiltede elbiselerimle yatıyorum, üzerimde de parça parça olmuş bir battaniye. Hücrede başkaca bir masa, bir tabure ve müthiş pis kokan bir lâzımlık var. Evet, bir de şimdi boşaltmış olduğum bir şişe...

Yatağımdan fırlayıp şişeyi ışığa tutuyorum, gerçekten bir damla bile kalmamış içinde! Şişeyi lâzımlığın arkasına koyuyorum ve o sırada birdenbire dün geceki yaşantının bir bölümü şimşek çakmışçasına aydınlanıyor kafamda. ..

Şimdi yeniden düzensiz, boğuk ışıklı meyhane salonu

nu görüyorum. Ben, Erwin Sommer, besin maddeleri toptancı firmasının sahibi, 41 yaşında saygı değer bir vatandaş, dişimi tırnağıma takarak beni tutuklamaya gelen jandarmayla nasıl dövüştüğümü görüyorum. Jandarmayla yerlerde yuvarlanırken, kendisini tabancayla korkuttuğum, ama şimdi tabancanın olmadığı anlayan, beyaz saçlı meyhaneci kadının fırsatını buldukça nasıl kallesçe tekme, yumruk attığını görüyorum. Ben özgürlüğüm için jandarmayla cebelleşirken, birden üzerime atılıp yüzümü tırma-lıyor. Bu kavga sırasında bir ara Elinor'u görüyorum. Yüzünde nedenini anlıyamadığım bir gülümseme ile bizi seyrediyor, ama ne jandarmaya ne de bana yardım etmek için kılını bile kıpırdatmıyor. Ağzından tek söz çıkmıyor.

Belki de kurtulacaktım jandarmanın elinden. Çünkü benim gibi saygıdeğer birinin herhangi bir insan gibi yakalanıp hapse götürülmesi düşüncesi içimde korkunç bir tepki yaratmıştı. Herkesin, görünce hemen şapkasını çıkarttığı benim gibi bir adam hapisaneye götürülsün, olacak şey değildi bu! Evet, Elinor olmasaydı belki de kurtulacaktım jandarma çavuşunun elinden, öylesine boğuşuyordum. Tam kavgayı benim kazanacağım bir anda birdenbire elinde bir şişe Schwarzwald erik rakısıyla yanı-mızda bitiverdi. Gülümsiyerek, ıslıl ıslıl, açık renk gözleriyle bana bakarak, yumuşak bir sesle:

«Sakin olun babalık!» dedi. «Çavuş, yanınıza bir şişe almanıza izin verecek. Bir gece için babalık, sarhoşluğunuz geçene kadar...»

Böylelikle bütün direnme gücüm felce uğradı, kolaylıkla yakaladılar beni. Alkol ve Elinor ay artmıştı beni (aslında her ikisi de zehirdi: Alkol ve Elinor!) Daha öncele-ri de beni kaç kere yanıltmışlar, en aşağılık durumlara

okmuşlardı da, akıllanmamıştım. Bir şişe rakıya özgürlüğümü satmıştım. Şimdi de orada bomboş, şu pis kokan lâımlığın ardında duruyor. Bense kireç badanalı duvarlar ve demir parmaklıklar arasında, tavana yakın küçük bir pencere deliği olan hücrede, özgürlüğüm elimden alınmış, Elinor'suz ve rakısızım.

Sonra birden o geceden bir sahne daha, son sahneyi hatırlıyorum. Öylesine utanç verici bir durumdu ki, sinimden yumruklarımı sıkıyor, dişlerimi gıcırdatıyorum... Sonunda jandarma ile anlaşmıştık. O görevini yerine getirmek için kendisinin uymak zorunda olduğu yönetmelikler uzun uzadıya söz etmiş, bense ona çok, birçok güçlükler çıkartmış, kendisi ile kavga etmiştim. Şimdi de gece yarısı, yolda yine kendisine bazı güçlükler çıkarmamdan korkuyordu. Ama bir şişe rakıyı da yanıma almama razı olmuştu. Mantarını gevşetmiş, her zaman elimin altında bulacak şekilde pantolonumun arka cebine yerleştirmiştim. Karşılık olarak da kendisine güçlük çıkarmıyacağıma, yolla kaçmaya kalkışmayacağıma dair şeref sözü vermiştim. Buna karşılık sağ bileğime kelepçe taktı, her halde bir sarıboşun şeref sözüne tam güvenemiyordu. Artık kapının ağzındayız, Elinor'a doğru dönüyorum ve:

«iyi geceler, Elinor; her şey için çok teşekkür ederim, Elinor!» diyorum.

Sakin bir sesle:

«iyi geceler, babalık, iyi uykular!» diyor, sanki akşam kafayı çektikten sonra, eve karısının yatağına giden herhangi devamlı bir müşterisini uğurluyor. Artık tam jandarma çavuşuyla gitmek üzereyiz, birden meyhanecinin adın ciyak ciyak bağırıyor:

«Ya benim şaraplar, rakılar? Kırılan bardaklar? Bu

sarhoş serseri hesabı ödemedi daha! Olmaz öyle şey çavuş bey! Önce hesabı ödesin!»

Çavuş önce düşünceli düşünceli bakıyor bana, sonra içini çekerek usulca fısıldıyor:

«Paranız var mı?»

Başımınla 'evet,' diyorum.

«Öyleyse ödeyin şu hesabı da, ben de artık eve gideyim!»

Yüksek sesle meyhaneci kadına soruyor:

«Kaç para tutuyor?»

Meyhaneci kadın hesaplıyor, soma:

«Servisle birlikte altmışyedi Mark! Ha, bir de sizi çağırmak için telefon etmişim, çavuş bey, onunla beraber hepsi altmış yedi Mark, yirmi Fenik yapıyor.»

Elimi cebime atıyorum, az bir para çıkıyor. Ceketimin iç cebine bakıyorum, boş. Birden hatırlıyorum... Elinor'a bakıyorum sessizce, önce soruyorum bakışlarımla, sonra rica ediyor, yalvarıyor, zorluyorum bakışlarımla... İçtiğim içkilerin hesabını ödemeyen bir dolandırıcı gibi kalamam burada. Elinor bana bakmıyor, nedenini bilmediğim hafif, garip bir gülümsemeyle masanın üstüne bıraktığım paralara bakıyor. Sonra bakışları meyhaneci kadına kayıyor... Elinor'un dudakları hafifçe aralanıyor, ağzındaki gülümseme daha bir belirginleşiyor. Meyhaneci kadın paralara saldırıyor ve saniyede sayıyor kaç para olduğunu.

«Yirmi üç Mark!» diye haykırıyor çılgık çılgıca. «Serseri, dolandırıcı serseri! Önce gece yarısı uykudan uyandırır, beni tabancayla korkutursun, sonra da...»

Kadın küfretmeye devam ediyor; çavuş sıkılmış, bir yandan kadının cıyıklamasını dinliyor, bir yandan da esni

yor. Sonunda kadın yüzümü tırmalamak için üzerime saldırdığında, çavuş kadım bir yana itiyor:

«Yeter artık Bayan Schulze!» diyor. Soma bana dönüp; «Gerçekten başka paranız yok mu?»

«Hayır,» diyorum, aynı zamanda gözümü Elinor'a dikmiş, ayırmıyorum. Bu sefer o da bana bakıyor, yüzünde gülümsemesinden en küçük bir iz yok. Bu kız birdenbire, çarçabuk, hiç beklenmedik birşey yapıyor: Elini bu luzunun açık yakasından içeri sokup, bir an için, benden almış olduğu para tomarını gösteriyor. Yüz Marklıkların mavi parütısını görüyorum. Elinor'un dudakları arasından dilinin ucunu görüyorum, alay edencesine gülüyor şimdi. Para tomarı göğüsleri arasında kayboluyor. Eliyle hafifçe göğüslerini kaldırıyor, göğüslerinin dolgunluğunu görüyorum. Sonunda gözlerini kesinlikle benden çevirip barın arkasına gidiyor.

. Ne kadar akıllı, ne kadar kurnaz, diye düşünüyorum. Tam yerinde bana, vermiş olduğum sözü hatırlatıyor, ama sözüme olan güveni tam olmadığı için, aynı zamanda aramızdaki cinsel bağlılığa da dikkatimi çekiyor. Zehir gibi tatlı, soğuk bir ateş gibi, hiç bir zaman kendisini tam bırakmayan, hiç bir zaman tam sahip olamayacağım bir sevgili.. Gerçek alkol kraliçesi!

«Hayır,» diyorum kuru bir sesle. «Başka param yok. Ama hesabı büroya gönderin, karım hemen öder.»

Karı ciyaklıyor:

«Karınızın, bir ayyaşın hesabını ödemekten başka yapacak işi mi yok! Çavuş bey, boşaltın şu herifin ceplerini, belki daha bir şeyler vardır...»

«Yok!» diyorum. «Ama dışarda bir çantam var, çavuş bey, alabilir miyim?»

Şu küçük tatil köyünde almış olduğum çantamı içeri getiriyoruz. Çantamın içindekileri ortaya seriyorum: Rengârenk iki pijama, en iyi cins tuvalet eşyaları, Fransız parfümü... Bunları aldığım satıcı genç kızlarla bir salon adamı gibi şakalaştığımdan bu yana ne kadar zaman geçti? Hiç kullanamayacağım bunları. Ne kadar oldu göl kıyısındaki terasta haşlanmış yılan balığı ile Bourgogne şarabı içtiğimden; ne kadar geçti, işlerinden elini çekmiş bir tüccar olarak ne denli rahat, güzel bir hayat sürdüğümü düşündüğümünden bu yana? Ne kadar zaman geçti? Ancak oniki saat! Ve hiçbir zaman bu düşündüğüm hayatı yaşayamayacağım! Şimdi bileğimde bir kelepçe, bir suçlu olarak jandarma tarafından götürülüyorum. Hoşça kal, güzel yaşamak!

«Ne yapayım ben bu cici bici nesneleri?» diye zırlıyor meyhaneci kadını. «Yalnız yedi tane tırnak ve deri makası! İşime yaramaz bunlar. Paramı isterim ben! Şu adı pijamalara bakın!»

Ama sesinden, eşyalara karşı içinde bir tutkunun ulandığı anlaşılıyor.

«Yüz Mark'a yakın para ödedim bunlara,» diyorum. «Dışarda iki şişe de Schwarzwald erik rakısıyla, bir şişe buğday rakısı var, onları da alırsınız. Memnun musunuz şimdi.» •

Biraz daha sızlanıyor, sonunda razı oluyor:

«Ama bu parfümü kıza bahşiş olarak hediye etmek istiyorum,» diyerek alıyorum.

«Bana ne!» diyor meyhaneci kadın. «Böyle rezil şeyler sürünüp de leş gibi kokmak istemem.»

Sonra pijama pantolonunu üstüne tutarak kendisi için yeteri kadar uzun olup olmadığına bakıyor.

«Elinor!» diye sesleniyorum içki salonuna; bileğim

deki zincir dolayısıyla jandarma çavuşunun yanından ayrılamıyorum.

«Elinor, gel bak sana bir şişe gerçek Fransız parfümü vereceğim... Gel kızım!»

«Aman, rahat bırakın beni,» diye homurdanıyor Elinor. «Gerçekten sıktınız artık! Götürün şu herifi buradan, çavuş, uyumak istiyorum!»

Amacına eriştikten sonra yaptığı bu kabalık, bu hayasızca davranış, beni tek başıma ortada bırakması... Soluğum kesilir gibi oluyor. Sonra içeriye, salona haykırıyorum: «Sana olan güvenimi biraz kötüye kullanmıyor musun, Elinor?»

«Götürün şu ayyaş budalayı, çavuş!» diye bağıyor. «Artık saçmalıklarını dinlemek istemiyorum. Ondan hep tiksinişimdir zaten, inşallah ömrü boyunca çıkmaz haptisten!»

Kavıyorum, bir anda herşeyi kavıyorum. Şimdi parayı garantiye aldı; üstünde değildir, barda bir yere saklamış olmalı. Artık maskesini, çıkardı yüzünden; iğrenç bir ayyaş budalayım ben. Gerçekten öyleyim. Kendimi avutmak için cebimde bir şişe rakının olması ne iyi! Ama rakı da beni terkedecek olursa, ne yaparım!

«Hadi, gelin artık!» diyor jandarma çavuşu, bileğindeki zinciri çekiyor.

Tek söz etmeden peşi sıra gidiyorum. Çavuş bisikletine biniyor. Bisikletli bir insan için yavaş, ama bir yaya için oldukça hızlı, yola koyuluyoruz. Bisikletin yanı sıra hızlı hızlı yürüyorum. Akşam trenden indiğim komşu köyedeki hapisaneye götürüyor beni.

YATAĞIMI küçük pencerenin altına çekerek, demir parmaklıklara asılıp kendimi yukarı çektim. Önümde sakin, nefis bir manzara uzanıyor. Tarlaları, çayırları, otlayan davarları görüyorum, ufukta dizi dizi ormanları. Tam altımda sııklarla çevrelenmiş bir sebze bahçesi var. Yol boyunca giden bir adam keçiler ve tavşanlar için yeşillik toplayıp elindeki çuvala dolduruyor, istediği yere gidebilir o. Ya ben, ben tutukluyum şimdi! Dün her şeyim vardı, dilediğim gibi bir hayat sürebilir, istediğimi yapabilirdim. Oysa, bugün bu başkalarının elinde. Hakkımda verecekleri yargıyı beklemek zorundayım.

Yatağa attım kendimi. Çok kötüyüm, başım zonkluyor. Aldığım bir kaç yudumun etkisi geçti. Susuzum, dilim damağıma yapışıyor. Ne zaman dindirebileceğim susuzluğumu? Hemen bugün, diyorum kendimi yatıştırmak için! Bugün serbest bırakırlar mutlaka!

Bir gözdağı vermek istediler. Sarhoşları bir gece hücrede tutarlar, sarhoşluğu geçip ayılmca da salıverirler. Bana da öyle yaparlar şimdi. Onlar gereğini yerine getirdiler, ben de bir kötülük yapmadım ki! Hani benim de meyhanedeki davramşım hiç doğru değildi. Bana böyle gözdağı vermeleri aslında çok iyi. Birazdan kapı açılır, dün akşamki o iyi yürekli jandarma çavuşu içeri girerek, «Nasıl, iyi uyudunuz mu, Bay Sommer?» der. «Öyleyse buyrun, serbestsiniz. Bir daha da böyle şeyler yapmayın!»

Ve ben özgürlüğüme kavuşarak, yaşlı adamın yol kenarlarından yeşillikler toplayıp çuvalına doldurduğu bu taze, yeşil güneşli sabahta dışarıya çıkıyorum. Ciddi birşey

.olsaydı hiç jandarma çavuşu hücreye girerken yanımda bir şişe rakı bulunmasına izin verir miydi?

Böylece yatıştırıyorum kendimi. O gece Magda'yla aramızda geçen olaylar aklıma geldikçe şiddetle kovuyorum onları kafamdan. Magda ne de olsa bir kadın. Son zamanlarda aramızda meydana gelen uzaklaşmalara rağmen, affeder beni. Ne de olsa bunca zaman beraber yaşamışlığımız var. Hasta olduğumu anlar. Bu tutuklanma olayı iyice korkuttu gözümü, artık hiç içmeyeceğim, bir damla bile!

Yerimden fırlayıp hücrede bir aşağı, bir yukarı dolaşıyorum. Hayır, dürüst olmak istiyorum, artık kendimi aldatmayacağım. Serbest bırakıldıktan soma, öyle birdenbire bırakamam içkiyi; şimdiden içkisizlik canıma okuyor. Vücudumun çok şiddetli bir ihtiyacı bu; eğer dindirilmezse, kişiyi adam öldürmeye vardıracak kadar güçlü bir tutku. Bütün organlarım titriyor, ter basıyor, midem başı kaldırıyor.

Birden aklıma geliyor, yakınıyorum. Meyhaneden götürülmezden önce masanın üstünde kalan bir şişe kiraz rakısını düşünüyorum. Şişeyi ancak yarısına kadar içmiştim. Ayrılmazdan önce akıl edip de jandarma çavuşuna rica etseydim, şişenin geri kalanını içseydim! İzin verirdi buna çavuş; o zaman daha çok alkol olurdu vücudumda ve şimdi bu kadar korkunç acılar çekmezdim.

Evet, artık şu andan itibaren dürüst olmalıyım. Alkolü birdenbire bırakamam; ama çok ölçülü içmeliyim, belki günde yarım, hatta üçte bir şişe. Üçte bir şişeyle yerebilirim. Şu içinde bulunduğum durumda, azıcık rakı, ağzımı ancak doldurabilecek küçükçük bir kadehçik beni mutlu edebilirdi.

Beni şu anda serbest bıraksalar, bir tek, yalnızca bir tek kadehçik içer, sonra yürüyerek eve gider ve bugün bir daha hiç içmezdim. Yanımda hiç para yok, ama açık mavi baharlık pardesümü. meyhaneciye rehin bırakabilirim. Karşılık olarak bana bir şişe, hatta belki de iki şişe buğday rakısı verir ve böylece üç - dört günlük içkimi sağlamış olurum. En az üç gün için yeter bana bu kadar içki! Üç gün içinde de yeniden Magda'yla barışır, kendisine çok iyi davranır, sevgi gösteririm, o da bana tekrar para verir...

Bir an gözlerimi kapıyorum, dün sabah bu saatlerde bankadan çekmiş olduğum beş bin Mark aklıma geliyor. Firma için çok büyük kayıp olmalıydı bu; belki de Magda'yla barışmak pek öyle kolay olmayacak... Ama hemen sonra yatıştırıyorum kendimi. Evi ipotek ettiririm, Magda da bu arada kaybı giderir. Evi ipotek ettirince rahat bir beşbin Mark verirler. O zaman barışır Magda. Tabii Lobedanz'ı da cezasız bırakmayacak, çaldıklarını rahat rahat yemesine izin vermeyeceğim. Hemen bugün kendisine gider, eşyalarımı, gümüşlerimi, altın yüzüklerimi ve saatimi geri alır, paradan iki bin Markı kendisine bırakırım. Kabul etmezse ihbar ederim kendisini, o zaman benim yerime zavallı, yumuşak, iki yüzlü Lobedanz hapislerde sürünür.

Arada bir pek sıkıcı bazı düşünceler geliyorsa da, genellikle olaylara böylesine iyimser bakıyorum. Bir yolunu bulup başarırım bunları. Ne de olsa saygıdeğer bir vatandaşım, bana karşı pek sert davranamazlar!

Bazan hiçbir şey düşünmeksizin gözüm hücrenin duvarlarındaki yazılara takılıyor. Bazıları kurşun kalemle yazılmış, bazıları da çiviyle kazılmış. Duvara kazılan adla

rın altında iki tarih var; biri hapse giriş, diğeri de çıkış tarihi. Bu tarihler arasındaki zamanların çok kısa olması rahatlatıyor beni. Bu hücrede en çok kalmış olan adamın giriş ve çıkış tarihleri arasında yalnız on gün var. İşte bu da, adamların hakkımda kötü düşünceleri olmadığını bir kanıtı: On gün! Benim için söz konusu olamaz bu, on gün dayanamam bu kudurmuş alkolsüzlüğe! Ama ben, evet, ben birkaç dakika sonra serbest bırakılacağım! Sonra, kahvaltı işi nasıl olacak? Tutuklulara da kahvaltı verirler, belki suyla kuru ekmek, ama ne de olsa bir kahvaltı ya!

Güneşin yüksekliğine bakılacak olursa, saat en az dokuz buçuk olmalı, hâlâ kahvaltı getirmediler. Tabii, bu da adamların hakkımda kötü düşünmediklerine bir işaret. Öyle ya, beni bu kadar çabuk bırakacaklarına göre, kahvaltı getirmenin gereği yok. Hem böylece bir kahvaltı da eksik vermiş olurlar. Nasıl olsa benim dışarda bir kahvede kahvaltı edeceğimi düşünmüşlerdir! Bütün bunların böyle olduğu kesinlikle ortada.

İyice sakinleşmiştim. Kendimi yatağa atıp uyumaya çalışıyorum. Elinor aklıma geliyor, ağzından rakı içtiğim o tatlı anı düşünmeye çalışıyorum, gariptir, şimdi o kadar tatlı gelmiyor bu olay. Hayır, artık o meyhaneyi düşünmek istemiyorum. İğrenç bir yer orası, şu küçük orospu nasıl da budala bir oğlan gibi soyup soğana çevirdi beni. Ama bir daha dönmeyeceğim ona. Çaldığı parayla ne halt ederse etsin; ister mutlu olsun, isterse gebersin gitsin, bir daha hiç görmeyeceğim onu! Şu andan sonra yalnız Magda için yaşayacağım. O meyhanedekilerle böyle kesin olarak ilişkilerimin kopması çok iyi oldu. Hepsini ödedim, artık benden başka bir şey isteyemezler, bir daha hiç görmeyeceğim onları. Tek istediğim şey Magda'nın bana

karşı tutumunu, hakkımdaki düşüncelerini bilebilmek...

Hep kafamdan bunları geçiriyorum. Arada bir dalıyor, yarı uyukluyor, soma birden baygınlık geçiriyorca sına her şey kopuyor, dalıp gidiyorum. Tekrar uyanıyorum ve yeniden korkunç alkolsüzlük acıları içinde kıvrıyor, inliyorum: 'Tamım! Dayanamıyorum. Ne zaman kurtulacağım buradan?'

Hücremin içinde oraya buraya koşuyor, hatta demir parmaklıkları sarsıyor, belki açık unutmuşlardır diye kapıya dayanıyorum. Magda'yı düşünüyorum... Doğrusunu söylemek gerekirse, korkuyorum Magda'dan... Ama kocasıym ben onun, birbirimizi sevmiştik! Bağışlar beni, bağışlamak zorunda...

Böylece hep aynı düşünce çarkı hiç durmadan dönüyor, dönüyor...

26

YENİDEN uyumuşum. Anahtar gürültüsüyle uyan-dım. Yatağımdan fırlayıp hücreye giren dört adama bakıyorum, iki üniformalıdan birisi beni buraya getiren geceki jandarma çavuşu, diğeri de oturduğum şehirden iyi tanıdığım bir polis memuru. Bir kaç kere kendisiyle bira

içmişliğim, Skat (*) oynamışlığım var. İyi, dürüst bir memurdur. Gerçi o benim ait olduğum sınıftan değildir tabii, ama hiç burnu büyüklük, kibirlilik taslamamışımdır. Diğer iki sivilden genççe olanını tanımıyorum. Yüzünün çizgileri oldukça keskin, bakışları biraz dik, sert bir adam. Alt dudağı oldukça öne doğru sarkık. Ama ötekisini çok iyi tanıyorum; bizim iyi yürekli, yaşlı aile dostumuz Doktor Mansfeld. Kendisini görür görmez, bir anda beni daha salıvermeyecekleri düşüncesi yıldırım gibi kafamdan geçiyor. Beni bir alkolikler yurduna götürecek. Ama bu da çok fena sayılmaz, tam tersine, belki de benim için daha iyi. Böyle bir klinikte benim şimdi alkolsüzlükten ileri gelen korkunç acılarımı dindirecek ilâçlar vardır. Hem böylelikle Magda'yla aramızdaki çatışma da giderilmiş olur. Böyle bir yerde tedavi altına alınmam, Magda'nın hakkımda çok daha yumuşak, daha merhametli düşünmesini sağlar...

Bütün bunları bir saniyede düşünövermişim. Doktora doğru koşarak ellerine sarılıyorum:

«Geldiğiniz için çok teşekkür ederim, Doktor Mansfeld,» diyorum heyecanla. Biraz sıkügan gülüyorum: «Bakın Doktor, nasıl bir yere getirdiler beni!»

Bunları söylerken pis hücreye bir göz gezdiriyorum. Doktor Mansfeld kuvvetle elimi sıkıyor. Onun da heyecanlı olduğunu görüyorum, yüzü titriyor.

«Evet, sevgüi dostum, Bay Sommer,» diyor, sesi titriyor, «İşin böyle son bulmasını hiç istemezdim...»

«Son bulmasını mı?» diyor ve neşeli görünmeye çalışıyorum. «Son bulması ne demek, Doktor Mansfeld?

(*) *Bir iskambil oyunu.*

Ben yeni bir başlangıç olarak düşünüyorum! Beni bir alkolikler yurduna götürüp yeniden iyi edeceksiniz.»

«Bundan ondört gün önce yapmayı istiyordum bunu, sevgili dostum,» diyor Mansfeld, kafasını sallayarak. «Ama siz buna olanak vermediniz. Söz sırası şimdi savcı beyde.»

Ve dönüp gözlerini dikmiş duran genççe adama bakıyor. Adam, alt dudağı şimdi daha da sarkmış, sert sert bana bakıyor, önce duraksıyarak:

«Evet, evet, tabii!» diyor.

Sonra acele: «Sizi, karınızı öldürmeye teşebbüsten tevkif etmek zorundayım, Bay Sommer. Tutuklusunuz!»

Yıldırım çarpmış gibi olduğum yerde kalakalıyorum. İlk anda dudaklarımı kımıldatıp tek söz söyleyemiyorum.

'Gerçek olamaz bu,' diye düşünüyorum heyecanla; 'Korkutmak istiyorlar seni! Magda'yı öldürmeye teşebbüs?'

Sonunda titrek bir sesle konuşabiliyorum:

«Karımı öldürmeye teşebbüs! Gülünç şey bu! Magda'yı hiç bir zaman öldürmek istemedim ben!»

Savcı bey korkunç bir şekilde, beni ezercesine bakıyor ve:

«Bunun ne derece gülünç olduğunu göstereceğiz size, Sommer!» diyor. Sonra doktora dönerek: «Haydi Doktor, gidelim!»

Çıkmazdı önce bir kere de polis memuruna dönüp:

«Ne yapacağımızı biliyorsunuz,» diyor. «Götürün bu adamı!»

«Doktor Mansfeld!» diye haykırıyorum arkasından heyecanla: «Doktor Mansfeld, Magda'yı ne kadar sevdiğimi biliyorsunuz...»

Kapı iki sivilin ardından kapanıyor, diğer iki üniformalıyla yalnız kalıyorum hücrede. Şaşkınlık, çaresizlik içinde saman yatağın üstüne çöküyor, ellerimle yüzümü kapatıyorum.

27

DİR süre hareketsiz öylece oturmuş hep, 'kendi karısını öldürmeye teşebbüsten sanık' olma kavramıyla boğuşuyor, acılar içinde kıvranıyorum. Kendi şehrimden tanıdığım polis memuru Bay Schulze elini omzuma koyarak yumuşak bir sesle:

«Gitmek zorundayız, Sommer!» diyor.

Bana eliyle dokunarak 'Sommer' diyor, '*Bay Sommer*' değil, yalnızca 'Sommer.' Yıllık geliri ancak iki bin dört yüz Mark olan bu basit adamın benimle böyle konuşması yaşamamdaki değişikliğin ne olduğunu kesinlikle gösteriyor bana. Okuldan çıktığımdan bu yana hiç kimse benimle, '*Bay*'sız konuşmamıştı, oysa şimdi... Ellerimi yüzümden çekip yaşlı gözlerle sordum:

«Nereye götüreceksiniz beni, bay Schulze?»

'*Bay*' sözcüğünü özellikle vurgulamıştım, ama o bunu farketmedi. Böylesine basit bir adamın bu denli ince imlemeleri anlaması beklenmez zaten.

«Sulh mahkemesine, Sommer,» dedi. «Sulh mahke-

meşine yalnızca.» Sonra devam etti: «Bakın Sommer, siz aydın bir adamsınız, bana güçlük çıkarmazsınız, di mi? Aslında bileğinize kelepçe takmam gerekir, ama güçlük çıkarmayacağınıza söz verirsiniz...»

«Söz veriyorum size, Bay Schulze,» dedim nerdeysc sevinçle. «Şerefim ve vicdanım üzerine söz veriyorum!»

«Güzel,» dedi. «Güveniyorum size, Sommer. Giyin paltonuzu, şapkanız da burada. Başka bir şeyiniz yok, di mi? O halde gelin benimle!»

Birlikte hücreden çıktık, bir merdiven aşağı inip köy yoluna saptık. Ancak bir kaç saat kalmıştım yarı karanlık hapisanede, yine de bu açıklık ve aydınlık müthiş heyecanlandırmıştı beni. Yüreğim hızla çarparak selâmlıyordum özgürlüğü.

*

'Şimdi şu çitin üstünden atlayıp, içinde fundalıklar olan bahçeden koşarak geçsem, çayırı aşp ormana dalısam, acaba Schulze beni yakalamak için çok çaba gösterir mi? Acaba gerçek bir cinayet sanığı gibi arkamdan ateş eder mi? Yok canım,' diye düşündüm zayıf bir gülümsemeyle, 'yapmaz bunu. Kaç kere birlikte Skat oynadık. Benim kim olduğumu, ne yaptığımı bilir. Hem kaçmak istemiyorum ki, kendisine güçlük çıkarmayacağıma söz verdim, sözümün eri bir adamım ben. Ama başka bir şey istiyorum kendisinden...'

1^

Schulze, beni sulh mahkemesine götürmek zorunda olduğunu söylediği zaman içimde birden bir umut belirmiş, bu imkânı elde edebileceğimi düşünmüştüm:

«Bay Schulze,» dedim çok saygılı, «sizden bir ricam var...»

«Nedir, Sommer?» diye sordu. «Hızlı mı yürüyorum? Daha yavaş gidebiliriz, tren yirmi dakika sonra kalkıyor!»

«Ah, Bay Schulze,» diye başladım; «dişim o kadar ağrıyor ki! Bakın ilerde bir lokanta görüyorum, orda çabucak bir konyak ya da bir rom içebilir miyim? Dişimin ağrısını hemen geçirir. Eğer kaçacağımdan korkuyorsanız siz de içerde benim yanımda durursunuz. Hiç kaçmaya çalışmam; dişim öyle korkunç ağrıyor ki!»

«Kafanızdan çıkarın bunu!» dedi polis kesinlikle. «Benim meyhanede bir tutukluyla içki içtiğim duyulursa, sırtımdan üniformayı çıkarmam gerekir. Olacak şey değil bu Sommer.»

«Ama burada kimse beni tanımıyor ki, Bay Schulze,» diye yalvardım, «inanın ki duyulmaz.»

«İşte!» dedi polis ve yanımdan geçen doktorun arabasına elini şapkasına götürerek selâm verdi. Savcı arabayı kullanan doktorun yanında oturuyordu.

«Şu anda bizi meyhaneye girerken görmüş olsalardı,, hapı yutmuştum! Haydi Sommer, yürüyün artık!»

«Bay Schulze,» diyordum yalvarırcasına. Meyhanenin önündeki alandan bir adım ileri gitmek istemiyor, bu son şansımı kullanmaya çalışıyordum. «Şimdi artık gerçekten beni tanıyan kimse yok. N'olur yapın şu iyiliği! Yalnızca bir kadehçik. Karıma söyleyeceğim, size de yüz Mark...»

«Sıktınız ama!» diye haykırdı polis, öfkeden kıpırmızı kesilmişti. «Siz iyiden iyiye sapıttınız mı, Sommer? Bu yaptığınız resmen memura rüşvet teklif etmek demektir. Sizi ihbar edebilirim. Şimdi yürüyün bakalım, yoksa bileğinize kelepçeyi takmak zorunda kalacağım!»

Aşağılanmış, mahvolmuş, tek umudumu da yitirmiş olarak öfkeli Bay Schulze'nin peşinden yürüdüm. Bir süre konuşmadan yan yana yürüdük. O öfkesinden kendi

kendine homurdanıyor, bense başım önümde, ayaklarımı zorla sürüye sürüye, gidiyorduk.

Az sonra polis Schulze daha sakın konuşmaya başladı: «Anlamıyorum sizi, Sommer. Siz eskiden çok düzenli, güvenilir bir insandınız, ne demek oluyor şimdiki bu yaptıklarınız! Bıkmadınız mı bu ayyaşlıktan? Başınıza ne felâketler getirdiğini görmüyor musunuz? Ne de olsa durumunuzu daha da kötüleştirmek istemem. Buna hiç duymamış olayım. Ama Sommer, siz de artık aklınızı başınıza toplayın canım. Bir kaç gün soma mahkemeye uyanık, ayık bir kafayla çıkmalısınız, çok gerekli bu sizin için. Savcı beyin konuşmasından da anlamışsınızdır bunu!»

Bütün bu söylenenleri hiç cevaplamadan sessiz dinliyordum. Polis Schulze gibi böylesine basit bir adamın benimle bu şekilde konuşmaya kendinde hak görmesi beni müthiş aşağılıyor, incitiyordu. Tabii o zamanlar bu uzun, acılar içinde geçecek yolun daha başlangıcında olduğumu, Schulze'den çok daha aşağılarda adamların benimle daha da adi bir tavırla konuşacaklarını bilmiyordum.

İstasyona gelmiştik. Schulze üçüncü mevki iki bilet aldı.

«Evet, hadi bakalım,» diyerek birlikte perona, orada tren bekleyenlerin arasına girdik.

«Kafanız önünüze eğmeyin, Sommer,» dedi. «Sakin olun, benimle bir şeyler konuşun, o zaman kimse anlamaz tutuklu olduğunuzu. Herkes bizi yolda rastlamış iki tanıdık sanır. Şehirde sizinle Skat oynadıktan sonra da ana caddede birlikte bir süre yürürdük; kimsenin aklına, bizim tanıdık iki kişi olduğumuz dışında birşey gelmezdi. ...»

Haklıydı. Bir kadeh içkiden yoksun bırakılmaktan ileri gelen sıkıntımı birazcık olsun yenerek Schulze ile ipe sapa gelir bazı şeyler konuşmayı başardım. Önce yeni başlamakta olan biçme mevsimi, sonra bu yılki ürünün genel görünüşü üzerinde durduk. Schulze de, ben de ürünün iyi olacağı, ancak ilkbaharın biraz kuru geçtiği, artık yağmur yağması gerektiği, özellikle ilkyaz ürünleri ve patates, pancar gibi ürünler için yağmurun şart olduğu kanısmdaydık.

Kısa tren yolculuğumuz oldukça çabuk geçti ve kompartımandaki yolcular, 'cinayete teşebbüs'ten. sanık bir kişinin götürüldüğünü anlamadılar. (Bazan kendimi gerçekten dinsiz imansız bir cani gibi görmekten kıvanç duyasım geliyordu.) Ama şehre gelip de istasyonda indiğimizde bütün cesaretim kırılmıştı, istasyon girişindeki ve meydandaki kalabalık arasına karışmaktan çok sıkılıyordum. Çünkü her an bir tanıdık, hatta kendi memurlarımdan biri, daha da kötüsü karımla bile karşılaşabiliyordum. Polis kolundan çekip rica ettim:

«Bay Schulze, biraz arka yollardan, parklardan gidemez miyiz? Burada o kadar çok insan tanıyorum ki, beni bir gören olsa...»

Schulze başıyla onayladı ricamı.

«Benim için hava hoş. Sulh mahkemesine onbeş dakika erken ya da geç gitmişsiniz, önemi yok. Ama önce bir tuvalete gitmek istiyorum...» dedi, istasyon meydanının yan tarafına doğru yürüdük, yirmi dört saat önce Lobedanz'la ters yönden gelmiş olduğumuz tuvaletlere geldik. Tekrar burada bulunmak, çiş yapılan bölmelerden akan suyun sesini işitmek, asfalt dökülmüş tuvaletin pis, ıslak zeminini görmek, garip bir duyguydu. Daha pek kıl

sa bir zaman önce burada Lobedanz'la boğuşmuştuk. Oysa, şimdi inanılmaz geliyordu bana bu olay. Uzun bir süre görülen korkunç bir düş, etkisi nedeniyle gerçeğe dönüşür gibi olur, ama uyanıklığı zaman gülünç, çok garip gelir insana. Öylesine bir' duyguydu. Ama Lobedanz'la burada döğüşmem bir düş değil, gerçektir. Bu aşağılık serseriye karşı içimde anlatılmaz bir nefret duyuyordum.

Tuvaletten çıkarak şehrin çevresinden dolayıp arka yollardan yürürken, bütün cesaretimi toplayıp Lobedanz'la aramda geçenleri başından sonuna kadar en küçük ayrıntılarıyla anlattım. Polis memuru Schulze işinin gereği bir çok insanların tutkularını, sapmalarını tanımış, benim anlattıklarımın çok daha korkunçlarını biliyor olmalıydı. Ama hikâyenin bazı yerlerinde öylesine heyecanlanıyordu ki; 'Vay anasını, inanılır gibi değil!' ya da, 'Yok yahu, gerçek mi söylediğiniz, Sommer?' demekten kendini alamıyor, dişlerinin arasından ıslık sesleri çıkıyordu. Konuşmam bittiğinde Schulze'nin, bu serseri Lobedanz'a öfkelenildiğini sanıyordum. Oysa bir süre sustuktan sonra, bana uzun uzun bakarak, sakıngan:

«Sizi yalnız Skat oyunundan tanırım,» dedi. «Yani, aslında hemen hiç tanımıyorum demektir. Ama sizin hep aklı başında, yaptığını bilen bir iş adamı olduğunuzu sanırdım. Sizin, — özür dilerim, bir gerçek bu —, sizin böylesine aşağılık, hayvandan farksız bir adam olduğunuzu aklımın ucuna bile getiremezdim. Söylediklerimi istediğiniz anlama çekebilirsiniz, ancak bütün bunlar yalnızca ayaşlıktan ileri gelemes, bu yaptıklarınızı sarhoşlukla bağışlatamazsınız. Herifin nasıl bir haydut olduğunu daha ilk günden görmüş olmalıydınız, ki görmüşsünüz, çekip gideceğiniz yerde, her önünüze gelen meyhanede

istediğiniz gibi oturup kafayı çekmişsiniz. Hayır, pek iyi olmuş herifin sizi soyduğu, çoktan haketmişsiniz bunu. Keşke son kalan bin Markınızı da almış olsaydı, o zaman dün akşamki rezaleti çıkaramazdınız...»

Schulze bir soluk aldı, paylarcasına bakıyordu bana. Bense bu beklenmedik tepkiden çok şaşırılmışım.

«Bütün bunları bana ahlâk dersi vermeye kalkasınız diye anlatmadım, Schulze...» dedim.

«Bay Schulze, lütfen, Sommer,» diye düzeltti sertçe.

«Sanıyordum ki,» diye devam ettim konuşmama, «bu Lobedanz serserisini yakalamak için hemen harekete geçeceksiniz...»

Schulze alayla:

«Bakın hele,» diye güldü. «Hem aptallığınız ve sarhoşluğunuzla bütün malınızı mülkünüzü gidip bir serserinin avcuna bırakın, hem de polisten, yedi şişe erik rakınızın peşinden koşmalarını isteyin! Bakın size bir kere daha söylüyorum, fazlasıyla hak etmişsiniz bütün bunları. Eğer arada sizin bütün aptallıklarınızı tek basma yüklenen karınız olmasaydı, Lobedanz işinde kılımı bile kıpırdatmazdım. Karınızın hatırı için, Sommer, unutmayın bunu, yalnızca karınızın hatırı için. Sizi kodese tıkar tıkmaz komisere durumu bildiririm. Belki daha kuş kafesten kaçmamıştır, bu kadar erken beklemiyordur bizi. Hadi, artık biraz çabuk olun, sizi bir an önce teslim etmek istiyorum, belki yine bir budalalık yapmaya kalkarsınız. Sizden her şey beklenir. Hey tanrım! Nasıl da yanılmışım! Sizin çok çalışkan, becerikli bir adam olduğunuzu sanırdım, ama her halde bütün işleri karınız yürütmüş olmalı. Karıştırdığınız bunca halttan sonra nasıl bağışlasın kadıncağz sizi!»

Bundan sonra tek lâf etmeden sulh mahkemesine doğru yürüdük. Herhalde Schulze içinden komisere vereceği raporu düşünüyordu. Bense bu aşağı tabakadan memurun, yüzüme karşı kabaca ve haksız yere yapmış olduğu suçlamalardan çok kırılmış, çok üzülmüştüm. Bir adam, benim durumumda birisinin çaresiz, gerçekten hasta olduğunu göremeyecek kadar aptalsa, yapılacak hiçbir şey yoktu. Aptal olan ben değildim. Yalnızca has-taydım ben; şimdi de olduğum gibi...

28

I ŞLERÎM dolayısıyla birkaç kere hukuk mahkemesinde bulunmuşluğum vardı. Bu yüzden yapının içini oldukça iyi bilirdim. Ama polis memuru Schulze'nin şimdi beni götürdüğü yerlerde daha önce hiç bulunmamıştım. Bütün yapıyı baştan başa geçerek oldukça dar bir iç avluya geldik. (Eyalet Mahkemesi de bu yapının içindeydi.) Avlunun bir yanı yüksek taş duvarla kapalıydı. Diğer üç yanında yüksek yapılar vardı. İçine girdiğimiz yapının duvarlarında ise baştan başa, küçük, kare biçiminde kalın demir parmaklıklı pencereler görülüyordu.

'Belki de haftalarca orada, yukarda bir yerde kalacağım,' diye düşündüm. Bir korku çökmüştü üzerime. Keşke Schulze'den hapisanenin durumu, oradaki görenek

ve kurallarla ilgili bir şeyler öğrenseydim. Ama artık çok geçti.

Schulze bir zile bastı, büyük bir demir kapı açıldı. Mavi üniformalı bir adam Schulze'nin elini sıkarak selâmladı; sonra incelercesine, soğuk soğuk bana baktı.

«Teslim alacaksın bunu, Kari,» dedi Schulze. «Kâğıtları bugün öğleden sonra savcılıktan gelecek.»

«Şuraya geçip dikilin, bakalım!» dedi mavi üniformalı. Boyun eğerek söylenen yere gidip durdum. İki üniformalı kendi aralarında bir şeyler fısıldaştılar. Arada bir bana bakıyorlardı. Bir keresinde '*cinayete teşebbüs*' sözlerini duydum. Ama bu sözlerin adamı pek etkilemediği görüyordum.

Sonra uzaklaşmakta olan Schulze'nin sesi duyuldu:

«Haydi bakalım, Sommer, gözünüzü dört açın!»

Arkasından kapı kapandı. Özgürlüğe geri dönüyordu ve bana yapmış olduğu bütün hakaretlere rağmen bir arkadaşımı kaybetmiş gibi oldum.

«Gelin benimle!» dedi üniformalı dalgın. Küçük bir büroya geldik, ama içerde kimse yoktu.

«Ceplerinizde ne varsa hepsini çıkarıp şu masanın üstüne koyun!»

Söylediğini yaptım, pek az şey çıkmıştı: Bir anahtar destesi, bir çakı, bir de oldukça kirlenmiş bir mendil.

«Hepsi bu mu? Paranız yok mu hiç? Pekâlâ, öyleyse kaldırın kollarınızı yukarı!»

Kollarımı kaldırdım. Vücudumu baştan aşağı eliyle yoklayarak belki de gizli bir cebimde saklamış olduğum herhangi bir şeyi arıyordu.

«Pekâlâ. Önce sizi onbir numaraya yatacağım. Şimdi öğle tatili, komiser yok.»

Daha ögle yemeği yememiştim. Gayet nazik, bana ögle yemeği verip veremeyeceklerini sordum.

«Geçti vakti,» dedi soğuk bir sesle. «Bir şey kalmadı geriye.»

«Ama sabah kahvaltısı da Vermediler!» diye heyecanlandım. Şimdiye kadar açlığımı çok hissetmemiştim, ama şu anda korkunç acıkmıştım. Haklı olduğum halde yemek vermiyorlardı. Bir tutuklunun da yemek hakkıydı.

«Akşam yemeğini daha iştahla yersiniz,» dedi hiç aldırış etmeksizin. «Haydi, gelin!»

Bir koridoru baştan sona yürüdük, demir parmaklıklı kapıdan geçerek bir merdiven çıktık; yine bir demir kapı. Uzun, karanlık, içinde bir sürü demir kapılar, sürgüler, kocaman kilitler olan bir koridor gördüm. Bir merdiven, arkasından bir merdiven daha, tekrar bir demir kapı... Çok tabii bir iş yapıyormuş gibi he* kapıyı anahatarla açıyor, soma yine arkasından kilitliyordu. Ama her kapıdan geçtikçe benim göğsüm daralıyor, dış dünya ile aramdaki bu kapılar beni gerçekten tutuklu olduğumun kesinlikle bilincine vardiyyordu. Buradan çıkmamın, yenden özgürlüğüme kavuşmamın ne denli güç olduğunu görüyordum. Daha somaları hapisanede sık sık duyduğum şu cümlenin ne kadar gerçek olduğunu ilk anda sezinlemiştim: *'Çok kolay girersin içeri de, dışarı çıkması güçtür!'*

Üniformalı, üzerinde beyaz 'onbir' yazılı demir bir kapının önünde durdu. Demek burada kalacaktım. Anahatarla açtı kapıyı, arkasında ikinci bir kapı vardı, onu da açtı.

«Girin içeri,» dedi sabırsızlıkla. Girdim. Daracık bir yataktan korkunç irilikte sarışın, dazlak kafalı, gözlüklü bir adam doğruldu.

«Bir arkadaş, ha?» diye sordu. «Çok iyi, hoşuma gitti bu iş. Nereden geliyorsun bakalım?»

Öylesine şaşırmış, aptallaşmışım ki, hücrede başka birinin olabileceği, hiç aklıma gelmemişti. • Üni-formalı gitmiş, üstümüzden kapıları kapamıştı.

«Oraya, taburenin üstüne otur,» dedi şişko. «Ben biraz daha yatacağım. Aslında yasak, ama Fermi bir şey demiyor. Fermi seni yukarı çıkaran adam.»

Tabureye oturup yatakta yatan adamı seyrediyorum. Onun giyimi de benim gibi sivildi. Bir zamanlar pek şık bir elbise olduğu ve iyi bir terzinin elinden çıktığı belliydi. Ama şimdi kırışmış ve lekeliydi.

Sonunda: «Siz de mi tutuklusunuz?» diye sordum.

«Tam üstüne bastın!» diye güldü şişko. «Yoksa bu pis yere dinlenmeye geldiğimi mi sanıyordun? Hem bana 'sen' diyebilirsin. Burada hep birbirimize 'sen' deriz.» Yattığı yerde gerinerek devam etti: «On bir haftadan beri buradayım, hâlâ duruşmaya çağırmadılar! Hiç çıtları çıkmıyor heriflerin. Vakit geçirerek burada çürütmeye, pas tutmaya bırakıyorlar adamı. Bir adım ilerlemiyor işler. Pe-ki, sen ne halt karıştırdın?»

«Savcı beni, *'karımı öldürmeye teşebbüs'leri* tutukladı» diye karşılık verdim, hafif gurur duyuyordum. Sonra hemen ekledim. «Doğru değil ama. Suçlamasında en küçük bir gerçek payı yok.»

Güldü şişko.

«Elbette gerçek değildir. Burada yatanlara soracak olursan, hepsi de suçsuz insanlardır.»

«Ama benimki gerçekten doğru,» diye direniyordum. «Hiç bir zaman karımı öldürmek istemedim, biraz kavgaya ettik, hepsi o kadar.»

«Öyle olsun! Nasıl olsa baklayı zamanla çıkarırsın ağzından. Burda yatmaya alışık olmayanların bir süre sonra açılır çeneleri. Yalnız kiminle konuştuğuna dikkat et, çünkü bazıları komisere yaltaklanmak için hemen yetiştirirler söylediklerini, o zaman da hapı yutarsın işte!»

Yağdan şişmiş yüzündeki küçücük gözleriyle, kendisinin güvenilir bir insan olduğunu belirtmek istercesine bakarak:

«Ama bana her şeyini açabilirsin. Alafortenfoni olmaz.» dedi.

«Ne olmaz?»

«Sır vermem yani, öyle denir burda. Gevezelik etmem yani, anlıyor musun?»

«Ama gerçekten itiraf edecek bir şeyim yok,» diye tekrarladım.

Şişko rahatça yattığı yerden:

«Göreceğiz bakalım,» dedi «Belki şansın iyi gider, sorgu yargıcı da senin gibi düşünürse tutukluluk kararını kaldırır.»

«Ama beni savcı kendisi tutukladı^

«Bunun bir önemi yok,» diye ayınlattı beni şişko. «Önce yarın, ya da yarından sonra sorgu yargıcının karşısına çıkarsın. Seni sorguya çeken de eğer senin görüşündeyse, serbestsin demektir...»

«Gerçek mi bu?» diye sordum, heyecanlanmıştım. «Serbest bırakırlar mı dersin?»

«Elbette, ama işte pek ender olur böyle şeyler. Neyse, göreceğiz.»

Rahat rahat gerindi. Yeniden özgürlüğüme kavuşabilme imkânı çok heyecanlandırmıştı beni. Yerimden kalkıp hücrenin içinde düşünceli düşünceli bir aşağı bir yukarı

rı dolaşmaya başladım. Eğer Magda hakkımda kötü ifade vermediyse, serbest bırakılacaktım. Magda hakkımda kötü ifade vermemiştir. Öyle bir önsezi vardı içimde. Bana ne kadar öfkeli olursa olsun, kendisini öldürmek istediğimi söylememiştir. Hiç bir zaman onu öldürmek istememiştim zaten. 'Yarın gelip seni öldüreceğim' gibi bir şey söylediğimi hayal meyal hatırlıyordum. Ama bu sarhoşlukla söylenmiş bir palavraydı, etkisi olamazdı.

13.9.44

«HEY, öyle bir aşağı, bir yukarı dolaşıp durma hücrenin içinde, sinirime dokunuyor!» dedi şişko. «Gürültü etmeden otur şu taburenin üstünde. Ama önce o minderi kaldır oradan, benim o çünkü. Bu durumda daha yata mazsın. Moruk, senin saman döşeği ancak akşama getirir. Nasıl tiksiniyorum bilsen bu ahırdan!»

Pek içten gerinerek, sesli, korkunç bir yellenme savurdu, —bu beklenmedik gürültüden ürküp büzülmüş-tüm—, sonra memnun, içini çekerek, «oh, rahatladım!» dedi.

Soruşturma süresince tutuklu bulunduğum ilk günleri uzun uzadıya anlatmak istemiyorum. Müthiş acılar içinde geçen günlerdi onlar. Bir gece dayanamayıp usulca yerimden kalkarak şişkonun dolabındaki tıraş makinesinden ciletini aldım. Gırüağımı kesmek istiyordum, ama bir türlü cesaret edemedim. Denemek için bileğimi ciletle çizdim, biraz kanadı, bu beni rahatlatmaya yetmişti. Yaşama tutkusu üstün gelmişti. Aynı gece cileti yine yerine koydum.

Genel olarak alkol alışkanlığım, sandığımdan daha kolay geçiyordu. Dernek ki henüz tam ayyaş olmamışım. Daha pek az bir zamandan beri rakı içmediğim halde, alkolsüzlüğün getirdiği o dayanılmaz sıkıntılar pek yoktu. Buraya gelişimin daha üçüncü ya da dördüncü günü, gönüllü olarak çalışmak istememin de bunda büyük etkisi oldu. Hiçbir iş yapmadan hücrede bütün gün oturup bir sürü saçma sapan kuruntular edinmeye, hele özellikle bu Duftermann denen şişko herife katlanmak dayanılır gibi değildi. Her gün yirmi dört saat bu adamla beraber olmak zorunda kakaydım, herhalde öldürürdüm kendisini. Bir hayvandan farkı yoktu. Şimdiye kadar böylesine açıktan açığa bencil bir adam görmemiştim. Sorguya çekilecek tutuklu olarak yaşamının verdiği bütün kolaylıklardan yararlanmasını biliyordu. Sert saman yatağının üstüne battaniler, yastıklar koyabiliyor, kendisine her gün sigara ve yiyecek paketleri geliyordu. Ama bütün bunlardan bana bir lokma bile koklatmıyordu. Hatta ilk günler, daha hücrede hiçbir tuvalet eşyam yokken, tıraşını bile kullanmama izin vermemişti. Aynasına elimi süremiyordum. Bana verdiği tek şey, — onu da istemiye istemiye veriyordu — eski gazetelerinden helada kullanmak için bir parça kâğıt oluyordu.

«Yok, yok, Sommer,» diyordu gayet rahat, «burada şöyle denir: 'Sen kendine yardım edersen, ta ki da sana yardım eder!' Ne diye yardım edeyim sana? Sen hiçbir konuda bana yardım ediyormusun ki? Beni sinirlendirmekten başka bir şey yapmıyorsun.»

İşte bu da beni deli eden noktalardan biriydi; yaptığım her şey Duftermann'm sinirine dokunuyordu. Hücrede bir aşağı, bir yukarı dolaşamıyordum. Gece saman

yatağımın üstünde öbür yanıma dönsem, kendisini rahat-sız ediyorum diye küfrediyor, o küçücük pencere deliğini biraz açmaya kalksam, kel kafası üşüyecek diye basıyordu yaygarayı. Böylece dayanılmaz sıcakta ve hücrenin pis, ağır havasında oturmak zorunda kalıyordum.

Ama kendisi herşeyi yapıyordu. Karısının haftada i ki kere gönderdiği yiyecek paketlerini açıyor ve ağzını şa-pırdatarak hayvanlar gibi tıkmıyor, günde altı defa lâzım-lığa oturuyor, bütün gece horluyordu. Bir çok geceler ho-rultudan saatlerce uyuyamıyor, kötü, bulanık düşüncele-re dalıp gidiyordum. Hayatta bütün yüreğimle nefret et-tiğim tek bir adam olmuşsa, o da Duftermann'dır. Böyle-sine hayvan bir herifin dışarda, özgür olduğu zaman na-sıl bir hayatı olduğunu, nasıl bir evlilik sürdürmüş oldu-ğunu ve hâlâ da karısının burada kendisine baktığını dü-şünüyordum. Herhalde dışarda o canlı, yaşamadan zevk alan, görünüşte karşısındakine güven veren, davranışları ile hoşı giden, başkaları tarafından gülümsemeyle karşı-lanan, şişko işadamı rolü oynuyor olmalıydı.

Elbette dışarda da buradaki, hücredeki gibi domuzca- sına davranmıyordu. Ben önemsiz bir hapisane arkadaşın-dan başka bir şey değildim. Sonraki uzun, acı dolu gün-lerde Duftermann'dan çok daha basit insanlarla, işçiler, serserilerle beraber yaşadım, fakat hiç biri onun kadar her türlü tabiat dürtüsünü böylesine açıktan açığa koy verme-miş, böylesine hayvanca davranmamıştı.

Herifin mesleği, ev sahibi olmaktı. Çoktan ölmüş, oldukça zengin bir adamın oğluymuş. Babasından bir sürü evler ve arsalar kalmış. Duftermann'ın yaptığı tek iş bu ev-leri ve arsaları kiraya vermektir. Hapisaneye düşüp benim hücre arkadaşım olmasının nedeni de bu kiraya verdiği

evlerden biri olmuş. Dışarda da başkalarının çıkarlarını hiç gözetmeyen bir adam olduğundan, yapısı hoşuna gitmeyen, kendisini uzun süredir sinirlendiren evlerinden birini kundaklamış. Böylelikle sigortadan alacağı oldukça büyük bir parayla yanan evin yerine yenisini yaptırmak istemiş. Yangında bir kadın çocuğuyla birlikte ölmüş.

«Sersem karı!» diye küfrediyordu Duftermann. «Diğerleri gibi elini çabuk tutup zamanında kaçamaz mıydı sanki? Ama ahmak kan, kim bilir hangi bok püsürüğünü de bavuluna tıkmaya kalkıştı. Tabii o zamana kadar du-man dolmuştur odaya, kaçamamıştır. Bu moruk karının ahmaklığı da benim suçum mu yani? Tabii, savcı yakamı bırakmak istemeyecek, ama elbet benim de bir bildiğim var. En iyi avukatları tuttum. Eğer işler kötü giderse, 51. maddeyi uygulattırırım ve ruh hastası olarak kiralardan aldığım gelirle güzel bir tımarhanede yaşarım!»

Duftermann bu kundak olayındaki suçunu hiç saklamıyordu.

«Ne diye yalan söylüyeyim yahu? Elimde gaz bidonu ile yakaladılar! İnkârın bir anlamı yok! Ben de senin yerinde olsam, direnir, geberene kadar suçumu itiraf etmezdim. Ama bu durumda bir ruh hastası olmak zorundayım.»

Keyifli keyifli gülüyordu.

«Aslında,» diyordu, kendini açındırıyordu da; «'sunda bütün bunlar kendi iyi yürekliliğimden geldi başıma. Aptal gibi kendi iyiliğimin kurbanı oldum. Kiracılarımla böylesine külüstür, tahtakurulu evlerde oturmalarına gön-lüm razı olmuyordu. Güzel, temiz evler yaptıracaktım on-lara. Sırf iyi yürekliliğimden yapacaktım bu işi!»

İşte bu Duftermann yüzünden gönüllü çalışmak için

başvurmuştum hapisane idaresine. Hiç olmazsa çalışırken herifin acı alaylarından, beni aşağılamasından uzak kalıyordum. Akşamları yorgun argın, ama yüreğim daha sakin hücreye döndüğümde:

«İşte örnek çocuk!» diye karşılıyordu beni. «İyi çalıştın mı bari, komiserin gözüne giriyor musun? Sanki çalışmakla bir şey mi kazanacağını zannediyorsun? Burada, hücrede efendi efendi otursan da, çalışsan da aynı hükümü giyeceksin, ne kılacak ne de uzayacak. Senin gibi yağcılar yüzünden canına okunuyor mapusanelerin. Sizlerin yüzünden bir gün bizi de çalıştırmaya kalkacaklar! Dur ama, bekle, bir gün acısını çıkaracağım bunun senden!»

Söylediklerini duymuyordum bile, tek laf etmiyordum bu adi adamlarla. Herifte öküz derisi gibi surat vardı, kendisine karşılık vereyim, vermiyeyim, o hep bildiğini okuyordu.

29

EVET böylece gönüllü olarak işe başladım. Baş Gardiyan Splittstösser mapusane elbisesi olarak bana yepyeni mavi bir ceket verdi. Diğer on on iki tutukluyla, bizi, ortasında dağ gibi odunlar yığılı, yüksek duvarlarla çevrili hapisane avlusuna götürdüler. Biz de Magda'yla orman muhafızlığından, evimizdeki kalorifer için odun alıp küçük parçalara kesilmek üzere hapisaneye gönderirdik.

O zamanlar odunumu kimin biçtiğini, kimin yığdığını düşünmek hiç aklıma gelmezdi.

Şimdi ben de her gün sekiz saat, Mordhorst adında, bir çok kereler hapse girip çıkmış bir tutukluyla karşılıklı odun biçme sehpasının başında çalışıyordum. Sekiz saat boyunca çam, kayın, meşe odunları kesiyorduk. Avluda bir nöbetçi bir aşağı, bir yukarı dolaşüyor, bize gözcülük ediyordu. Şimdi doğup büyüdüğüm bu şehirdeki hemşerilerimin odununu biçen bendim. Tüccar Hölscher'in, şu anda kendisi için hazırlanan odunun yıllarca müşterisi olan ben Erwin Sommer tarafından kesildiği nereden aklına gelsin! Çalıştığımız avlunun dördüncü yanını eyalet mahkemesinin bir duvarı kaplıyordu. Buradaki bir sürü pencerelerden bakanlar başlangıçta beni tedirgin ediyor, beni böyle tutuklu, mavi ceketle çalışır görmelerinden sıkılıyordum; bir kaç gün sonra buna da alıştım. Bazan Mordhorst eğilip fısıldadığı zaman, pencerelerden yana başımı bile çevirip bakmıyordum.

«Savcı yine camda,» diyordu Mordhorst. «Yediğimizin hakkını veriyor muyuz, vermiyor muyuz, bilmek istiyor. Daha yavaş arkadaş! Bu herif bizi dikizlerken hiç canım çalışmak istemiyor.»

Mordhorst, ufak tefek, ama kuvvetli, kırıksık, asık yüzlü bir adamdı. Hayatının yarısından çoğunu ıslahanelerde, hapisanelerde geçirmişti. Bu onun için o kadar alışılmış bir şeydi ki, sözünü bile etmezdi. Hiç pişmanlık duymaz, başka bir hayatı özlemezdi. Nasıl bir zar^atkâr, mesleğinde yaptığı işlerden söz etmezse, o da işlediği suçları hiç anlatmazdı. Onun için suç işlemek, bir terzinin pantolon dikmesi gibi bir şeydi. Ancak diğer tutuklulardan Mordhorst'un sabıkâlılar arasında çok ünlü olduğunu,

en modern para kasalarını bile açabildiğim, yardımcısız, tek başına çalışmakla tanındığını öğrendim. Yalnız dolaşan, tipik bir toplum düşmanıydı. Kafasını kemiren tek şey böylesine bir '*pislik yuvasında*' —bizim şehri demek istiyordu— '*bok yoluna*' gitmiş olmasıydı. Aslında büyük bir '*iş*' çevirmek için Hamburg'a gidiyormuş. Burada bir gün kalıp ertesi gün yoluna devam edecekmiş. Ama gece sarhoş olmuş ve yanında içecek sigarası kalmadığı için, dükkânlar da kapalı olduğundan, pazar meydanındaki tütüncünün camını kırıp bir sigara almak isterken yakalamışlar.

«Düşün bir kere, yahu!» diye homurdanıyordu Mordhorst. «Üç tane yüzlük vardı cebimde. Trenden indiğimde istediğim kadar sigara alabilirdim. Kafam dumanlıydı işte! Şu ufacak şey yüzünden boku bokuna beş yıl hapis verdiler. Düşündükçe kan beynime çıkıyor!»

Mordhorst'un büyük bir kasa soygunu ya da uyduruk bir sigara hırsızlığı yüzünden beş yıl yemesi bence hiç önemli değildi. Hangi nedenle olursa olsun, beş yıl yemişti ya! Ama kendisine söyleyemezdim bunu. Birden tepesi atıveren, parlayıveren bir adamdı. Öfkelendiğinde çok tehlikeli oluyordu. Daha yeni odun biçme makinesinde çalışırken acemiliğimden bıçkı sıkıştığı zaman öylesine öfkeleniyordu ki, bir keresinde eline geçirdiği bir odunu kafama indiriyordu; neyse ki, araya gardiyan girdi de öyle kurtuldum. Beş dakika soma Mordhorst yeniden akli başında, normal bir insandı. Galiba uzun tutukluluk yılları onu böylesine vahşi, sinirli yapmıştı. Mutlaka kafasında bir çatlaklık vardı. Yıllar yılı bir hücrede kapalı kalıp tahliye gününü, özgürlüğünü bekleyen ve özgürlük devresinin en çok bir kaç ay süreceğini, orada yalnızca bir misafir olduğunu çok iyi sezen, soma yeniden yıllar ve yıllarca cezasının dolmasını bekleyen bir insan normal kalamazdı.

Mordhorst'dan çok şey öğrendim. Mahkemeler, hapishaneler, ıslahanelerle ilgili her şeyi biliyordu. Bu ufak tefek, sessiz, yalnız adamın her şeyden ve herkesten haberi olması şaşılacak şeydi. Pazar günü yemekte ne eti vereceklerini, 21 numaralı hücreye yeni getirilen adamın ne halılar karıştırdığını biliyordu. Her gardiyanın aile durumundan, ne kadar maaş aldığından ve ne dertleri olduğundan haberi vardı. Ufacık bir iplik, bir taş parçası ve pantolon düğmesiyle sigarasını yakabiliyordu. Kimse kendisine dışardan bir şey göndermediği halde hep içecek sigara ve yemeklerde verilenin dışında tıkmılacak bir şeyler bulurdu. Kesinlikle yasak olmasına rağmen cebinde sürekli olarak para ve bıçak bulundururdu. Ne yapar yapar, bir yolunu bulur, hapisane idaresinin sansüründen geçirmeden dışarıya mektuplar yollardı. Ne kadar sıkı kontrol edilse de, el altından bütün çevrelerle gizli, dolaylı ilişki halindeydi.

Ben onun gözünde her zaman için bir acemi, bir süt kuzusuydum. Bazan kendi hayat tecrübelerinden anlattığı olurdu, ama bana işlemiş olduğu suçları hiç açıklamazdı. Oysa, diğer tutuklulara karşı başka türlü davrandığını görüyordum. Eski mapusane arkadaşları bir bakışla, bir göz kırpışıyla anlaşıveriyorlardı. Sırayla birbirlerinin ardından giderler ve daha dudakları kımıldamadan herhangi bir şey bir elden başka bir ele geçerdi.

Gardiyanlar Mordhorst'a, sözgelişi benden daha çok özgürlük tanıyorlar, yaptığı bir çok şeyleri görmezlikten geliyorlardı. Belki de çok şey bildiği için gardiyanlardan bazıları korkuyorlardı ondan. Ama daha çok, böyle sine tehlikeli bir adamın çıkaracağı gürültüye diğer tutukluların da katılmasından korktuklarını sanıyordum. Bıçkı

makinesinin başında beş dakika süreyle öylece, hiçbir iş yapmadan durduğu zaman usulca eğilip fısıldardım: «Hadi, başlasana artık! Gardiyan hep bize bakıyor.» Ama o hiç kıılmılamazdı bile. Gardiyan gerçekten bize doğru gelip de: «Ee, Mordhorst yeter ama artık bu kadar tembellik, hadi çalışın biraz!» dediği zaman öfkeyle bağırırdı: «Günde otuz Fenik hak edecek kadar çalışmadık mı?» (gerçekten günde otuz Fenik 'çalışma ücreti' alıyorduk. Bu paralar tahliye edileceğimiz gün verilmek üzere bizim için saklanıyordu.) «Yağlı göbekli yiyiciler için tırnağımı mı sökeyim yani?»

Sonra öfkeyle eyalet mahkemesinin pencerelerine baktı. Gardiyan bu durumda çokluk güler ve, «Senin kafan dönmüş, Mordhorst!» derdi. «Savcı senin bu çalışmanla ne daha çok yağ bağlar, ne de zayıflar...»

Mordhorst homurdanarak, «Biliyoruz, biliyoruz!» diyerek ona uzattığım bıçkı sapını kavrar ve biz yeniden saatlerce parça parça odun keserdik.

Aslında o avluda odun biçmekle geçirdiğimiz saatler güzeldi. O zamanlar bu yaptığımız iş hiç bitmeyecekmiş gibi uzun ve güç geldiyse de, bugün hatırladıkça diğer karşılaştığım güçlülere oranla ne kadar iyi ve ne kadar daha kolay olduğunu anlıyorum. Önceleri bu alışkın olmadığım işten bütün her yanımda korkunç derecede ağrıyordu, ama daha sonra odun bıçkıcılığına çabuk alıştı vücudum. Çalışmak, alkolsüzlükten doğan garip belirtileri yenmemde bana çok yardımcı oldu.

İlkbahar yavaş yavaş geçmiş, yaz gelmişti. Güneş çok yakıcı olduğu zamanlar bıçkı sehpasını kocaman elma, armut ağaçlarının gölgesine itiyorduk. Testereler gıcirtılar çıkarıyor, bir yonca bıçkının ağzına gelince, hay

kumayı andıran garip sesler duyuluyordu. Odun yarıcılarının çıkardıkları tek düze sesler bize kadar geliyordu. Duvarın öte yanında, görmediğimiz sokakta_ çocuklar bağıra çağıra oyun oynuyorlardı. Önce ceketlerimizi, soma yeleklerimizi çıkarıyorduk: Bazıları belden yukarısı çırıl çıplak çalışıyorlardı. Ben bunu yapmaya bir türlü yanaşamıyordum.

Saatler geçiyor, hayat akıp gidiyordu. Yanıltıcı güvenlik ve kurallılık duygusu içinde yaşıyordum. Düzensiz ve tehlikeli zamanlar artık geride kalmış gibiydi. Bu sakin, sessiz, nerdeyse geleceği olmayan hayatı dışarda da kolaylıkla sürdüreceğimi sanıyordum. Mordhorst'la usulca bu akşam ne yemek çıkacağını, öğleyn verdikleri yemeğin nasıl olduğunu konuşuyorduk. Yemek başlıca konumuzdu. Bana da Mordhorst gibi dışardan yiyecek paketleri gelmiyordu, hapisane yemeklerine ondan daha zorunluydum. Bu açıdan Mordhorst, Duftermann'dan daha iyi bir arkadaştı. Hergün bana, dışarda hiç bir değeri olmayan ufak tefek şeyler getirirdi. Sözgeleş küçük parçalara ayırarak ekmeğimin üzerine koyup yiyeceğim bir soğan, ya da bir sigarayla kibrit. O zaman işim bitince yukarı çıkar, el ayak çekilince rahatça sigaramı tuttururdum. Evet, hapse Duftermann'a öfkemden sigara içmesini öğrenmiştim. Herif sürekli püro içerek hücreyi dumana boğuyordu. Üstelik sigara içmeyi kadınlara özgü birşey olarak görüyordu. Ama gevezeliklerine hiç aldırmıyordum. Artık o herifin bence bir önemi yoktu.

Evet, Mordhorst bir toplum düşmanı olmasına rağmen bana çok yardım etti. Benim dâva konusunda bana gelen avukattan daha çok işime yarayan, eşi bulunmaz bir danışmandı. Ne yazık ki, sorgu yargıcı tarafından yapılan ilk soruşturmaya Mordhorst'un öğüdünü almadan gitmiş

ve böylelikle ancak daha sonraları anlayabildiğim büyük bir yanlışlık yapmıştım.

30

TUTUKLULUĞUMUN üçüncü günüydü. Daha oñ dun biçme işinde çalışmıyordum. Başgardiyan Splittstösser öğleden sonra saat dörtte hücreye gelerek:

«Ceketinizi giyin, benimle geleceksiniz, Sommer!» dedi.

Başgardiyanın peşinden gidiyordum. O zaman çok acemi olduğumdan, hapisane geleneklerini bilmiyordum; gayet saygılı sordum:

«Nereye götürüyorsunuz beni, başgardiyan bey?»

O zamanlar bîr tutuklunun sorma yetkisinin olmadığını, ancak bir gardiyanın ya da savcının kendisinin kaderi hakkında vereceği karara boyun eğmek zorunda olduğunu bilmiyordum. Bu yüzden çok sert ve kaba bir şekilde karşılık verdi başgardiyan:

«Size ne bundan? Gidince görürsünüz işte!»

Adliye binasında tam bir öğleden sonrasının yaz havası vardı. Bir sürü kapılar açık duruyor; toplanmış, kimselerin oturmadığı boş masalar görüyordum. Adliye gardiyanının postaya gitmiş olduğu anlaşıldı. Demek ki, beni hapisane gardiyanından teslim alacak kimse yoktu. Ama bizim gardiyan yerine dönmek için acele ediyordu. Bu

yüzden şişman, yaşlıca bir kadın memurla aralarında küçük bir tartışma oldu.

«Ben burda sizin tutuklunuza göz kulak olmakla görevli değilim,» diyordu kadın kızgınlıkla. «Hep böyle yapıyorsunuz. Birisi kaçacak olsa suçlu ben olurum.»

«İyi ama, adliye gardiyanı da yerinde otursun. Tutuklunun sorguya çekilmek için buraya getirileceğini biliyordu.»

Böylece bir süre karşılıklı çekişip durdular, hiç biri istemiyordu beni. Sonunda hiç beklenmedik bir anda, yaşlıca kadın:

«Pekâlâ,» dedi «bugünlük de böyle Olsun. Bay Sommer yanımdan kaçıp gitmez nasıl olsa!»

Bunu söylerken yüzüme bakarak dostça gülümsüyordu. Tanıyordu demek beni. Bir iskemle verip oturttular. Splittstösser çekip gitti. Günlerdir ilk defa demir parmaklıkları olmayan bir pencereden yaşadığım şehrin caddelelerini, çocukların oynamalarını seyrediyordum. Yoldan 'Trappe Bira Dağıtım'ın arabası geçiyordu. Firmanın sahibi çok iyi tanıdığım Trappe'nin kendisi arabada, bir bira fıçısının üstünde oturuyordu. Bulunduğum odadan, adliyede memur olduğu anlaşılan genç bir kız geçerken bana gülümseyerek: «Günaydın, Bay Sommer,» dedi.

Demek o da beni tanıyordu. Kendi karımı öldürmeye teşebbüsten sanık olarak tutuklu bulunduğum halde dostça davranıyordu bana. Yaşlıca kadın da yakınlık göstermiş, 'Bay Sommer kaçmaz', demişti. Herkesin böyle dostça davranması, durumumun iyi olduğuna en güzel kanıttı. Belki de sorgu yargıcı hakkımda tutukluluk kararı vermeyecek, yarım saat sonra serbest bırakılacaktım. Yüreğim sevinçten çarpıyordu.

Yaşlıca bir bey girdi içeri. Uzun boylu, zayıf, kır saçlı, biraz sıkıntılı ve dalgın bakışlı bir adamdı.

Yaşlıca kadın başıyla beni işaret ederek:

«Bay Sommer kendileri, Başkan Bey!» dedi.

«Ya, öyle mi?» diyerek öksürdü yaşlı adam. Sonradan öğrendiğime göre kendisi sulh mahkemesi başkanıymış. Bir an kederli, yorgun bakışlarıyla beni süzdükten sonra elimi sıktı.

«Buyrun öyleyse benimle, Bay Sommer!» dedi.

Yalancı samimilik, el sıkımlar, 'Bay' diye hitap etmeler, bütün bu yapmacık tavırlar benim gibi bu konularda acemi bir insanı nasıl yanıltıyordu. Bu insanların benim düşmanım olduklarını, yalnızca beni yargılamak, tutuklamak, aldatmak istediklerini unutmuştum.

Yeni öğrenmiş olduğum şu, *'pek kolay girersin içeri, ama çıkması güçtür'* sözünü de unutmmuş, artık benim için dışarı çıkmamanın, içeri girmekten daha da kolay olacağını sanıyordum. Sulh mahkemesi müdürüne içimi dökerek, her şeyi gerçekte olduğu gibi dosdoğru anlatmıştım. Neden sonra bu iyi niyetli güvenliliğimin ne sonuçlar doğuracağını görecektim.

Sulh mahkemesi başkanı bey önümden yürüyerek beni çok rahat döşenmiş, duvarları baştan başa kitaplarla dolu bir çalışma odasına götürdü. Bana yazı masasının önündeki iskemlede yer göstererek, kendisi masanın arkasına geçip oturdu. Sonra orta yaşlı bir hanım içeri girerek yazı makinesine bir kâğıt taktı. Başkan elini saçlarında gezdirip gözlüğünü bir o yana bir bu yana iterek bana bakıp:

«Bizi çok üzüyorsunuz, Bay Sommer,» dedi öksürerek. Sonra orta yaşlı hanıma döndü: «Bay Sommer'in kimliğini yazın!» dedi.

Bu soruları cevaplandırmak güç olmadı. Yalnız Magda'nın doğum tarihini belki de yanlış söylemişimdir. Karımın doğum tarihini kesin olarak bilemediğimi söylemeye utandım. Bir de varlık ve gelir şartlarımın yerinde olup olmadığı sorusuna gözümü kırpmadan 'evet' demiştim. Ama hemen sonra bu beni çok düşündürmeye başlamıştı. Çünkü çekmiş olduğum beş bin Mark'tan sonra Magda'nın işleri yeniden düzenlemiş olabileceği pek şüpheliydi. Ama artık durumu düzeltmeye zaman kalmamıştı, çünkü Başkan Bey sorgusuna başlamıştı. Makineyle çok sık yazılmış olan büyük bir kâğıdı eline aldı, sonra yine saçlarını arkaya yatırdı, gözlüğünü bir kaç kere düzeltip öksürdü: «Demek, karınızı öldürmeye teşebbüsten sanık olarak tutuklu bulunuyorsunuz, Bay Sornmer,» dedi. «Ne diyorsunuz bu işe?»

O zaman bu insanlara karşı içimde öyle bir güven duygusu vardı ki, hemen safça bağırdım:

«Hay Allah, hâlâ karımı gerçekten öldürmek istediğimi mi sanıyorlar? Hiç bir zaman aklıma gelmedi böyle bir şey... Ben karımı seviyorum, hem...»

«Hayır, hayır, Bay Sommer,» dedi sulh mahkemesi başkanı beni yatıştırarak; «öldürmeye teşebbüs söz konusu değü tabii, öldürücü bir darbeye teşebbüs, değil mi? Kendinizde değildiniz o anda, sarhoştunuz, değil mi?»

«Ama Başkan Bey, ben karıma öldürmek amacıyla da vurmak istemedim. Bavulu almak istiyordum, karım benden kuvvetli çıktı, sarhoş kavgasıydı benimki!»

Başkan:

«Yok, yok,» diyerek hafiften gülümsedi. «Pek de öyle değil, sarhoş kavgasını bir parça aşmış olmalısınız. Son zamanlarda fazlaca içiyordunuz, değil mi Bay Som»

mer? Hadi anlatın bakalım, o gece karınızı ziyarete gitmezden önce neler içtiniz?»

Böylece yavaş yavaş soruşturmaya girmiş oluyorduk. Gerçeği olduğu gibi anlattım. Bir şişe buğday rakısını bile unutmamak için kafamı zorlayıp hatırlamaya çalıştım. Budala ben, gerçeği bütün açıklığıyla anlatmakla her şeyi kurtaracağımı sanıyordum. Ancak her defasında karıma ciddi bir şey yapmak istemediğimi kesinlikle tekrarlıyor, yalnız eşyaları almak istediğimi söylüyordum.

Sulh mahkemesi başkanı daha kuvvetle öksürerek elindeki makineyle yazılmış kâğıttan okudu:

«Karınızın bu konuda ne söylediğini okuyayım size; burada diyor ki: *'Gırtlığımı sıkıyor ve karnıma tekme atmaya çalışıyordu.'* Bir de şurada: *'Kulağıma fısıldadı: Yarın gece gelip seni öldüreceğim!'* Bütün bunlar, yalınız tehditle kalınmayıp biraz aşırı gidilmiş olduğunu gösteriyor, değil mi Bay Sommer?»

Magda'mn olayları böyle anlatmakla yaptığı adilik karşısında dilim tutulmuştu. Hiç olmazsa ifadesinde, bunları sarhoş kafasıyla söylenmiş laflar olarak kabul ettiğini Ibelirtmiş olmalıydı. Başkana durumu bu şekilde anlatmaya çalışarak, Magda'mn da o anda aşırı heyecandan olayları abartmış olabileceğini söyledim. Başkan başını, söylediklerimi onaylar anlamında öne doğru salladı, gözlüğünü çıkarıp sildi. Söylediklerime inanıp inanmadığını bilmiyordum. Sonunda:

«Pekâlâ,» dedi; «sizi bugün daha fazla sorguya çekmek istemiyorum. Şimdilik bu kadar yeter.»

«Öyleyse hakkımda tutukluluk emri vermiyorsunuz?» diye sordum taşkın bir sevinçle. Başkan yine öksürüyor dü.

«Hayır, aslında tutukluluk emri değil; yani aslında

değil, ama Bay Sommer, siz de kendi ağzınızla söylediniz, aşırı derecede sarhoşmuşsunuz...»

«Aşırı derecede değil, Başkan Bey. Ben alkole çok dayanıkiyımdır.»

«Pekâlâ, aşırı derecede içtiniz,» diye düzelterek devam etti konuşmasına: «Böylece davranışlarınızda kendinize tam olarak hâkim olamamak gibi bir durum söz konusu. Ne yapacaksınız evde? Belki yine karınızla kavga etmeye, içki içmeye başlayacaksınız. Hayır Bay Sommer, sizin önce sağlığınıza kavuşmanız gerekir. Önce Sağlık Bakım Yurdu'na göndermek istiyorum sizi. Orada doktorlar tarafından tedavi olur, tam sağlığınıza kavuşursunuz..»

31

İKİ ÜÇ gün sonra (o zamana kadar hâlâ Sağlık Bakım Yuıduna gönderilmemiştim; adliyede her şey için bol bol vakit ayırıyorlardı. Yalnızca tutuklular için zaman çok yavaş geçiyordu) evet, iki üç gün sonra Mordhorst'un söylediğine göre tam bir budala gibi davranmışım.

«Nasıl böyle bir aptallık yapabilirsin?» diyordu. «O ihtiyar tilki iyi dalgaya almış seni. Sen buğday rakılarını arka arkaya devirdiğini anlatmakta devam et daha! Herif o yapmacık samimiyetiyle iyi kıstırmış seni. Sarhoş olmadığını, tamamen ayık olduğunu söylemeliydin, yemin billah etmeliydin. Her şeyi tam bilinçli, düşünüp ta

sınarak yaptım, deseydin. İçkili olduğunu söylemekle en hafif cezayı alacağını sanıyorsun değil mi? Oysa, öldürücü bir darbeye teşebbüsten altı ay, bilemedin bir yıl hapis yerdin. Yatardın o kadar zaman, sonra tekrar özgür bir adam olarak çıkardın, kimse de seni bir daha rahatsız etmezdi. Şimdi ne olacak biliyor musun? Önce altı hafta bir akıl hastalıkları kliniğinde aklî durumunu gözleyecekler. Sanıyor musun ki, bu klinikler hapisanelerden daha iyidir? Çok daha kötüdür! Buradaki bütün ıvr zıvır orda da vardır; berbat yemekler, çalışma, gardiyanlar, ama bir farkla ki, orada akli başında insanlarla değil, baştan aşağı manyaklarla beraber olacaksın. Sonra doktor raporunu verecek ve sana 51. maddeyi uygulayacaklar. Böylece toplum için tehlikeli, ruh hastası olduğun belirtilip sürekli olarak böyle bir klinikte tutacaklar seni. Beş yıl, on yıl, yirmi yıl yatarsın orda, kimse de senin için kılını kıpırdatmaz. Sonra sen de yavaş yavaş diğerleri gibi bir manyak olup çıkarsın. Zaten istedikleri de bu olmalı. Bana anlattıklarına göre; senin kocakarı çok ilgiliymiş firmayla. Senin işini de bitirdiler mi, neyin varsa, herşeyin ona kalır. Sen de o zaman kendi malını kullanamayan zavallı bir ahmak olursun. Eğer Noelde bir parça çörek, bir tabaka da tütün gönderirlerse, ne âlâ...»

Mordhorst konuşurken her söylediği sözü içimden doğruluyordum. Nasıl da ahmaklar gibi davranmıştım; çocuk gibi uyutmuşlardı beni. Zaten tâ başından beri hep seziyordum Magda'nın planlarını; sonra unutmuş, düşünmek istememiştim. Onun karım olduğunu, bir zamanlar beni sevdiğini, ele vermeyeceğini düşünerek aldatmıştım kendi kendimi... İhanet etmişti işte, ne zamandır bu hedefe ulaşmak için çalışmıştı. Önce peşimden doktorları göndermiş, sonra sarhoşlukla söylemiş olduğum bazı saç

ma sapan laflan gerçekten ciddi olarak söylemişim gibi ifadesinde belirterek beni mahvetmek istemişti.

Hapse girdiğimden bu yana nasıl bir tutumu olmuştu bana? Hiç yakınlık göstermiş, basma felâket gelmiş bir adamın karısı gibi mi davranmıştı? Bir kerecik olsun benimle konuşmak izni alabilmek için herhangi bir çabada bulunmuş, benimle her şeyi açık açık ortaya koyarak barışmak için hiç fırsat yaratmaya çalışmış mıydı? Bir ke-re Magda'ya yazmıştım. Kendisine, ciddi, dostça bir mektup yazmıştım, zorunluydum buna. İç çamaşırları, tuvalet eşyaları, saman yatağım üstüne bir battaniye, çarşaf ve yastık istiyordum. Bir gazete ve yiyecek bir şeyler de istemiştim. Evet, gerekli eşyaları bir bavul içinde göndermişti, ama gazete ve yiyecek yoktu ve tek satırla olsun karşılık vermemişti bana.

Ben şimdi hapiste bulunuyordum; artık maskesini çıkarabilirdi, artık bütün malıma mülküne sahip çıkabilirdi, benim hayat boyu bir tımarhanede kalacağıma inanıyordu.

Yanılıyordu. Daha savaşı bırakmamıştım! Hayır, daha yeni başlıyordum. Artık her şeyi apaçık görebiliyordum. Magda'nın çevirdiği dolapları yutacak çocuk değildim şimdi. Artık Mordhorst'tan öğüt alıyordum, ayrıca şehrin en iyi avukatlarından Dr. Husten'i çağırtmıştım.

AVUKAT Dr. Husten'i daha önce şöyle uzaktan bir görmüşlüğüm vardı. Kırk yaşlarına yakın, ince, biraz kıvrık, donuk, fakat başarıya ulaşmış bir adam ifadesi taşıyordu yüzünde. Bu şehirde çalışmaya başlıyalı çok olmamıştı, buna karşılık kısa sürede ataklığı ile tanınmış pahalı bir avukattı. Ticarî işlerle ilgili dâvalarımnda kendisine başvurmazdım, bu dâvada ise tam işime yarayacak adam olduğunu sanıyordum.

Avluda odun işinde çalışırken çağırdılar. Dr. Husten'i hapisane komiserinin odasında beni bekler buldum. Gösterişli bir şekilde elimi sıkarak derinden gelen bir sesle, benimle tanışmaktan ne kadar memnunluk duyduğunu belirtti. **Y** leri ağzında yuvarlıyordu. Hapisane komiserine dönüp şaka yollu, bize, kimsenin konuşmamızı duyamayacağı güvenilir bir yer göstermesini rica etti. Komiser sırtarak, gardiyana, bizi hücreme götürmesini söyledi. Bizim gelmemizden çok şaşırان Duftermann, konuşmamız boyunca avluda dolaşmaya gönderildi.

«Sakın eşyalarıma elinizi sürmeyin!» diyordu giderken.

Avukat Dr. Husten benim dâvamla ilgileneceği yerde, fısıltıyla şimdi buradan çıkan o kaba adamın kim olduğunu sordu. Ben kısaca Duftermann'ı anlatınca, kafasını düşünceli düşünceli sallayarak:

«Ha, o mu bu adam!» dedi. «Haberim var onun dâvasından. Kim yapıyor acaba savunmasını? Herifin kum gibi parası var. İyi iş çıkabilir bu dâvadan.»

Beni asıl ilgilendiren, benim dâvadan iş çıkıp çıkı[mamasıydı. Biraz sinirli, Dr. Husten'e hatırlattım bunu.

«Ha, sizin dâvanız?» dedi, biraz şaşırmıştı.

«Sizin dâvanızda her şey yolunda! Kâğıtlarınıza biraz önce baktım. Size 51. madde uygulanacak ve cezai ehliyetiniz ortadan kalkacak. Bu konuyla ilgilenmeyi siz bana bırakın, azizim Bay Sommer!»

Bu sözlerle daha da sinirlenmiştim:

«Pekâlâ, bana 51. madde uygulanırsa o zaman ne olacağım?» diye sordum.

Şaşırmıştı avukat:

«Ne demek, ne olacaksınız? Hukuki açıdan sizin için ceza dâvası tamamen ortadan kalkmış olacak. Kısa bir süre için bir Sağlık-Bakım Kliniğinde kalırsınız sanıyorum. Hem bu sizin sağlığınız için istenilecek bir şey!»

«Peki böyle bir klinikte geçecek olan 'kısa süre' ne kadar zaman alır, Dr. Husten?» diye sordum. «Beş yıl? On yıl? Yoksa bütün bir ömür boyu mu?»

Avukat güldü.

«Haa! Demek tutuklulardan biri içinize kurt düşürmüş sizin! Bütün bir ömür boyu! Sizin için kesinlikle sözkonusu olamaz bu. Siz akli başında olmayan, ne yaptığımı bilmeyen bir insan değilsiniz ki...»

«Ben de sizinle aynı fikirdeyim,» dedim. «Ve işte bu yüzden 51. Madde benim için söz konusu olamaz. Hayır Bay Husten, sonucu ne olursa olsun, yapmış olduğum bütün işlerin sorumluluğunu yükleniyorum.»

Beni inandırmak istercesine ısrarla:

«Ama, azizim Bay Sommer,» diyordu. «Bir yıl hapis yemek zorunda kalacaksınız o zaman, en az bir yıl! Sonra da şerefi elinden alınmış bir sabıkalı olarak çıkacaksınız. Herkes parmağıyla sizi gösterecek!»

«Olsun!» diye diretiyordum, Mordhorst'un sadık bir öğrencisiydim. «Yine de bir yıl hapiste yatmayı, süresiz klinikte kalmaya tercih ederim...»

«Süresiz mi? Orada altı ay, belki bir yıl kalırsınız, Bay Sommer...»

«Bana bunu yazılı olarak garanti edebilir misiniz, Bay Husten? Bir hukuk adamının sözü olarak?..»

«Elbette garanti edemem bunu, aziz dostum,» dedi Avukat.

Şimdi o da kızmıştı, sinirli bir şekilde parmaklarım masada tıkırdatıyordu.

«Ben tıp doktoru değilim. Sizde alkolizm ne derece ilerlemiş, tamamen geçmesi için ne kadar zaman ister, bütün bunlar doktorun karar verebileceği şeyler! Ama, bakin dostum, Bay Sommer,» diyerek yeniden kendini toparlayıp etkisini pek iyi öğrenmiş olduğu iyimser görüşe tekrar öncelik kazandırmak istiyordu; «bırakın önce şu karanlık şüpheleri. Hiç düşünmeden, kendinizi, sizi iyi edecek olan doktorların ellerine bırakın, güvenin onlara. Hem düşünün bir kere, gerek ruhsal, gerek fiziksel olarak uzun süre hapisane hayatına katlanabilecek durumda değilsiniz. Öyle sanıyorum ki, böyle bir seçim saygıdeğer karınız açısından da...»

Bu yanlış bir yerde söylenmiş, yanlış bir sözdü!

Yerimden fırlayarak:

«Bay Husten!» diye bağırdım, çok kızmıştım. «Ne-yi temsil ediyorsunuz siz burda, benim ilgilerimi mi, yoksa karınım ilgilerini mi? Karımın açısından ne olacağını nereden biliyorsunuz? Yoksa bu görüşmemizden önce karımla mı konuştunuz?»

Heyecandan bütün vücudum titriyordu.

«Ama, dostum, Bay Sommer,» dedi, beni yatıştırır casına, elini omzuma koydu: «Neden bu kadar heyecanlanıyorsunuz? Tabii görüştüm karınızla. Sizin avukatınız olmaklığım dolayısıyla çok tabii bir şey bu. Karınızın sizin durumunuza çok üzüldüğünü, aslında size öyle ciddi bir Öfke duymadığını bildirebilirim. Kesinlikle eminim ki, sizin başınıza gelen, bu felâketten müthiş üzüntü duymakta. ...»

«Evet, hakkımda kötü bir şey düşünmeyerek benim için üzüntü duyduğu açıkça tutanaklardaki ifadesinden anlaşılıyor!» diye bağırdım. Giderek daha çok öfkeleniyordum. «Okumadınız mı onları Bay Dr. Husten? Hayır, benim avukatım olarak, bana sormaksızın Önce iddia makamının baş tanığı olan bir kişiyi aramış olmanız düpedüz sorumsuzluktur!»

«Ama zorunluydum buna, aziz dostum,» diye karşılık verdi, benim, '*dünya işlerine*' yabancı kalmama hafiften gülüyordu. «Sizin için avukat ücretini kimin ödeyeceğini de bilmek zorundaydım. Şu anda siz bir dereceye kadar çaresiz bir durumda...»

«Yanılıyorsunuz, Bay Husten,» dedim, bu defa gayet soğuktum: «Daha her şey bana ait; firma, banka hesabı, henüz tahsil edilmemiş alacaklar, ev, her şey bana ait; yalnızca bana, karıma değil! Daha kliniğe gönderilmiş değilim, henüz vesayet altına girmedim...»

«Elbette, elbette,» diyerek yatıştırmaya çalıştı beni, «Söylediğiniz çok doğru. Yanlış bir terim kullandım, sizin için '*çaresiz bir durumda*' demek yanlıştı. Şöyle söyleyelim, şu anda servetinizi kullanmada bir dereceye kadar kısıtlandırılmış bulunuyorsunuz ve karınız size bağıllıkla işlerinize vekâlet ediyor...»

«Karımın elinden bu görevi almak için uğraşacağım, Bay Husten» dedim, kararlı bir şekilde ayağa kalktım. «Böylece bir an önce, artık benim ömür boyu tımarhane-ye kapatılmam konusuyla fazla ilgilenmesinin gereksizli-ğini göstermiş olacağım. Sizinle bu görüşmemizin, karımla bir an önce boşanmamız gerekliliğini kesinlikle ortaya koyduğunu bildireceğim.»

Avukat tok bir sesle:

«Bakın dostum!» dedi, kocaman kafasını iki yana salladı: «Kırk yaşında olmanıza rağmen ne kadar ço-cuksu davranıyorsunuz! (Kırk yaşmdasınız, değil mi?) Hâlâ ne kadar inatçısınız, olmayacak bir şey üzerinde di-reniyor, pire için yorgan yakmaya kalkıyorsunuz! Uygun bir doktor tedavisinden sonra daha sakinleşecek, durula-caksınız!»

O yapmacık samimi sırıtmasında şimdi biraz da alay-cı bir ifade vardı.

«Galiba kendimi, bundan böyle, sizin güvenebilece-ğiniz bir avukat olarak görmemem gerekiyor!»

«Çok doğru, Bay Husten!» dedim.

«Gerçekten üzüldüm, Bay Sommer!» dedi. «Kendi hesabıma değil, çünkü sizin dâvanız benim için küçük, pek küçük bir şey, Bay Sommer, ama siz ve karınız için üzüldüyorum. Gözünüz kapalı felâketinize doğru koşuyor-sunuz, Bay Sommer; gözlerinizi açtığınız zaman artık çok geç olduğunu göreceksiniz. Yazık!»

Sonra acele elimi tutarak sıktı.

«Ama birer düşman gibi ayrılmayalım, Bay Sommer. Tanıştık, selâmlaştık, şimdi tekrar ayrılıyoruz. 'Gece kar-şılaşan gemiler' —Baronesse'in bu nefis kitabını bilirs-i-niz, değil mi? — İyi olmanızı dilerim, Bay Sommer!»

Avukat Dr. Hu s ten başı yukarda hücreden çıktı. Biraz arkadan izliyordum kendisini. Tekrar avluya, odun biçmeye indim. Mordhorst'a, avukatla konuşmamızı en küçük sıyrıntısına kadar anlattım ve ilk.olarak Mordhorst tarafından övüldüm. Magda'dan ayrılmak niyetimi kuvvetle destekleyerek, karımın servetimin yönetiminden uzaklaştırılması gerektiği görüşünü savundu.

33

14.9.44

A N C A K bu sıralar araya bundan daha önemli görünen başka olaylar karıştığı için, bu işlerle uğraşmayı sonraya erteledim. Avukat Dr. Husten'le görüşmemizden sonra, yine aynı gün gardiyan hücremizin kapısını açıp da ben dolan lâzımlığı dökmeye götürürken birdenbire olduğum yerde sersemleyip durakaldım. Kulaklarıma inanamıyordum, ama yanılmıyordum. O sırada kapısı açılmış bir hücreden yaltaklanan, hafif, fısıldarcasma gelen bir ses, benim alkol tutkuyla sıkı sıkıya bağlı, dünyada bundan daha çok nefret ettiğimi bilmediğim bir ses, Lobedanz'ın sesini işittim!

Acele bir göz attım içeriye. Evet, işte orada, kahverengiye çalan sarımsı yumuşak yüzü, koyu renk sakalları, düzenle arkaya taranmış saçları arasında altın gibi parıldayan bir tutam perçemiyle durmuş, hücre arkadaşını yumuşak bir sesle, durmadan yaltaklanarak kandırmaya

çalışıyor, bir yandan da parmaklarını çıtırdatıyordu. Mutlaka birisine kazık atmak istiyordu, *'bu fakir, zavallı, ama namuslu işçi!'*

Elimden geldiği kadar hızla hücrenin önünden geçip lâzımlığı boşalttım, usulca, görünmeden hücreme döndüm. O gün bütün karşı koymalarıyla homurdanmalarına rağmen hücre temizliğindeki *'dış işleri'm*, süpürge ve yer silme bezini, yıkama suyunu getirmeyi Duftermann'a bıraktım. Lobedanz'm beni görmesini istemiyordum.

İçimde başkasına zarar vermiş olmaktan ileri gelen bir sevinç, bir zafer duygusu vardı. Hilekâr, dolandırıcı Lobedanz'ı enselemişlerdi. Şimdi bir düşünce kafamı kurcalıyordu; acaba Lobedanz'm benden çaldıklarını, hiç olmazsa bir kısmını ele geçirebilmişler miydi? Bunu da kısa zamanda öğrenecektim. Ya gönüllü olarak çalışmak istemediğinden ya da komiser, Lobedanz'la benim aramda geçen olayları bildiğinden, Lobedanz'ı avluda hiç görmüyordum. Böyle durumlarda suç ortaklarının bir araya gelmemelerine özellikle dikkat ederler.

Mordhorst'la ben bıçkı sehpanızın başına geçerek günlük işimizi yapmaya koyulduk. Bu günkü işimiz çok rahattı; düzgün, hafif çam kütüklerini kesiyorduk. Artık bizim gibi tecrübeli insanlar için çocuk oyunuydu bu. İlk kütüğü kesmiştik. İkincisini alıp tezgâhın üstüne koyarken, arkadaşşıma her sabah sorduğum soruyu tekrarladım:

«Yeni bir şey var mı?»

«Hımm!» yaptı Mordhorst, bıçkıya dayadı kütüğü, soma, «Yeni birisi geldi,» dedi. «Görünüşüne bakılırsa, dolandırıcının teki.»

Kesmeye başladık. Biraz sonra işe ara vererek sordum:

«Ne haltlar karıştırmış?»

«Kim? Kim ne halt karıştırmış?» diye sordu Mordhorst. Kafası çoktan başka şeylere dalıp gitmişti. Belki de kaderine küfrediyor, ufacak aşâğılık bir hırsızlık yüzünden bu boktan yere çakılıp kaldığını düşünüyordu.

«Kim? Kim ne halt karıştırmış?» diye tekrarladı.

«Kim olacak, yeni gelen, tabii,» diye hatırlattım.

«Ha, o mu?» dedi. «Ne yapabür ki, böyle ödlekler!»

Tekrardan kesmeye başlayacaktı, ama tuttum.

«Yok yok, söyle bakalım, Mordhorst,» dedim, «gerçekten ilgilendiriyor beni. Bu sabah kendisini gördüm galiba.»

«Olabilir,» dedi; «senin bölümünde yatıyor. Ne halt karıştırdığını mı öğrenmek istiyorsun? Leş kargalığı tabii; başka neye cesaret edebilir böyle ödle herifler? Sarhoş bir yiyiciyi, körkütük olmuş bir şehirliyi soyup soğana çevirmiş, anlıyor musun?»

«Anlıyorum,» diye karşılık verdi sarhoş yiyici; yani, ben. «Peki çaldıklarını zula'ya almış mı?»

«Haberim yok, ama almış olmalı. O kadar aptala benzemiyor!»

«Öğren bakalım şunu, Mordhorst. Çok ilgilendiriyor bu iş beni.»

«Neden bu kadar ilgilendiriyor ki? Gülünç şey!»

«Ama ben o kadar komik bulmuyorum,» dedim. «Çünkü herifin soyup soğana çevirdiği yiyici benim. Hatırlarsın Mordhorst, hani ben sarhoşken odasını kiralayan herif bu. Anlatmıştım ya sana!»

Mordhorst memnurlukla:

«Ya, öyle demek!» diye sırtıttı. «Seni burda görünce

kuyruk acısını çıkarmak isteyecek! Öyle ya, sen tıktırttın sayılır onu deliğe!»

«Malları bir kenara koyup koymadığım öğreneceksin, Mordhorst. iki altın yüzük, bir altın saat, on iki kişilik gümüş yemek takımı, içinde eşyalarımınla bir sığır derisi bavul, deri bir başka çanta ve dört bin Markımı aldı herif.»

«Pek güzel,» diye sırttı Mordhorst. «Böyle sefil bir herif için çok şey! Pekâlâ, soma haber veririm sana.»

Gardiyan ne zamandır bize bakıyordu, susarak odunları kesmeye başladık.

y

Lobedanz'ı tekrar görene, sesini işitene kadar birkaç gün geçti. Sabahları lâzımlığı dökmeye giderken hücresi hep kapalıydı, ancak benim işim bittikten sonra açılıyordu kapısı. Bu da ikimizin ortak bir iş çevirmiş olduğumuzun, bilindiğine bir işaretti. Mordhorst'tan da daha fazla bir şey öğrenemiyordum. Kendisini sıkıştıınca:

«Bekle bakalım, ahbap,» diyordu. «Önce doğru dürüst bir şeyler öğrenelim, ondan soma. Mordhorst her şeyi kesinlikle ayarlamadan kasayı açmaya kalkmaz.»

Ama sonunda öğrendi.

«Aynasızlar enselediğinde, üzerinde altı bin Marktan fazla para çıkmış,» dedi Mordhorst. «Doğrudur. Yalnız kendisi değil, adliyede temizlik yapan hademe de söyledi. Parayı buraya getirmişler.»

«Öyleyse bütün eşyalarımı satmış olmalı; bir daha bulamayacağım onları», dedim. Nedense birden altın ve gümüş eşyalarımın elden çıkmış olmasına çok üzülmüştüm. «Benden nakit olarak yalnız dört bin yürütmüştü.»

«iki bin'i başka bir yerden de yürütmüş olabilir,» diye karşı koydu Mordhorst. «Senin eşyalarını okutup okutmadığı daha belli değil. Saklamış da olabilir.

«Olabilir, ama pek sanmıyorum.

Uzun bir süre, bir, belki iki saat konuşmadan ardı ardına bir çok kayın gövdeleri doğradık. Sonra birden Mordhorst:

«Eğer bu serserinin sore'yi nereye sakladığını ortaya çıkarırsam ne verirsin, ahbap?» diye sordu.

«Sore mi? Nedir o?»

«Senin eşyalar işte! Ne verirsin?»

«Burada, delikte ne verebilirim ki sana? Benim bile bir tek çöpüm yok!»

«Ama dışarda var!»

«Kullanamam onları, karım bırakmaz!»

Yeniden odun kesmeye koyulduk.

Ertesi gün Mordhorst:

«Yakında mutlaka bu herifle ilgili sorguya çekileceksin», dedi. «O zaman herifin üstünden çıkan paranın senden çaldığı para olduğunu iddia edersin.»

«Merak etme, bunun üzerinde duracağım, Mordhorst,» dedim.

«Savcı da, tahliye olunca parayı sana vermek zorunda.»

Bir süre sustuktan soma sordu:

«Mallarının nerede saklı olduğunu ortaya çıkarırsam, hamiline ödenmek üzere beş yüz Marklık bir çek hazırlar mısın?»

Düşündüm.

«Beş yüz Marka değer,» dedim sonunda. «Ama hepsini geri almalıyım, altın yüzükleri ve saati de. Hiç sanmıyorum ya, neyse!»

«Az geçerse eline, sen de az ödersin, sözünde duran bir adamım ben,» dedi kasa soyguncusu.

«Ama Mordhorst!» dedim, adamın bu konudaki saflığına acımıştım nerdeyse. «Sanıyor musun ki çek yazdım diye sana ya da hapisteki birine parayı ödesinler?»

«O işi bana bırak,» dedi, kendinden emin bir tavırla konuşuyordu. «Senin bir dükkânın var, di mi?»

«Evet, var,» dedim. «Nereden biliyorsun bunu?»

«Ben her şeyi bilirim»¹⁾, diye karşılık verdi, bu ufak tefek adamın bir de üstünlük taslaması vardı ki! «Dışardan bir adam gelip de, sana göndermiş olduğu üç aylık tahıl parasını almak için bir fatura verirse, faturayı tanıyacaksın; bahse girerim, idare Lobedanz'dan aldıkları paradan senin hesabını öder.»

«Olabilir», dedim. «Ama kim gelecek dışarıdan böyle bir faturayla?»

Mordhorst önemsemiyerek: «O işi bana bırak,» dedi «Önemli olan, senin verdiğin sözdür; faturayı tanıyacaksın, hepsi o kadar!»

«Tamam,» dedim «Sözümde duruyorum.»

«Senin için iyi olur,» dedi, yeniden işe koyulmuştu. «Unutma, eğer bana kazık atmaya kalkarsan bir gün mutlaka yakalarım seni; bugün, yarın, ya da beş yıl sonra, içerde ya da dışarda, mutlaka enselerim; ben olmasam bile söylediğim başka biri yapar bunu!»

Böylece oyun başladı. Yalnız hapisanelerde, yer altında oynanan, birçok araçlar, sürgülü kapılar ardından hademelerle fısıldaşarak, keskin zekâ isteyen, bir çok beyinler tarafından saatlerce oturulup düşünülerek hazırlanan bir oyun başladı. Hedef hilekâr, dolandırıcı Lobe-
danz'dı.

Bu oyunun hiçbir zaman nasıl oynandığını tam olarak anlayamadım. Hele özellikle hep göz altında bulun-

durulan Mordhorst'un sürekli olarak diğer bütün tutuklularla, hatta dış dünyayla ilişki halinde olabilmesini bir türlü aklım almıyordu. Ama beceriyordu işte. Bazan ben de duyduğum tek bir süzcükten anlamlar çıkarmaya çalışıyordum.

İdare tarafından birçok deneme ve gözlemlerden sonra seçilmiş dört tutuklu, kestiğimiz odunlarla yüklü çok büyük bir el arabasını bir gardiyan gözetiminde şehirdeki evlere götürüyorlardı. Bir de güvendikleri, yaşlı bir tutuklu olan hapisanenin aşçısı vardı. Bazan hapisane komiseri kendisini yanına alır, şehir dışındaki evinin bahçe işlerini gördürürdü. Belki de bütün bu tutuklular, hapisane idaresinin sandığı kadar pek de öyle güvenilir kimseler değildi. Sonra hücre kapılarında, arasından yemek çanaklarının verildiği kapaklar vardı. Yemek dağıtılırken her zaman kapı önünde gizli fısıldaşmalar olur, çalınmış her hangi bir şey verilip alınırdı. Dediğim gibi, burada oynanan oyundan hemen hiçbir şey anlamıyordum. Ben bir acemi, özellikle onların gözünde gerçekten suç işlemiş bir adam değildim; başkalarının malına tecavüz etmiş değildim.

Mordhorst bana çok şey söylemekten çekiniyor olmalıydı. Yalnız Lobedanz'm baskı altında tutulduğunu öğrenmiştim. Gardiyanın gözü önünde herifin yemeğini kısmışlardı. Birazcık aç bırakacaklardı. Öte yandan hücre arkadaşına olmadık yiyecekler sağlanıyor ve o Lobedanz'm karşısında bunları afiyetle tıkmıyor, kendisine tek lokma vermiyordu. Bu birinci baskıydı. Öte yandan Lobedanz'm gerçekten karısı ve çocukları vardı. Hiç beklenmedik bir zamanda yakalandığı için, ailesi ekmeksiz ve beş parasız kalmıştı. Bir kaç gün sonra tahliye edileceğini

söyleyen tutuklulardan biri, Lobedanz'a sakladığı eşyaların yerini söylemesini teklif ediyordu. Bu tutuklu eşyaları okutacak ve elde edeceği parayı, tabii içinden kendine düşen payı alarak, karısına verecekti. Bu kurnaz, art niyetli Lobedanz'ın kendi kendisiyle epeyi zorlu bir savaşa girmiş olduğunu sanıyordum, ama sonunda yumuşattılar. A damı sıkıştırdılar, hırpaladılar, gizli pusulalar yazdılar, sonra koyverdüler, hiç bir haber vermediler. Sorduğu zamanda: «istemiyorsun ki, bıraktık artık bu işi!» dediler. Ama Lobedanz da çocuklarını seviyor olmalıydı; her halde aç kalmalarına, dilenmelerine gönlü razı olmuyordu. Sonunda beklenen gün geldi.

«Sözünde duruyorsun, değil mi?» diye sordu Mordhorst.

«Tamam,» dedim, «biliyorsun, söz!»

«Herşeyi biliyorum şimdi. Senin mallar...» dikkatle yüzüme bakıyordu, «... Kehne'ye giden yoldaki ilk tahıl deposunda. Arkada bir kaç bozuk tahta var, orada samanların altında. Artık sen de biliyorsun işte. Senin altın nişan yüzüğün yok, okutmuş onu, ama diğerleri, tam dediğin gibi, hepsi duruyor. Beşyüz Marka değer mi, ah-bap?»

«Evet, değer,» dedim. Çok garip, mantıksız bir duygu vardı içimde. Magda gümüşlerini geri alacak diye nerdeyse seviniyordum. Oysa, gerçekten bütün kalbimle nefret ediyordum ondan.

«Pekâlâ,» dedim, «eşyaların nerde olduğunu bilmek ne işime yarayacak benim? Senden öğrendiğimi söyleyemem ya!»

«Bugün ekmeğini aldığın zaman, içinde bir pusula bulacaksın,» dedi Mordhorst. «Pusulada demin sana söy-

lediğim şeyler yazılı olacak; onu gardiyana gösterirsin, işler kendiliğinden yürür.»

«Peki, kim yazmış olacak bana bu pusulayı?»

«Onu bilmiyorsun. Senin tanımadığın, Lobedanz'dan nefret eden, ona kazık atmak isteyen birisi olacak. Sen kalanı yorma bu konuda!»

34

G ERÇEKTEN bütün bunlar çok zekice düşünülmüş, sonuna kadar sabırla yürütülmüştü. Ne yazık ki yapılan işler düşündüğümüz sonucu vermedi ve Magda gümüşlerine kavuşamadı.

Herşey tam Mordhorst'un düşündüğü gibi oldu. Ekmeğin içinden pusulayı buldum. Yemekten kalkarken gardiyana verdim. Komiser aşağıya çağırıp sorguya çekti. Sonra beni tekrar hücreme götürdüler, hemen ardından benim bulunduğum koridordaki başka bir hücrenin açıldığını duydum. Şimdi de Lobedanz'ı alıyorlardı. Sonra her şey sessizleşti. O gece ve sonraki iki gün olayla ilgili hiçbir şey duymadım. Mordhorst'un da olayların gelişminden haberi yoktu. Daha sonra komiser tekrar beni çağırıp polisin o tahıl ambarını aradığını, arkadaki tahtaların gerçekten yerinden oynatılabilir olduğunu, ancak ne samanların altında ne de bütün ambarda saklı hiçbir şey

bulamadıklarımı bildirdi. Düş kırıklığına uğramıştım; hücreme döndüm. Demek Lobedanz diğerlerinin hepsinden daha kurnazdı. Ya eşyaları çok önceden okutmuş, ya da bambaşka bir yere saklamış olmalıydı. Ama Mordhorst başım sallayarak:

«Bekle bakalım,» dedi. «Bu işin içinde iş var. Başka birşey düşünüyorum. Eğer gerçekten düşündüğüm gibiyse, birisi pişman olacak yaptığına. Bekle biraz, ortaya çıkaracağım bu işi.»

Gerçekten de ortaya çıkardı, ya da en azından bana söylediklerinin doğru olduğuna inanıyordum.

«Hapisten çıkan, Lobedanz'dan eşyaların yerini öğrenmiş olan herif, onları okutmuş. Polisten bir dakika önce almış. Aptal herifler, biraz daha çabuk davranmış olsalardı! Ama bak, söylüyorum sana, yakalayacağım o köpeği. Nasıl olsa tekrar dönecek hapse, o zaman pişman olacak, göreceksin!»

. Bütün hapisanede bir ad yayılıyordu. Altmış tutuklu bir hainin adını belleklerine yerleştiriyorlardı. İlerde bu adın daha da yayılmasına, diğer hapisanelerde duyulmasına çalışacaklar, her yerde onun adı bir hain olduğunu ilân edeceklerdi. Çünkü suçlular arasında da bir çeşit onur vardı ve o bu onuru ayaklar altına almıştı. Lobedanz'a karşı kurulan oyuna en az ben katılmış olduğum halde bundan en zararlı çıkan da ben oldum.

Bir sabah gardiyanlardan biri hâlâ uykulu olduğundan pek dikkat etmemiş, ben lâzımlığı dökmek için koridora çıktığımda Lobedanz'm kapışım zamanından önce açmıştı. Ben bu durumdan habersiz Lobedanz'm hücresi önünden geçerken o yumuşak herif, bir kaplan gibi üzerime saldırarak beni yere yıktı ve her iki yumruğuyla yüzüme vurmaya başladı, hemen kendimi kaybetmişim.

Lobedanz'a, benim bu hapisanede olduğumu anlatmışlar, kaybolan eşyalar yüzünden kendisiyle dalga geçmişler, acımasızca alay etmişlerdi. Herhalde kendisinin üstünde bulunan paranın, çıkarken bana verileceğini, hatta kendisini kızdırmak için,, eşyaların da bana iade edildiğini söylemiş olmalıydılar. Her neyse, Lobedanz'ın içinde bana karşı vahşi bir öfke doğmuş, günlerce hücresinde dört dönüp boşu boşuna bir Hafta benim kahrımı çekmek ve benim yüzümden bu kadar uzun süre hapiste kalmak zorunda olduğunu düşünmüş, bütün bu olaylar sonunda her şeyin yeniden benim elime geçmesi kendisini kudurtmuş olmalıydı. Bu yüzden benden hıncını çıkarmak için günlerce kafa patlatmış, bana karşı olan öfkesi, bütün yumuşaklığını, doğuştan korkaklığını ve ölçülü davranışlarını silip götürmüştü. Hücre kapısını açık görünce üzerime a ılıyarak beni altına almış, yüzüme gözüme vurmaya başlamıştı. Hemen ağzımdan burnumdan kan boşandı. Tutuklular, geleneğe göre bu olayı seslerini çıkarmadan, kavgaya hiç karışmadan, biraz da zevk duyarak seyretmişlerdi. Hapisanelerde iki kişi dövüşürken araya girilmezdi. Mordhorst orada olsaydı, mutlaka beni kurtarırdı; ancak o bir kat aşağıdaki koridorda yatıyordu. Daha gardiyan atlayıp Lobedanz'ı geri çekene kadar, Lobedanz yüzüme doğru eğilerek, bende ömrüm boyunca bir iz bırakmak için, burnumu ısırılmıştı. Nerdeyse koparacaktı.

Hapisanede bazan çok korkunç olaylar çıkar, ama çokluk iş büyütülmez. Lobedanz'ı ayrı, tek kişilik bir hücreye kapattılar ve daha sonra hakkında bana vermiş olduğu zarardan dolayı dava açtılar. Beni hücreme çıkarıp yatırdılar. Yüzümdeki kanı biraz yıkayarak telefonla ça-

ğırnış oldukları hapisane doktorunu beklemeye başladılar.

Kendime geldiğimde ilk duyduğum şey Duftermann'ın hücreesindeki bu pisliğe küfredmesi oldu. «Geberseydi keşke!» diyordu. Hücrede kalmak zorunda olduğum sonraki hapis günlerimde, Duftermann uyumadığı zamanlar sürekli olarak bana küfredip durdu. Çünkü doktorun görüşüne göre hastaneye yatmamın gereği yoktu. Burnumu şöyle bir dikti, üç dört gün sonra düzeleceğini söyledi. Ama bir daha hiç düzelmediği bir yana, yüzüm korkunç çirkinleşmiş, aynaya bakamaz olmuştum. İğreniyordum kendimden. Artık iyi koku duymuyor, doğru dürüst burnumdan soluk alamıyordum. Ağzı açık aptallar gibi ağızımdan solumak zorunda kalıyor, aynı odada yattığımız arkadaşlar horlamamdan, hırıldamamdan rahatsız oldukları için gece yarısı küfrediyorlar, dürtüp uyandırıyorlardı. Gerçekten bu Lobedanz köpeği hayatımın geri kalan bölümünde, kendisinden, unutamayacağım bir iz bırakmıştı.

Aslında Lobedanz'm bende bıraktığı izleri Magda bile bırakamamıştı. Bazan otururken birden gözümün önünde Lobedanz'm tavan arasındaki odası canlanıyor, pencereden, batmakta olan akşam güneşinde, ayaklarımın altında uzanan kahverengimsi kırmızı damlarıyla şehri, yeşillikler arasında kıvrılan nehri ve orda, mavimsi sisler arasında kendi evimin damım seyrediyordum. Arkamda Lobedanz yumuşak, fısıltılı bir sesle kendisinin fakir ama dürüst bir işçi olduğunu söylüyor, parmaklarını eklemelerinden çıtırdatıyordu. Daha o zamanlar ilk bakışta onun bir serseri, bir yalancı olduğunu anlamıştım. Birazcık olsun akıllı ve onurlu bir adam olsaydım, orada kalacağıma, uzaktaki, mavimsi sisler içindeki evime dönerdim. Ama ben

yanlış davranışımda direnmiş, bu akılsızlığımı kat kat ö—
demişim.

35

U Ç ya da dört gün, sürekli küfür eden Duftermann' m yanında hücrede yatmak zorunda kaldım. Müthiş acılar içinde kötü kaderime lanet ediyordum. Magda'dan öç almak ya da ayrılmak düşüncesini çoktan unutmuş-
tum. Bıraksalar, eve gitsem ne kadar sevinecektim. Magda'nın dizlerine kapanıp kendisinden özür dilemek, onun kulu kölesi olmak isterdim. Haketmiştim bu denli aşağılanmayı. Ama bu da geçici bir durumdu. Magda'ya karşı olan duygularım, sonraları birkaç kere daha değişecekti.

Bir daha ne odun kestiğimiz avluya dönebildim, ne de 'ahbabım' Mordhorst'u gördüm. Gariptir, elma ve armut ağaçları ve pırıl pırıl bir gök altında mavi tutuklu ceketimle avluda odun kesmekle geçen zaman belleğimde güzel, sakın saatler olarak kalmıştı.

Öğleden sonra geç bir zamanda, çaresizlik içinde cani, kundakçı Duftermann'm küfürlerini dinliyordum. Hiç beklenmedik bir anda hücrenin kilidinde bir tıkırtı oldu; ve gardiyan içeri girerek seslendi:

«Sommer, hemen kalkıp eşyalarınızı toplayın! Tahliye ediliyorsunuz!»

AYYAŞ

Yatağımdan fırlamış, gözlerim fincan gibi açılmış, gardiyana bakıyordum.

«Tahliye mi?» diye mırıldandım, yüreğim yerinden fırlayacakmış gibi çarpıyordu. Demek, demek sonunda gerçekleşiyordu.

«Evet, tahliye ediliyorsunuz» dedi acımasızca, ekledi: «Bir kliniğe! Haydi, haydi, çabuk toplayın eşyanızı! Size ayıracak tonla vaktimiz mi var sanıyorsunuz?»

«Ya, öyle mi?» dedim, yavaş yavaş eşyalarımı toplamaya başladım. «Demek'bir kliniğe!»

Duftermann gözünü dört açmış, kendi eşyalarına dokunmamam için dikkat ediyor ve bu arada gardiyana, benim gitmemden ne kadar sevinç duyduğunu, şimdiye kadar gördüğü en kötü hücre arkadaşı olduğumu, geceleri nasıl korkunç horladığımı anlatıyordu. Kendisine tek söz söylemeden çıkıp gittim, bir kere olsun dönüp bakmamıştım, bile.

Aşağıda, hapisane komiserinin odasında yabancı bir gardiyan bekliyordu. Beni şöyle bir süzdü. Görünüşümden hoşlanmadığını yüzünü asmasından farkettim. Burnumda kaba, kocaman bir sargı vardı.

«Evet,» dedi komiser; «başka bir tutuklunun burnunu koparmak istediği adam bu. Olayı duymuşsunuzdu herhalde!»

Gardiyan da duymuştu.

Komiser devam etti: «Ama oldukça düzenli, sakın bir adamdır. Sanırım bileğine kelepçe takm asanız da olur.»

Gardiyan acele, «Hayır, hayır, olmaz,» dedi. «Adamdan ben sorumluyum. Sonra bakarsınız kaçır falan da...»

Komiser:

«Siz nasıl doğru buluyorsanız, öyle yapın,» dedi tekrar. «Ben size kendi görüşümü söyledim.» Soma bana döndü: «Bakın. Sommer, eşyalarınızın hepsini aldığınıza dair bir imza atın şuraya. Paranızı somadan postayla göndereceğiz...»

«Parayı karıma gönderin,» dedim anî bir kararla. «Artık paraya ihtiyacım yok.»

Komiser önemsemiyerek, «Ö da olur,» dedi ve böylece *'tahliye'* edildim.

Gardiyan bileğime kelepçeyi taktı, şehrin içinden geçerek istasyona doğru götürüldüm. Ama bu' durumdan hiç sıkılmıyordum, dediğim gibi burnumda kaba kocaman bir sargı vardı. Magda bile görse tanıyamazdı beni.

15.9.44

E SKİDEN karşılaştığım zaman selâmlaştığım insanları görüyordum. Bazıları bana bakıyordu, ben hiç aldır-mıyordum. Kendi varlığımın hayaleti gibi bir zamanlar doğduğum, çocukken sokaklarında oynadığım bu şehirde yürüyordum. Şuradaki sırada bir kere Magda'yla beraber oturmuştuk. O zamanlar saçları örgülüydü, ikimizin de kollarımızın altında okul çantaları vardı... Şimdi kendi büromun önünden geçiyordum; buzlu camın üstünde, *'Erwin Sommer — Tarım Ürünleri Toptancılığı'* yazıyordu. Daha ne kadar duracaktı orada bu yazı? Ve aynı Erwin Sommer bir bileğinde kelepçeyle götürülüyor, diğer elinde çantası, henüz diri, ama bütün bunlar için artık ölmüş, önünden geçiyordu. Daha ne kadar sürecekti yaşamamın izleri?

«Daha kırk bir yaşındayım,» dedim beni götüren gardiyana.

«Ne demek istiyorsunuz yani?» diye sordu genç memur, oldukça sertti: «Ne demek istiyorsunuz bununla?»

«Ah, önemli birşey değil, gardiyan bey,» dedim. «Ama insan kırkbir yaşında, yaşayan gövdesinde ölmüş ise...»

Gardiyan sakın bir sesle:

«Hadi canım siz de, öyle saçma şeylere takmayın aklınızı,» dedi. «Sizi götüreceğim klinik hapisaneden daha iyidir. Orada oldukça iyi bir etki bırakırsınız, belki de bir gün tekrar serbest bırakırlar sizi. Hem büyüyor musunuz,» diye giderek daha insancıl devam etti; «trene bindiğimizde kelepçeyi çıkaracağım bileğinizden, indikten soma da bir daha takmayacağım. Yalnızca burada, şehir içinde takıyorum bunu. Tutukluların kafalarından aniden neler geçeceği hiç bilinmez.»

. Susuyordum. Bana iyilik yapmak istiyordu, ama bu kelepçenin bence artık hiç önemi olmadığını bilmiyordu. Yine de beni avutmak için beceriksizce söylemiş olduğu sözler arasında bir cümle sarfetmiş ve bu pek kötü durumda birden yıldırımla çarpılmış gibi olmuştum: *'Belki de bir gün tekrar serbest bırakırlar sizi'* demişti! Belki de... Bir gün tekrar!.. Mordhorst'tan duyduğuma göre altı hafta müşahede altında tutacaklarım hesaplamıştım...

Belki de... Bir gün tekrar...

Acaba gardiyan öyle laf olsun diye mi söylemişti bunu, yoksa gerçekten bildiği bir şey mi vardı? Kâğıtlarım ondaydı! Elbette bir bildiği vardı. Ömrüm boyunca kaptacaklardı beni! Gerçek bir canlı ölü olarak; seziyordum bunu. Bu düşünce kara bir peçe gibi örtmüştü gözlerimi.

AYYAŞ

Altında yürüdüğümüz, herkese parıldayan güneşi artık görmüyordum. Bir daha hiç parıldamayacaktı. Ah, bu korku!..

36

GARDİYANLA birlikte şehir dışındaki güzel bir yolda yürüyorduk. Gerçekten bileğimdeki kelepçeden kurtulmuştum; böylelikle pek hafif olmayan çantayı bazan sağ, bazan sol elimde taşıyordum. Gardiyan bir pipo yakmış, benim de sigara içmeme izin vermişti. Ancak yanımda hiç tütün ya da sigara olmadığından bu iznin bir değeri yoktu. Üstelik bu burunla sigara içmek çok zor oluyordu.

Yolun kenarındaki kocaman, yaşlı kestane ağaçları çiçek açmışlardı. Güneş batıyordu. Arada sırada yanımızdan saman arabaları gıcırdayarak geçiyordu. Köylüler başlarını çevirip bakmıyorlardı bile. Kliniğe getirilen bu tür hastalara çoktan alışmışlardı. Olsa olsa meraklı bir kadın yaralı burnuma şöyle bir göz atıyordu.

Gardiyan işlediğim suçu ve önceki hayatımı öğrenmek istedi, ama çok kısa, tek kelimelik cümlelerle karşılık verdim. Ancak o konuşarak yolun uzunluğunu hissetmek istemediğinden kendinden, genç karısıyla yaptırmakta olduğu bahçeden söz etti. Bahçeye komşu bir tarla da

ha kiralamak istiyormuş, ancak kirası yüksek, kendisinin maaşı ise oldukça azmış. Bir de otlarla kaplı tarlanın temizlenmesi varmış, üstelik iyi ürün alacağı da şüpheliymiş. Ama sonunda piposundan beyaz-mavimsi bir duman savurarak:

«Ne olursa olsun, bu tarlayı kiralayacağım,» dedi. «Bir tarla, bankaya yatırılan bin Mark'tan daha iyidir!»

Adamın gevezeliklerini şöyle bir dinliyordum, konuşması bitince içimden acı acı gülümsedim: 'Şimdiden sonra böyle et kafalı adamlarla beraber olmak zorundayım,' diye düşündüm. Bana 'Bay' demeden yalnızca 'Sommer' diye hitap edecekler, 'iyi bir etki bırakacağıma' inandıklarını belirteceklerdi.

Yüksek sesle sordum: «Klinik bu mu?»

«Evet,» dedi gardiyan. «Şimdi adımlarımızı açmalıyız biraz, az sonra büro kapanacak; eğer geç kalırsak, baş komiser küfreder.»

Yoldan bakıldığı zaman bu yapı insanın üstünde kötü bir etki bırakmıyordu, yüreğim biraz hafiflemişti. Yüksekçe bir yere kurulmuştu, büyük yaşlı ağaçlarla çevriliydi. Büyük bir saray ya da ortaçağ şatolarına benziyordu. Camlarından akşam güneşinin ışığı yansımıştı.

Ama biraz daha yaklaşıncaya yapıyı çevreleyen yüksek, kırmızı duvarları, duvarların üstünde de demir çubuklara tutturulmuş tel örgüleri gördüm. Büyük pencerelerin önünde de demir parmaklıklar vardı. Gardiyan fazla bir açıklamayı gerekli görmeden, yalnızca:

«Bir zamanlar hapisane imiş,» dedi.

Evet, ben de görüyordum, hastaneye değil hapisaneye benziyordu. Bütün yapının çevresinde içi su dolu gerçek bir hendek vardı. Kazlar, ördekler yüzüyordu bura

da. Üzerinden geçtiğimiz köprüde yeşil üniformalı, silâhlı bir nöbetçi bekliyordu. Götürüldüğüm büronun da hapisanelerinden hiç farkı yoktu. Hatta burada çalışan memurlar da aynı cinsten görünüyordlardı, aynı sıkıntılı, hiçbir şeye aldırmayan, hep '*yeni geleni*' tepeden tırnağa süzen insanlardı.

O akşam benim için küçük bir mutluluk pırıltısı belirmişti; Cinayete teşebbüsten tutuklanmış, sulh mahkemesi başkanı tarafından '*öldürücü bir darbeye teşebbüs*'ten kliniğe müşahede altına alınmam istenmiş ve buraya da '*ölümle tehditle* bulunduğum gerekçesiyle gelmiş oluyordum. Ben hiçbir çabada bulunmadığım halde suçumu bu kadar hafifletmişlerdi. Bir an, böyle küçük bir suç yüzünden beni burada fazla tutamayacaklarını, bütün hayatımı mahvedemeyeceklerini düşündüm.

Ama yeşil üniformalı, üzgün, şişman yüzlü bir gardiyanın ardından, hep demir parmaklıklı pencerelerin açıldığı hüznün verici taş avludan, sonra iki demir kapıdan geçip çıplak, taş merdivenlerden yukarı çıktığımızda, hastanenin hapisanesinden en küçük bir farkı olmadığını anladım. Burada da oradaki gibi demir parmaklıklar, gardiyanlar, kaskatı bir disiplin ve körü körüne itaat vardı. '*Cinayete teşebbüs'ten*, '*tehdit'e geçiş'in* arasında hiç de büyük fark olmadığını, bunun en küçük bir kolaylık sağlamadığını seziyordum. Hiç acıması, yüreği, insancıl yanı olmayan bir takım güçler tarafından istenilen yere gönderiliyor, getiriliyordum. Büyük bir makinenin içine sokulmuştum; yaptığım, duyduğum şeylerin hiç önemi yoktu. Makine, çalışma temposunu hiç bozmuyor, ağladığımı, güldüğümü farketmiyordu.

BİR demir parmaklık, ardından bir demir parmaklık daha... Kuru insan görüntüleriyle dolu, uzun, karanlık bir koridora giriyoruz. Çok pis kokuyor burası; he-la, lahana, kötü tütün kokuyor. Koridor penceresinin ardında son akşam kızılığ, yüksek, dikenli tellerle kaplı duvarın üzerinden akşam güneşi altında sakın uzanan çayır-ları, yavaş yavaş olgunlaşan ekinleriyle tarlaları, ufukta dizi dizi ormanları çizgiler halinde görüyordum. Çevremde sessiz, kuru insan görüntüleri duvarlara yaslanıyordu. Ba-lan pipolarında parıldayan ateşten, bir parça da yüzlerini seçebiliyordum.

Tıknaz, güçlü kuvveüi, beyaz ceketli bir adam beni koridorun sonundaki 'kutsal' sayılan ve orada 'cam sandık' denilen bir bölmeye götürdü. Bu, 'cam. sandıktan 'Bay Başhastabakıcı' denilen adam koridorda bütün olup bitenleri .gözlüyordu. İlerde' öğreneceğim gibi öylesine keskindi ki gözleri, yalnız görebildiği koridorda olup bitenleri değil; görmediği şeyleri, hücrelerde, çalışma sırasında meydana gelen olayları da oturduğu yerden biliyordu. Üç numaralı pavyonun sert gözleyicisi, hastalar hakkında doktora rapor veren adamdı.

«Önce bavulunuzu şuraya bırakın, Sommer,» dedi Başhastabakıcı. «Yarın sabah size klinik elbiselerinizi vereceğim. Burada sivil elbiselerle dolaşmak yasaktır. Size yatağınızı göstereyim, artık uyku zamanı. Burada yedi buçukta yatağa girilir, sabahları da altıya çeyrek kala kalkılır. ...»

«Bir parça akşam yemeği rica edebilir miyim?» diye sordum. «Orada daha yememiştik...»

Hapisaneye ilk gelişimde olduğu gibi, 'hayır,' diye karşılık vermesini bekliyordum. Orada tutukluların hiçbir şey istemeye, rica etmeye hakkı olmadığını öğrendiğim için, aslında bu akşam yemeğini sormak bile istemiyordum. Ama, —hayret!—, Başhastabakıcı başını öne eğerek:

«Olur, Sommer,» dedi. «Yemek salonuna oturun.»

Yemek salonuna oturtuldum. Burası üç pencereleli bir odaydı. Bir zamanlar beyaz cilalı olduğu anlaşılan tah-ta masalar, arkılığı olmayan basit sıralar ve bir de du-varıda bir mutfak saati vardı. Sıralardan birine oturdum. Mutfak saati yedi buçuğu biraz geçiyordu.

Dışarda bir ses duyuldu:

«Haydi yataklara! Elbiseler kapının önüne!»

Müthiş bir hışırtı, gürültü başladı. Yalnız bu bölüm-de hayli insan kalıyor olmalıydı. Tuvalet olması gereken yemek salonunun yanındaki bölmede kapılar çarpılıyor, sürekli su sesi duyuluyordu. Çocuklar gibi yedi buçukta yatağa girilecekti! Nasıl geçirecektim bu geceyi? Bu mü-şahede süresince, 36 geceyi nasıl geçirecektim? Belki de arkasından çok, pek çok geceler gelecekti.

Bitmeyen, uzun, sonsuz bir zaman şimdiden kurşun gibi çöktü üstüme. Bu, çok gerekli şeylerin dışında bom-boş, çıplak oda, benim bundan sonraki hayatımın bir gö-rüntüsü gibiydi. Beklenen, umut edilen, istenilen hiçbir şey yoktu... Yaşamak ve beklemek, yalnızca geleceğe yö-nelmiş her dakikası boş bir hayat. Gelecekteki de aynı bu-nun gibi boş olacak...

Önüme alüminyum bir kap, yanına da bir kaşık koy-dular. .. Kirli keten ceketli, ufak tefek bir adam getirmiş-ti bunları! Korkunç çirkin bir yüzü vardı. Ön üst dişleri yoktu. Konuştuğu zaman, kazma gibi, kararmış sarımsı iki köpek dişi gözüküyordu.

Öfkeli bir hayvan gibiydi.

Küstah ve yüksek perdeden bir sesle:

«Sen de kimsin?» diye sordu. «Nereden geliyorsun? Ne halt karıştırdın? N'oldu burnuna?»

Ona hiç karşılık vermedim. Susarak önüme konan nesneyi kaşıklamağa başladım. Tuzlanmış sıcak suyla bir parça lahanadan başka birşey yoktu kabın içinde.

«Akşam yemeğiniz bu mu?» diye sordum. «Ekmek yok mu?»

Yatma zamanı olmasına rağmen, kapalı, kahverengi elbiseler içinde bir sürü insan şekilleri çevremde usulca dolanmaya başlamışlardı. Bazılarının elbiseleri yırtık pırtıktı... Balta dişli, ufak tefek adam keskin bir kakhaha attı.

«Akşam yemeğimiz bu muymuş?» diye öfkeli öfkeli güldü. «Sorduğu şeye bak! Kendisi için özel yemek pişireceğimizi mi bekliyordu? Lokantada sanıyor galiba kendisini! Bir de ekmek yok mu, diye soruyor!»

Tekrar güldü. Birden ortalık sessizleşti. Altı, yedi görüntü sessizce çevremde dolanıp duruyor, tek söz söylemeden duvarlara yaslanıyorlardı. Kaşığı kabın içine bıraktım. Karnımı sıcak suyla şişirmenin bir anlamı yoktu. Ayağa kalkıp kapıya doğru bir adım attım. O anda arkamda müthiş bir gürültü koptu. Hepsi birden daha yarısı yenmemiş yemeğe saldırıyorlar, hayranlar gibi boğuşuyorlardı. Bağırışmalar... Vurulan tokatlardan çıkan sesler... Hey Allahım, yarım litre sıcak lahana suyu için hayvanlar gibi öldürecekler birbirlerini! Sonra at kişnesmesine benzeyen cırtlak bir zafer haykırışı duyuldu! Kazma dişli ufak adam kazanmıştı savaşı!

«Hemen defolup gidin, yoksa hepinizi Başhastabakı»

cıya şikâyet ederim! Yeni gelene bu kabı ben getirdim, bana ait o! Di mi, yeni gelen, yemeğini bana veriyorsun, di mi?»

Kendimi dar atıyorum dışarı. Gene '*cam sandığın*' bulunduğu koridordayım. Başhastabakıcı bölmesinden çıkıyor.

«Gelin bakalım benle, Sommer. Burnunuzdaki bant sağlam mı? Yarın bakarız bir kere.»

Uzun bir koridorda her hücrenin önünde dertop olmuş elbiseler duruyor.

«Siz de giydiklerinizi kapının önüne bırakırsınız, yalnız gömleğiniz kalabilir üstünüzde.»

«Bavulumdan pijamalarımı alamaz mıyım?»

«Pijama, gecelik, yok böyle şeyler burada! Size bir klinik gömleği verilecek, bir hafta, idare eder.»

Dar, uzun bir hücreye giriyoruz. Boğucu ve çok pis bir havası var. Bu daracık yerde dört ranzada altı üstlü sekiz yatak bulunuyor.

«Sizin yatağınız, sağda, pencere yanındaki alt ranzada. Çabuk yatmaya hazırlanın, elbiselerinizi kapının önüne bırakırsınız!»

Arkamdan kapı çarpılarak kapanıyor. Yatağıma giderken bir sürü gözün bana baktığını seziyorum, ama kimse ağzını açmıyor. Yatak, hapisanedekinden daha iyi. Saman döşek yok burada, sahici yatak, taş gibi sert, ama yine de hapisanedekinden iyi. Bir çarşafı güzel, beyaz bir yün battaniye de var. Battaniyeyi beceriksizce kılıfına sokuyorum. Yatağın baş konacak yeri yüksekçe, yatak çarşafı mavi kareli.

Ben yatağımyı hazırlarken hücredekilerin sürekli olarak bana baktıklarını biliyorum, ama kimse birşey söyle-

miyor. Acele soyunuyor, elbiselerimi şöyle bir toparlıyor, kapının önüne bırakıyor ve gömleğimle yatağıma dönüyorum. Battaniyenin altına girmeye çalışıyorum. Tepemde, üstteki yatağın tahtaları çok alçak olduğundan yatağımda oturamıyorum. Üstümdeki yatak boş gibi görünüyor. Sıkı sıkı battaniyeme sarmıyor, ayaklarımı uzatıyorum. Midemde sıcak lahana suyu garip gurultular çıkarıyor.

Birisi yüksek sesle:

«Bir kere olsun *'İyi akşamlar,'* bile demedi, kendini tanıtmadı. Amma da yabaniymiş!»

Bu sözleri onaylayan mırıltılar yükseldi. Yatağımdan fırladım; daha ilk akşamdan bu adamlarla kapışmak istemiyorum. Duftermann'la aramdaki gerilimden bıkmıştım. Ama yatağımdan kalkarken kafamı üstteki yatağın tahtalarına çarptım. Karşıdaki ranzada yatan iki kişi bunu görerek gülüyorlar.

Birisi bağıırıyor: «Kellesini vurdu!»

Diğeri de, «Daha çok şey öğrenmesi gerekir, bu yiyici adamın!» diyor.

Söylenenleri onaylayıcı konuşmalar yükseliyor. Yatağımdan çıkıyorum.

«Beyler,» diyorum, «eğer yanlış davrandıysam, özüt dilerim, sizi incitmek istemedim. İçeri girdiğimde sizi selâmlamadıysam, uyumuş olduğunuzu düşündüğümden. Buraya pek alışamadım. Daha önce, iki haftadan fazla, soruşturmam için kendi karımı öldürmeye teşebbüsten hapis yattım...»

Beni destekleyen, konuşmamdan hoşnut kalan mırıltılar oldu. Tam üstüne basmıştım; burada *'cinayete teşebbüs'*, *'tehdit'ten* daha iyi bir etki yarattı.

«Adım, Erwin Sommer, tarım ürünleri ile uğraşan

bir firmanın sahibiyim ve buraya altı haftalık bir müşahe-
de için gelmiş bulunuyorum...»

«Dikkat et, altı hafta, altı yıl olmasın!» diye bağırdı
bir ses, güldü. «Sağlık danışmanı hepimizden o kadar hoş-
lanıyor ki, bizsiz edemiyor.»

Tekrar gülüşmeler, ama artık buzlar çözülmüştü, ilk.
kötü izlenim düzeltilmişti. Yatakları teker teker dolaşarak,
hücre arkadaşlarımla tanışıyorum: Bull, Meierhold, Brac-
hovviak, Morquardt, Heine ve Drâger. Bu adların hiç biri-
ni aklımda tutamam. Zaten hava artık iyice karardı, ya-
taklarında yatan bu adamların yüzlerini doğru dürüst se-
çemiyorum. Soma tekrar yatağıma dönüyorum.

Bir ses arkamdan bağıyor: «Hey, yeni gelen, anlat,
bakalım şu karınla aranda geçen hikâyeyi!»

Bir diğeri kızarak bağırdı:

«Kapa çenenin Drâger! Hep böyle meraklı mı olacak-
sın sen? Bırak adamı, kendisi isterse anlatır! Yarın acele
gidip, 'cam sandık'taki Başhastabakıcıya fitneliyerek ya-
ranacaksın, di mi?»

Kimin 'fitneci' olduğu konusunda aralarında hızlı:
bir kavga başladı. Diğerleri de katılıyor bu kavgaya. Beni
rahat bıraktıkları için memnunum. Yorgunum, burnum a-
cıyor. Söyleyecek laf bulamadıklarından tam kavga yatış-
mak üzereyken, dışarda, koridordan küfürlerle kırbaç şak-
lamasına benzer gürültüler, inlemeler geliyor. Hücremizin,
kapısı hızla açılıyor, birisi içeri atıyor kendini.

Güçlü bir ses haykırıyor:

«Başkalarının hücrelerinde dolaşmayı gösteririm sa-
na! Hemen git zıbar! Bok çuvalı sen de!»

Zırlayan, cırtlak bir ses; hemen tanıyorum, kazma dişin sesi:

«Gardiyan bey, vurmayın! Yarın çalışmam sonra!»

Dışardan gardiyanın sesi:

«Bok çuvalı, seni!» diye gülüyor. «Çabuk git zıbar, yoksa başlarım, ha!»

Kazma diş doğruca benim yatağıma geliyor.

«Bak hele, demek yeni gelen benim altımda yatıyor! Sana birşey diyeyim mi, geceyarısı sessiz durmazsan, aşağı inip canına okurum!»

«Gürültü etmem,» diyor, bir yandan da uyurken çıkaracağım hırıltıları, horultuları kara kara düşünüyorum.

Ufak tefek adam inanılmaz bir çabuklukla soyunup üstündeki paçavraları kapının önüne bırakıyor. Sonra en küçük bir utanma duymadan kapının yanındaki lâzımlığa aptestim yapıyor.

Bir ses hoşnutsuz:

«Dışarda yapamaz miydin işini,» diyor.

«Bokumun kokusuna dayanamayacak kadar kibarlaşmış mı?» diye bağıyor beriki cırlakça. «Yeni biri geldi diye burada kibarlık mı taslanıyor? Dur bakalım, önce doğru dürüst bir sıçayım şuraya!»

Sonra müthiş bir gürültüyle bir yellenme koyuveriyor.

'Cehenneme düştüm,' diye düşünüyorum. Nasıl yaşıyorum ben bu cehennemde? Ya uyku? İnsanlıktan çıkmış artık bunlar, hayvanlaşmışlar! Demek altı hafta kalmak zorundayım burada, belki de daha fazla, çok daha fazla. Bu cehenneme nasıl dayanacağım? Lexer midir nc haltsa, Allahın belâsı bir herif bu!

Bana hâlâ soru sormaya çalışıyorlar, ama ben artık

ne birşey duymak, ne de görmek istiyorum. Uyuyormuş gibi yapıyorum. Onlar da yavaş yavaş sakinleşiyorlar, nefret edilen cırtlak ses susuyor. Ortalık gittikçe kararıyor, çoğu artık uyumuş olmalı. Bir saat, üç kere vuruyor; acaba kaç, dokuzda çeyrek mi var yoksa ona mı? Ummarım saat başı tekrar çalar. Geceyi kısaltır bu. Üstümdeki yatakta Lexer durmadan sağa sola dönüyor. Ve her keresinde benim yatağım da sallanıyor. Oysa ben hiç kılmıdıyamıyorum. Son derece sessiz, yüzümü kollarımın arasına almış yatıyorum. Yalnızım kendimle. Şu andan itibaren hep yalnız olacağımı çok iyi biliyorum. Ne zevkin, ne de dostluğun uzanamayacağı yerde, cehennemdeyim. Kısa bir süre günah işledim ve cezasını çok uzun zamandır ve çok sert çekiyorum. Oysa, günah işlemekten önce cezanın ne kadar ağır olduğunu bilmek gerekirdi. Bu bilinmiş olsaydı, belki günahlar da işlenmezdi... Tanrım, şu birazcık rakı içmenin cezası bu kadar korkunç mu olacaktı? Magda'yla son boğuşmamız yüzünden diri diri bu cehenneme mi sokulacaktım? Ne kadar acı çektiğimi Magda bilse, artık beni sevmese bile sırf acıdığından yardım ederdi. Şimdi tek bir umut daha kalmıştı. O da doktor; şu Sağlık Danışmanı doktor Stiebling. Hani, araba yolculuğu snasında üzerimde hiç de kötü bir etki bırakmamıştı. Dr. Mansfeld'le şakalaşmış, gerçek bir insan gibi davranmıştı. Belki de gerçekten makinenin bir bölümü değil, sahici bir insandı. Onunla konuşacak, ruhum için onunla savaştık, kendimi bu cehennemden kurtaracağım. 'Sayın Sağlık Danışmanı' diyeceğim ona. 'Yaptığım işlerin bütün sorumluluğunu üzerime alıyorum. Yaptığımı bilmeyecek kadar sarhoş değilim. Seve seve bir yıl, iki yıl hapisanede ağır cezaya çarptırılmaya razıyım, severek katlanırım buna. Ama burada

beni tıktıkları bu cehennemde bırakmayın beni.' Ne zaman bırakacaklar bilinmiyor. Belki de ölümü çıkaracaklar buradan. 'Doktor Bey' diyeceğim, daha sonra ona; 'bizim doktor Mansfeld'i tanıyorsunuz, onunla arabada şakalaşıp tığmızı, konuştuğunuzu gördüm. Sorun doktor Mansfeld'e, beni yıllardır tanır; dürüst, ayık bir insan olduğumu onaylıyacaktır. Bu bir krizdi, nasıl olduğunu ben bile bilmiyorum.' Hayır hayır, bunları söyleyemem Sağlık Danışmanına, o zaman beni ruh hastası sanır; ama Doktor Mansfeld benim hep dürüst bir insan olduğumu onaylar. Magda hasta olduğunda onu ikinci sınıf bir hastaneye yatırtmış, gözümü kırpmadan ameliyat ve bakımı için yüksek paralar ödemiştin. 'Hep dürüst bir insandım ben, bay Sağlık Danışmanı. Bırakın yine dürüst insanlar arasında yaşıyayım. Bir şans daha tanıyın bana...'

Saat onu vuruyor, gecenin üçte biri geçti. Klinikteki bu ilk geceyi, çeyrek saatleri sayarak, konuşmalar yapıp mektuplar yazarak uyku ile uyanıklık arasında geçirdim. İşte bu şekilde tedavi olacak, iyilesecektim(1). Bazan yorgunluktan bitkin düşüyor, tam dalacak oluyor, ama bu sefer de tepemde Lexer, yatakta kendini oradan oraya atıyor ya da birisi kalkıp lâzımlığa oturuyor ve ben yerimden sıçıyorum. Bu ilk gece akşam saat ondan sabah altıya çeyrek kalaya kadar yedi adamın 38 defa lâzımlığa oturduğunu saydım. Sabahleyin ben de lâzımlığa oturmak istediğimde ağzına kadar dolmuş, taşmakta olduğunu gördüm. İçlerinden bir tanesi olsun tuvalet kâğıdı kullanmamıştı. Bu tür şeylerden uzaktılar. O gece gerçekten cehennemi tanımış oldum.

BAŞHASTABAKICI beni giydirip kuşatı; kahverengi bir ceket ile bej çizgili bir pantolon ve deri terlikler verdi. Bana verilen bu elbiseler yepyenyidi, Başhastabakıcının göstermiş olduğu bir iltifattı bu, ama diğerleri yaptığı gibi bana da eski paçavralar vermiş olsaydı belki daha iyi olacaktı. Diğerleri üzerimde bu yeni şeyleri giyince bana karşı bir tavır takındılar.

'Bu yiyici herifin bizden ne farkı var!' diyorlardı o keli bakışlarla.

Ayrıca bu giyimim sırasında alışılmamış bir şeyi yapmaya izin verdiler; bavulumdan sabun ve diş fırçası alabilmiş, bu arada gizlice bir de cilet yürütmüştüm. Beni daha önce bir kere denemiştim; fakat o zamanlar pek gevşek ve ödleğ olduğumdan daha önümde beni neler beklediğini bilmiyordum. Şimdi başka türlü davranıp acıdan korkmaksızın kesebilirdim. Hayır, daha değil, bu ciletletiy yürütmüş olmam pek anî olmuş, ben bile şaşırmıştım. Hayır, daha şimdi değil, daha çarpışacaktım. Eğer savı şı kaybedecek olursam... Bu klinikte ne kadar kalacağımı bilmiş olsaydım... Ancak bütün ömrümü bu cehennemde geçirirneyecektim.

Burada benim gibi acı çeken klinik arkadaşlarımla sabah kahvaltımı saat yedi buçukta yaptım. Sabah günışının ışınlarında bu yüzler çok kederli ve çaresiz görüyorlardı: Sert, hayvansı, donuk yüzler; aşırı gelişmiş yada çenesiz, şaşkı bakan, kambur, kavruk insanlar. Üzerlerindeki kapalı elbiseler gibi öylesine soluk, kederli...

Başhastabakıcı en arkada, duvarın yanındaki bir masasada yer gösterdi. Burada hiç rahatsız edilmeden oturuyordum.

aynı zamanda salonda olup bitenleri çok iyi izliyebiliyordum. Hademe bir tas içinde sıcak ıhlamur getirdi. Baş hastabakıcı da ikisinin üzerine yağ, birisine de reçel sürülmüş, üç kalın dilim ekmek verdi. Yavaş yavaş çiğneyerek büyük bir iştahla yiyordum. Kimbilir öğle yemeği nemene birşeydi. Dün akşamki lahana suyu gözümü çok korkutmuştu. Bazılarına üzerine soğan ezmesi, taze peynir sürülmüş daha fazla ekmek veriyorlardı. Öğrendiğime göre bunlar bütün gün dışarda çalışan hastalardı, bu yüzden böylesine değerli şeyler vardı ekmeklerinin üstünde.

Kahvaltıdan sonra bir ses duyuldu: 'Sıraya!' Çalışanların hepsi sıra oldular, bir gardiyan onları demir parmaklıklı kapıdan dışarıya bıraktı. Geriye içerde çalışacak olan hademeler, hastalar ve ben kaldık. Bir sürü hasta vardı...

Sonra pencereden herkesin bürolardan çıkıp avluda dizilişlerini seyrettim. Çok, pek çok insan vardı. Avlunun sol yanında kadınlar da bir sıra yapmışlardı. Bu insanların' başında nöbet tutacak, onların yaptıklarını izleyecek, iyi çalışmalarını için dürtecek ve her türlü kaçma denemelerine engel olacak bir sürü üniformalı vardı.

Sonra avlu boşaldı. Beyaz uzun ceketli şişman bir adam, kliniğin baş komiseri çalışanları yapacakları işlere göre ayırmış, bir kısmı ellerinde tırpanlar, oraklar, bir kısmı baltalarla işlerine, geri kalanlar da fabrikaya gitmişlerdi.

Hielscher'le koridorda durmadan bir aşağı, bir yukarı gidip geliyordum. Hielscher, ufak tefek, kambur ve yumuşak bir sesle çok açık ve temiz konuşan bir adamdı. Bana 'Bay Sommer' ve '**siz**' demesi hoşuma gidiyordu. O yumuşak ve çok temiz diliyle bu kliniği, içindeki hastaları ve

bakıcıları uzun uzun anlatıyordu. İşi patates soymaktı, on bir yıldan beri buradaydı ve altı yıldır patates soyuyordu.

«Ben toplumsal töreye aykırı bir insanım,» diye anlatmaya başladı. «Tekrar toplum içine dönemeyeceğime dair rapor verdiler. Bende doğuştan hafıza zayıflığı, hareketlerimde tutukluk, yavaşlık var; düşünme, davranış yeteneğim de oldukça zayıf. Gördüğünüz gibi bir de kamburum var. Yürürken aksıyorum, pek mi kötü bunlar Bay Sommer?»

Çok şaşırtmıştı beni soru.

«Kötü mü?» dedim. «Ne için kötü diyorsunuz?»

«Yani, çok kötü mü, yoksa hafif bir hastalık mı?»

Canlı, ama kederli gözleriyle bakıyordu.

«Yok canım, çok kötü olmasa gerek.»

«Ben de öyle düşünüyorum,» dedi Hielscher. «Elbette yakında serbest bırakacaklar beni. Biraz tütününüz var mı, Bay Sommer?»

Hielscher'e, benim de çok canım çektiği halde ne yazık ki içmediğimi, çünkü hiç tütünum olmadığını söyledim. Bunun üzerine bana olan ilgisi birden geçiverdi ve çekip gitti. Ben tek başıma koridorda bir aşağı, bir yukarı dofcşmaya devam ettim. Bu öğle öncesi bir türlü geçmiyordu. Durmadan yürüyüp duruyordum, ama saat bir türlü ilerlemiyordu. Bazan salonlara bakıyordum. Buralarda kendi başlarına, hiçbir şey yapmadan önlerine bakarak oturan görüntüler, bu çökmüş insanlar beni itiyorlardı.

Ellerinde süpürgeler ve kovalarla temizlik yapanlar, yalnızca 'hademe' denüen hastalardı. Bütün hapisanelerde olduğu gibi bunlar da biraz daha iyi, temiz görünüslü, becerikli, düşüncesiz insanlardı. Memurlara, gardiyanlara yaltaklanır, arkadaşlarına karşı küstah ve kaba davranır,

yaptıkları en küçük şeyi hemen bakıcılara gammazlardı. Nasıl hücreden hücreye gittiklerini, güya temizlik yaptıklarını görüyordum. Ama asıl amaçları yatakların altını üstüne getirerek saklanmış bir dilim ekmek, ya da bir pipoluk tütün bulmaktı.

Bu iğrenç herif Lexer'in de bir çeşit hademe, daha doğrusu hademe yardımcısı olduğunu görünce nefretim bir kat daha arttı. Günün büyük bir bölümünü, kliniğin süpürge yapımında çalışanlar için kurulmuş ek yapısında geçiriyor, ama hep bir bahane uydurarak sık sık bulunduğumuz pavyona geliyordu.

Şimdi umutsuz, kederli yüzünden bir zamanlar oldukça akıllı olduğu anlaşılan orta yaşlı bir adam merdivenleri temizliyordu. Zaman zaman işini bırakıp bir pencere açıyor ve demir parmaklıklar arasından hayalî bir kimseye olmayacak küfürler savuruyordu. Lexer'in nasıl usulca küfreden adamın arkasına yaklaştığını ve adamı aniden yakalayarak kafasını demir parmaklıklara vurduğunu gördüm.

Bir yandan adamın kafasını durmadan, acımasız demirlere vururken, bir yandan da cırtlak sesiyle bağıyordu:

«Çalışmayacak mısın sen, serseri? Hep bağırarak mısın böyle? Tıkınmasını biliyorsun, ama işe gelince yok! Dur, ben sana gösteririm!»

Ve yeniden vuruyordu. Adamın yardımına koşacaktım, ama demir parmaklık vardı aramızda. Hem dün gece hiçbir kavgaya karışmamaya, her konuda çekingen kalmaya karar vermiştim. Ne kadar göze çarpmazsam, doktor üzerinde o kadar iyi etki bırakabilirdim. Ayrıca bu Lexer denen adamdan korkuyordum da. Yirmi, yirmi beş yaşları arasındaki bu gelişmemiş haşarı çocuğu uzun süre dikkat

ve büyük bir nefretle izledim. Köpek herif, doğuştan hain-di. En çok hoşuna giden şey, diğer tutuklu hastalara eziyet etmektir. Her fırsatta onları çimdikler, iter, düşürür, vurur, sonra da Başhastabakıcıya gider, fitne fücrluk ederdi. Eğer bir tutuklu çıkmış olduğu gezintiden dönerken yanında araklamış olduğu bir soğan ya da buna benzer bir şey getirirse, ya Lexer onu elinden alır, ya da hırsızlık yaptı diye gidip Başhastabakıcıya şikayet ederdi. O zaman tutuklu iki hafta hücre cezasına çarptırılırdı.

Zayıf olanları Lexer bir köşeye sıkıştırır ve elindeki tütün ya da herhangi küçük birşeyi alana kadar döverdi. Kuvvetlileri kurnazlığıyla aldatır, kendilerine ekmek bulacağına söz vererek istediğini elde eder, ama hiçbir zaman sözünü tutmazdı. Bütün bunlara rağmen memurlar Lexer'i severdi. Klinikte soytarı rolünü oynuyordu. O küstah, cırtlak sesiyle her zaman hazırcevaptı ve çokluk arkadaşlarına zarar verecek espiriler yapardı. Ama memurların her işine hemen koşardı. Eğer bir suç işlerken yakalanırsa; gülünç, acıklı bir yüz takınır, kendini acmdırırdı.

«Bu köpek herife kızamıyor insan,» diyordu gardiyanlar ve onun diğer tutuklular üzerindeki zorbalığına fazla ses çıkarmıyorlardı. Ayrıca kendileri için yararlıydı, onun sayesinde bütün olup bitenleri öğreniyorlardı.

Lexer, altı yaşındayken bir yetimler yurduna girmiş ve o zamandan sonra pek kısa süre özgür yaşamış, sonra tekrar çocuklar yurduna, ıslahanelere, ardından hapisanelere girip çıkmıştı. Sonunda artık düzelemeyeceği kanısına varılarak, kendisinin de çok iyi farkında olduğu gibi bu kliniğe kapatılmıştı. Ama bu onu hiç tedirgin etmiyordu. Bana bir cehennem gibi gelen bu yerden çok memnundu. Burada kendi özbenliğini buluyor, her türlü adiliği yapı-

biliyordu. Hademe yardımcılığı ve şeytan rolü oynuyordu. Bir ruh hastasının, bir şizofrenin kafasını demirlere çarpıyor ve hastaların işlerini iyi yapmasını sağladığı için bakıcılardan övgü bekliyordu.

39

Bu bitip tükenmez öğle öncesi de sona erdi. Öğle yemeğinde tutukluların yüzü gülüyordu. İyi yemek çıktığından iyi bir gündü bu. Herkese yarımşar kilodan fazla iplik fileler içinde haşlanmış patates dağıtmışlar, alüminyum çanaklar içinde birkaç tane incecik et lifleri bulunan birer kepçe baharlı sos koymuşlardı. Kaşığımla patatesleri soymaya çalışıyordum. Burada, meydana gelen sürekli kavgalar yüzünden çatal ve bıçak vermiyorlardı. Benim gibi patateslerini soyup yemeğin suyuna batırdıktan sonra kaşıklayanlar da vardı, ama biz azınlıktaydık. Diğerleri öylesine acıkmışlardı ki patateslerini soyar soymaz, yemeğin suyuna batırmadan ağızlarına atıyorlardı. Ama karşımda oturan şişman, kır saçlı, yüzü güneşten yanmış bir adam daha da ileri giderek, patatesleri kabuklarıyla birlikte yiyordu. Patateslerimi ancak soyup bittirdiğimde; sorarcasına bana bakarak, hemen nasırlı elini masanın üzerinden uzatıp önümdeki kabukları bir hamlede ağzına atıverdi.

«Hey, içinde çürük patatesler de vardı!» diye bağırdım.

«Aldırma, ahbab,» dedi, ağzında hızlı hızlı çiğnedi. «Bütün gün geviş getirmek zorundayım; hiç doymuyorum. Belki bu akşam domuzlara verilen patateslerden de araklayabilirim!))

Yalnız o değildi doymayan, hepsi de, yemekten sonra bile açtılar. Hastaların masaları dolaşıp ufacık patates kırıntılarını çaldıklarını, içinde birşey kalmamış çanakları parmaklarıyla sıyırdıklarını görüyordum. Bir tanesi de koridorda elindeki çanağı yalıyordu. Bütün bunlar gardiyanların gözü önünde yapılıyor ve olağan karşılanıyordu.

Hastaların böyle aç bırakılmaları, kapları yalamak, çöpleri yemek zorunda kalmaları, bana anlatılamayacak derecede acıklı ve çirkin geliyordu. Ama birkaç gün sonra bu duygum geçti, başka türlü düşünmeye başladım. Patatesleri soyarken çok dikkatli davranıyor, patatesin düzgün olan yerlerinin kabuklarını soymadan yiyordum. '*Açlık her şeyi yedirtir,*' cümlesi çok basit, ama gerçekliğini kaybetmeyen bir sözdü. Açlıktan geceleri uyuyamayan, gündüzleri başı dönen bir insan, açlığını dindirmek için iyi kötü, her besini büyük bir tutkuyla yiyordu. (Bu klinikteki açlık konusu benim için hâlâ çözülmemiş bir sorun olduğu halde, bu bölümde anlatıp bitirmek, bir daha da değinmek istemiyorum.)

Bütün klinikte korkunç, pis bir hırs vardı. Hiç taze et yediğimiz olmuyordu. Bazan yemeğin ya da sosun içinde tuzlanmış, kırmızı, bayat, incecik et lifleri görebiliyorduk; hiçbir zaman ağzımıza doğru dürüst et parçası gelmedi. Salam, peynir gibi şeyler ve meyve hiç yoktu. Verdikleri yemekler de bol suyla karıştırılmış ve çok kötü hazırlan-

mişti. Niçin böyle olduğunu hâlâ bilmiyorum. Bütün iyi şeyleri başkomiserin yediğini iddia ediyorlar. Ama en obur bir başkomiser bile ne kadar yese, yine de yüzlerce insanın yemeğini tüketemez. Belki de cinsel arzularımızın harekete gelmemesi için böyle aç bırakıyorlardı bizi. Bu açlığa rağmen cinsel tutkular yeterince kendini gösteriyordu.

Ancak aramızda bizim gibi açlık çekmeyenler de vardı. Belirli bir anlamda, her türlü imkânları vardı bu insanların. Önce, bizim ekmekleri kesen, tartan, üzerlerine yağ süren '*hademeler.*' Aslında bu hademelerin başlarında bir gardiyan dururdu, ama telefon çalıp da gardiyan mutfaktan çıkıp '*cam sandığı*' gittiğinde, hemen birkaç yağ sürülmüş dilim ortadan kaybolurdu.

Tutukluların gözleri keskindir ve açlık onları daha da keskinleştirmiştir. Bu olaylar gözlerinden hiç kaçmaz. Biri tuvalette hademelerden birinin nasıl böyle bir dilim yediğini görmüştü. Ekmeği ya kendisi araklamış ya da başka bir hademeden tütün karşılığı almıştı. Ama şikâyet etmenin bir anlamı yoktu. Önce ispatlamak çok güç, hemen hemen imkânsızdı. Ekmek bulunsa bile yapacak bir şey yoktu, çünkü adanıp 'Sabahki kahvaltımдан ayırdım', diyebilirdi. Soma bu hademeler, memurların sevgili çocukları, onlara her olayı fitneleyen adamlarıydı. Hademeler aleyhinde birşey duymak istemezlerdi.

Haksızlıklara bu nedenlerle karşı konulamamakta, kıskançlık ve nefret alabildiğine sürüp gitmekteydi. Durmadan birbirlerini iğneleyici sözler söylüyorlar, hakaret ediyorlar ve çok kere de dövüşüyorlardı. Bu kavgalar sonunda döven hemen hücre cezasına çarptırılıyordu. Açık konuşmak gerekirse, ben de hademelerin gittikçe nasıl semirdiklerini görüp kıskançlıktan hasta oluyordum. Ben yemeğimin her lokmasını tutkuyla çiğnerken, herif

ler birkaç kaşık aldıktan sonra, bırakıyorlar; ya bir başkasına veriyorlar ya da bir pipoluk tütün, ya da bir soğan, iki kibrit karşılığında satıyorlardı.

O zaman ben de diğerleri gibi içimden söyleniyordum :

«Gidi yiyici pezevenk seni, tabii, yağlı ekmekleri yiyip doydun, şimdi bizim için o kadar gerekli olan bu değerli yemeği beğenmiyorsun, di mi? Geberesice herif!»

Bir yandan böyle düşünüyor, öte yandan da bir dilim ekmek için bu kadar kıskançlık duymamdan utanıyordum. Bir zamanlar evimde istediğim şeyleri yerken bu duyguları hiç tanımazdım, ama burada yemek yüzünden nefret etmeyi öğrenmiş, böylesine alçalmış ve kıskanç olmuştum.

Aslında idare, bu gizli ayrımdan daha kötüsüne açıkça izin veriyor, hatta bunu destekliyordu. Klinik'te kalan bazı hastaların dışardaki akrabaları, onlara istedikleri kadar yiyecek gönderebiliyorlardı. Her hastanın dışarda bir iki yakını, akrabası olduğu ve bunların arada bir, bir dilim olsun kuru ekmek gönderebilecekleri düşünülür ki, bu bir dilim kuru ekmek bile burada, hasta için büyük bir sevinç kaynağı olabür.

Ama durum pek öyle değildi. Bir kere buradakilerin çoğu okuma yazma bilmiyorlardı. Bilenlerin bazıları da artık çok aptallaşmışlar ya da dışardaki akrabalarıyla ilişkileri kesilmişti. Dışarda yakınlarına yeteri kadar dert olmuşlar, utanç vermişler ve şimdi artık, beş, on ya da yirmi yıldır burada olduklarından unutulmuşlardı; dışardakiler tarafından yok olup gitmiş, ölmüş, üstüne bir sünger çekilmiş olarak kabul ediliyorlardı.

Evet, benim pavyonumdaki elli altı kişiden yalnızca beş ya da altı kişiye dışardan yiyecek paketi geliyordu ve

bu adamlar yemekte, bizim yanımızda, su çorbası ile dolu çanakların yanına, üzerine sucuk, peynir konmuş kocaman tereyağlı dilimlerini koyuyorlar ve bize bir lokma olsun vermiyorlardı. Hatta bir keresinde sürekli geçimsizliği ve kavgacılığı yüzünden buraya kapatılmış olan şişman bir çiftçi, bizim yanımızda kızarmış bir ördeği büyük bir rahatlıkla, kemiklerini sıyrıra sıyrıra yerken, gözlerimiz faltaşı gibi açılmış ağzımızın suyu akararak ellerimiz titriye titriye kendisini seyretmiş, yüreğimiz yalnızca hırs ve kıskançlıkla dolmuştu.

Niye böyle bir şeye izin verdiklerini hiç anlayamadım. Hiç olmazsa bu adamlara yemeklerini başka yerde, gizlice yedirtselerdi. Ama hayır, ille de gözlerimizin önünde işlenmesi gerekiyordu bu hainliğin! Aslında burada, bu pavyonda hiçbir şey gizli kalamazdı. Bir hücrede yedi, sekiz kişi beraber yatıyor, kimse tekbaşına kalabilecek bir yer bulamıyordu. Tuvaletlerin bile içerden sürgüleri yoktu, tam otururken biri gelip kapıyı ardına kadar açverirdi.

Sürekli açlıktan, hırsız hademelere ve kendilerine dışardan bol bol yemek gelen bu keyfi yerinde adamlara karşı duyulan kıskançlık ve nefret yüzünden, klinikte bitmez tükenmez kışkırtmalar, kavgalar, dövüşler ve cezalandırmalar sürüp gidiyordu. Her gün bir olay çıkıyor, bir gün olsun sakin geçmiyordu, iki kişi birbirine ağza alınmadık küfürler ederken duymazlıktan geliniyor, birbirlerinin gözünü patlatıp burunlarını kanatalarken hemen oradan uzaklaşıyor; herhangi bir olaya karışmaktan herkes çekiniyordu. Ağızdan çıkan her söze dikkat etmek gerekiyordu. Birisi hakkında söylenen bir söz hemen kendisine yetiştiriliyordu.

Doğrusu ya, o zamanlar kendilerine dışardan yiye-

cek gelen adanılan çok kıskanıyordum; ben de getirtebilirdim, İvâgda'ya bir mektup yazmaya bakardı! Herhalde Magda, kendi, nikâhlı kocasının açlıktan ölmesine göz yumacak kadar kötü olamazdı. Yine de direnip bir hafta kendimle didiştim. Sonunda açlık üstün geldi ve Magda'ya mektup yazmaya karar verdim. Ne kâğıdım, ne de zailim vardı. Böyle şeyler burada bulunmuyordu. Ama kahvaltıda bir dilim ekmek eksik yiyerek, karşılığında gerekli şeyleri bulabildim. Mektubu yazarak o andan itibaren heyecanla beklemeye başladım. Yattığım zaman gelecek paketin içinden neler çıkacağım gözümde canlandırıyordum. Üzerine bolca kaz ciğeri sürülmüş bir dilim ekmeği düşündükçe açlıktan ve zevkten fena oluyordum. Palet'in en erken hangi gün gelebileceğini hesaplamıştım. Ama o gün gelmedi, üzerinden günler geçti, yiyecek paketi gelmedi. Sonradan öğrendim ki, mektup önce Sağlık Danışmanının sansüründen geçmesi için ona gönderilir, sonra pullanması için tekrar idareye gidermiş. Oradan da hemen gönderilmez, diğer başka mektupların da toplanması için bekletilir, sonra hepsi birlikte postaya verilirmiş.

«Senin için rahatlarını mı bozacaklar samyordun?» diyorlardı. «Önce kıçlarını büyütmeye bakar onlar!»

Böylece sabırla, umudumu yitirmeden beklemeye devam ettim.

Birgün Başhastabakıcı yanımdan geçerken:

«Büroda mektubunuz duruyor, Sonımer!» dedi. «Posta ücretini ödeyecek paranız olmadığı için gönderilmiyor!»

«Nasıl?» diye bağırışım. «Birkaç kuruşluk pul parası için mektup nasıl gönderilmez? Oysa, hapisaneden buraya gelirken dörtbin Markı karıma geri yollatmıştım!»

«Birkaç Markını da kendinize ayırsaydınız!» diyerek yoluna devam etmek istedi.

«Ama, bay Başhastabakıcı!» diye seslendim arkasından.

«Olur mu öyle şey? Şu birkaç kuruş için... Hiç olmazsa karıma telefon edebilirlerdi.»

«Telefon parası da o kadar tutar, Sommer, oysa sizin o birkaç kuruşunuz da yok!» dedi soğukça. «O kadar telâş etmeyin canım, bir ay sonra ilk çalışma ücretiniz hesabınıza geçirilirse, mektubunuzu da gönderirler.»

Sonunda mektubun Magda'ya gidip gitmediğini bilmiyorum. Belki de bu arada kaybolmuştur. Ama elime hiçbir zaman dışardan gönderilen bir yiyecek paketi geçmedi ve ben de hep açlar ve kıskançlar takımında kaldım.

Çünkü gerçekten ilk çalışma ücretim hesabıma geçirildiğinde Magda'ya bir mektup daha yazacak cesaretim çoktan geçmişti. Dünyada hâlâ beni düşünebilecek bir insanın var olduğuna artık inanmıyordum.

40

KLİNİKTE geçen olayları anlatmada acele ettim. Yeniden buraya ilk geldiğim güne dönelim.

Haşlanmış patatesleri gayet kibar soymuş, yemeğimin suyuna batırarak kaşıklamıştım. Yemekten sonra, dün geceki uykusuzluktan çok yorgun düştüğüm için Başhastab-

bakıcıya giderek bütün gece uyuyamadığımı, bk saat kadar yatmama izin vermesini rica ediyorum.

Başhastabakıcı oldukça sert bir dille: «Yasaktır,» diyor. Sonra yumuşayarak; «Pekâlâ, yatın, ama soyunup öyle gireceksiniz yatağa!»

Soyunarak yatağa giriyorum. Tam gözlerimi kapıyordum, o lanet, cırtlak ses duyuluyor.

«I [emen yataktan çıkıp defolacak mısın, domuz herif!» diyor Lexer.

«Biz senin için çalışalım, sen de burda kıcını büyüt, sömürücü herif seni! Haydi, marş. marş!»

Demek beni gözlemişti bu köpek herif. Ama şimdi artık ben de iyice öfkeleniyorum, ona karşı duyduğum nefret direnmem için bana güç veriyor.

Öfkeyle, «Kapa çeneni be!» diye bağıriyorum. «Sana ne, Başhastabakıcı izin verdi yatmama, çek arabanı, köpek!...»

«Yatmana izin mi verdi, gerçekten o mu izin verdi sana?» Sonra ağzının salyaları akarak sırtıyor, rengi değişmiş kazma dişleri görünüyor. «Başhastabakıcı böyle istisna yaptığına göre, sende bir numaralar olmalı! Kusura bakma ahabap, ben bu pavyonun düzenini yürütmekle görevliyim, yoksa Başhastabakıcı ağzıma sıçar!»

Soma kayboluyor, sonunda bu herifin hakkından geldiğim için memnun, tekrar uyuyorum.

Gerçekten dalmışım, ama ancak birkaç dakika için. Az soma birşey uyandırıyor beni. Beni uyandıran gürültü değü, daha çok beni tehlikeye karşı uyarın bir içgüdü. Burada sanki peşinden koşulan vahşi bir hayvanın içgüdüğü gelişıyordu bende. Yan yatıyordum. Gözlerimi araladım, yatağımın önünde üstüne elbiselerimi koyduğum tabure duruyor. İçlerini karıştıran beyaz birşey görüyorum;

yine Lexer! Çok dikkatli, çok sessiz elbiselerimi teker teker eline alıyor, ceplerimi karıştırıyor, dikiş yerlerini eliyle yokluyor... ilk tepkim yerimden fırlayarak beni sürekli tedirgin eden bu şeytan herifin üstüne saldırmak oluyor. Soma, kendimi tutuyor, yatağımda hiç kımıldamadan bekliyor, yaptıklarını izliyorum. 'Bırak arasın,' diyorum içimden gülerek. Onun işine yarayacak ve aç gözlülüğünü çekecek hiçbir şey yok ceplerimde? Hiç birşey yok mu? Yüreğim ağzıma geliyor. Eski bir gazete kâğıdına sararak sakladığım cileti bulmuş olduğunu görüyorum. Tekrar yerimden fırlayıp elinden cileti çekip almak istiyorum. O sırada bana bakıyor, hemen gözlerimi kapayarak uyuyormuş gibi yapıyorum. Az sonra tekrar gözlerimi aralayarak baktığımda, cileti gazete kâğıdına sararak cebime soktuğunu görüyorum. Sonra dışarı çıkıyor. Tehlikeyi hemen kavrayarak yatağımdan fırlıyor, cileti atıp sifonu çekiyorum.. Her şeyin bana sırt çevireceği anda beni özgürlüğüme kavuşturacak olan bu çok kıymetli nesne bir daha bulunmamacasına yok olup gidiyor. Bir dakika sonra tekrardan yatağımda yatıyorum. Durumu kıl payı kurtarmışım. Daha yatağıma: yeni girmiştim, tepemde Başhastabakıcı bitiveriyor. Elini omzuma koyuyor.

«Uyanın, Sommer!» diyor.

Uyanıyorum, galiba tam uyuyan bir insanın uyanması gibi, ne çabucak, ne de çok zor uyanıyorum.

«Kalkın, Sommer!»

Üzerimde yalnız gömlekle kalkıyorum.

«Sommer, ceplerinizde yasak birşey var mı?»

«Hayır, bay Başhastabakıcı!»

«Biliyorsunuz değil mi, bütün kesici şeyler burada yasaktır. Sözgelimi çakı, cilet, balta, tırnak törpüsü! Biliyorsunuz bunu değil mi?»

«Evet, Başhastabakıcı bey, söylemişlerdi.»

«Demek ceplerinizde buna benzer yasak hiçbir şey: yok?»

«Hayır, efendim!»

Kısa bir ara.

Sonra : «Sommer, sizi iyilikle ikaz ediyorum! İtiraf ederseniz bağışlarım, yoksa daha ilk günden dört haftalık hücre cezasına çarptırılacaksınız!»

«İtiraf edecek hiçbir şeyim yok, Başhastabakıcı bey!»

«Pekâlâ ceplerinizi boşaltın!»

Ceketimin ceplerinden başlıyorum. Pantolon cebimdeki gazeteyi en sona saklıyorum.

«Gazeteyi açın Sommer!»

Açıyorum, yok, hiçbir şey yok! Başhastabakıcı bir ara düşünceli duruyor. Sonra kendisi elbiselerimi eline alarak teker teker kontrol ediyor, ama hiçbir şey bulamıyor.

«Giyinin Sommer!»

Giyiniyorum.

«Şimdi bana Lexer'i gönderin. Siz de teneffüse kadar salonda kaim!»

«Peki, efendim!»

İyi uğraştırdım herifleri. Başhastabakıcının kontrolü altında bütün hademeler hücrenin altını üstüne getirerek herşeyi teker teker aradılar. Ufak tefek şeyler buldular, ama cilet yoktu. Sonunda hepsi Lexer'e küfrederek aptalca bir oyun oynadığını sandılar. Ama en azından Lexer bende bir ciletin olduğunu görmüştü. Kazıgımı atmıştan Lexer'e. Gariptir, Başhastabakıcı da olmak üzere hepsi de kendisini azarlayıp küfrettikleri halde, bana karı

: şı hiç öfkeli değildi. Ona kazık atmış, küçük düşürmüştüm. O zamandan sonra, her ne kadar zaman zaman işlerime burnunu sokmaktan kendini alakoyamadıysa da, »doğrudan doğruya bana bir daha çatamadı.

41

O ĞLE DEN sonra bana hiç bitmiyecekmiş gibi geldi. Tek değişiklik teneffüste saat ikiden dörde kadar iki saatliğine dışarıya çıkarılmamız oldu. 'Dışarı' dediğim de yüksek hapisane duvarlarıyla çevrili dört yüz metre kare kadar genişlikte bir bahçeydi. Burada küçük bir yeşilliğin çevresinde dolanan tek dar yolda iki kişi yanyana ancak yürüyebüyordu. Güneş vardı, güzel bir yaz günüydü. Ama güneşin aydınlattığı şeyler, kırmızı, ya da ölü, gri çimentoyla kaplı, üstünde dikenli teller bulunan yüksek duvarlar, demir parmaklıklarla kaplı pencereler, kör camlar... Bütün bunlar o güzelim yaz pazarının parıltısını öldürüyordu. 'Senin için değil bu mavi gök, tutuklu! Derini ısıtan bu güneş senin için parlıyor. Alabildiğine gezinip koşabileceğin genişlikler yok sana! Bu açık göğün altında, taze hava ve güneşte yalnızca bir konuksun sen, dakkaların sayılı. Senin evrenin bulanık, boğuk yankılar veren, özgür rahat bir kakhakanın duyulmadığı ölü bir evdir. Güneş sana yabancılaşmıştır, tutuklu!'

Ama burada söylemek istediğim bunlar değil. Üzerlerindeki rengi solmuş paçavraları içinde duvarlara yaslanan, sıralara çöken, tahta terlikleriyle ya da yalın ayak kum dökülmüş yolda dolaşan, düşlerinden çekilip alınmış arkadaşlarımdan, kader ortaklarımdan söz etmek istiyorum. Amansız güneş ışınları bu yüzlerde çok gerilerde kalmış, kaybolup gitmiş anıları, acıyı, hüznü, hayvansal ve başboş umutsuzluğu yeniden aydınlatıyordu. Gözlerimi kapadığımda, onların orada öylece durduklarını, banklara çöktüklerini, ayaklarını sürüye sürüye yürüdüklerini görüyorum. Yüzlerce defa gördüm bunları, belki de binlerce defa daha göreceğim.

İşte orada oturan uzun boylu, kayıtsız tavırlı adam. Saçları kısacık kesilmiş, kafası durmadan irin akıtan kan çıbanlarıyla kaplı. Kılılı yüzü sert, köşeli; içine kaçmış koyu renk gözlerinde ışık kalmamış. Bir zamanlar sokak satıcısı olduğu anlaşılan, Ren bölgesinden olan bu adam sürekli olarak kendi kendine mırıldanıyor :

«Yüz kilo, Kanal Caddesi 20 Numara; elli kilo Mei er, Trift Caddesi 10 Numara... Belediye zabıtası, belediye zabıtası geliyor...»

Demir parmaklıklılı kör pencerelere doğru başını kaldırarak sesini yükseltiyor, müşteri arıyor:

«Ekimlik patates, ekimlik patates!...»

Hiç müşteri çıkmıyor, umutsuzca o iğrenç kafasını sallıyarak yeniden başlıyor: «Yüz kilo Kanal Caddesi 20 Numara; elli kilo...»

Ama kendisine saatin kaç olduğu sorulduğu zaman, güneşin yüksekliğine bakarak gayet akli başında ve yaklaşık olarak söyleyebiliyor, ancak cümlesini bitirir bitirmez tekrar eski terane başlıyor: «Ekimlik patates, ekimlik patates, patatesler!...»

Sesi hâlâ kulağımda!

Şurada, duvarda bizim duymadığımız sesleri işiten, daha önce kısaca sözünü etmiş olduğum, Lexer'in acımasızca kafasını demir parmaklıklara vurduğu şizofren. Tah-ta terliklerini sürüye sürüye durmadan kum yolda dola-nıyor, dolanıyor. Sonra birden oturarak kollarını göğ-e, demir parmaklıklara doğru kaldırarak yumruğunu sıkıp tehditler savuruyor. Ama gördüğü şeyler gök, duvar, par-maklıklar değil, bizim göremediğimiz bir düşman. Ağza alınmayacak küfürler ediyor o görünmedik düşmana. Ara-mızda tek Saksonyalı. Su katılmamış Saksonya ağızıyla ettiği küfürleri anlayabilen azıcık akli başında kişiler gül-lümsemekten kendilerini alamıyorlar. Oysa, iyi bir aile-nin oğlu olan bu adamın görünmeyen düşmana küfür et-mesi gülünecek bir olay değil.

• Düşmanı ona, annesine, babasına açıklamak istedik-lerine engel olmuş. Neden durmadan sözlerinin arasına '*bitmeyen kargaşa*' lafını sokuşturuyor? Bu oğul, anasına babasına herşeyi kendisi çok daha iyi açıklayamaz mı?

Bu iç kapayıcı yerde bir zamanlar suç işlemiş hasta-ların kaldığım herhalde daha önceden söylemiş olmalı-yım, değilse bile okuyucu bunu çoktan anlamıştır. Bura-da katiller, hırsızlar, toplum düşmanları, dolandırıcılar ve dinle uğraşmaktan kafalarını üşütmüşler kalıyor.. Bunların çoğu buraya gelmezden önce uzun ya da kısa süreli hapis yatmışlardır. Cezalarını çektikten sonra öz-gürlüklerine kavuşacaklarını sanmışlar, oysa Başhastaba-ı kıcımın '*ceza evi*' yeteneğindeki bu hastaneye gönde-rilmişlerdi. Davranışlarından sorumluluk duymayan bu insanlar kendilerine hâkim olamamakta ve toplum için bir tehlike yaratmaktaydılar. '*Sağlık*' Yurdunun kapıları onların üzerlerine bir daha açılmamacasına kapanmıştı.

AYYAŞ

Doktor, bir kere bana, benim bulunduğum kısımdaki 56 kişiden ancak 6 kişinin yeniden dışardaki hayata dönebileceğini söylemişti. Oysa, bütün ömürlerini burada geçirmek zorunda olan 16±1.7 yaşında çocuklar vardı.

İyi bir ailedenmiş bu Saksonyalı şizofren de. Kendisini annesinden babasından ayıran bir suç işlemiş. Belki suç işlerken kendisinde değilmiş, hemen ardından annesine babasına koşup bütün yaptıklarını açıklamak istemiş, ama geç kalmış, tutuklanmış.

• Aradan yıllar geçmiş, kendisi ile annesinin babasının arasındaki demir parmaklıklar bir türlü kalkmamış, suçu ile yüreğini rahatlatacak olan itiraf arasında hep çeşitli engeller çıkmıştı. Aşagılık bir köpek olan Lexer'in kendisini dövmesini, ağzını burnunu kanatmasını hiçbir şekilde önemseliyordu. Onun bütün derdi bizim göremediğimiz düşmandı; her gün yeniden onunla kavgaya tutuşuyordu. Onunla da ara sıra basit konularda akli başında iki çift laf etmenin imkânı da vardı. Çorbanın tadı, süpürge'nin nerede olduğu sorulduğunda doğru dürüst karşılık veriyordu. Hatta —daha önce de belirttiğim gibi— bir parça çalışıyor, merdivenleri süpürüyordu. Ayrıca evden en çok yemek paketi alan hastalardan biriydi; ancak ne yediğinin hiç farkında değildi. Başhastabakıcı eline ne verirse onu yiyordu.

Çok konuşan, kıllı, sert yüzlü, ince kartal burunlu, beyaz araba benzeyen bir üçüncü hasta daha vardı. Kendisini, komşu ulusun çok önemli, yüksek mevkilerdeki politik kişisi sanmaktaydı; ancak insanlara eziyet etmesi, hatta onları öldürtmekten zevk duyması yüzünden çok kötü bir ünü vardı. Bu hasta durmadan dönüp dolaır, ya da bulunduğumuz küçük dörtköşe çimenliği büyük hapisane avlusundan ayıran çite yaslanırdı.

Böyle çite yaslanmış dururken sanki başından beri hep orada, o şekilde duruyormuş gibi bir Menim bırakıyordu. Sararmış, soluk renkli elbiseleri güneş ışığında kayboluyor, çitin üstünde yalnızca arap kafası, durmadan gülen ve konuşan cesur yüzü görülüyordu. Kendi kendine, alaycı gülüşüyle söylediklerinin çoğu anlaşılır gibi değildi. Uzun tanımlamalarla erkek ya da kadın düşmanlarının üreme organlarını nasıl kestiğini ayrıntılarıyla anlatırken kendinden geçiyordu. Bazan da konuşmalarında şuna benzer sözlere rastlamıyordu: «Eğer İngiltere'de mareşal olunmak isteniyorsa, önce Warthe kıyısındaki Landsberg'te sınav vermek akla uygundur. Elbette başka türlü düşünülemez. İnsanın sağ bacağına kırmızı, sol bacağına mavi parlak çizmeler olmalı...»

Başını çevirip zevkten dörtköşe olmuş, kıkırdıyarak bana bakıyordu. Sonra hemen işe koyularak makineli tüfekle Fransızları biçmeye başladı ve aynı anda Tunguz bakirelerinin yapmış oldukları rezaletlere dikkati çekmeye çalışıyordu. Kafası sürekli olarak hep birşeylerle meşguldü. Birbirini tutmayan bir çok şeyleri karıştırıyor, kendince belirli bir sıraya göre eski bir kundura cilasının ardından tavus kuşu tüylerini düşünüyordu. O adamla aklı başında bir çift laf etmek imkânsızdı. Kendisine birşey söylendiğinde hiç dinlemiyerek konuşmasına devam ediyor ya da susuyordu. Tutuklu hastalardan bir tanesi adı Schinemann olan bu adamın eskiden çok daha akli başında ve çalışabilecek durumda olduğunu söylemişti. Dışarda çalışan diğer hastalarla birlikte bir grupta çalışıyormuş; bir gün kaçmaya kalkmış, tekrar yakalandığı zaman hayvansal bir umutsuzluk içinde karşı koyarak büyük gürültüler çıkarmış ve bu kargaşalık içinde birisi Schinemann'm kolunu kırmış. Hastaneden çıktığı za-

man bu hale düştüğü görülmüş. Kolunun kırığı çok kötü kaynamış. Kullanamaz durumdaydı. Bu kırık kolunun elini sürekli olarak cebinde tutuyor, bu da onun unutulmaz görünümüne hüznü bir hava veriyordu.

42

ASLINDA hep aynı şeyleri tekrarladıklarından, konuşmalarına hiç yeni birşey katmadıklarından insanı çabucak usandırıyorlardı. Ama teneffüste kendileriyle konuşabileceğim insanlar bunlardı, çünkü diğerlerinin hepsi sessiz kendi kendilerine bir şeyler mırıldanan asık suratlı, ortalıkta dolaşıp duran insanlardı. Bunlar bana renksiz, hiçbir yaşama belirtisi göstermiyen donuk bir yığın gibi görünüyordu; Elbette yaşlan, görünüşleri bakımından birbirlerinden ayrılıyorlardı; yüzlerine baktığım zaman hepsini teker teker birbirlerinden ayırdedebiliyordum, ama hiçbir belirtide bulunmadıklarından kişilikleri ile ilgili bir özellik bulamıyordum. Umursamaz bir suskunluk ve asık suratla bitkisel bir hayat sürercesine kendi içlerine kapanık olduklarından, yüzlerinde beliren hiçbir özel çizgi görülmediğinden sevinmelerini ya da üzülmelerini farketmenin imkânı yoktu.

Bunların arasında tek ayrıcalık gösteren hasta, daha ilk günden kendisiyle çatıştığım ve birbirimize hep düşman kaldığımız yaşlıca bir saralıydı. Birdenbire sinir*

Isıveren ve cinayet işleyebilecek kadar gözü hiçbir şey ;örmeyen bir adamdı. Dışarda çalışan işçiler arasında mdığımdan yediye on kala avluda bulunmak zorunda igldim. Benim çalışmaya başlama saatim ile dışarda ça ıaların toplanmaları arasındaki zamanı ikinci bir kere lıla yıkanmakla değerlendiriyordum. Çünkü sabahın eren saatlerinde beş lavaboda elli altı kişi yirmi dakika için. 1 yıkanmak zorunda olduğundan, doğru dürüst yıkanıştan söz edilemezdi. İnsan ancak kafasını suyun altı i; lokabiliyor, ellerini şöyle bir ıslattıktan sonra yıkama ş :amamlanmış oluyordu. Tutukluların çoğu bu kadar oizlikle yetiniyorlardı. Sabun kullanan pek azdı, dış ıçısı olan da iki ya da üç kişiydi. Sekiz haftada bir ke e bölümde yatan bütün hastalar pek basit bir banyoya Sinilerek sıcak duşa sokuluyorlardı. Aralarında, bir (hnu bulup bu banyodan kaçanlar bile vardı.

Bana gelince; önceleri kırk yaşımın alışkanlıklarınlahemen ayrılmak kolay olmadı, ama zamanla ben de n lurumu kanıksamaz oldum. Dediğim gibi, kahvaltıdan **CIP**. dışarda çalışan hastalar çıkıp da bizim bulunduğu rız bölüm biraz sakinleşince ikinci bir kere daha yıkan **mt** gidiyordum. Bu sıralarda saralı yaşlıca adam bizim bieyi süpürürdü. Yıkanmaktan döndüğümde onu hâlâ hicde temizlik yaparken bulurdum. Aslında doğru dü ne :emizlemezdi, ama çok yavaş çalışıyordu. Ben içeri ci pncerenin önünde durarak tırnaklarımı temizlerken, şş »özlerle bakardı bana, ama o zamanlar bu hiç sesi çıkmıyan süpürgeciye aldırış etmezdim. Temizliğimi bitit idjlişmaya gitmek için hücreden çıkmaya hazırlandığım dıç'kluk ortadan kayboluverirdi.

3ir keresinde aceleyle işe gitmek için dışarıya doğru **m:** hücre kapısını biraz kuvvetlice açtığımda kapı, dı

şarda yerleri süpüren saralı adamın kafasına çarptı. Birkaç kere özür dileyerek, üzüntümü belirttim, o ise karşılık vermeden kendi kendine homurdandı, iki ya da üç gün sonra, yine kapıyı açıyordum, —bu defa daha dikkatli davranıyordum, — aksilik bu ya, kapı tekrardan dışarıda yerleri'süpüren adamın kafasına çarpmaz mı! Bunun üzerine adam öfkesinden bana öyle küfürler savurdu ki! Bütün özür dilemeler, bir daha kapıyı açarken çok dikkatli olacağıma dair söz vermeler, hiç biri para etmedi, dayak yemekten güç kurtuldum, insan burada en sakın kimselerin bile böylece kendisine düşman kesilmelerine engel olamıyordu; gerçekten o günden soma, çok dikkatli davranıp bir daha kapıyı kafasına çarpmamak için yıkama saatlerimi değiştirdiğim halde bu saralı adam hep benim düşmanım olarak kaldı ve her adımımı kötü niyetli, öfkeli bakışlarla izleyip durdu. Şimdiye kadar aramızda yeni bir çatışma çıkmamasını çok dikkatli ve sakıncalı davranışıma borçluyum. Burnumun ısırlarak koparılması bana yeterli bir ders olmuştu.

43

ÇALIŞMA hücrelerindeki hastalar da bu iki saatlik boş zamanlarımızda küçük bahçeye çıkartılmasalardı, burada tek başıma dolanıp durmak zorunda kalacaktım. Bu hücrelerde çalışan pek az sayıdaki hastalar daha önceleri kaçmaya kalkıştıklarından ya da sürekli geçim

sizlik çıkardıklarından dışarda çalışmaya gönderilmiyor ve tek kişilik hücrelerde fırça yapmak ya da hasır doku-makla zamanlarını geçiriyorlardı. Bu hastalar arasından seçtiğim dört kişiyle geçiyordu çokluk küçük avludaki boş zamanlarım.

Birincisi kavruk kalmış, ufak tefek, aksak, insanın üzerinde aydın bir kişi olduğu izlenimini bırakan, Kurmann adında gözlüklü bir adamdı. Berlin'de bir basım-evi olduğunu ileri sürerek, politik nedenlerle kendisi-ni tutukladıklarını iddia ediyor ve pek kısa bir süre sonra tahliye edileceğini söylüyordu. Her gün, yarın, en geç ya-rından soma kendisini serbest bırakacaklarını, karısının her an kendisini ziyarete geleceğini sanıyordu. Gerçi karısı ye-mek paketleri gönderiyordu, ama kendisi hiç gelmemişti. Bu bahçede her günkü iki saatlik gezintilerimizde yarın mut-laka tahliye olunacağımı söylüyordu. Bunun dışında özel-likle gençlik ve basın öğrenimi ile geçen yıllarını anlat-maya başlayınca kendisiyle doğru dürüst bir çift laf edi-lebiliyordu.

Aynı zamanda iyiliksever ve eliaçık bir insandı, bazan bana sigara ikram ettiği de olurdu. Güneş ışığına tutarak sigara ve pipo yakmak için kullandığı büyüteciyle pek övünüyordu.

Kliniğin idaresinin garipliklerinden biri de sigara iç-meye izin verilmesi, ama kibrit ya da çakmak taşımanın kesinlikle yasak olmasıydı. Aslında gardiyanlar sigaraları-mızı yakmakla görevliydi; ancak idare kendilerine bu iş için kibrit vermediğinden ve onlar da pek küçük olan maaşlarından, ayrıca bizim için kendiliklerinden kibrit al-maya yanaşmadıklarından çekişmeli, garip bir durum or-taya çıkıyordu. Kaç kere yedi, sekiz kişinin, sigara ve pipolarını yakmak için Kurmann'm başında bekledikleri

ni gördüm. Daha güneşin pek kuvvetli olmadığı günün erken saatlerinde Kurmann sabırla güneş ışınlarını dakika larca sigaranın ucuna yönelterek tutar ve sonunda sigaradan incecik, mavimsi beyaz bir duman yükselince haykırırdı : «Çabuk, Sommer, sönmeden çekin!»

Ama bazan da o kadar beklemekten sonra büyütecini indirerek, «Bir çeyrek saat daha beklemek zorundayız, güneş daha yeteri kadar kuvvetli değil!» derdi.

O zaman hepimiz düş kırıklığına uğrar, dağılırdık. Çünkü onbeş dakika sonra işimizin başında olmak zorundaydık ve çalışırken sigara içmek yasaktı.

İlk zamanlar" Kurmann'la gezinirken söylediklerinin hepsine saf saf inanırdım. Daha ancak bir buçuk yıldır burada olduğu halde hastanenin yapısı ile ilgili bir sürü şey anlatırdı bana. Ama kısa bir süre sonra söylediklerinin hepsini ciddiye almamam gerektiğine, sonunda da klinikle ilgili verdiği haberlerin hiçbirine inanmamaya başladım. Kurmann, sürekli olarak politik düşmanları tarafından sarılmış olduğunu ve bunların özellikle komünistler olduğuna inanıyordu. Hatta bu konuda çok ileri giderek öyle basit şeylerden kendisine zararı dokunan kişileri komünistlikle suçluyordu ki, sözgeşi hademelerden birinin verdiği ekmek birkaç gram eksik olsa, onun gözünde adam hemen komünist oluyordu. Hiç geçinemediği, yarlığına katlanamadığı Başhastabakıcımız 'Komünistlerin başı'ydı ve 'her pazar komünist eğilimli tutuklulara altışar sigara dağıtıyor' du.

«Siz ne dersiniz bu işe, Sommer, duyulmuş şey mi bu?» diye soruyordu.

Hiç olmazsa önceleri biraz geçindi tutukluların bana, 'siz' demelerini önemsediyimi burada belirtmeliyim. Beni de herkesin atıldığı potaya sokmalarına karşı içim

de müthiş bir direnme duyuyordum. Ben diğerlerinden çok farklıydım çünkü, tepeden tırnağa sağlıklı ve her an yeniden özgürlüğüme kavuşabilecek durumdaydım. Bu küçücük 'siz' sözcüğü, bir an önce geri dönmeyi özlediğim hayatımı hatırlatan tek belirtiydi. Duyguları bütün bütüne körelmiş hastaların bile 'siz' sözcüğüne nasıl olumlu bir tepki gösterdikleri ve nasıl memnun oldukları gözüm-den kaçmıyordu. Bu sözcük onlara her adımı emirle atmadıkları, her lokmanın dağıtılmadığı, akşamları çocuklar gibi erkenden yatağa girmek zorunda olmadıkları zamanları hatırlatıyordu.

Bahçedeki gezintilerimde bana arkadaşlık eden ikinci hasta Halligen adalarından bir Almandı. Ama her türlü Almanlıktan nefret etmekte ve Schleswig-Holstein'ın Danimarka'ya verilmesinden çok sevineceğini belirtmekteydi.

Almanların yeryüzündeki en değersiz ulus olduğu iddiasını Alman tarihinden olaylarla kanıdamaya kalktığı zaman, kendisiyle konuşmaktan hoşlanmıyor, söylediklerini dinlemek istemiyordum. Alman ulusunu aşağılayıcı olayları bilmesini İncil araştırmacısı olmasına borçluydu. Ancak yalnızca sessiz bir araştırmacı olmakla kalmayıp 'kâfirler'e dini zorla kabul ettirmek isteyenlerden yana çıkıyordu.

Bu Kemp adındaki altmışını geçkin adam, son onbeş yılını sürekli olarak hapisanelerde ve akıl hastanelerinde geçirmekteydi. Uzun boylu, yüzünün çizgileri keskin, çok sert, sağlam görünümlü alnı ve çalı gibi kaşlarının altında ki açık renk gözleriyle hâlâ yakışıklı ve şık bir adamdı. Zorla iş gören diğer hastalara karşılık çok çalışkandı.

Klinik için yaptığı hasırları zevkle, oyun oynar gibi örüyor, boş zamanlarında da mekikle yaptığı fileleri karı-

sına satması için gönderiyordu. Karşılık olarak da karısından arada bir yiyecek paketleriyle file yapması için iplik geliyordu. Paketlerin içinden yiyecekten çok iplik çıkıyordu, ama o bundan hiç yakınmıyordu. Herhalde dışarda da mutlu bir hayatı olmamıştı. Halligen adalarından birinde doğmuş ve gençliğini balıkçılıkla geçirmişti. Evlendikten sonra Hamburg'a yerleşerek bir yelken ateliyesini açmış, ancak herkese kendi dinî inançlarını aşlamak için gösterdiği çabadan dolayı çalışmasının semeresini alamamıştı. Boş zamanlarını, aldıkları yatları kullanmasını bilmeyen Hamburg'lu zengin tüccarlar için az bir para karşılığı yelken kullanarak geçiriyordu. Kemp'in son derece heyecanla Elbe nehrinde Schulau ile Blankenese arasında kopan fırtınaları anlatışı pek eğlenceli oluyor, bir çeyrek saat için o daracık pis hapisane avlusunda olduğunu unutuyor; şımarık bir tüccarın oğlunun sevgiliyle fırtınaya tutulduklarında nasıl kamaralarında kustuklarını anlatırken gülmekten kırılıyordum. Kemp bu çocukları fırtınadan kurtarmakla onlara, bir denizcinin de parayla hakkının ödenemeyeceği bir insan olduğunu göstermişti.

Kemp hâlâ gerçekten harika bir insandı. Hastanede diğerlerinden ayrı yaşamakta ve hastalar kendisini rahatsız etmekten, onu kavgalarına karıştırmaktan çekinmekteydiler.

İdareye ve özellikle Sağlık Danışmanına karşı büyük bir nefret duyuyor, hastaların haklarını yediklerine, her türlü insancıl davranışlarına karşı koyduklarına inanıyordu. Hastane yönetimini elinde tutan bayların yaptıkları yolsuzlukları, haksızlıkları çok inandırıcı anlatıyordu, ama söylediklerinin hiç biri doğru değildi. Başhastabakıcının< ise, bir serseri, 'kitleler katili,' olduğunu söylüyordu.

Aslında hastanede ölüm oranının çok yüksek olduğu bir gerçektir; ancak bunun nedeni —hastaların yaşama tutkularını yitirmişlikleri bir yana—, Başhastabakıcı değil, yetersiz beslenme ve pisliği cimrilikten engellenmeyen bütün bir düzendi. Aramızda her iki kişiden birisinin kafası kan çıbanlarıyla kaplıydı; buraya gelişimden birkaç hafta sonra bende de çıbanlar çıkmaya başladı. Gövdelerimiz hiçbir hastalık mikrobuna karşı direnç gösteremeyecek kadar zayıf olduğundan her türlü hastalığa hemen yakalanıyorduk. Verem hastanede kol geziyor, kırıp geçiriyordu. Veremlilere, soluk alıp verirken göğüslerinden hırıltılar çıktığı için, 'hırıltılılar' adı takılmıştı. Herhangi bir kimsenin bir hastalığa tutulması ya da ölmesi halinde duyarlılık gösterilmesine karşı konuluyordu. Başhastabakıcı duyarlılık tanımayan sert bir insandı. Hastaların çoğu onun için gereksiz, artık hiçbir işe yaramayacak yaratıklardı.

Gezinti arkadaşlarımdan üçüncüsü, ufak tefek, sağlam yapılı, altmış yaşma yeni girmiş, asık yüzlü, Zeise adında bir adamdı. Söylediğine göre; hayatının yarısından çoğunu, ıslahanelerde, hapisane ve akıl hastanelerinde geçirmişti. Çalma huyundan bir türlü vazgeçemeyen bir hırsızdı, fakat hırsızlığı pek değerli olmayan ufak tefek şeyler üzerineydi. Kendisi bu hırsızlığını son derece haklı görüyordu. Kısmet sofrasında şans dağıtılırken kendisinin hep hakkı yenmiş, o da bu hakkını kendisi almaya kalkışmıştı. Diğer bütün insanlar, özellikle bakıcılar, gardiyanlar kendisinden çok daha kötü hırsızlardı. Her fırsatta bir şeyler araklamaktan geri kalmıyorlardı. Gardiyanların hakkımız olan şeyleri nasıl iç ettiklerini, bakıcıların fabrikada çalışan hastalara nasıl birşeyler kaldırttıklarını kesinlikle biliyordu. Ama o yalnız bunla

n bilmekle kalmıyor, sürekli olarak savcılığa yazılı şikâyetlerde bulunuyordu. Bu yazdıklarını sır olarak sakladığı bir yoldan, sansürden geçirtmeden gizlice dışarıya kaçırıyordu. Önceleri bu şikâyetler yüzünden, '*kasten yanlış, beyanda*' bulunduğu ve '*memurların onuruyla oynadığı*' için kendisine ek hapis cezaları vermişler, ancak bu şikâyetlerin ardı arkası kesilmeyince, savcılık —her halde— bu işle uğraşmaktan bıkmıştı. Böylece yıllardır Zeise'den gelen şikâyetleri sanki hiç ellerine geçmemiş gibi işleme sokmuyorlardı. Bu tutum ise onu büsbütün çileden çıkarıyor ve bütün bu adamların '*aynı bokun soyu*' oldukları kanısını kuvvetlendiriyordu.

Kendisiyle yanyana gezinirken sürekli olarak kısa., piposunda işlenmemiş kötü Alman tütünü içiyor ve pis. pis kokuyordu. Çalışma ücreti olarak günde eline geçen dört Fenik ile klinik idaresinden satın aldığı iyi cins tütün karşılığı başkalarından daha çok miktarda kötü tütün alıyordu. Bu pis kokan tütünü içerek yanım sıra yürürken, birbirimizle pek az konuşuyorduk; daha doğrusu, o tek başına idareye karşı olan nefretini hiç ara vermeden uzun uş zadıya anlatıyordu. Bu adamın başkaca konuşacak hiçbir konusu yoktu. Ne eski hayatından, ne bir zamanlar hoşlandığı insanlardan, yaptığı hırsızlıklardan ne de bazan başarılı kaçma teşebbüslerinden hiç söz etmiyordu. Sık sık kaçmaya yeltendiğinden sonunda kendisini geri kalan ömrünü geçireceği tek kişilik hücreye kapamışlardı.

Evet, bhlikte gezinmelerimiz sırasında arada bir verdikleri kötü yemeklerin yetersizliği üzerine bir iki laf ediyor ve çokça susuyorduk. Yine de bu asık yüzlü adamla dolaşmaktan hoşlanıyordum. Sanırım, Zeise'nin bir insana ihtiyaç duymasını hâlâ yitirmemiş olmasından ileri geliyordu bu. Ne kadar asık suratlı da olsa,.

\ galiba bu duygu olmadan yaşayamayacağını anlayan, bu nedenle bana yaklaşan bir insandı. Bu aşırı tiryaki adanının kendi tütününü hiç bir zaman yetmediği halde bana da tütününden ikram ettiği oluyordu.

\

\ Bazan pazar günleri satranç oynuyorduk. Oyunda da mızıkçılık ediyor ve hep kendisinin haklı olduğuna inanıyordu. Yanlış oynadığı bir taşı istediği zaman geri çekebiliyor, ama ben bir taş elimi dokununca, başka bir taş oynamama izin vermiyordu. Yenileceğini anlayınca çok defa öfkeyle taşları birbirine karıştırıyor, yüzünü büsbütün asarak küfürler ediyordu. Sonra yeni bir pipo dolduruyor ve sanki hiçbir şey olmamış gibi taşları tekrar dizerek yeni bir partiye hazırlanıyordu.

Bu üç gezinti arkadaşım idareye karşı düşman tutumları yüzünden minilenmişlerdi. Benim de onlarla dolaşmam idare tarafından çok kötü karşılanıyordu. Dördüncü gezinti arkadaşım ayakkabıcı Buck ise, bütün bunların üstüne tuz biber ekti. İdarenin üst kademelerinde yeni gelen hastalara şöyle deniyordu: «Birlikte olduğun insanlardan, senin nasıl bir kişi olduğunu anlayacağız!» Gardiyanlardan, sağlık danışmanına kadar hakkımda varılan kötü yargının tek nedeni arkadaş seçimimi yanlış yapmamdan ileri geliyordu. Kendimi savunmak için ileri sürebildiğim gerekçe, bu dört insanın bulunduğu pavyonda konuşabileceğim tek insanlar olduğuydu. Eğer bütün gün kimseyle konuşmadan kendi kendime dolaşıp dursaydım, idarenin isteğini fazlasıyla yerine getirmiş olacaktım. Oysa hayatımda hiç yalnız kalamayan bir insandım ben. Dışarda da Magda iki günlüğüne bir iş için bir yere gitse, bütün rahatlığım içinde yalnız kalmış olmaktan çok sıkılırdım. Şimdi de bu değişen, çok güç yaşama

koşullarında; varoluşumun yalnızlığına, tek başıma olmak-
lığa nasıl katlanabilirdim? /

Doğrusu ya, bu dört insandan uzak durmam için beni uyarmışlardı, ancak yaşamam, için gerekli olan şeylerden alakoyamazdı beni bütün bu uyarmalar. Şimdiye kadar idareye hiç bir karşı tutumda bulunmadığım halde bugün de bir '*idare düşmanı*' sayılmaktayım. /

Ayakkabıcı Buck'ta beni çeken nedir, bilmiyorum.' Kültürsüz, bencil, oyunbaz, korkak bir hilekâr, herkesin nefret, ettiği bir adamdı. Ama herkes, diğer üç gezinti arkadaşım da idareye karşı duyulan nefret konusunda onunla aynı düşüncedeydiler, ancak onunla tek söz konuşmazlardı. Ayakkabıcı Buck —dışarda ayakkabıcılık yaparmış, burada da aynı işte çalışıyor—, sürekli olarak kendisinin tarafsız olduğunu, hiçbir kimseyle bir ilişkisi olmadığını ve hiçbir işe burnunu sokmadığını söyler dururdu ya, yine de diğer hastaların küfürlerle birbirlerine girerek kavga ettikleri zaman o da hemen aralarına karışır-
şıverirdi. İri yarı görünüşüne rağmen, korkaklığı yüzünden hep dayak yer, karşılık vermekten çekinirdi. Başkalarını durmadan idare yöneticilerine fitnelerdi. Yemek saatleri dışında birisinin bir ekmek yediğini görse, eğer araklanmış bir ekmekse, beş dakika soma kimin tarafından ve nereden çalınmış olduğunu öğrenerek, sıcağı sıcağına haberi Başhastabakıcıya yetiştirirdi. Doktorun hastaları kabul saatinde hemen muayene odasının kapısının önünde bitiverirdi. Herhangi bir ağrısı, sızısı olduğundan değil, sırf diğer hastaları şikâyet etmek için çıkardı doktora.

Kanında kötülük taşıyan bu adamla arada bir gezer, saatlerce arkadaşlarını kötülemesini, herkesi yerin dibine batırmasını dinlerdim. Kötülük etmekten büyük zevk

duyan bu adam diğerklerinin yaptığı adilikleri ve onları nasıl oyuna getirdiğini uzun uzadıya anlatıyor, önceki yaşamalarını en ince ayrıntılarına kadar öğrenmek istiyor, bu insanlarda ahlâk yıkıcılığı yüzünden meydana gelen değişiklikleri, insanların ruh bakımından zayıflamalarını büyük bir zevkle gözlüyordu.

Buck, geçmişini anlatırken hiç kendine toz kondurmuyordu. Babasından büyük bir ayakkabı dükkânı kalmış, ancak, *'insanların adiliği'* yüzünden bu dükkân batıp gitmişti. Evlenmiş, ama karısı da *'o insanlardan biri'* olduğundan ayrılmıştı. Dostları, akrabaları vardı, ama onun hiçbir mektubuna karşılık vermiyorlar, klinikte yatan biriyle artık ilgilenmek istemiyorlardı. *'Haksız yere cezalandırılmasına'* yol açan suçlarını anlatırken, *'işsizlik'* ya da *'açlık kanun tanımaz'* gibi bir takım laflar mırıldanıyordu. Ama en eğlencelisi bu adamın kliniklerde doktorlarla olan serüvenlerini anlatmasıydı. Bir ara iki yıl da üniversite kliniğinde kalmış ve bu süre içinde, dört dönemde de birer kere profesör tarafından öğrencilerin önüne çıkarılmıştı. Bu aptal herifin profesörün sözlerini nasıl tekrarladığı hâlâ kulağımdadır : «Ne düşünüyorsunuz bu adam hakkında, beyler? Evet, kültürlü, nasıl davranacağını iyi bilen bir insan. Kadınlar üzerinde etki bırakan bir adam, kısaca bir salon adamı...»

Ve profesör, anlattığına göre bütün bunları kendisi için söylüyormuş. Oturduğu ayakkabıcı taburesinden aşağı inmemiş, doğru dürüst Almanca değil de Kuzey Alman lehçesiyle konuşan bu adamın anlattıklarının hepsi de yalandı tabii. Belki profesör buna benzer şeyler söylemiştir, ama mutlaka ayakkabıcı Buck değil, derse çıkarılan diğerk bir hasta söz konusuydu.

Bazan da kendisinin terimiyle *'bizim Sağlık Danış'*

manı' mu onun hakkım yiyerek mahkemeye yanlış rapor / verdiğini, lehine yazılan raporları hiç önemsemediğini söylüyordu. (Buck da burada yatan herkes gibi, *'Sağlık Danışmanı, hakkımda verilen iyi raporu iç etti'*, diyordu.)

«O halde önceki evrakınıza 'göre kötü rapor vermiş olmalı», dedim.

«(Yok canım,» diye directti. «Söylüyorum size ya, benini hakkımda hiçbir şey biliniyordu. Yazdıkları baştan aşağı kendisinin, uydurmaları!»

Bunun hemen ardından iki saat süren, sıkıcı bir hikâye başladılar. Uzun uzun Sağlık Danışmanının mahkeme kâtibi ve kendisine rüşvet yedirilmiş bir avukatla Buck'un o sıralarda yattığı hapisanedeki hücrelerine gizlice girdiklerini anlatırdı. Söylediğine göre, Sağlık Danışmanı bir kaç kere hücrelerine gelerek lehteki raporunu alıp iç etmişmiş. Ancak Buck'un hikâyesinin başlangıcı ile sonu arasındaki çelişmelere hiç bir şekilde dikkatini çekmemem gerektiğini biliyordum. Çünkü o da diğer bütün yalancılar gibi söylediklerinin kesinlikle doğru olduğuna inanılmasını istiyordu. Buna ters bir davranışta bulunmakla yeni bir düşman edinmekten başka bir kazancım olmayacaktı. Bu yüzden hain avukattan vekâletini geri almaya kalktığı zaman avukatın nasıl sızlanıp gürültü çıkardığını anlatırken hiç karşı koymadan dinliyordum. «Peki, sizin için yazdığım bu çok önemli mektubun karşılığı olan yetmiş beş Markı kim ödeyecek?...» diye sormuş Avukat.

«Bu mektup için yetmiş beş Mark mı verdiniz?» diye sordum.

«Biliyor musunuz bu mektuba ben ne ad takıyorum? Zırva mektup! Bunun için hayatta yetmiş beş Mark ödemem ben!»

Ayakkabıcı Buck hikâyesine devam ederek avukatla nasd kavga ettiğini, sonunda bu budala avukatın pes dediğini, yalnız yetmiş beş Marktan vazgeçmekle kalmayıp duruşmada kendisini savunduğunu anlatıyordu; Buck'un bu kadar uluorta palavra atmasına hayret ediyordum.

«Ancak,» diyordu Buck; «bu avukatların hiçbiri diğerinden hırlı değil, bütün düşündükleri bizlerden yorulmaksızın para sızdırmak!»

Bu tür tutarsızlıklar, uzun yıllar tutuklu kalanlarda görülen tipik belirtilerdi. Şimdi kavga ettiği birisiyle, beş dakika sonra can ciğer dost olurlardı. İşte Buck o pek nefret ettiği Başhastabakıcının kapısında, kahvesine şeker yerine tuz koyan hademeyi şikâyet etmek için bekliyordu. Oysa az önce aynı hademeyle küçük bir pipoyu bir dilim ekmek ya da bir tarak ile değiş tokuş etmişti. Dışarda toplum hayatında ilişkileri ne denli sağlam ise, burada beş dakika süren iyi bir ilişkiden söz etmek güç oluyordu. Burada durum her an değişebiliyordu, kalıcı olan tek şey herkesin herkese karşı duyduğu nefret, kıskançlık, hayvansal bir düşmanlıktı. Hapisanede sadakat, dostluk, en küçük bir yakınlık yoktur.

«Sen ye, yoksa yerler seni, Sommer!»

Çok güç öğrendim bunu. Şimdi bile doğru dürüst, tam olarak biliyorum sayılmaz. Belki de hiç öğrenemeyeceğim! Ama bu iyi bir insan olduğumdan değil, zayıflığımdan ileri gelen birşeydi.

EN Dİ yaşıntılarıma dönmezden önce, burada bulunduğum ilk zamanlarda kısa bir süre için ortaya çıkan ve sonra aramızdan ayrılan bir adamdan, bana o kadar yabancı' gelen dünyada birden parlak bir ışık gibi beliriş veren, ıslıl ıslıl bir görüntüden söz etmek zorundayım. Daha hastaneye geldiğimin ilk günü bir tutuklu, onun bir kavga yüzünden hücre cezasına çarptırılmış olduğunu ve hücrede yalnız su ve kuru ekmekle, sert tahta yatakta sekizinci haftasını geçirdiğini anlatmıştı. Bana dayanılmaz gibi görünen bu hücre cezasını ürpertiyle düşündükçe, bu adamın da Liesmann gibi otuz yaşlarında kaba saba birisi olduğunu sanıyordum. Liesmann Allahm belâsı bir herifti. Sert yüzlüydü, gözünün birinin üstünde siyah bir bant vardı. Hiç konuşmadan asık suratla dolaşıp durur; herkes, en kavgacı tutuklular bile yolunun üstüne çıkmaktan, onunla alış verişte bulunmaktan çekinirdi. Kendisini incitici en küçük bir laf duysa hemen adamın üstüne saldırır ve kıyasıya, karşısındakinin pestilini çıkarana kadar döverdi.

Sonra bizim bölümde Hans Hagen adında biri ortaya çıktı. Otuz yaşlarında, sportmen vücutlu, koyu siyah ve hafif dalgalı saçları arkaya taranmış, fildişi renkli, klâsik yüz çizgileri olan ve insanı şaşırtacak derecede yakışıklı bir adamdı. İnsan ister istemez buradaki iğrenç görüntüler arasında böylesine bir güzelliğe karşılaşıncı, hayran kalmaktan kendisini alamıyordu. Diğer hastaların üzerlerindeki paçavralara karşılık, Başhastabakıcıdan yepyeni bir elbise almıştı. Manchester pantolonu ve hasır renkli ceketini içinde öylesine şık davranışları vardı ki,

sanki üzerindeki elbiseler en iyi terzinin elinden çıkmış gibiydi. Her hareketi kendinden emin, çabuk ve güzeldi. Konuşurken gözleri ıslıl ıslıl parıltıyor, en önemsiz sözcüklere bile öylesine bir önem kazandırıyor, öylesine sevgi dolu, hoş bir hava veriyordu ki, bu sefil çevrede insan kendisini onun etkisine kaptırmaktan alakoyamıyordu.

'Bu genç tanrı nasıl böyle bir cehenneme gelebilir' diye soruyordum kendi kendime. Soma yüksek sesle yanımdakine : «Yeni birisi daha mı geldi?» diye sordum.

«Hayır», dedi; «bu, sekiz haftadır hücre cezası çeken adam!»

1 nallamıyordum, inanmak istemiyordum. Daha sonraları bir kaç kere Hans Hagen'le yattığımız pavyonun koridorunda ya da bahçede dolaşırken Rochester'de geçirdiği gençlik yıllarını —uzun yıllar İngiltere'de eğitim görmüştü— ya da yelkenliyle Kuzey Burnuna gidişlerini anlatıyor ve ben kendisini büyük bir hayranlıkla dinliyordum. Zaten başına ne geldiyse, bu yelkenli tutkusu yüzünden gelmişti. Giderek hep daha büyük, daha güzel yatlar almış ve sonunda sigorta yüzünden çıkan bir anlaşmazlıktan ötürü kanunla çatışmaya düşmüş ve bu nedenle önce hapse girmiş, sonra da bu hüznü yere getirilmişti.

Bu, bana laf arasında şöylece çabucak anlatılıvermiş bir çeşitlemeydi. Sonradan öğrendiğime göre, diğer tutuklularla daha samimi, daha açık yürekli konuşmuş. Spor malzemeleri satan Rostock'lu zengin bir tüccarın üç oğlundan biriymiş. Adam çocuklarına çok iyi bir eğitim sağlamış. Ama en küçük oğlu Hans'la çok uğraştığı halde bir türlü adam edememiş. Daha lise yıllarında bir takım olaylara karıştığı için tez elden Almanya'dan uzaklaşarak İngiltere'ye gitmesi gerekmiş. Ancak orada da

kendisine sağlanan sağlam, iyi bir işi yürütememiş. Gece-leri Rochster'den kaçarak Londra'nın banliyölerinde eğlenmeye gittiğini kendisi anlatır ve keyfi yerinde olduğu zamanlar, barlarda öğrendiği zenci şarkılarını güzel sesiyle söylerdi, ingilizce söylediği bu şarkıları çok hoş bulur, beni oyalamak, eğlendirmek için gösterdiği ilgiye çok sevinirdim.

Sonunda yine Rostock'a dönerek babasına tıp okumak istediğini bildirmiş, ancak bu arada denize ve yelkenlilere olan merakının nasıl önüne geçilmez bir tutku olduğunu anlamış. Burada ,da önce kendisine bir yat almış. Babasının bu yatın parasını ödemiş olduğunu sanmıyorum, çünkü ne kadar iyi çalışırsa çalışsın, spor malzemeleri satan bir dükkânın sahibi, üç oğlundan birine bir yat alması için gerekli onbinlerce Markı ödeyebilecek durumda olamazdı. Bu yat Hans Hagen yönünden yalnızca amaca ulaşmak için kullanılacak bir araçtı. O, bu yatta rahat bir hayat sürmek, kız arkadaşlarıyla pek pahalı gezilere çıkmak istiyordu. O sıralar iyi bir çevrede yetişmiş yakışıklı bir gencin ne kadar kolayca iş çevirebileceğini, cebinde beş parası olmasa da rahatlıkla iyi bir sermaye edinebileceğini farketmişti.

Emlâkçılıkla uğraşmış, borsada geçerli kıymetli evraklarla ilgilenmiş, araba satışlarında aracılık, hayat sigortaları için anlaşmalar yapmış, sağdan soldan bir sürü komisyonlar almıştı. Pırıl pırıl zekâsı, buluşlarıyla her fırsatı değerlendirerek kendisine bir çıkar sağlamasını becermişti. Kendini fazla sıkıntıya sokmadan kadınlar üzerindeki etkisini rahatlıkla kullanıyordu. Erkeklerin çoğu da onun çekiciliğinden kendilerini kurtaramıyorlardı. Ancak geliri ne derece yükselirse, ihtiyaçları da o kadar

artıyordu. Hep gelirinin bir adım ilerisinden gidiyordu ve kasası hep boştu. Ama bildiği tek şey vardı, o da bu ait olduğu hayattaki zevklerini ne pahasına olursa olsun sürdürmekti. Giderek kendisine para getirecek olan araçları düşünmeden kabullenmeye başladı. Artık sokaklarda duran arabaları çalıyor, dans ettiği kadınların çantalarını karıştırıyordu; kısaca, bir dolandırıcı, bir hırsız olup çıkmıştı. Bu durum daha fazla süremezdi böyle.

17.9.44

SAYGIDEĞER bir tüccarın oğlu olduğu için, ilk olay örtbas edilmiş, ama ikincisinde hapse düşmüş, oradan da altı yıldır kaldığı bu hüznü yere getirilmişti.

45

ALT I yıl! Kulaklarıma inanamıyordum, bu genç adam altı yıldır bu hüznü çevrede yaşıyor ve hâlâ gençliğin gerilim ve atılganlığıyla büyüsunü koruyordu. Umut-suz hüznü, çirkin kıskançlık hiç bozmamış onu. Daha şimdi gelmiş, her an gidebilecek, geçici bir konuk gibi burada, çiçek açan evrenin bütün büyüleri de beraberinde. Ne denli güçler olmalı Hans Hagen'in içinde, ne denli

tükenmez bir birikim olmalı ki, burada geçirdiği altı yıl ve bunun üzerine sekiz haftalık bir hücre cezasından sonra, hâlâ gücünden hiç bir şey yitirmemiş, hayatın bütün parlaklığını üzerinde taşımakta. Burada geçirmiş olduğum bir kaç günden sonra nasıl çökmüş olduğumu, bitkin düş-tüğümü gördükçe, bu adamın bu kadar sağlam ve neşeli kalması benim için bir bilmeceydi. Daha sonraları Hans Hagen'i çok düşündüm ve sonunda galiba bu denli güç-lü kalabilmesinin nedenlerini çıkardım.

Önce, hiçbir şey onu etkilemiyor, bu yüzden fazla bir incinme, bir kırınlık duymuyordu. Hep yüzeyde yaşıyor, o parlak yetenekleri kendisini nereye iterse, oraya gidiyor, her şeye şöyle bir dokunuyor, ama üzerinde fazla durmuyordu. Elinden her iş geliyordu; gardiyanların saçlarını çok şık bir tavırla, görülmemiş bir kendinden eminlikle son moda göre kesiyor, bir duvarcıdan daha iyi duvar örüyor; steno, İngilizce, Fransızca, Rusça dersler veriyor, fabrikada ağır işlerde çalışıyor, marangozluktan anlıyordu. Her işi büyük bir kolaylık ve rahatlıkla yapıyor, ama hiçbir işe bağlı kalmıyordu. İnsan onun kişiliğine güvenemezdi. Ancak, hiç değişmeden, gücünden hiçbir şey yitirmeden kalabilmesinin başlıca nedeni, dışarda nasıl yaşıyor idiyse, burada, bu ölümler evinde de aynı hayatı sürdürmesinden ileri geliyordu.

Elbette dışardaki çevresi ile buradaki çevresi aynı değildi; ama Hans Hagen kendini çevreye göre değiştirmiyor, çevreyi kendine uyduruyordu. Dışarda yakışıklılığı, hoş tavırlarıyla kadınları nasıl büyülemiş ise, burada da hasta adamları büyülüyordu. En donuk, en sönük insanlara bile ilgi gösteriyor, onları önemser görünüyordu. Konuştuğu insanların yüzlerinde nasıl bir gülümseyişin,

AYYAŞ

çocuksu bir sevincin yayıldığını görmek, bana oldukça gülünç geliyordu. İşte sürekli geçimsizliği yüzünden buraya getirilmiş ve sürekli olarak yiyecek paketleri alan Mecklenburg'lu çiftçi şişko Reddemien ile Hans Hagen orada durmuş birşeyler konuşuyorlardı. Birbirine bu kadar zıt insanlar düşünülemez! Bu iki insanın arasında en küçük bir benzerlik yoktu; biri zevk adamı, diğeri ise ka-ba saba, yetmiş yaşlarında, buldok suratlı bir çiftçiydi. Başka zamanlar hep yüzü asık olan adamın Hans Ha-gen'le konuşurken gözleri parlıyor, kendinden geçip ne-şeyle gülerken diğerrinin omzuna vuruyordu. Buranın ger-çek kralıydı Hans ve bunu idare etmesini de biliyordu. Hastalar onun öğütlerine körü körüne uyuyorlardı. Hep-sinin işine koşuyor, yalnız dilekçelerini yazmakla kal-mıyor, tahliye edilebileceklerine dair umutlar veriyor; onları avutmaya, eski bir tıp öğrencisi olarak kan çıban-larına ya da çalışırken ellerinde ve vücûüarmda meydana gelen yaralara karşı ne yapmaları gerektiğini söylüyor; doktordan isteyecekleri ilâçları salık veriyor, en zeki avu-katlara taş çıkartacak hukukî öğütlerde bulunuyor; hade-melerin açgözlülüklerini, hırsızlıklarını, yöneticilerin" bas-kılarını, hastane idaresinin pis cimriliğini şikâyet eden gizli yazılar hazırlıyor, fakat bunu yaparken hep olayın dı-şında kalıyor, kendini tehlikeye sokmadan her işe el atı-yor ve bu güçlü el çok kere başarılı oluyordu. Bu ölüler evinin ölüler kralı idareyi çok şey yaptırtmaya zorla-mıştı.

Kral, dışarda olduğu gibi burada da haracını alıy-or-du. Dışarda büyülediği kadınlardan, kızlardan nasıl hiç düşünmeden verdikleri her hediyeyi kabul ettiyse, bura-da da aynı şeyi yapıyordu. Hans Hagen'in birisinden birşey istediğini, rica ettiğini hiç görmedim. Aslında bunun

gereği de yoktu, çünkü hayranları onun her şeyini düşünüyordlardı. Gardiyanlardan biri anlatmıştı; Hans Hagen hücre cezası çekerken hücrenin çevresinde sürekli olarak hastalar dolaşıp durmuşlar ve ilk fırsatta hücreden içeri Hagen'in hoşuna gidecek birşeyler atmışlar. Burada en değerli nesne olan kibritin Hans Hagen'e ulaştırılması için gizlice ekmeği açılıp içine kibritler tıktırılmıştı. Oysa başka biri hücre cezasına çarptırılacak olsa, hücreye girdiği andan itibaren unutulur, bir daha kimse onu düşünmezdi bile. Yeniden ortaya çıktığı zaman da aynı umursamazlıkla karşılanır, kimse kendisine ilgi göstermezdi. Ama Hans Hagen başkaydı. Hücre cezasını bitirdikten sonra bütün bu zavallıların en zavallısı, açlıktan mideleri guruldayan insanların ona koşarak yiyecekler verdiklerini kendi gözlerimle gördüm. Dışarda çalışan hastalardan biri salatalık getirmişti, birisi avuç dolusu haşlanmış patates veriyor, bir başkası bir dilim ekmek, bir soğan, biraz maydanoz, turp, elma, tuz, sokaktan toplanmış bir avuç sigara izmariti vb., herkes birşeyler veriyordu. Bütün bunlar burada çok güç bulunan pek değerli şeylerdi. İşin en hoş tarafı, hediyeleri veren insanlar bunları pek seyrek olarak buldukları halde, kendileri yemiyor ve yedirmiyorlardı ama, Hans Hagen verilenlerin hepsini, hepsini alıyordu. Gülümsüyor, teşekkür ediyor, herbirine bir şaka yapıyordu. Öyle hoş teşekkür etmesini biliyordu ki! Sonra arkasını dönüyor ve hediye veren unutulup gidiyordu.

Hans Hagen, o kendine özgü çabuk, kendiliğinden tavrıyla bazan bana, ona bolca gelen hediyelerden verirdi. Su çorbasının önünde canım sıkkın otururken Hans birden, «Yakalayın, Sommer!» diye bağırarak bana doğru bir dilim ekmek atar ve ben beceriksizce yakalamaya

çalışırken neşeli neşeli gülerdi. Gülüşünün hemen ardından bana çok değerli birşey hediye ettiğini, benim kendisine nasıl müteşekkîr olduğumu unutmuş olurdu. Böyleydi işte, hatırlaması yoktu onun; geçmiş, geleceği düşünmeksizin yalnızca içinde bulunduğu zamanı, dakkeyi yaşardı. Oysa, ondan aldığım hediyelere, benimle arkadaşlık etmesine, beni neşeli gevezelikleriyle oyalamasına karşı minnettarlığımı göstermediğim için pek üzülyordum. Kimdim ki ben? Küçük, orta halli, yoldan çıkmış bir tüccar! Evet, aradan ancak üç gün geçmiş ve ben de onun hayranları arasına katılmışımdım. Ama kör hayranlarından değildim; onu incelemiş, anlamaya çalışmışım. Geceleri iyi uyuyamıyordum. Artık hep Magda'yı ve kötü kaderimi düşünmekle kafamı patlatmaktan bıkmışım. Bundan böyle geceleri uzun uzun Hans Hagen'i düşünüyordum. Kendisine nasıl teşekkür edebileceğimi düşünerek kafamı zorluyor, ama hiçbir şey bulamıyordum. Burada en fakir, en zavallı insan bendim ve Hans Hagen'e teşekkür borcumu hiçbir zaman ödeyemeyecektim.

HAST ANE idaresinin akıl almaz tutumlarına bir örnek ele, her türlü insancıl yaşama sırt çevirmiş, elli altı İane hayvanlaşmış, her türlü suçları işlemiş heriflerin arasında biri on yedi, biri de on sekiz yaşlarında iki çocuğu bulundurmalarıydı. Bu çocuklar, duvarları sürekli olarak rezilce sözler, sövüp saymalar, itişip kakışmalarla yankılanan, havası nefret ve sefaletle dolu olan, genç çocuklar için eğitim özelliğinden başka her türlü rezillikleri barındıran bu yerde yaşamak zorundaydılar. Aramızda bulunuşları geçici değildi. Sürekli olarak burada kalmak, hücrelerimizi, yemek masalarımızı ve işimizi paylaşmak zorundaydılar. Onların da artık bizim gibi düşündüklerinden, duyduklarından şüphem yoktu. Biz yaşlılarla onların arasındaki tek fark, gençliklerinin verdiği göz kaşımaştırcılığın kötülüklerini örtmesiydi. Ama aslında bizden daha hesaplı ve içten pazarlıklıydılar. İkisi de güzel çocuklardı. Birisinin adı Kolzer'di. Hans Hagen'le ilgili hikâyeyle bir ilişkisi olmadığından, ondan belki ileride, başka bir fırsatta söz ederim. Schmeidler adlı, onsekiz yaşındaki diğer çocuk Hans Hagen'in en yakın çevresinden idi. Hagen'in bu yakın çevresinde başkaca, yukarda sözünü ettiğim sağ gözü siyah deri bantlı, asık yüzlü, kavgacı Liesmann ve yirmi dokuz yaşındaki uzun boylu, Don Kişot'vari, insanın üzerinde garip bir etki bırakan Brachowick adında bir adam daha bulunuyordu. Bu üçü de Hagen'in aksine, önce kimsesizler yurdunda yetişmişler sonra ıslahanelerde ve hapisanelerde yatmışlar, sonunda da buraya gönderilmişlerdi. Sürekli olarak bütün yerlerin sıkı kıcılığından yakınmalarına, küfretmelerine rağmen, ancak

böyle yerlerde rahat edebiliyorlar, bu zehirli havayı içlerine çekmekten hoşlanıyorlardı. Üçü de denenmek üzere birkaç kere serbest bırakılmışlar, fakat hepsi de özgürlük denemesinde başarı gösterememiş, üç dört hafta soma demir parmaklıklar ardına dönmek zorunda kalmışlardı. Çünkü dışarda hiçbir işte çalışmak istememiş, hırsızlık yaparak kısa yoldan para edinmeyi seçmişlerdi.

Liesmann, Hagen'in her şeyini paylaştığı ve hep beraber olduğu en yakın dostuydu. Neden sonra büyük bir şaşkınlıkla, Kral Hagen'in sekiz hafta hücre cezasına çarptırılmasına yol açan dövüşü bu Liesmann denen adamla yaptığını duydum. İnanılacak gibi değildi, ama doğrudu; Başhastabakıcının kendi ağzından dinlemiştim bunu. Aralarında geçen ufak tefek kavgalar bir yana; Hagen, Liesmann'ı üç kere esaslı bir şekilde dövmüş, öyleki, bir keresinde çenesi yerinden çıkmış, bir keresinde elini yarmış, son kavgada da bir darbeyle sağ gözünün görme yeteneğinin hemen hemen yok olmasına sebep olmuş. Hagen'in kendisi bir kere Liesmann'm gözündeki siyah bandı kaldırarak donuk, hâlâ morluğu geçmemiş gözünü bana göstererek, «İşte şurasına vurmuştum,» demişti. Sonra Liesmann'a: «Şimdi artık biraz görebiliyor musun?» diye sordu. Sesinde arkadaşının sakatlanmasından duyduğu gerçek bir üzüntü vardı.

Liesmann :

«Sanki çok uzun süre güneşe bakmış gibiyim..» diye gayet sakin, dostça karşılık verdi.

Evet, gerçekten birbirlerini hep gözeten, birbirleriyle ilgilenen eh yakın iki arkadaşlıklar. Liesmann gidip zayıfları insafsızca döverek ellerinden tütünlerini alır, sonra ikisi ganimeti aralarında bölüşürlerdi. Hep birbir

lerini gözetirler, bazan da dövüşürler; hem şöyle böyle değil, kıyasıya, öldüresiye dövüşürlerdi. Gözleri döndüğü zaman, 'geberteceğim seni', diyerek korkunç bir öfke ve kıskançlıkla birbirlerine saldırırlardı. Çünkü kavganın nedeni o anda aralarında paylaşamadıkları küçük erkek orospu Schmeidler'di. Genellikle Otsche Schmeidler'in hangisiyle yatacağı konusunda kolayca anlaşılırdı, ama işle. bazan bu küçük oğlanın birini diğerine tercih etmesi böylesine kavgaların çıkmasına yol açıyordu.

Her şey dışardaki hayat gibi oluşup geliyordu. Bu ölüler evinde' aşkı ve şehveti yaratan ille de Hans Haßgen olmayabilirdi. Her ne kadar karanlık, bozuk bir aşk da olsa,' yine bütün hazları ve tehlikeleriyle aştı. Bu dalgalı sarı saçlı, mavi gözlü, grek burunlu, çok hoş çeneli çocuk, kısa gömleğiyle sabahları adamların arasında dolaşp fısıltılı sesiyle konuşarak henüz kan çıbanı çıkmamış ince, beyaz kollarıyla bacaklarını yıkarken bütün gözler ona çevrilirdi. Yürekler daha hızlı çarpar, gözlerde pırıltılar belirirdi. Bu hüzünlü ölüler evinde herşeye rağmen bu insanların ilgisini çeken şeyler vardı. Aşk, çöplük içinde geçecek gibiydi, herkesi çılgına çeviriyordu. Diğer adamlar, şehvetle, tutkuyla çevrede dolanıp duruyorlar, ama bir türlü yaklaşılmaya cesaret edemiyorlardı. Liesmann'ın kaba kuvvetinden, Hagen'in kurnaz jiu jitsu oyunlarından korkuyorlardı. Ama çocuk orospu Schmeidler ancak uzaktan bakabilen bu sessiz hayranlarına da ilgi göstermekten geri kalmıyordu. Onları 'yakıp tutuşturuyor', ellerindeki son tütünü de alıyor, bir kere elini tutturmakla, gelen yiyecek paketlerinin içinden en iyi parçayı seçip alabüyüyordu. Otsche Schmeidler yalnız kendisini değil, ailesini de düşünüyor, idare ediyordu. İki arkadaş da, —Liesmann ve Hagen—, bu duruma göz yu-

muyorlardı. Kısaca, o pek gösterişli Hans Hagen bile düpedüz pezevenklik yapmaktan geri kalmıyordu. Gerektiği zaman erkek dostunu başkalarının kucağına gönderiyordu.

Bir cehennemde yaşadığımızı söylemiştim! Eksik olan hiçbir şey yoktu bu cehennemde; aşk bile vardı, ama bozulmuş ve leş gibi kokan bir aşk!

47

EĞER yemeklerde Emil Brachowiak benim masada yemiyor olsaydı, bu garip ilişkiden bu kadar haberim olmazdı, insanların genellikle sessiz, sakın kişileri kendilerine sırdaş olarak seçtiklerini görmüştüm. Buraya gelişimin ilk haftası ben de hemen nerdeyse hiç konuşmamıştım. Bu yüzden Brachoviak kendine sırdaş olarak beni seçmişti. Her gün bana usulca çektiği aşk acılarını anlatıyor, hatta beni kendine aşk elçisi yapmak istiyordu. Akşam; şanı yemeklerinden sonra bazan koridorda bir aşağı bir yukarı dolaşıyorduk. Kendisine yardım etmem için bıkmadan usanmadan beni kandırmaya çalışıyordu. Onu kaç kere aşk yüzünden ağlarken, gülerken gördüm. Dışarda hava kararmak üzereydi. Koridorda duvarlara yaslanmış hastaların, ancak pipolarından bir nefes çektikleri zaman ateşin ışığında hâlâ varoldukları anlaşıyordu. Hagen, Liesmann ve Schmeidler bir odada halvet olurlarken, aralarına alınmayan Brachoviak giderek daha heyecanlı

myor ve sağık danışmanına bütün bu 'namussuzluk' lan aıklaſa mı, yoksa Otsche'ye bir mektup daha mı yazsa, bir türlü karar veremiyordu.

«Mektup yazacağım ona,» diyordu Brachovviak. «Diyeceğım ki; 'Otsche, ſenin için çok ſeyler yaptım. Sana ikibuçuk paket tütün, fabrikada bulduğım küçük bir altın yzğı hediye ettim. Ama biliyorum; onu ſen tutup Hagen'e verdin, o da yzğı mutfaktan çalman yedi yüz elli gram yağı karşılığında bir hademeyle değıştirdi. Ancak eğer yine bana karşı iyi davranırsan, bunun üzerinde durmak istemem. Dn sabahtan beri bana bir kere olsun, günaydın, demedin, artık hiç yüzüme bile bakmıyorsun. Bana karşı tekrar iyi davranmalısın, yoksa doktora her ſeyi, Liesmann ve Hagen ile yaptığın namussuzlukların hepsini anlatırım.' Böyle yazacağım Otsche'ye!»

«Senin yerinde olsam, ne olursa olsun onları şikâyet etmezdim,» diye karşılık verdim. «Sonra ſenin de başın derde girer.»

«Tamam, tamam, ſen mektubu bu akşam Otsche'ye götürüyor musun?»

Hayır, bu olaya karışmak istemiyordum. Dert değıldi Brachowiak'a, hemen başka bir elçi bulup yazdığı mektubu gönderdi. Ertesi sabah öfkeden titriyen bir sesle, Otsche Schmeidler'in mektubuna karşılık gönderdiğini bildirdi.

«Peki ne demiş?» diye sordum. «Yine sana karşı 'iyi' davranacak mıymış?»

«Hayır, kıını yalamalıymışım,» diye haykırdı Brachovviak, sinirinden yüzü kıpkırmızı olmuştu. «Böyle söylemiş, sümüklü erkek orospusu! Ama görecek gününü, bunu onun yanma bırakmam. Bir daha benden zor tütün alır o!»

Zavallı Brachovviak, böyle konuşuyordu ya, elinde zaten tütünün kırıntısı bile kalmamıştı, hepsini Otsche'ye vermişti çünkü. Brachovviak'm tam takır olduğunu Otsche de biliyordu.

Kralımız Hagen bütün bunları duysaydı, ne derdi acaba? Bu kibar, sevimli genç adam her şeyin hiç olmazsa görünüşte temiz olmasından yanaydı. Ama Emil Brachovviak, Schmeidler'e olan tutkusunu öylesine utanmadan açığa vuruyordu ki, Schmeidler'le Hagen'in ilişkisini bildiği halde sürekli olarak çocuğun çevresinde dolanmaktan bir türlü kendini alamıyordu. Otsche, Brachovviak'a, Ha-gen'le '*karıştırdığı haltları*' kendi ağzıyla anlatmıştı. Buna karşılık da Brachovviak aşk hasretine dayanamayarak Hagen'e gidip aynen benimle konuşur gibi, Schmeidler'e olan tutkusu yüzünden çektiği acıları anlatmış; onu, vefasızlığından dolayı Hagen'e şikâyet etmişti. Hagen, Brachovviak'm anlattıklarını büyük bir olgunlukla dinlemiş, ona yakınlık göstererek kendisini avutmaya çalışmış ve bu konuda aracılık yapacağını söylemişti. Ama Brachovviak arkasını döner dönmez, Hagen diğerleriyle birlikte, soyulup soğana çevrilen ve artık işe yaramayan zavallı Brachovviak'm ardından katıla katıla gülmüşlerdi. İşte tam cehennemi bir havaydı bu; aldatmacalar, yalanlar, rezilliklerle dolu bir hava!

Becerikli, çalışkan bir işçiydi Brachovviak. Çalıştırıldığı fabrikada bir çeşit güvenilir haberciydi. Orada çalışan diğer sivillerle görüşebiliyordu. Yaltaklanmasını ve dilenmesini de becerdiğinden kısa zaman sonra tekrar tütün bulmuştu.

«Bu sefer kesin kararlıyım,» diyordu; «bir pipoluk bile vermiyeceğim ona!»

„

AYYAŞ

Uzun koridorda bir aşağı bir yukarı gidip geliyor,, uzun saplı piposundan çektiği dumanları, Schmeidler'in önünden geçerken kendisine bakmaksızın yüzüne doğru savuruyordu. Brachovviak hasta olduğunu bildirerek işe gitmemeye başladı. Öğleden sonraları boş zamanlarımızda benimle bahçede dolaşıyordu. Gerçekten Schmeidler de az sonra tek başına bahçede beliriverdi. Yanında ne Hagcn, ne de Licsmann vardı. Pek ender rastlanan bir durumdu bu.

«Piçin yüzüne bile bakmayacağım!» diyordu Brachovviak. Güneşte, merdivenlerin basamaklarına oturmuş Schmeidler'in önünden geçiyorduk. Hafif yaz rüzgârı çocuğun sarı saçlarını usul usul okşuyordu. Genç, taze ve temizdi Schmeidler.

İkinci kere önünden geçince Brachovviak bana eğilerek :

«Gülümsedi,» dedi.

«Kararınızdan dönmeyin,» diye uyardım. «Onu ilgilendiren yalnızca tütününüz. Bana da bir sigaralık kadar verebilir misin?»

«Yanımda yok,» dedi kısaca. Soma, «Hayır, hayır bir tutam bile vermiyeceğim ona!» diye ekledi.

Ancak üçüncü kere önünden geçerken Schmeidler son derece samimi bir şekilde:

«Skat oynayalım mı?» diye sordu.

Sonra hemen kirli, resimleri tanınmaz hale gelmiş, iskambil kâğıtlarım cebinden çıkardı. Brachovviak dünden razıydı; ben de olmaz demedim, ama usulca dürttüm Brachovviak'ı. O da beni yatıştırır anlamda başını öne doğru salladı. Oyunda Schmeidler'in çok şansı vardı. Kazanan Schmeidler oldu, ben ikinciydim.

Çocuk hemen :

«Eh, oyunu kazandık, karşılığında birazcık tütün verebilir misin, Emil?» dedi güldü. Brachowiak hemen tütün kesesini çıkararak (ben istediğimde güya yanında değildi kesesi!) çocuğun tütün kutusunu ağzına kadar doldurdu. Ben de biraz tütün istemek için avucumu uzattığımda bir sigara sarmaya bile yetmeyecek kadar azıcık birşey verdi. Soma ikisi de kol kola girip birbirlerine sokularak bahçede dolaşmaya başladılar. Beni çoktan unutmuşlardı.

O akşam Emil Brachoviak yine iki gözü iki çeşme ağlıyordu. Schmeidler onu soyup soğana çevirmişti, artık adını duymak istemiyordu. Ertesi gün Brachoviak gerçekten, Schmeidler'in diğerleriyle yaptıklarını 'curnal' etti; ama sağlık danışmanına değil, Başhastabakıcıya. Ancak bu ihbar hiç bir şekilde sonuç vermedi. Neden idarenin bu işi ele almadığını bir türlü anlıyamadım. Oysa ellerinde her türlü imkân vardı; suçluları cezalandırabilirler, sürekli tedirginlik kaynağı olan çocukları başka bir kliniğe gönderebilirlerdi. Açlığımıza karşı hiç bir tedbir almadıkları gibi, bu konuda da kollarını kıpırdatmıyorlardı. Nasıl bir hayat yaşadığımız, hangi pislikler içinde süründüğümüz onları hiç ilgilendirmiyordu. 56 kişi arasından yeniden dışardaki hayata dönebilecek 6 kişi bile çıkmazdı. Herkes, hemen herkes burada hayatının geri kalanını geçirmeye mahkûm edilmişti. Ancak nasıl geçireceğimiz hiç mi hiç önemli değildi. Çürümüş gövdelerimizde kalan son gücü de çalışmada kullanarak bizlerden biraz olsun yararlanmayı düşünüyorlardı, diğer şeyler onları ilgilendirmiyordu; ister mutlu olalım, ister sefalet içinde çürüyüp gidelim! Hayat dışardaydı, burası ise ölümler eviydi.

HANS Hagen'i burada ancak kısa bir süre gördüğümü söylemiştim. Onunla daha uzun zaman beraber olmayı ne kadar isterdim. Aslında adamın temelinde kötülük yatıyordu, fakat o kadar güzeldi ki; yüzü kutsal kitaplarda anlatılan, şeytan olmazdan önceki melek kadar ısl ışıkl ı. Gerçekten bir ışıkt ı o, bizim çorak, karanlık yaşamamıza hareketi, hatta gülmeyi getiren ışıkt ı. Hep hayranlıkla anmış ımdır onu. Ondan boş kalan yeri kimse dolduramad ı. Biraz olsun onun canlılığ ında, inceliğ inde bir kişi daha çıkamaz. Belki ben bu hep hüznünlü yerde bütün umutlarımı çoktan yitirmiş olduğum için böyle düşünüyorum, ama şunu açıkça söyleyebilirim; bir insan kötü olabilir, ama içinde hâlâ yaşama gücünü taşıyorsa, varsın kötü olsun, aydınlığa çıkma umudumuz olmadan hergün biraz daha pisliğe bakarak yaşamaktan, bu karanlık, kapalı, sefil varoluştan daha iyidir.

'Hagen gidiyor!' fısıldaşmaları başlamıştı, ama kimse inanmıyordu bu söylentiye. Nereye gidecekti? Serbest mi bırakılacaktı? Buna ne doktor, ne de idare izin verirdi.

Hep kötülüklerin yaratılmasına sebep olan, en iyi arkadaş ının çenesini kıran, gözünü çıkartan bu dövüşçü adamın, bu ölümler evi kral ının dışarda, özgür hayatta ne işi vardı! Babası ona çoktan sırt çevirmişti. Nereden para kazanacaktı? Hiçbir mesleğ i olmayan bu adam dışarda basit bir işçi gibi yaşayamazdı. Hayır, otuz bir yaş ında, şaşılacak yetenekleri olan, kültürlü, hoşsohbet, ama mesleğ i olmayan Hans Hagen, ömrünün geri kalan bölümünü hep böyle yerlerde geçirmeye mahkûmdu. Artık hiç

bir zaman özgür bir insan olarak şehrin caddelerinde dolaşamayacak, hiçbir kız kendisine gülümseyemeyecek, namuslu tek bir iş yapamayacaktı.

«İşte Hans gidiyor!» dedi bir hademe. Aşağıda, avluda, sivil bir memurun bileğine taktığı bir kelepçeyle, üzerindeki kamış renkli kısa ceketi ve manchester pantolonuyla Hagen'i götürdüğünü gördüm. Hademe, Başhas tabakıcımın nasıl kötü davranarak, Hagen'in bir kere olsun sivil giyinmesine bile izin vermediğini anlatıyordu. Elinde kalan ekmek ve tütünü Schmeidler'e, tıraş makinesiyle kendi eliyle yapmış olduğu sandaletleri, hep dövüştüğü arkadaşı Liesmann'a hediye etmesine bile izin vermemişlerdi.

«İşte, Hans gidiyor!»

Nereye? Başka bir kliniğe tabii. Buradaki yöneticilere altı yıl yeterince güçlük çıkarmıştı, şimdi biraz da başkaları onunla uğraşsınlar! Ünü kâğıtlarıyla birlikte kendinden önce gitmişti; ama bu, gittiği yerdeki insanları da etkilemesine, oradaki ölümler evinde de yine kral olmasına engel değildi. Orada da kendisine haraç verecekler, başkalarına kendisi için hiç tehlikeli olmayan şikâyet mektupları yazacaktı. Hans Hagen'in yaşlanacağı zamanı gözümün önüne getiriyordum. Güzel, dalgın siyah saçları seyreiecek, kırlaşacaktı. Kendisinden daha genç olanlar kol gücünde ona üstün gelecekler, artık jiu jitsu oyunları güçlü kuvvetli gençleri alt etmeye yetmeyeceğinden, başka hilelere, kurnazlıklara baş vurmak zorunda kalacak, ama bir gün artık kurnazlığı da para etmiyecekti. Gençliğin üstünlüğü geçmiş ve ihtiyarlamış olacak, kral tahından indirilecek, fakat o hâlâ özgürlüğe hapisanenin demir parmaklıkları arasından bakacaktı. Boşuna gülümse-

misti kızlar ona, pırıl pırıl yatlar boşuna yelken açmıştı onun için. O ölümler evinde yaşamıştı, ölümler evinde ölecekti.

Zavallı Hans Hagen! Öyle genç, öyle güzel, öyle parlak bir insan ki! Zavallı Hans Hagen mi? Hayır, hepimiz, zavallı bizler! Hepimiz de ufacık birşeyle başlamıştık. Bende başlangıca neden, çoktan unutulmuş, bir zamanlar hediye edilmiş bir şişe kırınızı şaraptı. Onunki de buna benzer basit birşey olmalıydı. Hep küçük birşeyle başlanır, soma çorap söküğü gibi gider arkası. O küçücük şey büyür, büyür, bizi aşar, altına alır; hâlâ parmaklıklar ardından bakarız özgürlüğe. Kulenin saati vurur, yüzlerce, binlerce, onbinlerce kere vurur... Boşuna! Kuzeyden, doğudan, güneyden, batıdan ılık, acı   soğuk eser rüzgâr, ama bizim için değildir bu, hiçbir zaman bizim için esmiyecektir! Ah, keşke bunu önceden bilmiş olsaydık! Zavallı Hans Hagen!

'Hans Hagen'in ardında kalanlar' dan biraz daha söz etmek istiyorum. Başka türlü adlandıramam onları, çünkü gidişiyile bizim için tamamen ölmüştü artık Hans. Bir daha onu hiç görmeyecek, ondan tek satır haber alamayacaktık. Liesmann ve Schmeidler, işleri bittikten sonra günlerce koridorun sonunda öylece yan yana durdular, ağızlarını bıçak açmadı. Çocuğun yüzü sararmış, gözleri ağlamaktan kızarmıştı. Liesmann eskisinden de asık suratlı ve saldırgan olmuştu. Hoşuna gitmiyen en küçük bir söz üzerine, karşısındakine hiç bir uyarmada bulunmadan hemen kavgaya başlıyordu. İkisinin de birbirleriyle ilgilenmesi, sigara, yemek, her konuda yardımlaşmaları insanı bayağı duygulandırıyor. Her ikisi de tek söz konuşmuyor, yan yana öylece durarak tek bir ortak düşün 

ceye dalıp gidiyorlardı. Boş olan öğleden sonraki pazar günleri ben asık yüzlü Zeise ve geçimsiz Redemien ile skat oynarken, onlar da karşılıklı oturup kızmabirader oynuyorlardı. Hiç konuşmadan saatlerce oynadıkları oluyordu. Yalnız arada bir, Liesmann'm taşını kırdığı zaman çocuğun gülüşü duyuluyordu. Tütünleri pek az kalmış olmalıydı; ikisi de aynı pipodan içiyorlar, pipo sık sık ağız değiştiriyordu. Ama daha o zamanlar, pek iyi anlaştıkları, birlikte Hagen'in yasını tutmakta oldukları zaman, Liesmann'm ölçsüz derecede acılı, köşeli, sert, gözündeki siyah bantla daha da çirkinleşen yüzüne baktıkça, bu işin iyiye gitmiyeceğini sezinliyordum. Herde fahişe karakterli Schmeidler, Liesmann gibi böylesine sert ve itici bir insana sadık kalamazdı. Liesmann da bu kadar güvendiği insanın kendisine sırt çevirmesine katlanamazdı.

Sonunda beklenen, kaçınılmaz olay gerçekleşti. Ancak Otsche'nin seçtiği insan, aşktan yanıp tutuşan Brac howiak değii, durmadan dolaplar çeviren, iki yüzlü ayakkabıcı Buck'du. Bunu görünce şaşkınlıktan küçük dilimi yutuyordum. Böylelikle bu garip insanın başka bir yönünü daha öğrenmiş oldum. Bu yeni ilişkinin sonuçlan, paçavrası çıkmış bir ayakkabıcı, bir bacağı kırılmış Otsche ve Liesmann için de sekiz haftalık bir hücre cezasıydı. Liesmann hücre cezasını çektiği sürece kimse onunla ilgilenmedi. Cezası bitip de aramıza döndüğü zaman, Schmeidler ortadan kaybolmuş, çoktan gitmiş olması gereken ıslahaneye gönderilmişti.

18.9.44

YiNE kendi yaşantılarıma dönüyorum. Hâlâ bu sağ-lık ve Bakım Yurdu'na gelişimin ilk günündeyiz. Teneffüs daha yeni bitti, buradaki bazı insanlarla yeni tanıştım. Şimdi tekrar, en güneşli, en güzel yaz gününde bile boş, boğucu uzun koridordayım. İşsiz, güçsüz, sıkıntı içinde, ama sessiz, saatlerce bir aşağı bir yukarı dolaşıp duruyorum. Çamaşırları odaya taşıyan ya da ellerinde bir tomar kâğıtla yanında hastabakıcı ya da bir gardiyan olduğu halde önümden geçen bir hasta gördükçe seviniyordum. Hiç olmazsa bir hareket var. Beni hiçbir şekilde ilgilendirmedigi, ortada hiçbir şey olmadığı halde, bu hareket beni, belirsiz kaderim üzerine kara kara düşüncelerimden çekip alıyor. Kendimle ilgilenmiyebilsem keşke!

Bazan koridorun bir ucundaki pencerenin önünde durarak, dışarıya, üstü dikenli tellerle örtülü duvardan ötelere, 'dışarda', güneşin ışığında pırıl pırıl duran özgürlüğe bakıyorum. Önümde, gene dışarda, yüksek ağaçlar var. İhlamur ağaçları olmalı. Üzerinden hızla arabaların geçtiği bir yolu gölgeliyorlar. Açık renk elbiseleriyle bisiklet üzerinde giden bir kız görüyorum. Başımı çeviriyor, tekrar derin, karanlık koridora dönüyorum. Dışardaki hayat acı veriyor bana; benimle ilgisi olmayan, bütünüyle ayrıldığı bir hayat o.

Artık ondan birşey görmek, birşey duymak istemiyorum. Hepiniz geçip gidin buradan, boşaltın bu toprakları! Ağaçlar kurusun, tarlaları, çayırıları kumlar örtsün! Bu ölümler evinin çevresi kuru, ölü bir çöl olmalı!

Bazan salonlardan birine, küçüğüne ya da büyüğüne giriyor, kader arkadaşlarımın yanında beş on dakika oturuyorum. Kader arkadaşlarım mı? Hayn, onlar benim kadar acı çekemezler, onların kaderi, gelecekleri belli. Oysa beni acılar içinde kıvrandıran bu belirsizlik!...

Bazıları kafasını masaya dayayarak uyuyor (çünkü burada gündüz yatmak yasak!), bazıları da hiç sesleri çıkmadan orada burada siftinip duruyorlar. Ufak tefek, çarpık, armut kafah, şaşı gözlü genç bir adam inanılmayacak derecede pis iskambil kâğıtlarını önündeki masaya üst üste koyuyor ve her kâğıda uzun uzun bakarak aptalca sırtıyor. Elinde gazete olan bir adam, gözü başka yerde, dalıp gitmiş, öylece oturuyor. Bir başkası pantolonunu çıkarmış, yemek yediğimiz masanın başında, bacağındaki irin ve kan akan çıbanı acılı bir yüzle inceliyor.

İğrenerek yerimden fırlayıp koridora dönüyorum. Hücrelerin kapılarına asılı adları okuyorum : Gothar, Gramatzki, Deutschmann, Brandt., Westfal, Burmester, Röhrig, Klinger. Sonra gezinirken, okulda sözcük ezberler gibi kendi kendime tekrarlıyordum: Gothar, Gramatzki, Deutschmann, Brandt... İyice kafama yerleşene kadar tekrarlıyorum. Sonra diğer hücredeki adları okumaya gidiyorum. Böylece vakit geçirmeye, bitip tükenmek bilmiyen ikibuçuk saati geçirmeye çalışıyorum! Dışarda ikibuçuk saat nedir ki? Ama burada!... Sonunda hasır dokuyucularla süpürge yapıcıları çalışma hücrelerinden çıkıyorlar; kapılar çarpıyor, sesler yükseliyor, tuvaletlerde sular akmaya başlıyor ve pipolar yakılıyor. Çok şükür, hareket, birazcık hareket!

Hemen ardından bir ses yükseliyor : «*Fabrikadaki-
ler dönüyor!*» Ardından başka bir çağrı: «*Yemek alacak-
lar yaklaşsın!*»

Kısa bir süre sonra, tıklım tıklım dolu salonda oturuyoruz. Fabrikada çalışanların anlatacağı yenilikler bekleniyor. Bu sefer yetmiş beş kiloluk sandıkları taşımak zorunda kaldıklarını anlatıyorlar; oysa dünkü sandıklar ancak altmış kilo çekiyormuş. Bu farkın nereden ileri geldiği üzerine hemen öfkeli bir tartışma, bir kavga başlıyor. Yemekle fazla ilgilenmiyorum. Nasıl olsa sıcak su içinde birkaç parça lahana kökünden başka bir şey yok. Henüz bu odun' parçası gibi nesneleri yiyemeyecek kadar kibarım. Kaşığımla çıkarıp yemek çanağınm yanma koyuyorum. Nasırlaşmış, kaba bir el masanın üzerinden uzanıp lahana kökü parçalarını kaptığı gibi, hazır açık bekleyen ağzına tıkıyor. O anda öte yandan kızgın bir ses bana doğru bağırıyor :

«Allah cezam vermesin, ne diye lahananı Jahnke'ye veriyorsun? Herif gördüğü her şeyi yer, bok bulsa, onu bile yer!»

Jahnke de öfkeyle bağırarak karşılık veriyor :

«Sana ne benim yediklerimden, sümüklü? Yeni gelen, lahanasını bana veriyorsa, onun bileceği şey, sen ne karışıyorsun! Onun avukatı mısın? Zaten burada her sümüklü başkasının avukatlığını yapmaya kalkar!...»

Hemen diğerlerinin de karıştığı bu kavgaya, curcunaya çok şükür beni karıştırmıyorlar. Birbirlerine laf yetiştirmekten beni unutuyorlar.

«Kesin şu köpekler gibi dalaşmayı be! Gürültü etmeden duramaz misiniz?»

«Sana ne, ne karışıyorsun?»

«Haklı, kesin gürültüyü!»

«İstediğim kadar bağırırım işte!»

Bulunduğumuz yemek salonuna da bir penceresi olan

'cam sandık' daki gardiyan bütün bu gürültü patırtılara hiç aldırış etmiyor, başını gazetesinden kaldırmıyor.

Yemekten kalkıyoruz. Daha dün akşam beceremiyeli ceğimi sandığım şey gerçekleşti. Nerdeyse bir litre tutan sıcak suyu kaşıkladım. Masadan kalkarken kendimi doymuş gibi hissediyorum, ama hemen gece midem açlıktan guruldamaya başlayacak ve ben de bundan böyle geceleri sık sık lâzımlığa oturanların arasına katılacağım.

Başhastabakıcı doktora gitmesi gereken ya da gitmek isteyenleri önceliklerine göre bir araya topluyor. Yalnız bizim bölümden doktora çıkacak yirmi kişi var. Ben onların arasında değilim. Çoğunun işte çalışırken kolu ya da bacağı yaralanmış. Bu tür yaralılar şaşılacak kadar çok. Ya çalıştıkları fabrikada kazadan korunma tedbirleri alınmamış ya da akılca zayıf olan bu hastalar özellikle beceriksiz olmalılar. Ama bu durumda da hastaların daha tehlikesiz işlerde çalıştırılmaları gerekmez mi?

Bizim koridoru merdiven sahanlığından ayıran parmaklıkların önünde diğer bölümlerden gelen daha bir sürü hasta var. Şöyle bir sayıyorum, otuzun üstünde. Sonra bakıcılarının denetiminde kadınlar geliyor, çoğu genç kız. Onlar da yirmi kişi kadar varlar. İyice duvara sokulmuşlar, kadın bakıcıları bizlerden biriyle konuşmamaları için gözlerini dört açmış! Hepsi beraber yetmişden fazla hasta! Saat şimdi yediyi geçiyor, acaba doktor gece yarısı geç vakitlere kadar mı hastalara bakacak? Pek sanmıyorum!

«Hep bu kadar çok mu olur?» diye soruyorum bir hastaya.

«Bu kadar çok mu?» diyor şaşırarak. «Bu daha bir şey değil, bugün oldukça az! Bu Allahın belâsı yerde has

ta olmayan var mı? Sözgeşi, ben, çoktandır hasta olduğum halde gelmiyordum, zaten bir anlamı da yok!»

Ben koridorun öteki uçundayken doktor gelmiş, yüzünü görmedim. Ama önemi yok, bugün nasıl olsa doktora çıkartılmıyacağım. Böylesi daha iyi, yetmişten fazla hasta arasında benimle doğru dürüst ilgilenecek zamanı olmaz. En iyisi daha sakın bir günü beklemek. Çünkü ona hikâyemi baştan sona, ayrıntılarıyla anlatmalıyım.

- Başhastabakıcı bağırıyor:

«Ayağında yara olanlar ayakkabılarını çıkartsın, öne geçsinler!»

Ayaklarından hasta olanlar alelacele öne geçiyorlar. Altışar altışar sokuluyorlar doktorun odasına ve bir dakika sonra ilk hasta doktor tarafından muayene ve tedavi (!) edilmiş olarak odadan dışarı çıkıyor.

Başhastabakıcı bağırıyor:

«Diğerleri belden yukarı soyunsunlar! Arka arkaya, sırayla!»

Kızlar erkeklerin nasıl soyunduklarına bakıyor. Bu, kaba, yaşlıca bir kadın olan bakıcılarını müthiş öfkelen-diriyor, yüzü kıpkırmızı kesiliyor. Başörtüsünün altından alnına birkaç bukle dökülmüş olan bir kızın üzerine saldırıyor.

«Bu püsküller de ne oluyor?» diye bağırıyor. «Aklın fikrin adamlarda, değil mi? Şimdi gösteririm ben sana süslenmeyi!» Kızın kafasındaki başörtüyü çekiyor.

«Ne?» diye öfkeden çılgına dönerek haykırıyor. «Saçlarını bir de lüle yapmış! Sana kaç defa dümdüz tarayacaksın demedim mi? Dur hele, gösteririm ben sana!»

Kızın saçlarına asılmış çekiyor, azıcık lüleleri bozmayla çalışıyor. Kız hiç karşı koymadan, canının yanmasından

yakınmadan başını saçından çekilen yere doğru bir o yana bir bu yana oynatıp duruyordu. Ama benim bu korkunç olayı izliyecek zamanım yoktu. (Ayrıca bu olayı korkunç olarak algılayan benden başka kimse yoktu galiba.)

Başhastabakıcı yanıma gelmiş :

«Çabuk Sommer, yatağınızı, eşyalarınızı toplayın, başka bir odaya geçeceksiniz!» diyor.

Hemen çarşaf larımı ve eşyalarımı toparlayıp Başhas tabakıcının ardından gittim. '*Cam sandığın*' yakınında bir hücrenin kapısını açtı. Bu hücre öncekinden daha küçüktü, ama içerde yalnız dört yatak vardı. Neyseki ranza yoktu burada. Oda daha aydınlık, daha havalıydı, çok kötü kokmuyordu. Durum biraz düzelmişti, haklı olarak doktorun bu konuda etkisi olduğunu düşündüm. Çok şükür, demek hakkımda iyi şeyler düşünüyor, şimdilik her şey yolunda görünüyor.

Bu arada Başhastabakıcı yaşlı bir adamı yatağından kovuyordu :

«Hadi, hadi, Meier, kalkın! Elinizi çabuk tutun biraz, ikinci pavyona geçiyorsunuz!»

«Hay Allah, yine mi taşınyorum, Başhastabakıcı bey?» diye sızlanıyordu. «Hep beni ordan oraya atıyorsunuz! Bu odaya geleli daha iki üç hafta oldu. Ne kadar sakindi burası; güzel, ferah...»

Ama Başhastabakıcının bu yaşlı adamın sızlanmalarını dinliyecek sabrı yoktu.

«Kalkın, diyorum size!» diye bağırarak yaşlı adamı hızla sarstı. «Kesin zırıldamayın da!»

Yaşlı adam değnek gibi incecik bacakları üzerinde sendeleyerek yatak çarşaf larım alıp hücreden dışarı çıktı. Kısacık gömleği kıcını ancak örtüyordu.

«Yatağınızı sonra yaparsınız!» dedi Başhastabakıcı.. bana. «Gelin şimdi benimle, doktor sizi bekliyor!»

50

GERÇEKTEN doktor beni bekliyordu. Daha bir saat geçmemiş ve yetmişten fazla hastaya bakılmıştı. Sağlık danışmanı Dr. Stiebing beyaz doktor gömleğiyle beni karşılayarak dostça gülümsedi, oturmam için bana yer gös-terdi, hatta elimi sıktı. Başhastabakıcı bir kenara çekilmiş, büyümüş gözlerle hiş kımıldamadan bakıyor, konuşmamızdan tek kelime kaçırmak istemiyordu. Sağlık Danışmanı-
nın bana karşı nasıl özel davranışta bulunduğunu görmesi iyiydi. Beni bu kadar samimi karşılaması, daha iyi bir odaya aldirtması Başhastabakıcının bana karşı daha dik-
katli, daha yumuşak davranmasını sağlıyacaktı.

«Evet,» dedi Sağlık Danışmanı gülerek; «işte sonun-
da yine bana geldiniz, Bay Sommer. Bundan iki hafta ön-
ce arkadaşım Dr. Mansfeld'le birlikte sizi daha hoş, da-
ha güzel bir yere götürmek istiyorduk. Neyse, buraya da
katlanırsınız. Düzenli bir yerdir burası, biraz disiplin her
insana iyi gelir, değil mi?»

Gerçekten çok dost bir insandı. Duygulanarak ken-
disine beni daha iyi bir odaya geçirttiği için teşekkür et-
tim.

«Birşey değil, birşey değil,» dedi. «Burada kalmanızı kolaylaştırmak için elimizden geleni yapacağız. Tabii, bu tür demir parmaklıklı yerlerde kesinlikle yerine getirilmesi gereken belirli kurallar vardır...»

Bana samimi bir üzüntüyle baktı.

Sonra: «Siz de işimizi kolaylaştıracak gerekli kuralların hepsine uyacaksınız, değil mi Bay Sommer?»

Kendisine bundan kesinlikle emin olmasını söyledim, sonra hakkımda iyi rapor verip vermeyeceğini sordum.

«Hayır, henüz değil,» dedi. «Sanırım bir gün benden böyle bir rapor isteyeceklerdir, ancak şimdilik sizi bana burada kalmanız için gönderdiler, Bay Sommer.»

«Ama o zaman da her şey çok uzun sürecek!» diye yakındım. «Neden hemen bir rapor vermiyorsunuz? Durum apaçık ortada. Olay yalnızca küçük bir tehditten öteye geçmiyor. Eminim, karım Magda da, benim kendisini gerçekten tehdit etmediğimi söyleyecektir. Bu kadar küçük birşey için beni haftalarca burada tutmak niye?»

Giderek, daha ciddi, daha inandırıcı konuşmuştum. Başından beri yapmış olduğum küçük bir hata yüzünden buralara getirilişim arasındaki uygunsuz oranı ortaya koymak istiyordum.

«Ama, neden bu kadar acele ediyorsunuz?» diyerek beni yatıştırmak istercesine eliyle hafifçe kolumu tuttu. «Önce iyice bir dinlenmelisiniz, tamamen iyileşmeniz...»

«Ama ben sapaşlamam!»

«Hiç baş dönmeniz yok mu?» diye sordu doktor. «Ter basmaları, iştahsızlık, sonra aniden açlık duymak? Alkol özlemi?»

«Alkolü hiç düşündüğüm bile yok!» diye bağırtın

şım. Böylesine tehlikeli bir şüpheden müthiş ürkmüştüm. «Çok sağlıklı hissediyorum kendimi!»

«Gerçekten hiçbir alkolik belirti yok mu?» diye sordu doktor şüpheyle. «Peki, siz ne diyorsunuz bu konuda, Başhastabakıcı, birşeyler izleyebildiniz mi?»

Umutla Başhastabakıcının sert, karanlık yüzüne baktım. Benimle ilgili hiç bir olayı izlemiş olamazdı, emindim bundan.

«Dün akşam,» diye başladı; «Sommer birden aç olduğunu söyleyerek akşam yemeği istedi, ama dört beş kaşık alıp bıraktı. Lexer, Sommer'in cebinde bir cilet bulunduğunu söyledi; aradık, ama bulamadık. Ancak bu konuda Lexer şimdiye kadar hep güvenilir bir adamdı. Ayrıca Sommer çok huzursuz, beş dakika bir yerde durmuyor, hiçbir işle uğraşmıyor, gazetelere elini sürmüyor. ...»

Davranışlarımı böylesine yanlış yorumlamasına çok kızmış ve şaşırmıştım. «Ama bütün bunların başka nedenleri var,» diye atıldım, «alkolle, alkolik belirtilerle hiçbir ilgisi yok. Gerçekten, Doktor Bey, rakı hiç aklıma gelmiyor...» *

Sağlık Danışmanı ve Başhastabakıcı hafifçe güldüler.

«Ama gerçek bu!» diye bağırdım inandırırca. «Tutuklanmam bir şok etkisi yaptı üzerimde, sonra da çektiğim acıları düşündükçe, bir daha hayatımda ağzıma bir damla olsun alkol koymaya tövbeliyim!»

«Bakın, bu çok iyi!» dedi Dr. Stiebing dostça, başıyla onayladı.

«Eğer dün lahana çorbasını içemediysem, bu tür yemeklere alışık olmadığımdandır,» dedim, sonra hemen

düzelttim : «Çorba çok iyiydi tabii, ama biz evde daha başka şeyler yerdik...»

Her ikisi de dikkatle yüzüme bakıyordu.

«Yerimde durmayarak, dolaşmama gelince; benim durumumda bir insanın huzur içinde olması beklenemez her halde, İnsan geleceğinin belirsizliğini görürse, elbette huzursuz olur. Uzun süre beklemek zorunda olan her insan bir aşağı bir yukarı dolaşıp durur. Bu durum her bekleme salonunda görülür; dışçide, mahkemede...»

«Pekâlâ, pekâlâ,» diye kesti doktor sözümü. Ama kendisini inandıramamış olduğumu sanıyordum.

«Peki cileti ne yapacaktınız? Bu konuyu atladınız!»

Yüzümün kızarmasını istemiyordum, ama yine de... Hayır, belki de yüzüm hiç kızarmadı, kendi kendime kurntu yapıyorum. «Cilet konusunu bilerek atlamadım,» dedim. «Hiç aklıma bile gelmedi. Burada hiç ciletim olmadı, hem ne yapayım cileti, tıraş makinesi olmadıktan sonra...»

Belki kendimi çok saf göstermiştim; belki doktor da suçluların genellikle haksız (yanlış) suçlamalara çok şiddetli tepki gösterdiklerini düşünmüş olmalıydı. Her neyse, benim konumla doğrudan doğruya ilgisi olmayan bu konuşma ardında bir sürü tuzakların, hilelerin gizlendiğini seziyordum.

Ancak benim söylediklerim hakkında doktorun ne düşündüğünü yüzünden anlamak mümkün değildi.

Çok samimi bir şekilde :

«Duyduğuma göre kısa bir süre önce başlamışsınız içkiye. Buna göre alkolik belirtilerinizin pek şiddetli olmaması gerek! Daha önce soruşturma için tutuklu bulunuyordunuz. ...» dedi.

«Evet,» dedim. «Her gün avluda odun biçme işinde çalışıyordum, gönüllü yazıldım bu işe. Oradaki gardiyana sorun isterseniz, bu tür işlere alışkın olmadığım halde ben de en az diğerleri kadar çalıştım.»

«Ama daha somaları oldukça çok içiyordunuz, değil mi?» diye sordu doktor. Benim odun işinde canla başla çalışmış olduğum haberi onu hiç ilgilendirmemişti. «Diyebiliriz ki, çok, oldukça çok içiyordunuz!»

. «Aslında kaldırdığımdan daha fazlasını içmedim!» diye direndim. «Hiç ayaklarım birbirine dolaşmıyor, yerlere düşmüyordum.»

Bir an Elinor'un penceresinin altındaki dama çıkmak için nasıl kendimi yukarıya doğru çekmeye çalıştığım ve her seferinde de sırtüstü çalılıklar içine düştüğüm gözümün önüne geldi. Hemen ardından ikinci bir sahne gözümün önünde canlandı: Köy meyhanesinde, Sağlık Danışmanı ile Dr. Mansfeld'in gözü önünde köyün gençleri ile içki masasında zil zurna sarhoş olmuş, gürültü çıkarmış, meyhaneden çıkarken az daha düşecek olmuş, Dr. Mansfeld beni arabaya kadar götürmek zorunda kalmıştı.

'Keşke böyle bir iddiada bulunmasaydım', diye düşündüm.. 'Hata ettim. Bu diğer gerçeğe uygun ifadelerimin değerini düşürecek.'

Ama bunun üzerine düşünmeyi yasakladım kendime. Sağlık Danışmanının da bu konu üzerinde düşünmesine fırsat vermemek için hemen konuşmaya devam ettim :

«Neyse, cinayete teşebbüsten sanık duruma düşme sebep olan, o gece karımla aramda geçen olay sırasında bilinçliydim. Ne yaptığımı çok iyi biliyordum, yapmak istediğimin bir santim dışına çıkmadım. Üstelik o gece gerçekten oldukça az içmiştim.»

«Evet, aziz dostum,» diye anîden alaycı bir şekilde gülümsedi doktor; «biraz içmek teriminden çok başka şeyler anlıyoruz galiba. Hatırladığınız kadarı ile söyler misiniz, günde ortalama ne kadar içiyordunuz?»

Mordhorst geldi aklıma; soruşturma yargıcına nasıl aptalca bir açıksözlülükle içtiğim rakıları teker teker sayıp dökmüştüm. Benim ifademi içeren evrakların doktorun eline geçip geçmediğini düşündüm. Ancak daha kendisinden rapor istenmediğine göre, bu pek zayıf bir ihtimaldi. Bu yüzden çok dikkatli davranmalı, fazla palavra atmamalı, doktorun üzerinde iyi bir izlenim bırakmalıydım. Şimdiye kadarki ifadelerimin pek de başarılı olmadığını biliydim. Aslında en önemlisi, baştan beri Doktor üzerinde iyi bir etki yaratmaktı. Bir insan bir kazanıldı mı, ardından gelen kötü haberler bu ilk izlenimi kolay kolay silemezdi. Bu yüzden Doktora, günde bir şişeden fazla içmediğimi, hatta çokluk bir şişeyi bile bulmadığımı söyledim. Meyhanede artık ne' kadar içtiğimi kesinlikle bilemediğimi, çünkü orada küçük kadehlerden ve karışık içtiğimi itiraf ettim.

Doktor benim galiba biraz aşırıya kaçan palavralarımı elini yüzüne kapayarak, hemen hiç konuşmadan dinliyor, arada bir kısa sorular soruyordu. Sonunda:

«Dediğim gibi, daha benden hakkınızda bir rapor istenmedi. Sizinle tanışmak, biraz sohbet etmek istemiştim. Ancak geçmişle ilgili olayların buradaki geleceğinizi önemli ölçüde etkileyeceğini kafanızdan çıkarmalısınız, Sommer.» (Artık 'Bay Sommer' değil, yalnızca 'Sommeff' di!) Sonra devam etti: «Geleceğinizi bundan böyle yalnızca kendi iradeniz belirleyecektir. Güçlü olmalı, eskisi gibi kendinizi alkole bırakmamalı, direnmelisiniz...»

Ciddi bir şekilde yüzüme baktı. Hazırcevap bir insan değildim, hatta biraz yavaş 'düşünürdüm. Bu nedenle söylediklerini onaylar anlamında, iyileşmek isteğinde olduğumu belirterek başımı salladım. (Ancak on dakika sonra, yattığım zaman, Doktorun bu cümle üe ne demek istediğini, yalanlarımı yüzüme vurduğunu anladım. Elbette eline geçmişti kâğıtlarım. Oradan her gün kaç şişe rakı içtiğimi okumuş olmalıydı, önceki ifademle bugünkü ifadem arasında ne kadar büyük bir fark olduğunu görmüştü tabii. Artık *'ilk iyi izlenim'* için çok geçti.)

Dostça elini uzatarak:

«Öyle ise tekrar görüşmek için sizi çağırıyorum,» dedi. «İyi geceler, Bay Sommer!»

Gitmek üzere kapıya yönelecek oldum, Başhastabakıcı sordu : «Sommer de çalışacak, değil mi Doktor bey?»

«Elbette, elbette çalışacak!» dedi beriki. «Hem o zaman vakit çabuk geçer, bir takım kuruntularından kurtulur. Siz kendiniz de çalışmayı istiyordunuz, çalışan odun bıçkıcısı!»

Çalışmak için pek büyük bir özlem duymadığımı ancak duvann önündeki güzel, büyük bahçede belki bahçıvan olarak çalışırsam hoşuma gidebileceğini, eskiden beri bahçe işlerine bir hevesim olduğunu söyledim.

Sağlık Danışmanı ile onun sağ kolu olan Başhastabakıcı önce bakıştılar, sonra bana hafiften gülümseyerek baktılar.

«Hayır,» dedi Sağlık Danışmanı yumuşak bir dille; «daha şimdiden sizi *'dışarda'* çalıştırmayı düşünmüyoruz. Bunun için birbirimizi biraz daha yakından tanımalıyız...»

«Ah, kaçacağımı mı düşünüyorsunuz?» diye sordum.

«Aman Doktor bey, bu elbiselerle beş parasız nereye kaçabilirim? On kilometre bile gitmeden...»

«On kilometre de çok,» diye sözümü kesti Doktor.

«Evet, Başhastabakıcı?»

«Süpürge yapımında çalıştırmayı düşünüyorum,» dedi Başhastabakıcı. «Orada bir adam eksik. Lexer öğretir ona...»

«Lexer mi?» diye dehşet içinde sözünü kestim Başhastabakıcının.

«Çok rica ediyorum sizden, Lexer'in yanında çalıştırtmayın beni! Nefret ettiğim tek insan varsa, o da bu ufak tefek, tahammül edilmez canavar! Onun sesini işitince tiksintiden midem bulanıyor... İstedığınız her işte çalışırım, ama n'olur, Lexer'in yanına vermeyin beni!»

Doktor:

«Dışarda da bazı insanlara karşı bu kadar şiddetle antipati duyduğunuz olur muydu, Sommer?» diye yumuşak bir dille sordu. «Daha ancak yirmi dört saattir buradasınız, şimdiden zararsız, akılcı gelişmemiş afacan bir çocuğa karşı bu denli nefret duyuyorsunuz!»

Şaşırmış, karman çorman olmuştum, yeni bir pot kırmıştım.

«Bazı insanlara karşı böyle anî antipatiler duyulduğu olur, Doktor bey,» dedim. «Bir insanı gördüğünüz ya da sesini işittiğiniz andan itibaren...»

«Peki, peki,» diye sözümü kesti. Üzgün ve yorgun görünüyordu. «Bunlar üzerinde ilerde de konuşuruz. Şimdilik iyi geceler, Sommer!»

BİR yenilgiydi bu, utanç verici, hiçbir şekilde mazur gösterilmeyecek büyük bir yenilgi! Gözlerinde bir yalancı olmuştum. Bende alkolik belirtiler varmış, hastalık derecesinde anî antipatiler duyuyor, belki de kaçmayı düşünüyormuşum.

Umutsuzluktan bayılacak dereceye gelerek kendimi yatağa atmıştım. Pişmanlık ve utançtan ağlıyacaktım nerdeyse. Bu kadar düşün taşın, hazırlan sonra da budala, kafasız bir çocuk gibi kurulan her tuzağa düş! Oysa, hakkımda düşündüklerinin hiç biri doğru değil, diye haykırıyorum içimden umutsuzca. Gerçekten hiç kaçmayı düşünmedim, alkolik belirtilerim olmadı; belki ilk iki ya da üç gün olmuştur, ama onlar da o kadar hafifti ki! Eğer doktora önceki alkol tüketimimi biraz az göstermeye çalışmışsam bu, onu aldatmak amacıyla yapılmış birşey değil; hakkımdaki gerçekle ilgisi olmayan yargısını değiştirmek, her şekilde kendimi savunmak gereğinden doğan bir davranıştı.

Ama bütün bunları kendi kendime ne kadar'anlatırsam anlatayım, ağır bir yenilgiye uğradığım gerçeği değişmeyecekti. Doktorun ve Başhastabakıcının gözünde yemin billah ederek suçumu saklamaya çalışan, yaramaz bir çocuk gibi davranmıştım.

'Suç mu?' diye düşündüm. Öyle pek büyük bir suç mu işledim ki? Yalnızca küçük bir tehdit. Mordhorst,

böyle bir tehdit için en fazla üç ay yatarsın, demişti. Ne çıkar üç aydan? Ama onlar pireyi deve yapıyorlar, beni hapisanelere, akıl hastanelerine sürüyorlar, adımın önündeki 'Bay' sözcüğünü siliyorlar, yemek olarak önüme lahana suyu koyuyorlar, sanki anasını öldürmüş, dünyanın en ahlâksız insanıymışım gibi hakkımda soruşturmalar açıyorlardı. Magda ile beni beş dakika konuştursalar, onu inandıracağıma emindim. Ondan soma Magda ile birlikte o alt dudağı sarkık, donuk bakışlı, gülünç savcının karşısına çıkacaktık ve herif hemen dâvayı düşürmek zorunda kalacaktı. Ama işte bütün bunların Magda'ya bağlı olduğunu acıyla düşünüyordum. Eğer içimde karı kocanın birbirlerine karşı duymaları gereken sevgiden, bağlılıktan birazcık olsaydı, çoktan ziyaretime gelmiş ve beni bu ölümler evinden kurtarmak için harekete geçmiş olurdu. Ama o kılını bile kıpırdatmamış, bir tek mektup yazmamıştı. Onun da doktorlarla birlik olduğunu biliyordum. Doktorlar ona benim burada rahatımın yerinde olduğunu, her ihtiyacımın karşılandığını anlatmışlar, o da artık beni düşünmekten vazgeçmişti. Ashnda amacına ulaşmış, servetimi dilediği gibi yönetip kullanabilme imkânı elde etmişti. İsteddiği tek şey buydu zaten! Dur ama, arkamdan çevrilen bütün dolaplara rağmen elbet bir gün bu lanet yerden kurtulacak, o zaman göstereceğim ona, bakalım...

Vahşi bir öfkeyle bu tür hayallere dalıp gitmiştim. Bunları sürdürmekten büyük bir zevk duyuyordum.

Dışarı çıktıktan sonra gizlice firmayı başka bir rakip firmaya satacaktım. Bir sabah büroya geldiğinde şef masasının arkasında rekabet halinde olduğu genç işadamını oturur görecektim ve adam ona alaylı alaylı gülümsiyerek: «Evet, bayan Sommer,» diyecek. «Bizimle de küçük bir iş mi yapmak istiyordunuz? On kilo sarı bezelye mi em□

rettiniz? Pazar günü yapacağınız pasta için de bir kilo su sam?»

Magda utanç, öfke ve şaşkınlıktan kıpkırmızı kesilecek ve ben bütün bunları kayıt defterlerinin bulunduğu dolabın arkasına gizlenerek büyük bir zevkle seyredeceğim.

Ya da şöyle birşey de olabilirdi: Bu ölümler evinden tahliye edilince çok uzak yerlere gidecek, yabancı ülkelerde uzun yıllar serseri dolaşacak, dilencilik edecek, sonunda tanınmaz bir halde tekrar doğup büyüdüğü şehre dönecek ve kendi evimin kapısını çalarak bir parça ekmek dilenecektim. Ama o bana bir dilim ekmeği bile çok görecekti ve ben o gece kendimi penceresinin önündeki erik ağacına asacaktım. Önceden yazıp cebime koyduğum kâğıttan kim olduğumu anlayacaklardı. Kâğıda, bana karşı yaptığı haksızlıklardan dolayı Magda'ya onu bağışladığımı yazacaktım...

Kurduğum bu hayallerden duygulanıyordum, gözlerime yaşlar doluyordu. Hayallerim ne kadar çocuksu da olsa yüreğimi biraz olsun hafifletiyordu.

Hücre arkadaşlarım çoktan uyumuşlardı, ikisi, hava iyice kararınca kadar gevezelik etmiş, diğer üçüncü güzel yüzlü, yuvarlak açık alınlı, üzgün bakışlı yaşlı adam yatar yatmaz battaniyesini kafasına çekmişti. Sakin insanlar olan arkadaşlarıma iyi geceler dilemiştim. O gece lâzımlığa ancak küçük abdestlerini yaptıklarını, büyüğü için ise gündüzleri tuvalete gittiklerini görerek büyük bir sevinç duydum, beni çok daha iyi bir odaya aldirtan hilekâr doktora içimden teşekkür ettim. Hastanenin en dürüst, en sağlıklı insanlarıyla aynı odaya yatırıldığımdan emindim. Ancak birkaç gün sonra o güzel, alımlı, mah-

zun yüzlü ve adı Qual (*) olan (hiç duyulmamış garip bir addı bu) yaşlı adamın bir katil olduğunu öğrendim. Para yüzünden yeğenini hunharca öldürmüş. Uzun yıllar hapihanelerde ve burada çekmiş olduğu acılar yüzünden de sapılmıştı. Zaten kendi adı kötü kaderini anlatıyor, adı yüzünden okunuyordu.

Günlerce hiç ağzım açmaz, soma zaman gelir neşeli, yüksek bir sesle kurumuş güneş tanrısından, son buzul devrini geçirmiş olduğu Montblanc'daki cam evden, kendisinin bulmuş olduğu 'Öz Suyu Dönüşümü' ile yenebilir bale gelen kestane ve meşe palamutlarından söz eder, böylelikle buradaki yemek sıkıntısına bir çözüm yolu bulunacağına, hiç yoktan daha iyi, değerli besinler yenebileceğine inanırdı. (Qual düşünceyi ipe sapa gelmez de olsa, hepimiz gibi onun da akıllı fikri bir parça yiyecek bulmaktaydı.) Bu uzun konuşmalardan sonra bir susma dönemine girer, geçimsiz, kavgacı olurdu. O zaman herkes ona yaklaşmamaya dikkat ederdi. Belki de hiç sebepsiz yere '*soğukkanlı bir katil*' olduğu, tek bir söz yüzünden her insanı öldürebileceği samsı yaygındı. Oysa ben bunun doğru olmadığını sanıyordum. Daha şimdiye kadar hiç kimseye elini kaldırdığını görmedim.

Qual'in gerçekten büyük bir derdi vardı. Kendisine göre daha okuma ve yazmayı doğru dürüst bilmiyordu. Bana sık sık bir '*doğru okuma-yazma*' kitabı için bütün bir haftalık yemeğinden vazgeçebileceğini söylüyordu. Oysa konuşması, burada bulunan hastaların hemen hepsinden çok daha iyi, daha temizdi. Hafif ama neşeli, canlı konuşması sözlerine bir çeşit kibarlık, bir güzellik kazanı

(*) Qual, Almancada 'ıstırap, acı' anlamına gelir.

diriyordu. Onu avutmak için kendisinin gerçekten çok iyi konuştuğunu söylediğim zaman bundan pek hoşlanıyor ama yine de gülerek: «Hayır, hayır,» diyordu; «ben nasıl konuştuğumu biliyorum. Oysa ne kadar iyi öğrenebildim dilimizi! *'Bizim Mudding'* o kadar temiz, o kadar güzel konuşurdu ki! Ama benimle konuşurken hep taklitler yapar, her sözü çocuklar nasıl konuşursa öyle söylerdi. Haksızlık etti bana *'Bizim Mudding'*! İyi konuşamama-
nm çok zararını gördüm. Eğer gerçekten doğru dürüst konuşabilseydim tutuklayamazlardı beni. Hem beni nasıl yakaladılar? Onlara bu hakkı kim verdi?»

Son söyledikleri pek güç anlaşılıyordu; sanki kendi kendine konuşur gibiydi. Artık karma karışık düşüncelerinin dağınık dokusu içinde kaybolup gider, benim varlığımı unuturdu.

Qual, şu *'bizim Mudding'* ten söz ederken hep onun eleştirecek bir yanını bulur, her eline geçeni başkalarına dağıttığından, aşırı derecede iyi bir insan olmasından, hiç rahat etmediğinden yakınırdı. Ama bunları öylesine neşeli, hoş bir biçimde söylerdi ki, konuşmasından bu yaşlı adamın, çoktan ölmüş olan annesine karşı duyduğu aşırı sevgisi sezildi.

Qual, Holstein'da küçük bir şehirde yaşamış bir çilingirin oğluydu. O da babasının yolundan yürümüş, yanında çıraklık yapmış ve ölümünden kısa bir süre önce usta bir çilingir olarak işleri üzerine almıştı. Hunharca cinayeti ile ilgili olayı bilmiyorum. Olay bundan yirmi yıl önce meydana gelmişti ve o zamandan beri de Qual demir parmaklıklar ardında yaşıyordu. Burada da kliniğin çilingirliğini yaptığından hastanenin şartlarına göre oldukça özgür bir hayat sürüyordu. Hiç bir memur ona tek söz

söylemez, o da kimseden birşey istemez, ne verilirse onunla yetinirdi.

Şimdi bunları yazarken onu, yasak olmasına rağmen, boş olduğu her an yaptığı gibi, yatağına uzanmış görür gibi oluyorum. Belki de yaşlılıktan dolayı güçsüzlüğü o kadar belli olduğundan, kimse yattığı için ona birşey demiyordu. Yatağının yanında terlikleri duruyordu. Dizini hafifçe karnına doğru çekmiş, güzel, yuvarlak, açık alınlı başını eline dayamıştı. Bazan derin düşüncelere dalıp giderek kendi kendine, yavaş bir sesle konuşurdu : «Artık hiç sipariş vermez olmuşlar bana. Açlık kanun tanımaz. ..»

Belki de işlediği cinayet, gerçekten çok güç durumda olmasından ileri gelmişti. Ne olursa olsun, katil Qual'i severdim. Bir gün onu ek binadaki ölüm hücrelerine götürürlerken çok üzıldüm. Burada bulunan hastaların çoğu gözlerini orada kaparlardı. Qual da ölümler evinde kol gezen veremden ölmüştü.

İkinci oda arkadaşım 'hademe' Herbst'ti. Onunla önceleri bir çeşit dostluk kurmuştum. Ancak bu dostluğumuz kısa bir süre soma bozuldu; çünkü benden alabileceği, işine yarar hiçbir şey yoktu. Herbst, beş yıldır burada yaşayan, yirmi beş yaşlarında genç bir adamdı. Buraya gelmezden önce iki yıl hapiste yatmıştı. Asıl mesleği, mezbahada hayvan kesiciliğiydi. Bazı insanların bu meslekten olanlar için söyledikleri 'kaba' niteliği onda da vardı. İri, sağlam yapılı, uzun yağlı yüzlü, nerdeyse ölü gibi donuk gözleri olan, kırmızımsı saçlı bir gençti. Her sabah en az bir çeyrek saat saçlarını tarar, fırçalardı. Sabahları hücrede herkes hazırlanırken, o hep yolumuzun üstünde durduğundan, kendisine karşı açığa vuramadığı

mız bir öfke belirirdi. Akşam güneşi alçaldığı zaman, yasak olmasına rağmen, Herbst'in içinde cilet bulunan bir tıraş makinesiyle düzelttiği sakalları büsbütün kızılışırdı.

Mutfak hadememiz olan Herbst, namussuz, ama elinde bir sürü hakları, olanakları bulunan bir adamdı. Hiç utanmadan herkesten rüşvet olarak tütün, yiyecek, sabun, meyve alır ve karşılığında hiçbir şey vermezdi. Bir gün önce kendisine bir avuç tütün hediye eden adamın masadan ekmek kırıntılarını almasına kabaca engel olurdu. Hademe olması ona bu üstünlüğü sağlıyordu. Kimin çanağına daha çok yemek koyduğunu bir bakışta anlayacak kadar tecrübeli olmuştum burada. Açlığın sürekli olarak egemenliğini acımasız sürdürdüğü bu berbat yerde, yemek dağıtanların üstünlükleri anlaşılmayacak gibi değildi. Aslında hademelerin yemek dağıtmaları yasaktı. Memurların yapması gereken bir görevdi bu; ama onların işleri çok olduğundan ya da umursamadıklarından, çokluk hademeler dağıtıyordu yemeği. Zaten yemekleri dağıtmak için gökten bir melek inse bile hoşnutsuzluk homurdanmaları eksik olmazdı. Bu yüzden herşey eskisi gibi gidiyor ve Herbst gün geçtikçe göbek bağlıyordu.

*

Herbst, en iyi ticareti ekmek kesme ve yağ sürme işinde yapıyordu. Önce de dediğim gibi, bu işlere de göz kulak olan bir memur bulunuyordu, ama Herbst adamın bir an yanından ayrılmasını fırsat bilerek insafsızca ekmek, yağ, reçel çalıyordu.

Burada yiyecekler adam başına hesaplanarak gramı gramına tartıldığından, bize düşen yiyecekler, verilmesi gerekenden az oluyordu. O bir yana, elli altı kişinin yiyeceği ekmekten adam başına onar gram araklamış olsa,

gene yarım kilodan fazla ederdi. Herbst bu yoldan elde ettiği ekmeği ya yiyor ya da gerektiği zaman tütünle değiştiriyordu. Ama aslında bunların çoğu arkadaşı Kolzer'e gidiyordu. Kolzer'in daha önce sözünü etmiştim. Schmeidler'le birlikte pis bir aşkla erkeklerin başını döndüren iki çocuktan biri. Ancak Kolzer, Schmeidler gibi kendisini her önüne gelene satan erkek orospusu değildi. Arkadaşı Herbst'e hep sadık kalmıştı. Aslında Herbst de onu sürekli olarak göz altında bulunduruyor, hatta ona göre bir budalalık yaptığı zaman arada bir dövüyordu bile. Ama dostunu nerdeyse kuş sütüyle besliyor, herkese karşı koruyordu.

Uzun boylu, iri yapılı, hafif sarışın Kolzer'in güzel, ama cansız, donuk bir yüzü vardı. Geri zekâlıydı. Ne okumasını ne de yazmasını biliyordu. Arkadaşının uzun, sabınlı çabalarıyla zar zor kızmabirader oynamasını öğrenmişti. Ancak Kolzer, bu geri zekâlılığını kullanmasını çok iyi biliyordu. Sık sık ufak tefek, acı vermeyen yaralanmaları bahane eder, biraz ateşi çıksa işe gitmezdi. Bu yüzden Schmeidler'de de olduğu gibi hastalar arasında sürekli hoşnutsuzluk belirtileri duyulurdu.

«Kadidi çıkmış yaşlı adamlar çalışsın, güçlü kuvvetli genç herifler otursun bakalım!»

Çok doğruydı bu söz. Ama işte Kolzer'in, durmadan '*cam sandığa*' girip çıkan, Başhastabakıcıya önemli haberler ileten Herbst gibi bir koruyucusu vardı. Böylece Kolzer, yağlı, reçelli ekmeklerle besleniyordu. Burada gizli kapaklı hiçbir şey olamayacağından, hastalar, Kolzer'i çalınan ekmekleri yutarken görüyorlardı.

«Kolzer bugün yine tuvalette ekmek yiyordu, üzerinde de nah bu kadar yağ vardı!»

O zaman Herbst olayı şikâyet eden adamın üzerine saldırırdı. Başhastabakıcının karşısına çıktığı zaman, Kolı zer'in yediği, şeyin, üzerine yağ sürülmüş bir dilim ekmek olmadığını, ekmek keserken düşen kırıntıları, belki de düşmüş bir dilim kenarını yediğini söylerdi. Ekmeğin üzerinde gördükleri yağ ise, paket kâğıdında kalan sıyrıntılardı... Hem bu iftiralar böyle sürüp giderse işi bırakıp yine fabrikada çalışmaya gidecekti. Göreceklerdi bakalım,'onun yerine bu işi gereğince yapabilecek başka birisini bulabilecekler miydi! O hep (burada sesini yakınman, ağlamaklı bir hava verirdi) namuslu, dürüst çalışmıştı. Ama işte, bu haydut heriflere yaramazdı dürüst davranmak! Hayır, artık burasına kadar gelmişti, tekrardan fabrikaya gidecek...

Daha sonra gardiyanlar onu yatıştırırlar, o da bu seferlik bağışlardı. Herbst'i elden kaçırmak istemiyorlardı, çünkü gerçekten iyi ve temiz çalışıyordu. Ayrıca bir şey oldu mu, hemen memurlara yetiştirirdi.

Ama olayı ihbar edenlere karşı korkunç sertleşirdi Herbst. Öfkeden yüzü kireç gibi bembeyaz kesilir, 'dürüstlüğüne' söz edeni hiç unutmazdı. Dövüşmekten çok sakmırdı. Eskiden pek tehlikeli bir dövüşçü olduğundan sık sık hücre cezasına çarptırılmış, sonunda Sağlık Danışmanı, eğer kendisine hâkim olmazsa, hiç .bir zaman serbest bırakılamayacağını bildirmişti. Herbst de yakında tahliye edileceğini umuyordu. Yedi yıldır parmaklıklar ardında yaşayan bu yirmi beş yaşındaki genç, özgürlüğüne kavuşacağı günü bekliyordu.

Tahliye olabilmek için en büyük fedakârlığı yapmış, hadım edilmesine razı olmuştu. Hapse girmesinin nedeni genç çocuklarla 'ahlâk dışı' ilişkilerde bulunmuş olması

<dı. Eğer hadım edilmeye razı olmazsa, hiçbir zaman özgürlüğüne kavuşamayacağını bildirmişlerdi. Genç adam bir buçuk yıl kendisiyle savaşıp, sonunda razı olmuştu. İlk buraya gelişimde hadım edileli altı ayı geçmişti. Daha o zamanlar yağ bağlamıştı. Yüzü şişkin, ama garip bir şekilde sarıydı. Gözlerinde bir donukluk vardı. Her gün tahliye edilmesini bekliyordu. Sağlık danışmam bu konuyla ilgili dilekçesini kabul etmişti, herkes söylüyordu bunu. Ama işte, hadım edilmesinin üstünden bu kadar zaman geçmiş olduğu halde hâlâ bırakmıyorlardı. Günler, haftalar geçiyor, başsavcılıktan beklenen haber hâlâ gelmiyordu. Bazan bağırıp çağırır, kendisini aldattıklarını, doktorun da, Başhastabakıcımın da kendisine madik attıklarını, boşu boşuna, sırf beyler onunla alay etsinler diye hayalarını aldıklarını söylerdi.

Gariptir, hadım edilmesine rağmen, Kolzer'e karşı olan duygulan hiç değişmemişti. Kolzer hep eskisi gibi onun dostu, bebeği ve tek bağlı olduğu insandı. Yalnız onun için yaşıyor, yalnız onu düşünüyordu. Çocuğun akşamları biraz ateşi çıksa, uyumazdan önceki gevezelikle-rimize katılmaz, battaniesini kafasına çekerti. Ama uyumazdı. Belki Kolzer, Herbst'in ona karşı olan duygularının değiştiğini farkedebilirdi, ama biz böyle birşey görmüyorduk.

Herbst'in bütün hastanede en nefret ettiğı insan, iki yüzlü aptal ayakkabıcı Buck'tu. Buck'un da Herbst'e benzer cinsel eğilimleri olduğunu Schmeidler olayında görmüştüm. Buck, bir akşam gizlice, Kolzer'in çalman «İçmekleri yediğini 'cam sandığa' ihbar edince, kızılca kıyamet koptu. Herbst, tahliyesi için uzun bekleyişlerini unutup kendini kaybederek Buck'un üzerine atılmış ve adamın iler tutar yerini bırakmamıştı.

Bunun üzerine doktor kendisini çağırarak, tam başsavcılıktan tahliyesi için izin geldiği bir anda, kendine hâkim 'olamama durumu yüzünden henüz serbest bırakılamayacağını bildirmişti. Gerçekten Herbst tahliye edilecek miydi,, yoksa sakın durması için mi onu bu şekilde avutuyorlardı, bilmiyoruz. Ama Herbst tahliye edilmek yerine iki haftalık hücre cezasına çarptırıldı. Cezası bittikten sonra tekrar eski işine döndü.

Herbst'in çok kötü bir karakteri vardı, ama bunca zaman umutla bekleyişten sonra, böylesine düş kırıklığına uğramasına rağmen, bir daha ağzına tahliye sözünü almadan işini eskisi gibi yürütmesine hayran kaldım. Hep çalışkan, temiz ve namussuzdu.

52

DI Holz olan üçüncü oda arkadaşım ile ilgili fazla anlatacak birşeyim yok. Güçlü kuvvetli, otuz yaşlarında ve yaşından daha küçük gösteren, genç bir adamdı. Yüzündeki o ölçsüz hüzün olmasaydı, incecik sarı bıyıkları için 'rüküş' terimim kullanabilirdik. Ama yüzündeki ciddi ifade buna engel oluyordu. Altı yıl hapis yattıktan soma buraya gönderilmişti. Buraya geleli altı aydan biraz fazla oluyordu.

Qual ya sustuğu ya da saçmaladığından, Herbst de

yalnızca dostu ve nefret ettiği tutuklulardan konuştuğundan, sabahları çok erken kalkmamak için, akşam saat yedi buçuktan dokuz buçuğa kadar Holz'la çene çalarak vakit geçiriyordum. Ona genellikle eski hayatımdan söz ediyordum. Çünkü hiç olmazsa bir kişiyi, benim bir zamanlar çevremde önemli, saygıyla karşılanan bir adam olduğuma inandırmak gereğini duyuyordum. Bazan da burada çektiğim sıkıntıları, korkularımı anlatıyordum. Keşke Holz'un bana vermiş olduğu basit, ama geçerli öğütleri dinlemiş olsaydım!

«Karının dizlerine kapan, yalvar yakar, Sommer!» diyordu. «Her şeyi kendi aklına göre yapma, hukuk oyunlarına aldanma, diğerleri bu konuda senden beceriklidirler. Basit bir insanla, nasıl kedi fareyle oynarsa, öyle oynarlar. Sen de basit bir adamsın, Sommer! Sağlık Danışmam da, savcı da seni hep oyuna getirirler! Karının ile-ri süreceği şartların hepsini kabul et, kendi servetinden bile vazgeç, her şeyi bir yana bırakıp şu delikten çıkmaya bak! Uzun zaman yatmanın ne demek olduğunu bilmiyorsun daha! Yaz karma, Sommer, hemen yarın öğleyin yaz!»

Hiç vurgusuz, tek düze, sakın bir sesle konuşuyordu Holz. Bana '*sen*' ve '*Erwin*' demekte direnen tek insandı. Benim kendisine ısrarla '*siz*' demem, onu hiç etkilemiyordu bile.

Bazan onun anlattığı da olurdu. Ama dışarda geçir-miş olduğu hayatla ilgili hiç bir yaşantısından söz etmedi. Yalnızca Hamburg'da doğup büyümüş olduğunu biliyordum, hepsi o kadar. Anasının, babasının kim olduklarını, mesleğini, hangi okullarda okuduğunu, hangi suçtan ;dolayî altı yıl hapiste yattığını hiç bilmiyordum. Bir gün

memurlardan birisi, onun ünlü bir haydut olduğunu söylemişti, İnanamıyordum. Bu kadar sessiz, basit, hiç bir eylemde bulunmayan, direnç ' göstermeyen bu adamda tehlikeli haydutluk mesleği için gerekli cesaretin olabileceğini sanmıyordum. Ama doğru da olabilirdi; belki uzun hapis yılları onu bu hale getirmiştir.

«Altı yıllık hapisane hayatımda tek suç işlemiş, bir saatlik olsun hücre cezası almış değilimdir!» demişti bir keresinde.

Pek basit birşeymiş gibi söylüyordu ya, sesinde bundan bir çeşit gurur duyduğu seziliyordu. En çok hapisane yıllarını anlatmaktan hoşlanıyordu. Orada nasıl çalıştığını, önceleri şiltelik kumaşlar dokumakla işe başladığını, oradan gömleklik kumaşlara geçtiğini, daha sonra da '*düz makine*'*lexâe* çoraplar ördüğünü anlatıyordu. Önce '*düz makine*' sözünden birşey anlamamış, sonradan çorap örme işinde kullanılan bir de '*yuvarlak makine*' olduğunu öğrenmiştim.

Holz'un hapisanede geçirdiği en güzel zamanlar mutfakta bulaşıkçılık yaptığı devreydi. Orada istediği kadar yiyecek buluyordu. Arkadaşlarıyla beraber olabiliyor, hatta her gün kadın yüzü görebiliyorlardı. Yakınlarındaki bir kadınlar hapisanesinden yemek almak için kadın tutuklular geliyor, sıkı kontrole rağmen kadınlarla bakışmalar, mektuplaşmalar eksik olmuyordu. Holz, diğer arkadaşlarının yaptıklarından daha fazlasını yapmadığı halde, kadınlara gizli gizli ekmekler, sucuklar, yağlar verdikleri ortaya çıkınca, herkesin suçu kendisine yüklediğini ve bu yüzden mutfak işinden alındığını söylüyordu... Ancak önceki iyi tutumu yüzünden hücre cezasından kurtulmuştu.

Bunu izleyen yıl pek korkunç geçmişti. Tek kişilik bir hücrede eski halatları işlenmek üzere liflerine ayırmak zorunda kalmıştı. —O bunları anlatırken, aklıma o zamanlar Magda ile birlikte hapisane idaresine eski halat sağlamak işine karar verişimizi, benim Hamburg'a gidişimi hatırladım.— Sonunda Holz, kaçmayacağına güvenilir bir tutuklu olarak kabul edildiğinden dışarda çalıştırılmaya başlanmıştı. Ancak yatmaktan yatmaya hücreğine gidiyor; bütün gün dışarda, tarlalarda, kışın da bir atelye de, odun yontma işinde çalışıyordu.

Bütün bu basit şeyleri severek anlatıyordu Holz. Tek kişilik hücresinde halat liflerini ayırırken nasıl güçlük çektiğini anlatıyor ve yıllarca önceki kızgınlığını yeniden yaşar gibi oluyordu.

Holz'un asıl özelliği yemek üzerine konuşmaktı. Hepimiz burada devamlı aç olduğumuzdan, hep yemekten söz ediyor, hep yemek düşünüyorduk. Yemek üzerine konuşmalar bizde bir saplantı halini almıştı. Konuşmakla açlığımızı daha bir derinden duyuyor, fakat vazgeçemiyorduk. İnsanm ağzının sularını akıtacak, pek güzel hazırlanmış yemeklerden söz etmiyorduk, tersine son derece günlük şeylerdi; basit bir işçinin, bir tutuklunun hapisanede yediği yemeklerdi. Holz bunları anlattıkça hapisanede kalan tutuklulara verilen yemeğin buradaki Sağlık ve Bakım Yurdu'nda verilenin iki misli olduğunu hatırlıyorduk.

«Görüyor musun,» diyordu Holz; «nasıl çalışıyorlar burada! Ama elinden ne gelir ki? Yüklerini taşıyacak, dayak atacakları bir eşek bulmuşlar... Aslında eşekten daha da kötü bizim durumumuz. Hiç olmazsa eşek bir kaç Mark eder, oysa biz ölünce seviniyorlar.»

Holz bu sözleri söylerken hiç yakınmıyor, üzüntü duymuyordu. Kendisi klinikte gerek memurlar, gerek tuktuklular tarafından iyi tanınıyordu. Burada da herhangi bir 'denenme devresi' geçirmeden hemen dışarda, yapı için kum çıkarma işinde çalışmaya başlamıştı. İşi dolayısıyla bir çok sivillerle görüştüğünden, onlardan çeşitli hediyeler allyordu. Her zaman için yanında bir arkadaşına ikram edebileceği bir soğan ya da iki kibrit bulunurdu. Ayrıca bir cam kavanozu içinde tuz, karabiber ve hindistan cevizi olduğundan diğerleri tarafından pek kıskandırdı. Bunlarla sıcak çorbasını yenebilir hale getiriyordu. Bulduğu bir sardalye kutusuna çiviyle delikler açarak bir çeşit rende yapmıştı. Bununla kereviz, lahana kökü, hatta çok aç kalınca pişmemiş patatesleri rendelerdi.

Dışarda pek önemsiz karşılanan bu ufak tefek şeylerin burada değeri çok büyüktü. Holz bu tür şeylerle sakin, düz yaşamasını renklendiriyor, hep sevinebileceği ufacak şeyler bulup çıkarıyordu. Sevmediğinden ya da bilmediğinden hiç oyun oynamaz, gazete okumazdı. Radyodan yalnızca hafif dans müziği dinlerdi.

«Hoşuma gidiyor bu müzik!» derdi. Gözlerine birazcık ışık gelir, yüzünde pek ender görülen dokunaklı bir gülümseme belirirdi. Kalender, neşeli bir insandı. İşlediği suçu öğrenmemem iyi oldu; ondan edindiğim güzel izlenim bozulsun istemem.

DoKTORA çıktığım akşamdan sonra kalmakta olduğum odayı, işte bu üç kişiyle paylaşıyordum. O gece yüreğim utanç, pişmanlık ve öfkeden çatlayacak gibiydi. Uyuyan arkadaşlarımdan düzgün soluklarını dinliyor, arada bir başımı kaldırıp karanlık gecede göz kırpan bir iki yıldız görebiliyordum. Bir zamanlar okumuş olduğum bir şiirde bu yıldızların, binlerce yıldır hep aynı umursamazlıkla insanların acılarını, sevinçlerini gözledikleri anlatılıyordu. O zamanlar duygulandırmamıştı beni bu şiir; ama şimdi çok duygulanıyor, yıldızların benimkinden beter, umutsuz, saçma bir acı görüp görmediklerini düşünüyor, nerdeyse imkânsız görüyordum. Gece, art arda çalan saat gonglarıyla ilerliyor, yeni bir sabaha doğru yaklaşıyordu. Magda hakkında daha yumuşak düşünüyor, ikinci görüşmemizde Sağlık Danışmanına karşı daha akıllı, daha doğru davranacağıma kendi kendime yemin ediyordum. Daha her şeyi kaybetmemiş olduğuma inanıyor, doktorla tam bir hazırcevaplık ve şaşılacak derecede büyük bir rahatlıkla uzun uzun konuşuyordum. Sonunda gerçekten uyuya kalmışım.

Düşümde, doğup büyüdüğüm, yaşamış olduğum şehri gördüm. Caddelerde, sokaklarda dolaşiyor, bir çok arkadaşlara, tanıdıklara rastlıyordum. Ama onlar beni görmüyorlar, selâm vermeden geçip gidiyorlardı. Daha sonra Magda'yı, öğrencilik yıllarımızda, ilk defa tanıştığımız zamanlar, parktaki o sırada oturur gördüm. Ona doğru yaklaşıp ben de usulca yanına oturdum. Beni farketmedi. Elbiselerine dokunmak istedim, elimi kaldırdım, ama kumaşı tutamıyordum. Magda'yla konuşmak istiyor, ken-

dişine birşeyler söylüyordum, ama sesim duyulmuyordu, Magda duymuyordu beni! O zaman müthiş bir korkuyla, yaşayan insanlar arasında dolaşan bir gölge, bir ölü olduğumu kavradım. Öyle korkmuştum ki, düşler kayboldu, korkudan uyanmışım. Başhastabakıcımın anahtarı hücremizin kilidinde şıkırtıyla dönüyordu, sonra sesi duyuldu :

«Kalkın!»

Evet, şimdi yeni bir sabah başlıyor ve ben artık ölümler evinde bir konuk olmaktan çıkmış, diğerleriyle birlikte sürüye katılarak sıraya girmiştım. Onlardan hiç bir ayrıcalığım kalmamıştı. Benimle konuşuyorlar, kavga ediyorlar, yıkanmak için yaklaştığım lavabodan itiyorlar, kesilmiş küçük bir tahta parçasıyla tırnaklarımı temizlemeye çalışırken benimle alay ediyorlardı.

«Bakın hele şu yaptığı işe! O da bizim gibi aynı bokun içinde değil mi sanki?»

Ben de onlar gibi küçük işler çeviriyor, açlığımı güçlüklerle susturarak, bir dilim ekmek karşılığında bir tutam kuru tütün için pazarlık ediyordum. Bu yaptığım ilk değiş tokuşta aldatıldım. Tütüne çokça kurutulmuş gül yaprakları karıştırılmıştı. Bir keresinde de Herbst'in yatağının baş ucuna saklamış olduğu, üzerine yağ sürülmüş iki dilim ekmeğini çaldığımı itiraf etmeliyim. Ancak Öylesine heyecanlanmışım ki, ekmeğin tadına varamadım. Doğrudan doğruya çalabildiğim tek şey bu oldu. Biliyorum, zayıf bir insanım, ama hırsız değil. Korkum hep tutkularıma üstün gelmiştir. Bu açıdan da işte öylesine zayıfım.

O sabah 'sıraya!' emri duyulunca, dediğim gibi ben de onların arasına karışmış bulunuyordum. Gardiyanlar

dan biri, beni bir çalışma hücreğine götürdü, içerde yatak yerine, bir masa, bir tabure ve yapılacak iş için gerekli bir sürü malzeme vardı. Bunlara şaşkınlık ve korkuyla bakıyor, benim gibi beceriksiz bir adamın şimdiye kadar hiç yapmadığı bir işi asla öğrenemeyeceğini düşünüyordum. Kesilip hazırlanmış fırça ve süpürge tahtaları, çeşitli fırça ve süpürgeler için pirinç sapları, lifler, domuz kılırları, inceli kalmû bir sürü teller ve bir terzi makası vardı. Nasıl öğrenecektim bunları yapmasını! Bu hücreye tek başıma kapatılmışım, kimse gelmiyordu. Yoksa doktora, Lexer'le çalışmamak için o kadar yalvarıp yakardığımdan, bütün bunları tek başıma yapmayı mı öğrenmemi istiyorlardı? Bir kaç kıl alıp önceden tahtalara açılmış olan deliklere sokmaya çalıştım, ama aldığım kıllar çok azdı, hemen düşüverdi. İkinci defa daha çok aldım, bu kere de çok fazla olmuştu. Kılırları deliğe tıktırmaya çalıştığımda kimisi kırıldı, çoğu da yere döküldü. Eğilerek dökülenleri toplamaya başladım.

O sırada kilitte anahtar döndü ve sararmış kahve rengimsi köpek dişleriyle ufak tefek Lexer daldı içeri. Hızla atılarak beni göğsümden yakalayıp cırlak sesiyle haykırdı:

«Nereye sakladın cileti? Bana madik atamazsın, Sommer!»

Hırsla kendimi ondan kurtarıp bağurdım :

«Bana bir daha dokunursan, iyi olmaz senin için! Bana ne senin yalancılıklarından.»

Herif bir an şaşkın şaşkın ağzı açık baktı, sonra iğrenç bir şekilde gülerek :

«Pekâlâ», dedi. «istediğin gibi olsun! Ama bir gün elbet canına okuyacağım senin!» (Ama o zamandan son-

ra da benimle fazla uğraşmadı.) Soma birden değişerek : «Bir lokma tütünün var mı, Sommer, azıcık birşey?»

Yoktu tütünü. Kızarak :

«Senden de birşey çıkmaz zaten!» dedi. «Ne diye gönderirler senin gibi adamları buraya? Teli as bakalım şuraya, hayır, kalınını değil, öküz herif! Önce tırnak fırçası yapmasını öğreneceksin, en kolayı odur. Hadi, al bakalım şu ince telleri! ilk hafta günde iki yüz delik yapmak zorundasın. Çalıştırma komiserine söylersin bunu! iki yüzden az yaparsan, deliğe tıklır, tahta yataкта yatarsın. Ben günde bin tane yapıyorum, istersem iki bin de yaparım, ama istemiyorum. Hem ne diye yapayım? Biz burada açıktan geberelim, yiyici herifler bol bol kazansınlar sırtımızdan! Bak, teli deliğe şöyle sokacaksın! Orada tel bir ilmik yapacak, sonra iki parmağınla alacağın kılları deliğe sokacaksın. Şimdi teli çek, ilmik kılları sıkıştır, tamam! Bütün hüner burada işte. Bir çocuk beş dakkada öğrenir bunu,, göster bakalım, sen de bir çocuk kadar becerebilecek misin?» .

Lexer bütün bunları bir solukta, cırlak sesiyle dudaklarında tükrükler toplanarak anlatırken tırnakları yenmiş, pis parmaidarı inanılmaz bir çabukluk ve kolaylıkla söylediklerini yapıyordu.

Bu işin yapılması gerçekten çocuk oyuncağı kadar kolay görünüyordu. Ama elime alıp da denemeye başladığım zaman, müthiş bir umutsuzluğa kapıldım. Tel deliğe girmek istemiyor, ilmik olacak yerde kırılıveriyordu. iki parmağımın arasına aldığım kıllar ya az ya da çok fazla geliyor, yerlere dökülüyordu. Lexer benim bu beceriksizliğime küfrediyor, alay ediyor, itiyor, salyaları üstüme akıyordu. Sonunda fırçayı yere atıp öfkeyle haykırdım :

«Bak, bir kere daha söylüyorum, rahat bırak beni!»

Böylece, kavga gürültü öğleyi bulduk. Yemek paydosu olduğunda ancak tek bir fırça yapabilmişim ki, onun da doğru dürüst olmadığını ben bile farketmişim.

«At şunu çöpe, Sommer», diye cırladı Lexer. «Şunları dök de, çalıştırma komiseri görmesin, yoksa malzeme israfından hücre cezası yersin. Öğleden soma bu bok kokan deliğine gelmeyeceğim. Nasıl yapılacağını biliyorsun artık. Yapmazsan da senin bileceğin iş, sorumlu olan sensin. Ben artık karışmıyorum!»

Böylece iğrenç ustam Lexer'den beş saat sonra kurtulmuş oldum.

Ne var ki, fırça yapma işinde aşırı bir umutsuzluğa düşmüştüm. Bütün öğleden sonra, akşama kadar ancak otuz yedi delik yapabildim. Üstelik onlar da iyi olmamıştı.

O gece kafam, kötü kaderim, Magda ve Sağlık Dağınışmanıyla değil, yalnız ve yalnızca fırça yapımıyla uğraşıyordu. Ama daha iyiydi böylesi. Az sonra uyuya kalmış ve oldukça iyi bir gece geçirmiştim.

GtlnLER geçmiş, ben düşündüğümden çok daha çabuk, hızlı ve meraklı bir fırça yapımcısı olup çıkmıştım. Her türlü fırça yapmayı öğrenmiştim; tırnak fırçası, el fırçası, saç fırçası ve çeşitli işlerde kullanılan daha bir sürü fırça-türleri... Süpürge ve giderek boya, tıraş, toz fırçaları yapmasını da öğrenmiştim. Artık benim parmaklarım da Lexer'inkiler gibi işliyor, ne bir tek eksik, ne de bir fazla, tam gerektiği kadar kılı, parmaklarımın arasına sıkıştırabiliyor, tele ilmik atmada hiç güçlük çekmiyordum. Boş zamanlarımızda Lexer'e rastladığımda, cırlak sesiyle bağırarak soruyordu :

«Ee, Sommer, bugün kaç delik yaptın bakalım?»

«Sekiz yüz delik,» diye karşılık verirdim; bazan da, «bin,» hatta «bin yüz,» dediğim büe olurdu.

O zaman öfkeyle sırtarak bağırırdı:

«Yukardakilere yaranmaya mı çalışıyorsun? Bu yüzden sana daha fazla ekmek vereceklerini sanıyorsan, alıdanıyorsun, pis kıçyalayıcı sen de!»

Ama ben yukardakilere yaranmak için değil, hoşuma gittiği için çalışıyordum. Çalışmakla zaman çabuk geçiyor, daha öğle paydosu aklıma gelmeden kapının kildi açılıyor ve gardiyanın sesi duyuluyordu : «Öğle paydosu!»

Günler düşündüğümden daha çabuk geçiyordu. Bir hafta, iki hafta... Bir aydan fazla geçmişti. Kendi kendime : 'Bir ayı geçirdik, iki ay, az sonra üç ay...'

Artık ellerim kendiliğinden çalışıyor, yapacağım şeyi düşünmek zorunda kalmıyordum. Bu yüzden kafam geleceğimle uğraşmaya başlamıştı. Ancak çalışmak, bu dü

şünceleri bir dereceye kadar çekilebilir bir hale getiriyordu. Bazan bir süre pencerenin önünde durur, köylülerin ekinleri nasd biçtiklerini, bir araya topladıklarını, toprakta kalan saman diplerini çıkarmak için tarlayı yeniden sürmelerini, sonra otları ikinci defa biçmek için nasıl çayırlara gittiklerini seyrederdim. Söylediklerine göre, kışın da iyi ısmabilen, güzel, aydınlık bir hücrede çalışıyordum. Dışarımsı seyrederken, eğer yüreğim özgürlük için çarpıp sabırsızlıkla yanıp tutuşmaya başlarsa, kendi kendime : 'Biraz sabret, her şey yoluna girecek,' derdim. 'Önce şu elimdeki partiyi bitireyim!'

Yaptığım işten hoşlanıyordum. Aslında çok basit, her çocuğun, buradaki geri zekâlı her hastanın yapabileceği bir işti, üstelik bir dereceye kadar avutuyordu beni.

Artık şimdi hücre cezasından, çalışma komiserinden de korkmuyordum. Bitirdiğim işleri almaya geldiği zamanlar bana bir tek kötü söz söylememiş, çok defa: «iyi, iyi, Sommer!» demişti.

Bazan da: «Size verilenden fazlasını yapmanız şart değil, Sommer, gereği yok!» derdi.'

Hatta bir keresinde üzerine reşel sürülmüş bir dilimin kenarını hediye etti. Bir aylık bir çalışmadan sonra, diğerleriyle birlikte camlı dolaba giderek, bir aylık ücretimiz olan bir Markla (günde dört Fenik!), bizim için satın aldıkları tütünü aldım. Bir paket ince kıyılmış, bir paket de kaba tütün verdiler. Kaba tütünün yarısı karşılığında bir pipo edindim. Gazete kağıdına tütün sararak içmekten hoşlanmıyordum. Çok gevşek oluyor, kömürleşiyor, kötü bir tat bırakıyordu. Pipomun tütün konan kısmı çok küçüktü, on, on iki nefeste bitiyordu. Böyle olması da iyiydi, çünkü günde beş kere pipo içebiliyordum ve tütünü bana bir ay yetebilirdi.

Tabii, ilk ay düşündüğüm gibi olmadı. Henüz ace-mi ve budala olduğumdan yalvarıp yakararak ödünç tütün isteyenlere vermezlik etmedim ve bir daha da hiç biri aldığı tütünü geri getirmedi. Malı olanların hırsızlardan sakınması gerektiğini de öğrenmişim. Ne kadar iyi saklanırsa saklansın, hücrede birşey bırakmaya gelmiyordu. Sık sık öfkeyle bağırın, yakınan sesler duyuluyordu : «Tütünü mü çalmışlar!»

- Bu yüzden tek yiyecek aracımız olan kaşıktan tütüne kadar, her şeyimizi ceplerimizde taşımak zorundaydık. Başhastabakıcı ceplerimiz çabuk eskiyor diye bu durumdan hiç hoşlanmıyordu, ama yapacak başka birşey yoktu. Küçük bir karton kutu bulup varımı yoğumu onun içinde taşıyordum : Bir tutam tuz, yemeklerde arttırdığım bir parça ekmek," pipo ve tütün. Bu kutuyu hiç yanımdan ayırmıyor, tuvalete, yemeğe, yatağa, hatta doktora bile onunla gidiyordum. Daha sonraları, marangozhanede çalışan Qual, iyi bir gününde, benden hiç bir karşılık almaksızın, sürgülü kapağı ve iple bağlamak için çengelleri olan küçük bir tahta kutu yaptı.

Evet, gerçekten ben de sürüye katılmış, kısa zamanda her şeye" alışmış ve bu yüzden de —itiraf ederim— bir kere olsun kendimi kötü hissetmemiştim. Açlığa, sürekli kavgalara, kötü havaya ve kan çıbanlarına alışmıştım, iş çıkmayan, kara kara düşünüp duran, konuşmayan hastaların yüzüne bile bakmıyordum. Hem onlardan biri, hem de değildim. 'Geçici' olarak getirilmişim buraya, ilerde yalnız 'rapor' almak için kalacak ve günün birinde 'tehdit' suçundan dolayı verilen cezamı çekerek özgürlüğüme kavuşacaktım. Dışarda ne iş tutacağımı daha bilmiyordum. Evime, Magda'ya dönmeyecektim, bunda

oldukça kararlıydım. Eski işimde de çalışmak istemiyordum.

Sürekli olarak hücrede yalnız başıma çalışmak, beni diğer insanlara karşı ürkek yapmıştı. Bu küçük odada, fırçalarımın başında severek çalışıyor, şehirdeki insanlarla dolup taşan, gürültülü caddeleri düşündükçe, yalnız olmayı daha iyi buluyordum. Küçük, sakın bir köye yerleşmeyi, orada çabuk yaşlanan bir adam olarak akşamlarımı odamda fırça yapmakla geçirmeyi kuruyordum...

Birazcık sevinç, umut gelmişti içime, tek başıma olmakla rahat edeceğim, kendi kendime yeteceğim duygusu vardı.

İkinci ayın sonunda ince kıyılmış bütün bir paket tütün karşılığında kenarlı bir büyüteç aldım. Böylece çalışma hücremde istediğim zaman, —güneş olduğu sürece— pipomu yakabiliyordum. Pencereye yaslanıp da büyük bir zevkle on, on iki nefeslik pipomu içerken, şimdiye kadar hiç böylesine bir mutluluk; bir sevinç duymadığımı sanıyordum. Belki de oda arkadaşım Holz'un tok gözlülüğü, en küçük şeylerden bile kendine bir sevinç payı çıkarması beni etkilemiş, bu özelliklerini bana da aşılamıştı.

İ. sessiz, sakın geçen günlerde beni rahatsız edere eşylpktorla yaptığımız görüşmelerdi. Her görüşme-
IN ma yeniden sakinleşip eski rahatlığıma dönebil-
reniini bir kaç gün geçmesi gerekiyordu. İlki kadar ol-
maca genellikle bu görüşmeler pek lehime olmuyor-
i'.İi ürlü ona kendimi gerçekte olduğum gibi göste-
• aip,onunla serbestçe ve kendimden emin konuşamı-
/• rıj.Nc pahasına olursa olsun, sanki ondan bir şey-
le kumak, gizlemek zorundaymışım gibi garip ve be-
li sztı suçluluk duyuyordum. Hilelerine, gizli oyunları-
mı crüçimdeki korkuyu bir türlü atamamıştım. En ba-
Sı 3<nlrını bile şüphyle karşılıyor, 'acaba beni nasıl
taLjatiışürmek istiyor', diye düşünüyordum.

CM, bana yardımda bulunmak isteyen bir doktor
caaceğil, beni güç, karışık zamanlarımda, 'karımı öl-
üme teşebbüs' ten suçlayan ve demir parmaklıklar
asma tutmak için elinden geleni yapan savcının bir
ydnıcsı olarak görüyordum.

Çeçekten içimden geçenleri, çekingenliğimi yenerek
)uu ioktora anlatmış olsaydım, herhalde düzeltilmez,
rıAşlemiş olurdum. Çünkü bir keresinde ilerde ger-
:<ket:ıteyi düşündüğüm planları, bir köye çekilip, fır-
'pmyla geri kalan ömrümü geçirmek istediğimi an-
CİGCK bundan çok memnun kalacağını, böyle düşü-
ırlıim için beni öveceğini sanıyordum. Oysa, benim
JLtsdarımdan çok şaşırmış, hemen hemen düş kırık-
ı;ıiğamıştı. Hızlı hızlı kafasını sallayarak:

(İsıl hayaller bunlar böyle Sommer?» demişti.

«Kendi kendinizi aldatmaktan başka bir şey yapmıyorsunuz. Bu şekilde yaşayamazsınız siz, yaşamak da istemezsiniz. Sizin insanlara, özellikle elinizden tutacak bir insana ihtiyacınız var, Sommer. Hayır, sizin bu şekilde düşünmeniz yine karınıza karşı duyduğunuz sebepsiz kinden ileri geliyor. Karınızın size zarar vermek istediği düşüncesini önce kafanızdan silmelisiniz. Asıl ona büyük kötülükler yapan siz oldunuz. Eğer karınız bu kadar iyi bir insan olmasaydı, sizin aleyhinizde bulunmak için elindeki bir sürü imkânları kullanabilirdi. Oysa, zabıt tutulurken hakkınızda bir tek kötü söz kullanmamış, hep sizi affetmeye çalışmıştır. Ne biçim bir insansınız siz, Sommer! Gerçeği olduğu gibi göremez misiniz? Her şeye bir bahane mi bulmak zorundasınız?)»

Hiç bir gerekçeye dayanılmadan yapılan bu saldırı karşısında tabii afallamış, şaşırıp kalmıştım. Şimdiye kadar Magda, bana tek satır olsun yazmamış, benimle görüşmek için en küçük bir teşebbüste bulunmamıştı. Onun için artık çekilmez bir yük; ölmüş, gömülmüş bir insan olduğumu kabul ediyordum. Ölmüş bir insanın ardından kötü konuşmak da töreye uygun düşmezdi zaten. Ama bu konuda ağzımı açmamam, yolundan çekilmiş, servetimi istediği gibi kullanmak üzere kendisine bırakmış olmam da benim tarafımdan gösterilmiş olan efendice bir davranıştı. Ama doktorun, benim bu asil davranışımı görmek istemeyerek üzerime saldırmaması, sert, öfkeli sözlerle beni azarlaması, önceden de düşündüğüm gibi bana karşı olduğunun açık bir kanıtıydı. Bu nedenle ilerde ağzımı daha sıkı tutmak, onunla daha sınırlı konuşmak zorundaydım. Bu adam benim acımasız bir düşmanımdan başka birşey değildi. Bütün gereçleriyle beni yanıltmak, kandırmak, klinik yöneticisi olarak ağırlığını koyarak

beni sömürmekten başka birşey düşünmüyordu. Diğer hastalar beni, bu adamın kötülüklerine karşı uyarmakta haklıydılar.

«Sakin güvenme o Stiebing denen adama! Yüzüne karşı güler, dostça davranır, ama arkandan hakkında bir rapor verir, ömrün boyunca bir daha bu delikten dışarı çıkamazsın!» diyorlardı.

I [aklıydılar.

Una içimi dökmüş olduğum~o günden soma görüşmelerimiz seyrekleşmişti. Pek ender çağırıyordu beni odasına. Hakkımda rapor hazırlıyor olmalıydı. Benimle sık sık görüşmek istememesi de hakkımdaki ön yargısına göre davrandığını, benimle ilgili yeni şeyler öğrenmek istemediğini gösteren belirgin bir örnekti.

Doktor genellikle, eğer acele bakılması gereken bir durum yoksa, haftada iki kere, salı ve perşembe akşamları gelirdi. Beni haftada bir kere bile görüşmeye çağırtmadığı oluyordu. Aslında bu durumdan memnundum tabii. Çünkü dediğim gibi, onunla her görüşmem benim için bir işkenceydi, her görüşmeden sonra günlerce kendime gelemiyordum. Ama bu görüşmelerin azalması da, kaderimi belirleyecek raporu nasıl hafife aldığını gösteriyordu. Benim durumum bir psikiyatrist için oldukça ilginç olmalıydı. Toplumsal ve kültürel açıdan burada bulunan hastalardan çok daha üstündüm. Şimdi ölümler evinde bulunan ben, bir zamanlar hayatta başarıya ulaşmış, saygıdeğer bir adamdım. Sağlık danışmam, benim durumumun diğerlerinden çok daha önemli olduğunu görmeliydi. Benim diğerlerine oranla, kaybedecek çok daha fazla şeyim vardı; bu taş gibi donup kalmış insanlardan çok daha sezgili, daha duyarlıydım.

Ama işte, o bunları görmüyor; onlardan biri, sıradan bir insanımsım gibi davranıyor, beni azarlayarak düzelmez bir yalancı, bir uydurukçu olmakla suçluyordu. Ona güvenmemekte, ondan sakınmakta yerden göğe kadar haklıydım. Beni açık olmamakla suçladığı zamanlar, artık büsbütün susmayı öngörüydüm.

56

BİR gün doktor hakkındaki bu düşüncelerim birden değişiverdi. Hiç olmayacak bir saatte, öğleden önce erkenden çalıştığım hücreye beni görmeye geldi. O sırada pipomu daha yeni söndürmüştüm. Odanın içi hâlâ dumanla doluydu. Çalışma hücrelerinde sigara içmek yasak olmasına rağmen hiçbir şey söylemedi. Oysa disiplin konusunda pek sert ve titizdi. O gün üzerinde beyaz doktor gömleği ve her zaman peşinden gölge gibi ayrılmayan Başhastabakıcı yoktu. Doktor Stiebing önce yaptığım işlere şöyle bir baktı, sonra biraz dalgın:

«Nasıl, fırça yapımı iyi gidiyor mu, Sommer?» dedi.

«Çok iyi gidiyor, doktor bey,» diye karşılık verdim. «Sanırım çalışma komiseri benden memnun!»

Başını onaylarcasına dalgın dalgın öne salladı. Yaptığım iş onu fazla ilgilendirmiyor olmalıydı. Sonra beni

müthiş hayretlere düşüren bir davranışta bulundu. Elini cebine atarak gümüş tabakasını çıkarıp bana sigara ikram etti. • •

«Buyrun, Bay Sommer!»

İnanamayarak bakıyordum kendisine. Yüzünde hoş, hafif bir gülümseme vardı.

«Doktorunuz verdikten sonra bir sigara alabilirsiniz, Sommer,» dedi. •

Önce benim sigaramı yakarak duvarda, tavana doğru yüksekçe yapılmış pencerenin altında bir süre konuşmadan sigarasını içti. Sonra :

«Dün karınızla, hakkınızda uzun uzadıya konuştuk, Bay Sommer», dedi. «Kendisine, bir ara bana uğramasını rica etmiştim, dün geldi.»

Birşey söylemeden bakıyordum. Yüreğim hızla çarpıyordu. Bu adamın dün Magda'yla beraber olması beni müthiş heyecanlandırmıştı. Konuşamıyordum, heyecandan titriyordum.

«Evet,» dedi doktor düşünceli. «Olayınızla ilgili her şeyi, evliliğinizin başından, o uğursuz geceye kadar geçen bütün olayları karınızın ağzından da dinledim. Bir psikiyatrisi anlatılanlardan, olayla ilgili insanların bile farketmedikleri çok şeyler çıkartabilir.»

içimi öfkeli bir tedirginlik dalgası kaplamıştı, içimden, 'demek Magda'yı da kandırmaya kalkıştın, belki de başarmışsındır bile' diye geçirdim. 'Tabii, Magda nerden bilsin senin ne mene bir adam olduğunu!'

Ama dalga sonra geri çekildi.

«Karınızın anlattıklarından o kadar kötü bir izlenim edinmedim,» dedi. «Sizden umudumu kesmiş değilim, Sommer. Karınız gerçekten çok cesur, çok becerikli...»

İçimde gene bir itme duygusu belirdi. Sağlık Danışmanı keşke Magda için 'becerikli' terimini kullanmamış olsaydı.

«Evet, Sommer, size daha kesin birşey söyleyemem, bir kaç hafta daha sizi burada göz altında bulundurmak istiyorum. Ama siz bu sakın ve çalışkan tutumunuzu sürdürürseniz ve önemli bir olaya meydan vermezseniz...»

«Önemli hiç bir olay meydana gelmeyecek doktor bey!» diyerek heyecanla sözünü kestim. «Burada gayet sakın ve çalışkan yaşamaya devam edeceğim...»

Doktor gülümsedi. Bana karşı o kadar iyi ve yakın davrandığı şu anda, bu düşünceli gülümsemesinden hiç hoşlanmamıştım.

«Sizi burada bütün ayartmalardan uzak tutuyoruz, Sommer!» dedi. «Burada böyle uslu durmanız çok şey ifade etmez. Dışarda da her türlü ayartılmaya, özellikle alkole karşı direnebileceğinizden emin olmalıyız...»

«Bir daha ağzıma alkol almayacağım!» diye garanti verdim. «Buna çoktan karar vermiş bulunuyorum. Bir bardak bira bile içmeyeceğim. Her türlü alkollü içkiden uzak yaşayacağım, bu konuda size kesinlikle söz verebilirim, doktor bey.»

«Ah, Sommer,» dedi düşünceli. «Söz vermeyin daha iyi! Buradan çıkmak isteyenlerin bana ne sözler verdiklerini bir bilseniz! Dışarda iki üç ay, hatta bir ay geçtikten sonra verilen bütün sözler unutulur, biri yine bir şey çalar, bir diğeri yeniden içkiye başlar. Hayır, burada verilen sözleri artık önemsemiyorum, bu konuda çok kötü ve yeterince deneylerim var.»

«Ama ben gerçekten değiştim», dedim. İlk olarak

doktorla rahat konuşabiliyordum. «Böyle bir şeyin başıma geleceği aklımın ucundan bile geçmezdi. Her şeyi yapabileceğimi sanmıştım, Magda da beni oldukça şımarttı. Ama içkinin başıma neler açtığını gördüm artık; bu bana unutamayacağım bir ders oldu. Burada geçirmiş olduğum haftaları, ayları düşündükçe...»

Dehşet içinde kalmıştım. Sağlık Danışmanı büyük bir ilgiyle bakıyordu bana.

«Neyse, bu sefer açık konuşuyorsunuz, Sommer,» dedi. «Eğer bu yaşantı sizde, alkole tamamen sırtınızı çevirtebilecek bir şok yarattıysa, gerçekten böyle birşeye cesaret edilebilir. Şimdi içinizde karınıza karşı olumsuz tutumunuzu da düzeltmelisiniz. Siz çok çabuk incinen bir insansınız, Bay Sommer, ama size açıkça söylemek zorundayım; evliliğinizi yürüten, her şeyi düşünen, karınızdır. Eğer onun elini bırakacak olursanız, siz düşersiniz. Karınızın, hakkınızda en iyi şeyi istediğini bilmelisiniz, biraz ona uyun... Bunda aşağılanacak bir durum yok, bu yüzden kılıbık olmuş sayılmazsınız. Zayıfların, güçlüler tarafından korunması, ellerinden tutulması iyi birşeydir...»

Sağlık' danışmanı böylece uzun uzun konuştu. Söylediklerinin hepsini de kendisine karşılık vermeden dinlemek kolay olmadı. Çünkü her şey tam onun söylediği gibi değildi tabii. Evet, Magda becerikliydi, ama ev bittikten sonra işleri tek başına, Magda olmaksızın çeviren bendim. Evet, son zamanlarda işler eskisi kadar iyi gitmemişti, ama bunun nedenleri bazı kötü rastlantılardan ileri gelmişti, yoksa benim yönetimimden değil. Ama bu lanet yerden kurtulursam, söylediklerini yapacaktım.

Pekâlâ, istediği olsun, işleri Magda yürütsündü, ona

bu konuda güçlük çıkartmayacaktım. Bu yüzden doktorun söylediklerine karşı koymayarak, doktora hakkımda iyi şeyler anlatan Magda'yla içimden barıştım. Demek beni hâlâ seviyordu!

«Pekâlâ,» dedi doktor sonunda; «daha size kesin bir söz vermiyorum, yapamam da bunu. Diyelim üç, dört hafta soma hakkımızda iyi rapor verirsem, mahkeme bir zaman belirler ve üç dört haftalık, belki de yalnızca on beş günlük küçük bir ceza alırsınız...»

«O kadar az mı?» diye haykırmışım şaşkınlıktan.

«Bunu artık bir hukukçuya sorarsınız, sizi umutlandırıp da arkasından düş kırıklığına uğramanızı istemem. Ben yalnızca doktorum. Özgürlüğünüze kavuşunca da...»

«Burayı hiç aklımdan çıkarmayacağım, doktor bey,» diye kestim konuşmasını. «Size söz veriyorum!»

57

DOKTORUN beni bu ziyareti, duygularımı, düşüncelerimi, bütün yaşamımı bir anda değiştirmişti. Birdenbire şu son geçirmiş olduğum zaman gözlerimin önünde canlandı: Rahat bir umursamazlık ve hoşnutluk içinde değil, felce uğramış bir irade, umutsuzluk, duygusuzluk içinde yaşamıştım. O zamanlar bu karanlık yerden kurtulmak için ne kadar az bir umudum olduğunu, nerdey-

se bütün, ömrüm boyunca burada kapalı kalacağımı bile düşünmüş olduğumu hatırladım. Holz'un küçük şeylerden duyduğu mutluluk şimdi bana pek ucuz ve budalaca geliyordu. Akşamları, tahliye edildikten sonra neler yapacağım hakkında uzun söylevlerle bu sabırlı insanı üzüp duruyordum. Çünkü buradan kurtulduktan sonra çok sıkı bir çalışmaya girmeyi aklıma koymuştum. Gerçi doktor açık konuştuğu için benden özür dilemişti, ama Magda'nı art niyetli becerikliliğini övercesine konuşmasını hiç bir zaman affedemiyecektim. Düşündükçe bu yargının ne kadar yanlış olduğunu görüyordum. Buradan çıktıktan sonra, ona da, Magda'ya da, herkese nasıl becerikli olduğumu gösterecektim, iyi yürekli Holz'u toprak ürünleri işindeki imkânları uzun uzun anlatarak tedirgin ediyordum. Tabii, bu imkânları, fırsatları çarçabuk kavrayacak ve son damlasına kadar değerlendirecektim. Görmüş, geçirmiş, sabırlı arkadaşım boşuna uyarmaya çalışıyordu beni.

«Daha dışarda değilsin, Sommer, bu kadar hayal kurma! Daha neler olacağını kim bilebilir ki!»

«Ne olacakmış?» diye bağıırıyordum. «Her şey bana bağlı ve ben de kendimden eminim!»

Fırça yapımındaki çalışmam da çok değişmişti. Daha kötü çalışıyor değildim, artık ellerim bu işe çok yatmıştı, fırçaları kendiliğinden yapıyorlardı. Çıkardığım iş de miktar olarak azalmamıştı, ama çok düzensiz çalışıyordum. Saatlerce pencerenin önünde durup gökyüzünde hızla uçuşan bulutları seyrediyor; çayırıları, hayvanları, ormanları gördükçe içimi bir sevinç kaplıyor, bisikletleriyle yoldan geçip giden kızların ardından gülümsemekten kendimi alamıyordum. Kısa bir süre sonra ben de onla

rın araşma katılacak, hayattan bir parça olacaktım. Artık dünyadan kopuk, canlı g vdemde  l  bir insan olmaktan ıkacaktım.

Sonra tekrardan doktorun söylediklerini hatırlıyor ve ateş almış gibi fıralarımın üzerine atılıyordum. Ellerim motor gibi çalışıyor, her tutam kıl yerine oturuyordu, iki saat içinde en güzel tırnak fırçası bitmiş oluyordu. Bazan hasretle Magda'yı düşünüyor, beni çalışırken bir kere olsun görmesini çok istiyordum. Ben de becerikliydim, hem de düşünemeyeceği kadar becerikli!

Doktorla son g r şmemden sonra çalışma arkadaşlarıma karşı davranışlarım da oldukça değişmişti. şimdiye kadar hep onların yolundan çekilmiş, hiç bir kavgaya karışmamış, ne kadar iğrenç, itici de olsalar, herkesi olduğu gibi kabul etmiştim. Oysa şimdiki canlı tutumumla konuşmalara, tartışmalara karışıyordum. Bir keresinde iğrenç davranışlarda bulunan bir adamı bile azarlamışım :

«Thiede, dilinle masayı yalamasana! Yemeğin suyu d k lm şse, kaşığını kullan!»

Kader arkadaşlarımın bendeki bu değişikliği, bu canlılığı iyi karşıladıklarını iddia edemem. Alaycı uyarımlarım çok kere asık yüzlü bir susuşla karşılanıyor, aykırı davranışlarını payladığım zaman ağza alınmayacak küfürler savuruyorlardı. Ama benim keyfim yerindeydi, küfürlere hiç aldırımıyordum.

'Zavallı deliler!' diye düşünüyordum. 'Siz bütün ömrünüzü bu duvarlar arasında  r t rken ben bir iki haftaya kadar dışarda olacağım, istediğiniz kadar küfür edin! Siz benim gözümde yaşamıyorsunuz!'

Düşünce tarzımdaki değişiklik yalnız klinik içinde

ki davranışlarımda kendini göstermekle kalmadı, dışarda da etkili olmalıydı. Bir kaç gece kendimle çekişip durumu Holz'la yeni baştan ayrıntılarıyla görüştüğümde sonra, yaşlı hukuk danışmanı Holsten'i çağırttım. Holz, verdiğim karara karşıydı, ama ben direniyordum. Hukuk danışmanı Holsten, eski moda bir adamdı, ama şehrin ileri gelenleri tarafından büyük saygı görürdü. Bana da yardımını dokunmuş, firmayla ilgili "bir takım hukuk sorunlarını, yerinde öğütleri ve yaptığı işlerle halletmişti. Hukuk danışmanı ile birlikte oturarak Magda'ya her türlü yetkiyi tanıyan genel bir vekâletname ve bir vasiyetname hazırladım. Kendisini, vekâletnameyi hemen yarın karıma vermek, vasiyetnameyi de mahkemeye götürmekle görevlendirdim. Sağlık danışmanı ile hakkımda iyi konuşmasına karşılık Magda'ya bir çeşit teşekkür edebildiğim için çok seviniyordum.

O sıralar benimle aynı düşüncede olmayan Holz sızlanıp duruyordu:

«İnşallah bir gün pişman olmazsın, Sommer! İnsan kendisini tamamen bir başkasının ellerine bırakmamalı. Hem ne diye? Kimse senden böyle birşey yapmanı istemiş değildi ki!»

«Ben hep cömert bir insanımdır, Holz,» diye karşılık verdim. «Hediye vermekten her zaman büyük bir zevk duymuşumdur.»

Hukuk danışmanının bu iki belgeyi severek hazırlamadığını, altına noterlik mührünü istemeyerek bastığını da belirtmeliyim. Ancak belgelerin içeriği nedeniyle değildi bu tutumu, tersine : «insanın evini karısına bırakması çok tabii bir şey, Bay Sommer,» dedi. «Ama, de-

mek ki geleceğinizden pek emin değilsiniz. Mahkemeniz için kendinize herhangi bir avukat seçtiniz mi, yoksa savunmanızı benim üzerime almamı ister misiniz?»

«Teşekkür ederim, teşekkür ederim,» dedim önemsemeyerek. «Savunmamı kendim yapmayı düşünüyorum. Hem bu hemşerilerimin büyüttüğü küçük bir hikâyeden başka birşey değil.»

Hukuk danışmanı dâvamı önemsemeyişimi büyük bir hayretle karşıladı.

«Hiç de önemsiz, küçük birşey değildi bu,» diye haykırdı şaşkınlıkla. «Saygıdeğer bir vatandaşın hapse girmesi yalnızca kendi açısından değerlendirilemez, herkes için kötü bir örnek olur. Bırakın savunmanızı ben üzerime alayım, Bay Sommer, belki de, —hatta oldukça kesinlikle söyleyebilirim—, cezanızı tecil ettirebilirim. O zaman hiç olmazsa şu onur kırıcı hapis cezasından kurtulursunuz.»

«Onurum hiç bir şekilde kınlamaz, o bana ait bir şeydir,» dedim gururla. «Kimse elimden alamaz onu.»

Yaşlı adam dalgın bir gülüşle söylediğimi hayırlar anlamında başını iki yana salladı.

«Hem bu bir patlama sırasında meydana gelmiş bir olay, bu yüzden de onur kırıcı olamaz.»

Başını salladı ve üzüntüyle :

«Bu, duvarlar arasında çok sık duyduğum bir konuşma tarzı,» diye yakındı. «Sizin ağzınızdan böyle bir şey duymuş olmak istemezdim. Peki, bölge psikiyatristinin vereceği rapor hakkında bir şey biliyor musunuz?»

Her şeyin yolunda olduğunu, sağlık danışmanının, benim bir Sağlık-Bakım Yurdunda kalmamın gerekmediği görüşünde bulunduğunu söyledim.

«Umarım, öyledir, yürekten isterim böyle olmasını,» dedi hukuk danışmanı Holsten. «Peki, Bay Sommer, şimdi ayrılmak zorundayım. Eğer tekrar bana ihtiyacınız olursa, her zaman beni çağırabilirsiniz. Size yardım edebilecek olduktan sonra, yaşıma rağmen şehirden buraya kadar gelmekten çekinmem.»

Çok duygulanarak kendisine teşekkür ettim. Ancak onun öğütlerine gereklilik duymayacağımdan emindim. Hem gerekirse ona değil, mutlaka daha genç, daha becerikli bir avukata başvururdum.

58

BÖYLECE somaki haftalar oldukça sakin ve rahat geçti. Bu, doktorla görüşmezden önceki sakinlikten daha başka, biraz daha canlı, tasarılarla, umutlarla dolu haftalardı. Geceleri hep kötü uyuyordum; ama bu, ölümlerin evinde yalnızca bir konuk olduğum duygusunu etkilemiyordu. Hergün savcılıktan gelecek ithamnameyi ve belirleyecekleri tarihi bekliyordum. Eğer o gün gelmezse, ertesi gün geleceğini umuyordum. İnsanı ayakta tutan şey herhalde umut olmalı. Ölmekte olan bir kişinin kafasından silinen son duygunun da umut olduğunu sanıyorum.

Doktor bir daha beni çağırtmamış, son konuşmamızdan sonra onu hiç görmemiştim. Bu da raporunu hazırla-

yıp savcılığa göndermiş olduğunun bir belirtisiydi. Arkadaşlarım boşuna beni korkutmaya çalışıyorlardı.

«Sen istediğin kadar o iki yüzlü köpeğe inan!» diyorlardı. «Yüzüne karşı öyle söyler, ama kâğıt üstüne yazdıkları çok başkadır.»

Onların bu sözlerini küçümseyerek hafif bir gülümsemeyle karşılıyordum. Belki dedikleri gibi doktor onlara bu şekilde davranabilirdi, fakat benimle o kadar olumlu konuşmuştu ki, sonuçtan hiç şüphem yoktu. Bu adamın davranışlarını yanlış yorumluyorlardı; ben bile ilk zamanlar onu haksız yere yargılamıştım. Belki bu, onun üstün, insanı iten, alaycı tavrından ileri geliyordu. Ama o bilgili, doğru görüşlü bir insandı ve elinden geldiği kadar herkese şans tanıyordu. Eğer hiç umudu olmadığı birisi ise, tabii...

Bu süre içinde beni tedirgin eden tek bir şey vardı.

Kötü beslenme bende de belirtilerini göstermeye başlamış, her yanımda berbat kan çıbanları çıkar olmuştu. Bu çıbanlar üst derinin altında, kollarda ve bacaklarda olduğu sürece idare edilebiliyordu, ama ensemden ve sırtımda da çıkmaya başlayınca çok sıkıntı çektim. Geceleri bu yüzden yüzü koyun yatmak zorundaydım ki, bu şekilde yatmaya hiç alışkın olmadığım için çok rahatsızlık duyuyordum. Ben de her sabah doktor odasının önünde sıra bekleyenlerin arasına katılmıştım. Başhastabakıcı merhem sürüyor ya da çıbanı yarararak irinini akıtıp bir flasterle kapatıyordu. Beslenmeye biraz daha önem verseler, yemeklerde taze sebze ve meyve çıkarsalar, bu bitip tükenmez tedaviler, uğraşlar bir son bulurdu. Ama işte bu yaygın hastalığı son derece olağan görüyorlar, kimse beslenme sorununu düşünmüyordu. Bu tatsız durum bile benim gücümü, neşeli havamı fazla etkilemiyordu.

'Bir dışarıya çıkabilsem...'

Günde yüz kere düşündüğüm şeydi. bu. Belki de kısa zamanda tahliye edileceğim için şimdiden kendime çeki düzen vermeye başlamam çok olağandı. Hep ellerime, özellikle çalışırken bozulan tırnaklarıma bakıyor, özen gösteriyordum. Saçlarımı kestiriyor, haftada iki üç kere ayaklarımı yıkıyordum. Ama her şeyden önce yüzümle ilgileniyordum. Yüzümdeki sargılar çoktan çıkmış, yara kapanmıştı. Yüzümü görmekten hep kaçınmıştım. Klinikte ayna olmadığından kolay olmuştu bu. Ama artık her şey değişmişti. Herbst'in saçlarını tararken sık sık kullandığı küçük bir aynası vardı. Şimdi arada bir ondan aynasını istiyordum.

Alay ediyordu tabii:

«Nene gerek senin ayna?» diyordu. «Patlıcan burnunu mu seyredeceksin? Bırak işte, güzel güzel duruyor yerinde.»

Aynayı niçin istediğimi çok iyi tahmin etmişti, ama bilmesi gerekli değildi. Çıbanlarıma bakmak istediğimi mırdandım.

Aynada burnumu ilk gördüğüm an müthiş ürktüm. Burnumun biçimi bozulmuş, ucunda yamuk ve kıpkırmızı bir hörgüç meydana gelmişti. Gerçekten iğrenç, tanınmayacak bir haldeydim.

'Melun Lobedanz, bütün felâketime sebep olan hain herif!'

Yüzümün geri kalan bölümlerinden de hoşnut kalmamıştım. Açlık belirtileri açıkça görülüyordu. Gözlerim içine kaçmış, yüzümün rengi kül gibi olmuştu. Beş günlük sakalım vardı. Ayna benim de bu ölü evdeki insanlar arasına karışmış olduğumu açığa vuruyordu. Gerçekten bu

radaki en çirkin hayaletlerden daha iyi değildi görünüşüm. Daha iyi mi? Hayır belki de çok daha kötü! Oysa, ben bir zamanlar oldukça iyi görünüşlü, yakışıklı, en iyi terzilerden giyinen bir adamdım. 'Ne hale sokmuşlar seni?' diye üzüntüyle yakındım aynadaki görüntüme.

Derin bir iç çekişle aynayı Herbst'e geri verdim.

«Ne o, beğenmedin mi?» diye yalancı bir şaşkınlıkla sordu.

«Allanın belâsı çıbanlar!» diye küfrediyordum. «Doğru dürüst yemek çıkarsalar hiç olmazsa! Öğlenki havuçlar da sade suyaydı. Bu durumda kimsenin sağlıklı olması beklenemez!»

Böylelikle onu benim görünüşümle ilgili konudan, burada bitip tükenmek bilmeyen başlıca soruna, yemek konusuna çekmiştim. Bundan böyle Herbst'in odada bulunmadığı zamanlar kendisine sormadan sık sık aynasını alıp yüzümü inceliyordum. Aynaya üçüncü, dördüncü bakışımda, yüzüm hakkında varmış olduğum yargıyı pek aşırı buldum. Bir kaç kere daha baktıktan soma katlanılmayacak derecede çirkin olmadığını gördüm. Bu küçük değişikliğe ne de olsa zamanla alışılındı. Diğer hemşerilerim gibi, Magda da alışacaktı. Savaşta çok daha çirkin bir şekilde tanınmaz hale gelen adamlar pekâlâ genç, güzel kadınlarla evlenmişler ve mutlu olmuşlardı. Bu hörgüçlü burnumun Magda ile olan muüuluğumu etkilemeyeceğinden yüzde yüz emindim.

61 R gün öğleden sonra baş gardiyan' Fritsch, hücreme gelerek kısaca : «Benimle gelin!» diye emretti.

Fritsch, etli butlu, güler yüzlü bir adamdı. Bize karşı oldukça iyi davranır, yalnızca katiller, suçlular gözüyle bakmazdı bize. Bu yüzden ona:

«Ne var? Sağlık Danşınanı mı çağırıyor?» diye sordum.

«Yok canım,» dedi. «Ziyaretçiniz var, karınız geldi. Doktor sivil giyinmenize izin verdi. Hadi ama, Sommer çabuk olun biraz, karınız bekliyor, benim de fazla vaktim yok!»

Beni giyinme odasına götürdü. Bavulum bir rafta tek basma duruyordu. Hastaların çoğu bütün ömürleri boyunca, burada kalacaklarından sivil elbiselere ihtiyaçları yoktu. Baş gardiyan bir masanın üstüne oturmuş, benim nasıl önce soyunup sonra da sivil elbiselerimi giyişimi seyrediyor, acele etmem için durmadan beni sıkıştırıyordu. Ama o kadar çabuk giyinemiyordum. Ellerim titriyor, yüreğim yerinden fırlayacakmış gibi oluyordu. Magda bu ölü eve beni ziyarete gelmişti, dışarıdan hayatı getirmişti. Kısa bir zaman sonra yine onun yanında olacaktım...

Yüreğime bir duyarlılık, kanma karşı sonsuz bir sevgi dolmuştu. Sonunda bana gelmişti, uzun sınav süresi bitmişti artık. Aşk bana dönmüştü işte. İlk karşılaşmamızda, onu nasıl sevdiğimi, yabancılaşma döneminin geride kaldığını, kendimi tam bir güvenle onun ellerine bırakmış olduğumu göstermeye kesinlikle kararlıydım.

Birden aklıma çok kötü bir şey geldi! Bugün cu

maydı ve ancak yarın tıraş olabilecektik, sakallarım çok kötü durumdaydı.

«Baş gardiyan bey,» diye yalvardım, «çabucak tıraş olabilir miyim? Tıraş makinem bavulumda; gerçekten çok çabuk olurum. N'olur, izin verin!»

«Olacak şey değil, Sommer,» dedi. «Ne kadar az zamanım olduğunu bilmiyor musun? Hem karınızı daha fazla bekletmemelisiniz!»

«Ama bu çok önemli! ilk görüşmemiz bu, biraz kendime çeki düzen vermeliyim! Sonra karım hakkımda ne düşünür?»

«Ne fark eder, Sommer,» dedi Fritsch soğukça. «Tıraş olmakla güzelleşeceğinizi hiç sanmıyorum. Karınız sizi bu burunla kabul ettikten sonra, biraz sakallı olmanızı da bağışlar artık!»

«Ama burnumun bu halini daha hiç görmedi!» diye sızlanıyordum umutsuzluk içinde. «Hapisteyken olmuştu!»

Ama hiçbir şey fayda etmiyordu. Fritsch acımasız bir sertlikle tıraş olmama izin vermedi. Böylece dünyanın en sefil görüntüsü olarak ardına düştüm. Doktorun lütfedip sivil giyinmeme izin vermesi de fazla birşey değiştirmemişti. Uzun zaman bavulda kalmaktan giydiklerimin hepsi bumburuşuk olmuştu.

21.9.44

GARDİYANLA birlikte idare binasına giriyoruz. Önümdeki koridor uzun ve karanlık. Dizlerim titriyor.

Duvara yaslanarak bir dakika kendimi toparlayıp sakinleşmem için gardiyana rica ediyorum. Ama o ardımda:

«Hadi, hadi, Sommer,» diyor emredercesine. «Sağdaki üçüncü kapı!»

Hiç olmazsa burada' böyle askercesine bağırarak emretmesc. Magda duyabilir!

Eli tokmakta, kapı açılıyor! Bir an duraklamama izin yok. Zavallı ben, hiç rahat edemedim, kendimi toparlamaya zaman bırakılmadan içeri doğru itiliyorum.

Magda'yı pencerenin altında oturur görüyorum. Şimdi ayağa kalkmış, beni bekliyor. Bir an yüzündeki sorar-casına şaşkın ifadeyi farkediyorum. Ama hemen kollarımı açıp ona doğru koşarak haykırıyorum :

«Magda, Magda, geldin demek! Sana nasıl teşekkür ederim...»

Kollarıma alıyor, bir zamanlar olduğu gibi yine dudaklarından öpmek istiyorum. Her şey yeniden başlamalı! Yüzündeki çekingenliği, öpmemi istemediğini fark ediyorum.

«Yapma lütfen!» diye fısıldıyor, hâlâ kollarımın arasında. Birden soluğu kesilircesine; «Burda olmaz!» diyor.

Bırakıyorum, bir anda bütün sevincim yok oluyor, soğuk, korkulu bir susuş kaplıyor içimi. Bana bakıyor, yüzünde hâlâ o karışık, şaşkın ifade var.

«Nerdeyse seni tanıyamayacaktım» diyor soluk soluğa. «Ne olmuş sana? Ne oldu...» —O sözcüğü ağzından çıkarmaya cesaret edemiyor—, «... nasıl değiştin bu kadar?»

Arkamızda bir sandalyede oturan baş gardiyan yüksek sesle öksürüyor. Biliyorum, ikimizin de pencerenin al

tında durup böyle gizlice fısıldaşmamız yasak. Yalancı bir rahatlıkla :

«Masaya oturalım mı Magda?» diyorum.

Oturuyoruz. Sonra :

«Demek beni değişmiş buldun?» diyorum. «Çok mu çirkinleşmişim? Doğrusunu istersen, kısa bir süre önce ben de aynada kendimi gördüğümde beğenmedim.» (Bunu söylememem gerekirdi; daha sonra baş gardiyan Fritsch aynayı nerden bulduğumu sorabilir, o zaman ben de Fterbst'i ele vermek zorunda kalırdım. Bizim pavyonda ayna bulunması yasak! işte insan burada o kadar dikkatli olamıyor.) Hemen gülererek, «Ama insan alışıyor, Magda,» diyorum. «Senin düşündüğün kadar kötü değil görünüşüm. Daha kötü olmaktan iyiyim...»

Derin bir anlam verdiğim bu son sözleri söylerken sesimi farkedilir şekilde hafifletmiştim. Ama Magda aldırmadı buna.

«Ne oldu burnuna?»

Söyleyebiliyor; kısa bir duraksama geçirmiş de Olsa, sonunda söylüyor.

«Gerçekten çok kötü görünüyor, Erwin!»

«Hapisanedeyken tutuklulardan biri ısırdı,» diye anlatıyorum. «Hani senin gümüşlerini çalan Lobedanz yaptı bu işi.»

Dudaklarında hafif bir titremeye bakıyor bana. Söylemem gerekirdi bunu. Belki şimdi gümüşlerini ilk önce çalanın ben olduğumu düşünüyordur. Ama hayır, olamaz, bu kadar haksız ve budalaca düşünemez Magda; gümüşler benim paramla alınmıştı, bana aitti onlar. O halde benim açımdan hırsızlık söz konusu olamaz.

«Onları yeniden elde etmek için çok çalıştım, Magda»

da, ama bir sonuç çıkmadı. Onlardan sen de haber almadın değil mi?»

Hayır anlamında başım sallayarak, bütün bunların sanki önemli olmadığını belirtmek istiyor.

«Başkaca da çok değişmişsin, Erwin,» diye direniyor söylediklerinde; «sesin başka türlü çıkıyor, çok yüksek...»

«Elli altı kişiyiz bir bölümde, Magda» diye anlatıyorum. «Bir salonda otuz kişiden fazla yemek yiyoruz.» Söylediklerimin anlaşılması için sesimi yükseltmem gerekiyor.

«Anlıyorum», diyor Magda.

Gülümsemeye çalışıyor.

«Demek çok değişik bir hayat sürüyorsun. Oysa, hep çekingen, oldukça da içine kapamktın.»

Soma tekrar can sıkıcı bir inatla benim görünüşüme dönüyor, alışamıyor bir türlü.

«Hiç iyi görünmüyorsun, Erwin, birşeyin mi var?»

«Yok,» diyorum, biraz tedirgin. «Hemen hemen hiç birşeyim yok. Yalnız bir kaç tane kan çıbanı çıktı, bak.. Ensemde, sırtımda da var... Ama alışıyor insan, burada herkeste çıkar...» (Başgardıyan Fritsch beni uyarırcasma öksürdü. Herhalde kliniği yanlış eleştiriyor olmalıyım. Ama bunlara dikkat etmek aklıma bile gelmiyor.)

Konuşmamı sürdürüyorum :

«Eğer zayıflamışsam, biraz renksizsem, burada yalnızca iyi, sıcak suyla beslendiğimizden ileri geliyor...»

içimi bir öfke kaplıyor, alaycı bir tavırla konuşuyorum, sesim titriyor. Magda'yı duygulandıramadığıma göre; onu kırmak, incitmek istiyorum. Baş gardıyan Fritsch beni tehdit edercesine konuşuyor :

AYYAŞ

«Bu şekilde devam ederseniz, görüşmeyi yarıda keser, sizi de ihbar ederim.»

Magda ona dönerek :

«Rica ederim, kötüye çekmeyin söylediklerini!» diyor. «Ne kadar değişmiş olduğunu bilmiyorsunuz, korkunç şeyler yaşamış olmalı!»

Sesi titriyor. Gittikçe zayıflayan kadın sesini hırslı bir coşkunlukla dinliyorum.

«Daha bundan çok kısa bir süre önce çok iyi görünüşlü, yakışıklı bir adamdı. Oysa şimdi... Sokakta görsen tanıyamazdım onu.»

Gözlerinde beliren bir kaç damla yaş yanaklarından aşağı yuvarlanıyor. Gözyaşlarını da hırsla gözlüyorum.

Hayır, beni duygulandırmıyor bu gözyaşları. Hiçbir şey yüreğimi yumuşatmıyor. Beni çok kırdı. Ama onun da acı çekmesi hoşuma gidiyor. Onun da duyması gerekir; bana yapmış olduğu kötülükleri, hakkımdaki düşüncesiz konuşmaları, ihbarlarıyla başıma ne dertler açmış olduğunu sonunda anlamalıydı.

Magda, heyecan içinde, nerdeyse çırpınarak yarı bana yarı başgardiyana:

«Ama sana yiyecek gönderebilirim, Erwin!» diyor. «Bu kadar ihtiyacın olduğunu bilseydim! Ne istersen gönderebilirim. Ona yiyecek birşeyler gönderebilirim, değil mi Bay —?»

«Evet, gönderebilirsiniz, Bayan Sommer,» diyor başgardiyana. «Sigaraya da izin veriyoruz. Aslında burada bir çok şeylere izin veriliyor. Ama işte,» tumbul yüzüyle Magda'ya göz kırparak bakıyor; «buradaki hastaların çoğu ne zaman doyduklarını fark etmezler. Boyuna tıkınıp dururlar. Bir günde gönderilen bütün bir paket yiyeceği

gövdeye indirirler, günde iki ekmek yerler, sonra da hasta olurlar tabii. Ondan sonra onlarla uğraş dur! Bu hastaların anlattıklarının hepsine inanmamalı!»

Ve bütün bu aşâğılıkları sesimi çıkarmadan dinlemek zorundayım. Fritsch benim üstüm, söylediklerine karşı koyamam.

Öte yanda açlıktan hayalet gibi dolaşan hastaları, patates kabuklarını yiyen, masaya damlayan yemek sularını yalayanları düşündükçe içimde yeniden müthiş bir öfke kabarıyor. Ama bastırıyorum öfkemi, kendimi tutuyorum. Hemen gülümseyerek, «Beni düşündüğün için çok teşekkür ederim sana, Magda,» diyorum. «Gerçekten istediğim birşey yok. Baş gardiyan Bay Fritsch haklı, hastaların hiç ölçüleri yoktur. Neyse ki ben onlardan değilim. Çok şükür yakında çıkacağım buradan...»

Magda şaşkınlıkla bakıyor bana.

«Ama şimdi kendin söyledin, Ervin, sade suya...»

«Yok, yok,» diyorum gülerek; «ördek kızartmasından söz etmiştim. Sudan da yalnız laf olsun diye söz etmiştim. Hayır, hayır, Magda, sen beni hiç düşünme, burada gayet güzel besleniyoruz, Bay Fritsch de demin söyledi ya! Yaptığım iş de güç bir şey değil. Fırça yapıyorum, Magda mükemmel bir fırçacı olup çıktım, hiç aklına gelir miydi, Magda?. Sen büroda benim masamda otururken, kocan burada fırça yapıyor. Hani bir şarkı vardı neşeli bir fırçacı üzerine... Yok yok, fırçacı değil, neşeli sabuncuydu o. Ama ben de neşeliyim. Hücremde fırça yaparken bütün gün ıshk çalıyor, şarkı söylüyorum. Ah, pardon, hayır hayır, yapmıyorum tabii böyle birşey! Çünkü bir çok şeylere izin verilen bu yerde şarkı söyleyip ıslık çalmak yasak, ama içimden çalıp söylüyorum ben de...»

Giderek daha hızlı, daha alaycı konuşuyorum. Kızgınlığımı göstermiyor, kendime hâkim oluyorum. Görünüşte her şey son derece normal. Magda'nın yüzünden ne kadar karmaşık duygular içinde olduğunu seziyorum.

Ben konuşurken bir kaç kere çantasından mendilini çıkarıp gözlerini sildi. Fritsch sandalyede arkasına yaslanmış, tavandaki sineklere bakıyor; sıkılmış olduğu belli, gözlerimdeki ince alayları anlayamayacak kadar kafasız. Magda'nın üstünde şimdiye kadar hiç görmediğim, yeni, kenarları açık renk işlemeli, koyu gri, çok güzel bir elbise var. Benim ölçüsüz acılar içinde kıvrandığım sıralarda, karımın yeni elbise için terzilere giderek, provalar yaptırmış olmasını içim burkularak düşünüyorum. İnsanın kendi karısı bile demek bu kadar düşüncesiz olabiliyor! Ne kadar şanssızmışım meğer! Ayrıca Magda'nın sağlığı da pek yerinde görülüyor. Ayrı kaldığımız sürece, oldukça dinlenmiş, kendini toparlamış, çok güzelleşmiş. Oysa ben bu süre içinde...

60

B E N İ M bu hızlı, alaycı konuşmamdan sonra uzun bir sessizlik oldu. Bu sessizliği bozmakta acele etmiyorum. Magda biraz tedirgin, sandalyesinde kıpırdanıp duruyor. Ne söyleyeceğini merak ediyorum. Ama tekrar

konuşmaya başladığında, yalmzca kendisine her türlü yetkiyi tanıdığım vekâletname için teşekkür ediyor.

«Aslında hiç gereği yoktu bunun,» diyor. «Ne postada, ne de bankada imza yüzünden herhangi bir güçlük çıkarmadılar. Ama senin bu işi hangi düşünceyle yaptığını biliyorum, Erwin, iyi niyetinden dolayı teşekkür ederim sana.»

Elini masanın üzerinden bana doğru uzatıyor. Dikkatle .ve biraz soğuk tutuyorum elini; daha candan sıkma mayaya dikkat ediyorum. El, biraz düş kırıklığına uğramış, sahibine geri dönüyor.

«İşler nasıl gidiyor?» diye soruyorum.

Magda canlanıyor.

«Sana işlerin iyi gittiğini memnunlukla söyleyebilirim, Erwin,» diyor. «Hem de çok iyi! Bu yılki ürün gerçekten çok iyi. Pek güzel bir kazanç sağladık. Özellikle bakla türü ürünlerde çok şanslıydık. Piyasaya çıkar çıkmaz almıştım, sonra fiyatlar birden yükseldi...»

Bir süre sakın sakın işlerden konuşuyoruz. Gerçekten çok becerikli bir kadın, tartışma götürmez bir özelliği bu. İş konusu açılınca sesi nasıl canlanıveriyor, gözleri parlıyor. Ama hep böyledir zaten; iş, bahçe, ev, bütün bunlar hep kocasından daha önemlidir. Bu kadar gülünç olmasaydı, bu cansız şeyleri kıskanabilirdim. Ama doktor tarafından göklere çıkartılan bu becerikliliği belki de o kadar gülünç değil. Biraz daha akıllıca düşünseydi, bütün bunları kendine dert edinmez, firmayı küçük bir gelir karşılığı başkasına devreder ve kendi servetimizle rahatça yaşardı. Ama işte böyle bir kadının aklına gelmez bunlar.

Kafam karmakarışık, Magda'nın anlattıklarını din

lerken bunları düşünüyordum. Anlattıkları, bana eski müşterileri, yakın çevredeki köylere gidişlerimizi, köylülerle yaptığımız anlaşmaları hatırlattı. Ama birden kulak kesiliyorum. Magda, şimdi, rekabet halinde bulunduğumuz, bana inat doğup büyüdüğüm şehirde ortaya çıkarak bir kaç kere güçlükler çıkartan şu yeni firmadan söz ediyor. Yanılıyor muyum yoksa? Magda'nın sesinde garip bir hava var. Eskiden çok kızdığı bu firmadan oldukça yumuşak bir dille konuşuyor.

«Evet, Erwin, düşün bir kere; Bay Heinze'yle tanıştım! Bir gün bu rekabetten artık çok canım sıkılmıştı. Müşterileri karşılıklı çekiştirip kapışmaya çalışıyor, sonunda ikimiz de elden geçiriyorduk. Kalktım, doğrudan bürosuna gittim : 'Ben Bayan Sommer'im, Bay Heinze' dedim. 'Acaba sizinle akıllıca bir anlaşmaya varamaz mıyız, diye düşündüm. Bu şehirde iki firma da yeterince kazanç sağlayabilir. Ama böyle birbirimizle çekişip duracak olursak, sonunda ikimiz de iflas edebiliriz!' Böyle söyledim ona!»

Zafer kazanmışcasına bakıyor bana Magda.

«Peki, ne cevap verdi?» diye merakla soruyorum.

«Bay Heinze yalnız bilgili, kültürlü bir adam değil, aynı zamanda akıllı da,» diyor Magda. Yine o sesindeki yumuşaklık dikkatimi çekiyor.

«Beş dakkada anlaşverdik. Her gün, sabah, öğle, akşam fiyadar üzerinde tartışıp anlaşmaya vardık. Şimdi ikimiz de bir kuruş eksik ya da fazla satmıyoruz malları, Böylece müşteri avı da ortadan kalkmış oldu.»

«Hiçbir şeyin farkında değilsin sen,» diye haykırıyorum. «İyi kazık atacak sana o Heinze denen herif! Eski kulağı kesiklerden, anasının gözü bir serseridir. Tabii,

yüzüne karşı güler, sözler verir sana, ama arkandan bütün müşterilerini teker teker kendine çeker, sonunda işlerini sağlama bağladıktan sonra dımdızlak ortada bırakır seni!»

«Zavallı Erwin,» diyor Magda. «Hâlâ güvensizlikler içindesin. Hayır, Bay Heinze'yi çok iyi tanıdım ben. Bir kaç kere onunla beraber oldum...»

Çok merak ediyorum bu *'bir kaç kere beraber'* olmanın ardında nelerin gizlendiğini. Ancak Magda'nın yüzü kızarmıyor ve konuşmasını sürdürüyor :

«Artık o kadar tanırım insanları. Bay Heinze'nin tertemiz yürekli, efendi bir insan olduğunu kesinlikle söyleyebilirim. Gözüm kapalı güvenilebilirim ona. Bunun delilini görmek için de defterlere bir göz atmak yeter. Bu sonbaharda gelirimiz bir buçuk misli arttı. Bay Heinze müşterilerimizi ayartmış olsaydı, bu duruma gelemzedik!»

Gözleri parlıyor sevinçten. Buz gibi bir sesle:

«Sayılar hiçbir şeyi ispatlamaz!» diyorum. «Bu yıl ki ürünün iyi olduğunu söylemiştin, havalar da yeni harman için oldukça uygun gitti, bu yüzden kazanç kısa bir süre için çok yükselmiş olabilir; ama müşterilerini ayartmayacağına delil değildir bu... Hem bu Heinze evli değil miydi?»

«Evet,» diyor Magda. «Ama bir yıldır ayrılar.»

«Ya, öyle mi?» diyorum elimden geldiğince umursamaz bir tavırla. «Demek boşanmışlar. Tabii, boşanmalarında suçlu Heinze'ydi?»

«Sen nasıl istersen öyle kabul et!» diye bağıırıyor Magda. Oldukça sinirli. «Söyledim sana, çok temiz bir insan. Boşanmalarında bütün suç karısının.»

Biraz alaycı bir şekilde :

«Tabii...» diye tekrarlıyorum. «Özür dilerim, Magda, ama sen pek hayran kalmışsın bu adama!»

Bir an duraksıyor, sonra kesin bir sesle karşılık veriyor :

«Evet, Eroin!»

Uzun bir süre konuşmadan bakışıyoruz. Söylenmemiş bir sürü şey havada kalıyor. Baş gardiyan Fritsch bile birşeyler seziyor. Sandalyesinde öne doğru eğülmüş, elleriyle dizlerine yaslanarak merakla bize bakıyor. Görüşme saati çoktan geçti.

61

BOŞANMAK için işlemlere başladın mı?» diye soruyorum hafif bir sesle.

«Evet,» diyor o da aynı şekilde. «Dün...»

Tekrar bir sessizlik giriyor araya. Birden ikimiz de, bir hamlede yerinden kalkarak anahtarlarını şakndatan baş gardiyan Fritsch'e dönüp bakıyoruz.

Nerdeyse özür dilercesine: «Evet,» diyor. «Aslında görüşme saatiniz tamam, ama bir on dakika daha kalabilirsiniz.» Pencereye doğru giderek, bize arkasını dönüyor.

«Erwin,» diye fısıldıyor Magda acele. «Uzun süre

karar verebilmek için kendimle mücadele ettim. Seni bu güç durumda terketmek istemezdim. Ama sağlık danışmanından durumunun iyiye doğru gittiğini, kısa zamanda tahliye edileceğini duyunca...»

Yalvarırcasına bakıyor bana, ama ben susuyorum. Bir tek söz söyleyerek yardım etmekten kaçmıyorum ona, içimde bu haine karşı dayanılmaz, vahşi bir öfke uyanıyor.

«Her şeyi senin istediğin gibi yapacağız, Erwin,» diye devam ediyor daha aceleci, «istersen tekrar işinin başına geçebilirsin. Bu şehirden taşınacağız, o zaman Heinze kendi firmasını da sana devretmek istiyor. Öyle bakma bana, Erwin, başka çare yok! Çoktandır birbirimize karşı içimizde bir yabancılik duyuyorduk. Sürekli kavga- larla geçen o korkunç zamanları düşünsene! Ayrılmanız daha iyi olacak!»

Hâlâ susuyorum. Demek bu yüzden yeni elbisesi, se- sindeki bu yumuşak, sıcak hava. Yeni bir koca! Şimdi- den zevkten gurulduyor âşık güvercin. Eski koca deliğe tıkıldı. Şimdi diğeri, gözü kapalı güvenebileceği tertemiz, 'çok efendi' bir adam.

Bembeyaz, biraz yağ bağlamış boynuna dikkatle ba- kıyorum. Gırtlığı inip kalkıyor, kendi sözlerinden duy- gulanmış, gözyaşlarını içine akıtıyor, —öyle derler ya!— Ne kadar isterdim ellerimle gırtlığına sarılmayı. Yemin ederim, Fritsch bile kurtaramazdı onu elimden. Ama tu- tuyorum kendimi, özgürlüğüme kavuşmama bir kaç gün kalmış. Bir yalnız rastlarsam ona! Hasta bir adamın ka- rısını çalmanın ne demek olduğunu gösterirdim o 'çok efendi', namussuz herife!

Hâlâ bana bakıyor. Tekrar konuşmaya başladığı

zaman sesindeki o sıcak havanın kalmadığım duyuyorum, artık rica etmiyor bana. Dudaklarında kararlı, sert bir ifade var.

«Hep bakıyorsun, tek lâf etmiyorsun», diye başlıyor yeniden. «Görüyorum, gözlerinde korkunç tehdit pırıltıları yanıyor. Ama artık kararımdan dönmem, hiçbir şey caydıramaz beni. Hayatımda ilk olarak mutlu olmayı öğrendim. Yıllarımı harcadım sana; ama senin zayıflığından, garipliğinden, kendini beğenmişliğinden, insanlara duyduğun nefretten; özellikle senin aşk adını taktığın o garip ilişkiden bıktım artık! Kendim tatmin etmek için ancak sen istediğin zaman ortaya çıkan ve hiç bir zaman benim istemeye hakkım olmayan ne biçim bir aşk bu! Ama hayır artık, burama kadar geldi...»

Böyle konuşmaya devam edecekti herhalde, ama benim de burama kadar gelmiş, bu uzun tiradlardan iyiden iyiye sıkılmıştım. Tatlılıkla beni tavlamayı beceremeyince, nefretini kusarak beni ezmek istiyor. Masanın üzerinde ona doğru eğilerek tam yüzünün ortasına tükürüyorum.

«Orospu!» diye haykırıyorum.

Bu bağrış üzerine baş gardiyan Fritsch pencereden dönerek bir an şaşkın, yüzü allak bullak olmuş, bize bakıyor. Ben masanın üzerine yaslanmış, nefret dolu tehditkâr bakışlarımı Magda'ya dikmiş öylece duruyorum. Sabık karım hiç hareket etmiyor, yanaklarından akan tükürükleri sileceği yerde, o da kahverengi gözleriyle, içinin ta derinliklerinden kopup gelen nefreüe bakışlarıma karşılık veriyor. Böyle bakışırken, sanki bu kadının içine girerek şimdiye kadar hiç tanımadığım bir insanı sezinliyor gibi oluyorum...

Sonra kayboluyor bu duygu, çünkü baş gardiyan Fritsch beni omuzlarımdan yakalamış sarsıyor.

«Utanmaz küstah adam!» diye bağırıyor. «Nasıl böyle birşeye cesaret edebilirsiniz! Sağlık Danışmanına şikâyet edeceğim sizi! Bir hanımefendi o, anlıyor musunuz?»

Yeniden bütün gücüyle beni sarsıyor, kafam oraya, buraya sallanıyor.

«Bırakın adamı, gardiyan bey!» diyor Magda bitkin bir sesle. «Haklı. Onu aldattım!»

Bir an sanki birşey düşünürcesine duruyor, sonra bana dönüyor. Gözleri parlıyor, sesinde bir canlılık var.

«Bunu yaptığıma da memnunum!» diyor yüzüme karşı.

Sonra son derece mekanik bir hareketle yüzündeki tükrüğü siliyor.

t

62

" İMAGDA'yla bu korkunç görüşmemizden sonra o geceyi nasıl geçirdiğimi anlatamam. Bir dakika bile gözüm uyku girmemişti. Eğer öç duygusu beni ayakta tutmamış olsaydı, o gece bütün acılarıma bir son verebilirdim. Öcümü sonuna kadar alacaktım. Bunun için de tahliye edilmemi beklemeyecek, hemen yarın işe koyulacak,

planlarımı uygulamaya başlayacaktım. Önce kendime genç, atak bir avukat tutarak Magda'ya boşanmamızla ilgili karşı dâva açacaktım. Sommer, Sommer'i dâva edecek ve Magda'mn suçlu olduğu yargısına varılacaktı. Tanığım da vardı. Baş gardiyan Fritsch'e beni aldatmış olduğunu kendi ağzıyla itiraf etmişti. Onun bu düşüncesizce itirafını burnundan getirecektim. Şu '*çok efendi*' başarırlı iş adamı Bay Heinrich Heinze'nin de Magda'yı bu yüzden suçlayacağını kuvvetle umuyordum. Ayrıca hakimden evliliklerini yıkan bu iki insanın da birbiriyle evlenmelerine izin verilmemesini talep edecektim. O zaman Magda, o pek özlediği mutluluğun ne demek olduğunu iyi öğrenecekti. Firmayı satacak, her ikisinin de bir dakika peşlerini bırakmayacak, bir öç meleği gibi hep onları kollayacaktım. Magda'mn birdenbire bulup çıkarıı verdiği gibi aşk konusunda kötü bir oyuncu isem, nefret konusunda bu başarısızlığımı giderecektim.

Bitip tükenmez hayaller kuruyordum. Geziye çıktıkları zaman kaldıkları otelde ben de yanlarındaki odayı tutacak ve gece yarısı gizlice duvarlarını vurarak rahat uyku uyutmayacaktım. Tanınmayacak şekilde kılık değiştirerek, bindikleri trende ben de aynı kompartımana oturacak, güneş gözlüklerimin ardından her hareketlerini kontrol edecektim. Yolda yürürlerken bir arabayla hızla arkalarından gelerek son anda fren yapacak, onlara ölüm korkuları yaşatacaktım. Sonunda öç almanın son perdesi oynanacak, Magda'yı esrarengiz bir şekilde öldürecektim. Adamı cesedin başında umutsuzluk içinde cırpınırken görüyordum. Usulca yanma yaklaşacak, bu cinayeti işleyenin ben olduğumu kulağına fısıldayacaktım. Tabii, cinayeti benim işlediğim hiç bir şekilde ortaya çıkmayacaktı.

Deli gibiydim. Kafamda hayaller dört dönüyordu. Ateşim yükselmişti. Oda arkadaşlarım çoktan uyumuşlar, bense hâlâ hücrenin penceresinin önünde durmuş, yıldızların soğuk pırımlarına bakarak oç alma dokusunu işliyor, giderek dokuyu daha da sıklaştırıyordum.

Sabah, geldiğinde beni tamamen duygusuz, bomboş buldu. Diğer hastalarla oturup kahvaltı ettim mi, hatırlamıyorum. İşimin başına geçmezden önce bir an çevreme bakındım, sonra usulca çalışma hücreme doğru süzıldüm. Kader arkadaşlarımın bakışları iğrendiriyordu beni. Parmaklarımın arasına bir tutam kıl alıp deliğe sokmaya çalıştım. İlk bu işe başladığım zamanki gibi beceriksizdim, çok fazlaydı aldığım kıllar! Dikkatsizlikten yerlere düşürdüm. Sonra artık içinde kâğıt ve zarflarım olan dolaba yöneldim. Avukata göndereceğim mektubu yazacaktım. Gece bu mektubu bir an önce yazmayı düşündüğüm halde şimdi kafamı toparlayamıyordum.

Bir süre boş kâğıda baktım, sonra pencereye gittim. Dışarda sonbahar başlıyordu. Gri bulut kümeleri uçuyordu gökte. İlk patates çapacılarını gördüm tarlalarda. 'Sonbahar geldi', dedim kendi kendime. 'Kötü bu!' Ne demek istediğimi ben de bilmiyordum. Bildiğim tek şey, çevremde kötü, çok kötü şeylerin dolandığıydı. Bir zamanlar okumuş olduğum bir şiirden iki mısra hatırlıyordum: «*Bu gelen sonbahar, burkar yüreğini.*»

Kafamdan gitmiyordu bu sözler, inaüa tekrarlanıp duruyorlardı.

«*Bu gelen sonbahar, burkar yüreğini.*» Ardından iki sözcük daha geliyordu : «*Kaç git, kaç git!*»

Evet, evet kim kaçabilecekti bu pis dünyadan, bu kirlenmiş 'ben'den? Ve yeniden duyuluyordu dizeler: «*Bu*

AYYAŞ

gelen sonbahar, burkar yüreğini.» Yeniden tekrarlanıyordu uyarma: tKaç git, kaç git!»

Fırçaların kollarını kesip düzelttiğim terzi makasına baktım. Onunla bileklerimi kesip kanatmak kolay olurdu. Ama hiç bir zaman o cesareti bulamayacaktım kendimde. Çünkü ödleğ bir insanım ben. Şu anda açıkça itiraf edebiliyordum korkak olduğumu. Magda benim kötü niteliklerimi sayarken bunu unutmuştu.

«**Kaç git!**» Ama korkaklık...

Başhastabakıcı sabah benim gizlice ortadan kayboluşumu farketmiş, odamda beni bu düşüncelere dalmış buldu. Bana sertçe çıkışarak, eğer kendim ilgilenmez sardırılmazsam, kan çıbanlarımın hiç bir zaman iyileşmeyeceğini söyledi. Tam bir umursamazlıkla peşinden doktor odasına gittim. Diğerleri çıbanlarına baktırtıp çekilmişlerdi, ben sonuncuydum. Başhastabakıcı sargılarımı açıp iyotla pansuman ederek merhem sürdü. Olgunlaşmış görünen çıbanlardan birini yardı. Genellikle acıya karşı o kadar duyarlı olmama rağmen, bu sabah hiçbir şey duymuyordum. Kaskatıydım.

Sonra camlı dolapta telefon çaldı. Başhastabakıcı kapıyı ardına kadar açık bırakarak oraya gitti.

Bir an kımıldamadan durdum, sonra gözlerimle ilâç dolabını aradım. Dolabın kapısı açıktı. Çabucak dolaba yaklaştım. Şu çektiğim dayanılmaz acıları dindirecek '*unutmak*' duruyordu orada. Beni günlerce rahatlatacak bir sürü uyku ilâcı vardı. Küçük cam tüplere uzandım. O sırada alt rafta bir dizi şişe gözüme çarptı. En önde yarı dolu bir şişe duruyordu. Etiketini okudum : *Alkol*, % 95. Düşünmeksizin, son derece mekanik hareket ediyordum. Açık duran kapıya, her an içeri girebilecek başhastaba

kıcıya da aldırmıyordum. Şişeyi alarak duvardaki lava-boya gittim. Bir bardak alarak, bardağın üçte ikisini alkolle doldurdum, sonra üzerine su koydum. Bu arada elim hiç titrememişti. Bu kuvvetli karışımı ağzıma dayayarak iki, üç yudumda içip bitirdim. Bir an taş kesilmiş gibi olduğum yerde çakılıp kaldım. Müthiş bir aydınlık hızla içimde yayılıyordu.

, Gülümsedim. Ah, mutluluk, bir kere daha bu sınırsız, unutulmaz mutluluk! Elinor'um benim, *la reine d'alcool* Nasıl seviyorum seni! Nasıl —seviyorum— seni! —Kendimi kaybederek yüzüstü yere yuvarlanmışım.—

63

D URUŞMAM için bir tarih belirtilmedi. Mahkeme, hakkımda 51. maddenin uygulanmasına ve sürekli olarak bir Sağlık ve Bakım Yurdumda tedavime karar verdi. Magda'yla boşanmamız için bir duruşma yapıldı; ama benim duruşmada bulunmam gerekmiyordu, çünkü o zamanlar artık hacredilmiştim. Klinik idaresinde çalışan bir baş sekreter vasım oldu. Mahkeme ikimizi de suçlu buldu, ama Magda'nın Heinrich Heinze'siyle evlenmesine izin verildi. Benim bu konuyla ilgili talebim işleme sokul-

AYYAŞ

madı. Öyle ya, bir ruh hastasıydım ben. Evliliklerinin ilânını gazetede gördüm. Şimdi iki çocukları var, biri oğlan, biri kız. İşlerini birleştirmişler... Ama bana ne bütün bunlardan? Dış dünya ne diye ilgilendirsin artık beni? Hiç bir şeyin önemi yok benim için. Yaşlanan, iğrenç görünümlü, fırça yapımında elinden orta derecede iş çıkan, ruh hastası bir insanım. O ilk zamanlar içimde tepinip duran umutsuzluk çoktan geçti. Bileğimi terzi makasının altına uzatarak hayatımda bir an olsun cesur olup olamayacağımı denemekten çoktan vazgeçtim. Biliyorum, bütün hayatım boyunca bir korkaktım ben, hâlâ bir korkağım ve korkak olarak kalacağım. Başka birşey beklemek boşuna.

Belirli, sınırlı bir güvenlik içinde yaşıyorum burada. Hiç kimseye yük olmuyor, hiç kimsenin işini yapmıyor, kendimi diğerlerinden çekiyorum. Oldukça serbest hareket edebiliyorum. Yalnız yanımda Başhastabakıcı olmaktan doktor odasına girmeme izin yok. Sekiz haftalık hücre cezasından sonra yasakladılar bunu. İstiyor, bazan odaya girebilme imkânları doğuyor, ama bir türlü cesaret edemiyorum. Dediğim gibi korkağım ben.

Durumum oldukça rahat; her zaman yeterince içecek tütün bulabiliyor, hiç açlık çekmiyorum. Vasim haftada iki kere, eski karımın sürekli gönderdiği paralarla, canım ne çekiyorsa, neye izin veriyorlarsa, benim için alış veriş yapıyor. Hiç bir zaman bana gelen paraları kendim harcayamayacağım. Parasızlık çekmeden, rahat bir adam olarak öleceğim.

Cenazemi kimin kaldıracağını bilmiyorum, ilgilendirmiyor da beni. Önceki hazırlamış olduğum vasiyetname boşanmamızdan sonra geçerliliğini yitirdi. Bir yenisini hazırlayamam, ruh hastasıyım çünkü. Ancak ruh hastası

olmam, duygusuzlaşmam, bir plan kurmama, küçücük bir umut beslememe engel değil.

Evet, terzi makası düşüncesini kafamdan silmek zorunda kaldım, ama türlü türlü acıya çok rahat katlanabilirim. Hiç abartmadan söylüyorum, çok sabırlı bir insanım ben.

En alt katta sürekli olarak beş, altı veremlinin yattığını daha önce söylememiş olmalıyım. Bir zamanlar kadar arkadaşlarımız olan bu hastaları bizden ayırdılar. Bizze göre daha iyi, daha çok yemek veriyorlar onlara. Ölene kadar çalışmayacaklar da. Bu hastaların içine balgamlarını tükürdükleri küçük şişeleri var. Ben artık burada oldukça serbest hareket edebildiğimden ve karantina o kadar sıkı olmadığından arada bir bu şişelerden çalıp içindeki balgamları içiyorum. Şimdiye kadar bunun gibi üç şişe içtim, daha da içeceğim. Hayır, bu ölüler evinde çok yaşlanarak yavaş yavaş mahvolmak istemiyorum. Kendi seçimimle dışardakiler gibi bir ölüm istiyorum. Şimdidenden vereme yakalandığımdan eminim. Sürekli olarak göğsümde bir batma duyuyor, çok öksürüyorum, ama doktora açmadım bunu daha, hastalığımı saklıyorum. Hastalık iyice ilerleyip hiç bir şekilde kurtuluş umudu kalmayınca yatacağım. Son saatim yaklaştığı zaman doktoru çağırarak :

«Doktor bey,» diyeceğim; «sizin çok canınızı sıktım, çok üzdüm sizi. Hakkımda hazırlamış olduğunuz rapordan vazgeçmek zorunda kaldınız. Bir psikiyatrist olarak ününüz adliyenin gözünde sarsıldığından, beni hiç bir zaman bağışlayamayacaksınız, ama işte, ölümüm yaklaştı, affedin beni, son bir iyilik yapın bana!» Ölmek üzere olduğumdan benimle barışacak ve karşı koyamayarak ne istediğimi soracak.

AYYAŞ

O zaman şöyle diyeceğim ona :

«Doktor bey, lütfen doktor odasına gidip kendi ellerinizle alkolle suyu karıştırarak bana bir bardak içki hazırlayın. O zamanki gibi beni hemen yere yıkacak cinsten olmasın, bana gerçekten mutluluk versin.»

İsteğimi yerine getirerek, elinde bardakla yatağıma gelecek ve ben yıllarca süren bir özlemden sonra yeniden yudum yudum, uzun aralıklarla, sonsuz mutluluğun tadına vararak içeceğim. O zaman yeniden gençleşecek, evreni bütün ilkbaharlarıyla, bütün gülleri ve genç kızlarıyla açarken göreceğim. Ama içlerinden biri önüme gelerek, bembeyaz yüzüyle üzerime eğilecek, siyah saçları her yanıyı örtecek. Kokusu içime dolacak, dudakları dudaklarıma yapışacak. O zaman ben artık yaşlı ve şekilsiz değil genç, güzel olacağım ve *reine d'alcool'üm* beni yukarıya, kendine çekecek, uyanışı olmayan sarhoşluk ve unutmamanın içinde göğe doğru yükseleceğiz.

Eğer ölüm saatim böyle geçerse, bütün hayatımı kutsayacak ve boşuna acı çekmemiş olacağım!

B İ T T İ